Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2016 m. rugsėjo 20 d.
(OR. en)

12299/16

COHOM 115
COPS 272
CFSP/PESC 711
CSDP/PSDC 521
FREMP 146
INF 160
JAI 758
RELEX 748

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
data:	2016 m. rugsėjo 20 d.
kam:	Delegacijoms
Ankstesnio dokumento Nr.:	11691/16 COHOM 106 COPS 257 CFSP/PESC 657 CSDP/PSDC 482 FREMP 135 INF 145 JAI 702 RELEX 685
Dalykas:	ES metinė ataskaita dėl žmogaus teisių ir demokratijos pasaulyje 2015 m. – Su konkrečiomis šalimis ir regionais susiję klausimai

Delegacijoms priede pateikiama ES metinė ataskaita „Žmogaus teisės ir demokratija pasaulyje 2015 m. – su konkrečiomis šalimis ir regionais susiję klausimai“, kurią Taryba priėmė 2016 m. rugsėjo 20 d. įvykusiame 3484-ame posėdyje.

PRIEDAS

ES METINĖ ATASKAITA DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ IR DEMOKRATIJOS PASAULYJE 2015 M.

Su konkrečiomis šalimis ir regionais susiję klausimai

(Bendrųjų reikalų taryba, 2016 m. rugsėjo 20 d.)

Turinys

I. Šalys kandidatės ir potencialios kandidatės 9

Albanija 10

Bosnija ir Hercegovina 11

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija 12

Kosovas* 13

Juodkalnija 15

Serbija 16

Turkija 17

Parama keliems paramos gavėjams 18

II. EEE/ELPA šalys 18

Šveicarija 18

Norvegija 19

Islandija 20

Šventasis Sostas 21

Andora, Lichtenšteinas, Monakas, San Marinas 21

III. Europos kaimynystės politika 21

Armėnija 22

Azerbaidžanas 25

Baltarusija 28

Gruzija 30

Moldovos Respublika 33

Ukraina 35

Egiptas 38

Izraelis 41

Palestina* 43

Jordanija 46

Libanas 48

Sirija 49

Alžyras 51

Marokas 54

Tunisas 56

Vakarų Sachara 59

Libija 59

IV. Rusija ir Vidurinė Azija 62

Rusija 62

Kazachstanas 65

Kirgizijos Respublika 66

Tadžikistanas 67

Turkmėnistanas 69

Uzbekistanas 70

V. Afrika 71

Afrikos Sąjunga (AS). Bendra Afrikos ir ES strategija 71

Angola 74

Beninas 76

Botsvana 78

Burkina Fasas 81

Burundis 83

Žaliasis Kyšulys 86

Kamerūnas 87

Centrinės Afrikos Respublika 88

Čadas 89

Komorų Sąjunga 91

Kongo Respublika 92

Dramblio Kaulo Krantas 94

Kongo Demokratinė Respublika 96

Džibutis 98

Pusiaujo Gvinėja 99

Eritrėja 100

Etiopija 102

Gabonas 104

Gambija 106

Gana 108

Gvinėja 110

Bisau Gvinėja 113

Kenija 114

Lesotas 115

Liberija 118

Madagaskaras 119

Malavis 122

Malis 123

Mauritanija 125

Mauricijaus Respublika 127

Mozambikas 128

Namibija 130

Nigeris 133

Nigerija 134

Ruanda 137

San Tomė ir Prinsipė 140

Senegalas 141

Seišelių Respublika 143

Siera Leonė 144

Somalis 146

Pietų Afrika 149

Pietų Sudanas 151

Sudanas 154

Svazilandas 156

Tanzanija 158

Togas 160

Uganda 161

Zambija 163

Zimbabvė 164

VI. Arabijos pusiasalis 166

Bahreinas 166

Kuveitas 168

Omanas 169

Kataras 169

Saudo Arabija 170

Jungtiniai Arabų Emyratai 172

Jemenas 173

Iranas 177

Irakas 178

VII. AZIJA 181

Afganistanas 181

Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN) 184

Bangladešas 184

Butanas 187

Brunėjus 188

Mianmaras / Birma 189

Kambodža 192

Kinijos Liaudies Respublika 194

Honkongas 198

Taivanas 198

Indija 199

Indonezija 201

Japonija 203

Korėjos Respublika 204

Korėjos Liaudies Demokratinė Respublika 205

Laosas 208

Malaizija 209

Maldyvai 212

Mongolija 214

Nepalas 216

Pakistanas 218

Filipinai 220

Singapūras 223

Šri Lanka 224

Tailandas 227

Rytų Timoras 229

Vietnamas 230

VIII. Okeanija 233

Australija 233

Fidžis 233

Mažos Ramiojo vandenyno salų valstybės – Kiribatis, Maršalo Salų Respublika, Mikronezijos Federacinės Valstijos, Nauru, Palau, Tuvalu ir Samoa 235

Naujoji Zelandija 239

Papua Naujoji Gvinėja 239

Saliamono Salos 242

Tonga 245

Vanuatu 247

IX. Šiaurės ir Pietų Amerika 250

Antigva ir Barbuda 250

Argentina 251

Bahamų Sandrauga 251

Barbadosas 253

Belizas 254

Bolivija 255

Brazilija 256

Kanada 258

Čilė 260

Kolumbija 263

Kosta Rika 265

Kuba 266

Dominika 268

Dominikos Respublika 268

Ekvadoras 270

Salvadoras 271

Grenada 274

Gvatemala 275

Gajana 277

Haitis 279

Hondūras 280

Jamaika 282

Meksika 283

Nikaragva 286

Panama 288

Paragvajus 290

Peru 291

Sent Kitsas ir Nevis 292

Sent Lusija 293

Sent Vinsentas ir Grenadinai 294

Surinamas 295

Trinidadas ir Tobagas 296

Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV) 297

Urugvajus 299

Venesuela 300

I. Šalys kandidatės ir potencialios kandidatės

Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje išdėstytos vertybės, kuriomis grindžiama ES, yra atspindėtos stojimo kriterijuose. Tarp šių esminių sąlygų, kurias turi atitikti kiekviena šalis kandidatė, kad taptų valstybe nare, yra stabilios institucijos, užtikrinančios demokratiją, pagarbą teisinei valstybei, žmogaus teisėms ir mažumų apsaugą. Dabartinė plėtros darbotvarkė yra susijusi su Vakarų Balkanų šalimis ir Turkija. Pažanga, padaryta siekiant atitikti šiuos kriterijus, yra išsamiai apžvelgta 2015 m. Europos Komisijos plėtros dokumentų pakete[1]. Šiais metais Komisija, vertindama plėtros šalis ir rengdama jų metines ataskaitas, taikė griežtesnį požiūrį – buvo ne tik apžvelgta pažanga, bet ir pranešta apie tuometinę šalių padėtį ir pasirengimą prisiimti narystės įsipareigojimus. Ataskaitose taip pat pateikiamos aiškesnės rekomendacijos dėl to, ko iš tų šalių tikimasi.

ES plėtros politikoje toliau vadovaujamasi principu, kad pirmiausia turi būti sprendžiami esminiai klausimai. Plėtros procese, kuriame atsispindi pagrindinės ES vertybės ir politikos prioritetai, toliau pirmenybė teikiama reformoms teisinės valstybės, pagrindinių teisių, demokratinių institucijų stiprinimo, įskaitant viešojo administravimo reformą, ir ekonomikos vystymosi bei konkurencingumo srityse.

2015 m. ES plėtros strategijoje akcentuojami pagrindiniai uždaviniai, kuriuos turės spręsti šalys kandidatės ir potencialios kandidatės. Kalbant apie pagrindines teises, Komisija toliau pabrėžia, kad nors šios teisės Vakarų Balkanų šalių ir Turkijos teisėje dažnai iš esmės yra įtvirtintos, reikia daugiau pastangų užtikrinti, kad jos būtų įgyvendinamos praktiškai. Ypač sudėtingas yra saviraiškos laisvės klausimas, atsižvelgiant į tai, kad keliose šalyse pokyčiai šioje srityje išlieka neigiami. Darbe, susijusiame su ES plėtros procesu, Komisija toliau pirmenybę teikia saviraiškos ir žiniasklaidos laisvei. Išlieka poreikis užtikrinti geresnę mažumoms priklausančių asmenų, įskaitant romus, apsaugą, nes jie ir toliau yra diskriminuojami ir gyvena sunkiomis sąlygomis. Didelį susirūpinimą kelia kitų pažeidžiamų grupių, įskaitant lesbietes, gėjus, biseksualius, translyčius ir interseksualius asmenis (LGBTI), diskriminavimas ir priešiškumas jų atžvilgiu. Taip pat reikia imtis papildomo darbo siekiant propaguoti moterų ir vyrų lygybę, kovoti su smurtu šeimoje, užtikrinti pagarbą vaiko teisėms ir remti neįgaliuosius.

---

[1] COM(2015) 611 final, 2015 m. lapkričio mėn., Briuselis.

Be to, reikia skirti dėmesio demokratinių institucijų veikimui. Vis dar reikia stiprinti nacionalinių parlamentų vaidmenį reformų procese siekiant užtikrinti demokratinę atskaitomybę. Plėtros šalys turi užtikrinti veiksmingą institucinės struktūros veikimą pagrindinių teisių apsaugos srityje ir gerokai palankesnę bei daugiau galimybių teikiančią aplinką pilietinės visuomenės vystymuisi skatinti – tai padės didinti politinę atsakomybę ir geriau suprasti su stojimu susijusias reformas. Komisija toliau propaguoja ir remia šalių kandidačių ir šalių, su kuriomis yra pasirašytas Stabilizacijos ir asociacijos susitarimas, dalyvavimą ES pagrindinių teisių agentūros darbe stebėtojų teisėmis. 2015 m. užfiksuota teigiamų pokyčių, susijusių su buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija, Albanija ir Serbija.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_strategy_paper_en.pdf

Albanija

Pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP) šiuo metu toliau vykdomi keturi pagrindiniai projektai, kuriais daugiausia dėmesio skiriama Albanijos žmogaus teisių apsaugos ir kovos su diskriminacija sistemos veiksmingumo didinimui (1,5 mln. EUR pagal 2013 m. PNPP), romų ir egiptiečių ekonominiam ir socialiniam įgalėjimui (4 mln. EUR pagal 2014 m. PNPP), alternatyviam ginčų sprendimui, kad piliečiams būtų užtikrintos alternatyvios ginčų sprendimo galimybės (750 000 EUR pagal 2012 m. PNPP) ir pataisos sistemai (1 mln. EUR pagal 2013 m. PNPP). Įgyvendinamas vienas su kalėjimų infrastruktūra susijęs projektas (14,4 mln. EUR pagal 2011 m. PNPP).

Pagal PNPP pilietinės visuomenės priemonę vykdomi septyni projektai (jų bendra vertė yra maždaug 1,2 mln. EUR), kurie yra susiję su žmogaus teisių apsauga ir kuriais siekiama skatinti mažumoms priklausančių asmenų, visų pirma romų ir egiptiečių, socialinę įtrauktį, stebėti, ar gerbiamos pagrindinės teisės sulaikymo įstaigose, padėti sudaryti galimybes pažeidžiamoms grupėms pasinaudoti teise kreiptis į teismą ir propaguoti atkuriamojo teisingumo modelį bei aukos ir nusikaltėlio mediacijos modelį nepilnamečiams.

Šiuo metu vykdomi šeši Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis finansuojami projektai (jų bendra vertė yra 1,2 mln. EUR), kuriais sprendžiami tokie klausimai kaip LGBTI asmenų teisės, neįgaliųjų teisės, vaikų apsauga ir smurtas prieš moteris. Vykdomi septyni projektai, susiję su žmogaus teisių apsauga švietimo ir užimtumo srityse; jais daugiausia dėmesio skiriama neįgaliųjų ir pažeidžiamų grupių įtraukties klausimui.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_albania.pdf

Bosnija ir Hercegovina

2015 m. finansinė parama pagal PNPP buvo daugiausia skirta teisės aktų suderinimui su Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija (1 mln. EUR pagal 2011 m. PNPP) ir, vykdant paramos nuo minų nukentėjusiems asmenims projektą (1 mln. EUR vertės) – maždaug 260 nuo minų nukentėjusių asmenų ir jų šeimos narių socialinio ir ekonominio įgalėjimo rėmimui. 2015 m. spalio mėn. buvo pradėtas vykdyti naujas 2,5 mln. EUR vertės projektas romų socialinei ir ekonominei įtraukčiai remti; šis projektas įgyvendinamas remiantis ankstesniu panašaus dydžio biudžeto projektu. Įgyvendinus šiuos du projektus iš viso bus suteikta 290 būstų ir įgyvendintos integruotos socialinės bei ekonominės priemonės. Šiais veiksmais tiesiogiai sprendžiami romams trūkstamo būsto, jų skurdo ir socialinės bei ekonominės atskirties klausimai (at)statant namus bei atitinkamą infrastruktūrą ir taikant pragyvenimo šaltinių užtikrinimo priemones, pirmenybę teikiant nuo potvynių nukentėjusioms vietovėms. Ilgalaikio būsto suteikimas ir kitos priemonės pažeidžiamiems grįžtantiems arba šalies viduje perkeltiems asmenims yra finansuojami pagal VII priedo (dėl grįžimo strategijos) įgyvendinimo projektą (7 mln. EUR vertės), kuris yra administruojamas kartu su Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuru (UNHCR). ES suteikė 1 mln. EUR paramą projektui „Socialinio būsto sistemos integruoto modelio teorinis ir praktinis plėtojimas“, kad būtų padedama nacionaliniams politikos formuotojams rengti ir įgyvendinti aprūpinimo būstu politiką, kuria būtų remiami pabėgėliai, grįžtantys asmenys, benamiai, jaunimas ir kiti asmenys, kuriems reikia pagalbos.

Buvo pradėtas naujas 3 mln. EUR vertės projektas, kuriuo siekiama sustiprinti Žmogaus teisių ir pabėgėlių reikalų ministerijos ir socialinių paslaugų teikėjų techninius pajėgumus. Be to, buvo suteikta parama Bosnijos ir Hercegovinos kovos su diskriminacija įstatymo peržiūrai.

2015 m. pagal EDŽTRP buvo įgyvendinta vienuolika projektų, kurių bendra vertė – 2,5 mln. EUR. Šiais projektais daugiausia dėmesio skirta mažumų, įskaitant romus apskritai ir ypač romų vaikus, apsaugai, LGBTI asmenų apsaugai ir neįgaliųjų teisėms, taip pat studentų dalyvavimo demokratinėse reformose skatinimui, jaunimo įgalėjimui ir dalyvavimui, taip pat marginalizuotų grupių socialiniam ir ekonominiam įgalėjimui. 2015 m. pabaigoje buvo suteiktos penkios papildomos dotacijos (bendra vertė – 0,95 mln. EUR) romų įtraukties, tabako kontrolės, gero politinio valdymo, prieigos prie vandens ir paramos jaunimui klausimams spręsti.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_bosnia_and_herzegovina.pdf

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija

2015 m. ES suteikė didelę paramą pilietinės visuomenės organizacijoms, dirbančioms įvairių pagrindinių teisių apsaugos srityje. 2014 m. PNPP pilietinės visuomenės priemonės nacionalinio finansinio paketo (5 mln. EUR) lėšomis remta 19 projektų, kuriais daugiausia dėmesio skirta saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės propagavimui, tiriamajai žurnalistikai, teismų reformoms, dalyvaujamajai demokratijai, etninių grupių tarpusavio santykiams ir romų teisėms. 2011 m. PNPP dotacijų sistemos pilietinės visuomenės ugdymui priemonės (1,35 mln. EUR) lėšomis remta dar 12 projektų, daugiausia skirtų pilietinės visuomenės dalyvavimo viešosios politikos formavime stiprinimui, kovai su diskriminacija, taip pat neįgaliųjų, jaunimo ir kitų pažeidžiamų grupių teisių apsaugai. Galiausiai buvo įgyvendinta 10 projektų dotacijų forma (1,2 mln. EUR vertės), finansuojamų 2014–2015 m. EDŽTRP schemos lėšomis, siekiant propaguoti veiksmingą teisę kreiptis į teismą, švietimą žmogaus teisių klausimais mokyklose, teisę į saugią darbo aplinką, skaidrų ir įtraukų politikos formavimą ir romų bendruomenės socialinę įtrauktį.

Be šių pilietinės visuomenės organizacijoms skirtų projektų dotacijų forma, ES kartu su įvairiomis viešosiomis institucijomis tęsė kelių PNPP projektų žmogaus teisių srityje įgyvendinimą. Tai, be kita ko, buvo projektai, kuriais daugiausia dėmesio skirta ombudsmeno įstaigai remti siekiant veiksmingesnės pagrindinių teisių apsaugos, teisminių institucijų nepriklausomumo, veiksmingumo ir profesionalumo stiprinimui, baudžiamosios justicijos sistemos reformai, veiksmingesnei kovai su korupcija ir sulaikytųjų bei nuteistųjų apsaugai.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia.pdf

Kosovas*[2]

2015 m. pagal 2014 m. PNPP buvo pradėti įgyvendinti 2 mln. EUR vertės veiksmai su Tarptautine migracijos organizacija. Šiais veiksmais siekiama sukurti galimybių mažumoms priklausančioms bendruomenėms užsiimti pajamų duodančia veikla, taip pagerinant jų (re)integracijos perspektyvas. Buvo sudarytos sutartys dėl dviejų projektų, finansuojamų 2015 m. PNPP pilietinės visuomenės priemonės ir žiniasklaidos programos lėšomis, kuriais siekiama pagerinti smurto šeimoje bei prekybos žmonėmis aukų padėtį ir įsteigti bei palaikyti veiksmingą žmogaus teisių srities pilietinės visuomenės organizacijų koaliciją, sustiprinant jų gebėjimus gynimo srityje. Bendra šių dviejų projektų vertė siekia 2 mln. EUR. Be to, 2015 m. buvo užbaigtas Europos Tarybos įgyvendinamas 1 mln. EUR vertės PNPP projektas dėl ombudsmeno institucijos ir pilietinės visuomenės gebėjimų stiprinimo. Kiti 2015 m. tęsiami projektai – tai 0,7 mln. EUR vertės porinis projektas, skirtas kovai su homofobija bei transfobija ir strateginių partnerysčių su pilietinės visuomenės organizacijomis steigimui siekiant teikti teisines ir psichologines konsultacijas; du projektai (atitinkamai 1,5 mln. EUR ir 0,6 mln. EUR vertės) dėl socialinių paslaugų teikimo neįgaliesiems, visų pirma neįgaliems vaikams, ir dėl teisingumo vaikams užtikrinimo; ir 3 mln. EUR vertės projektas, kuriuo daugiausia dėmesio skiriama mažumų bendruomenėms priklausančių asmenų teisių apsaugai ir propagavimui.

[2] *Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244/1999 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

2015 m. buvo sudarytos sutartys dėl dviejų EDŽTRP lėšomis finansuojamų projektų (jų bendra vertė siekia 0,4 mln. EUR), kuriais sprendžiami žmogaus teisių skaitmeniniame amžiuje ir teisės į būstą kaip vienos iš pagrindinių žmogaus teisių klausimai. Pilietinė visuomenė tęsė 2011 m. ir 2012 m. EDŽTRP programų lėšomis finansuojamų dar vienuolikos projektų įgyvendinimą. Šiais projektais daugiausia dėmesio skirta pažeidžiamų grupių gynimo gebėjimų stiprinimui, bendruomenių ir etninių grupių tarpusavio santykių intensyvinimui vykdant kultūrinę veiklą ir klausimams, susijusiems su moterų įgalėjimu, LGBTI asmenų ir neįgaliųjų teisėmis. Be to, 2015 m. buvo pradėti įgyvendinti penki EDŽTRP lėšomis finansuojami projektai (jų bendra vertė siekia maždaug 1 mln. EUR), kuriais, be kita ko, siekiama stiprinti moterų organizacijas ir plėsti politinį atstovavimą romų, aškalų ir egiptiečių bendruomenėms ir aktyvinti šių bendruomenių politinį dalyvavimą.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_kosovo.pdf

Juodkalnija

2015 m. buvo įgyvendinti trys maždaug 1,6 mln. EUR vertės PNPP projektai žmogaus teisių srityje, daugiausia dėmesio skiriant neįgaliųjų socialinei įtraukčiai, tvariems sprendimams dėl šalies viduje perkeltų romų ir paramai ombudsmeno biurui bei Konstituciniam teismui žmogaus teisių standartų taikymo srityje. Kalbant apie naujus įsipareigojimus, 2015 m. apytiksliai 2,35 mln. EUR buvo skirta iš PNPP lėšų šešiems projektams, susijusiems su kovos su diskriminacija politika ir žmogaus teisėmis (vaikų ir jaunuolių su negalia socialine įtrauktimi; socialine moterų, patyrusių smurtą, įtrauktimi; psichikos ligonių pacientų teisėmis; moterų socialiniu verslumu, ekonominiu įgalinimu ir politiniu dalyvavimu; ir smurtu dėl lyties.

Be to, 2015 m. ES suteikė iš viso 700 000 EUR vertės finansinę paramą šešiems projektams pagal EDŽTRP (konkrečioms šalims skirtą paramos programą). Projektai buvo nukreipti į įvairias sritis, pavyzdžiui, LGBTI asmenų teises, romų politinį dalyvavimą (įsteigta pirmoji iš romų tautybės darbuotojų sudaryta profesinė sąjunga), vartotojų apsaugą ir pacientų teises, pasitikėjimo rinkimais dindinimą ir kovą su smurtu dėl lyties. 2015 m. buvo toliau vykdomi dar keturi EDŽTRP maždaug 400 000 EUR vertės projektai, kuriais daugiausia dėmesio skirta romų socialinei įtraukčiai, netinkamo elgesio kalėjimuose prevencijai įgyvendinant reabilitacijos ir resocializacijos paslaugų reformą ir neįgaliųjų teisėms.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_montenegro.pdf

Serbija

2015 m. ES toliau įgyvendino keturis projektus pagal PNPP programą, kuriais siekiama remti kovos su diskriminacija politiką ir pagerinti pažeidžiamų asmenų, įskaitant romus, pabėgėlius ir šalies viduje perkeltus asmenis, padėtį. 2015 m. buvo įgyvendinami keturi su romų įtrauktimi susiję projektai, kurių bendra vertė – 11,4 mln. EUR. 2015 m. spalio mėn. buvo pradėtas porinis projektas „Parama siekiant pažangos žmogaus teisių srityje ir visiško diskriminacijos netoleravimo“. Šis projektas, kurio bendra vertė yra 1,2 mln. EUR, bus vykdomas 18 mėnesių. Pagal 2013 m. pilietinės visuomenės priemonę pilietinės visuomenės organizacijoms buvo suteiktos 22 dotacijos, kurių bendra vertė – 2,4 mln. EUR. Naujais finansuojamais projektais bus prisidėta prie kovos su korupcija padidinant skaidrumą viešajame sektoriuje, teikiant paramą žmonėms ir grupėms, kuriems kyla didžiausias diskriminacijos pavojus, ir remiant Serbijos bei Kosovo bendradarbiavimą pasitelkiant kultūrines, žiniasklaidos ir jaunimo iniciatyvas.

2015 m. buvo paskelbtas naujas kvietimas teikti paraiškas projektams iš 2014 m. ir 2015 m. EDŽTRP biudžetų; bendra šių projektų vertė – 2 mln. EUR. Pilietinės visuomenės organizacijoms buvo suteikta dvidešimt dotacijų srityse, susijusiose su mažumų apsauga, LGBTI asmenų teisėmis, lyčių lygybe, vaikų teisėmis, prieglobsčio prašytojų teisėmis ir neįgaliųjų teisėmis.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf

Turkija

2014–2020 m. Turkijai skirtame šalies strategijos dokumente (PNPP II parama) kaip pagrindiniai prioritetai nurodytos reformos ir gebėjimų stiprinimas teisinės valstybės ir pagrindinių teisių srityse. Pagal PNPP vykdomi keli svarbūs projektai žmogaus teisių srityje, pvz., gebėjimų stiprinimo projektai, susiję su atitinkamais žmogaus teisių užtikrinimo mechanizmais (pavyzdžiui, nacionaline žmogaus teisių institucija, ombudsmeno tarnyba, parlamentu ir advokatų asociacijomis), projektai saviraiškos laisvės srityje ir projektai, kuriais daugiausia dėmesio skiriama moterų teisėms ir kovai su diskriminacija. Neseniai priimtoje 2015 m. PNPP nacionalinėje programoje numatyti 17,9 mln. EUR vertės veiksmai teisminėms institucijoms remti, kuriais siekiama stiprinti teisminių institucijų nepriklausomumą, nešališkumą, veiksmingumą ir administravimą. Kalbant apie pagrindines teises, minėtoje programoje numatyti 18,9 mln. EUR vertės veiksmai pagrindinėms institucijoms stiprinti ir pastangoms, skirtoms smurto prieš moteris bei vaikus prevencijai ir kovai su juo, remti. Vykdant veiksmus vidaus reikalų srityje (112 mln. EUR vertės) Turkijai bus suteikta parama atitinkamų reikalavimų įgyvendinimui ir bus prisidėta prie pastangų priimti nuo konflikto Sirijoje bėgančius pabėgėlius. Vykdant atskiro pobūdžio veiksmus (4,7 mln. EUR vertės) bus remiama šalies viduje perkeltų asmenų socialinė įtrauktis Vano provincijoje.

Įgyvendinant EDŽTRP projektus Turkijoje daugiausia dėmesio skiriama aktualiausiems šaliai žmogaus teisių srities klausimams, įskaitant saviraiškos laisvę ir nepriklausomą žiniasklaidą, geresnių galimybių kreiptis į teismą sudarymą, kovą su kankinimu ir nebaudžiamumu, kultūrų įvairovės apsaugą ir pagarbą kultūrų įvairovei, pažeidžiamas grupes ir mažumoms priklausančių asmenų teises, švietimo ir mokymo žmogaus teisių klausimais programas, ir politinio atstovavimo ir dalyvavimo visuomeniname gyvenime didinimą, visų pirma kalbant apie tas grupes, kurioms atstovaujama nepakankamai (įskaitant moteris, LGBTI asmenis, romus ir jaunimą). 2015 m. gruodžio mėn. buvo vykdomi 33 projektai pagal Turkijai skirtą EDŽTRP programą. 2015 m. gruodžio mėn. buvo pasirašyti dar dvidešimt du nauji projektai, kurių bendra vertė – 3 mln. EUR. Nauji projektai apima keletą itin svarbių žmogaus teisių sričių: žmogaus teisių gynėjus; LGBTI asmenų teises; moterų teises ir kovą su smurtu prieš moteris; mažumas ir pabėgėlius. Be to, EDŽTRP tikimasi panaudoti reaguojat į Sirijos krizę – su pilietinės visuomenės organizacijomis bus dirbama pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų, šalies viduje perkeltų asmenų ir apskritai migrantų teisių klausimais. Šios srities prioritetai atitinka pagal pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP), priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), ir kitus svarbius instrumentus, pavyzdžiui, ES patikos fondą, vykdomą darbą ir jį papildo.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

Parama keliems paramos gavėjams

Paramos keliems paramos gavėjams kontekste toliau įgyvendinami 2012 m. ir 2013 m. PNPP projektai mažumų apsaugos ir jų teisių propagavimo (3,6 mln. EUR vertės) ir regioninės paramos įtraukiam švietimui teikimo (4,6 mln. EUR vertės) srityse.

II. EEE/ELPA šalys

Šveicarija

ES žmogaus teisių strategija Šveicarijoje orientuojama visų pirma į bendradarbiavimą ir glaudaus dialogo žmogaus teisių klausimais su Šveicarija palaikymą tarptautinėse organizacijose (JT, Europos Taryboje, ESBO ir kt.) ir konkrečiose šalyse visame pasaulyje. Šveicarija atlieka aktyvų vaidmenį JT Žmogaus teisių taryboje, ji buvo išrinkta jos nare 2016–2018 m. laikotarpiui.

Žmogaus teisių klausimai yra įtraukti į ES viešosios diplomatijos ir informavimo veiklą Šveicarijoje siekiant pabrėžti itin svarbų ES vaidmenį propaguojant visuotinę žmogaus teisių darbotvarkę visame pasaulyje.

Kalbant apie Europos žmogaus teisių konvenciją (EŽTK), nors Šveicarijoje būta šiokio tokio nesutikimo su atskirais Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimais, iš esmės pripažįstama, kad šio Teismo sprendimais padaryta teigiama įtaka Šveicarijos Federalinio teismo praktikai, susijusiai su žmogaus teisėmis ir Konstitucijos pagrindinių teisių chartija. Vis dėlto, politinio dešiniojo sparno pasiūlyta populiaria iniciatyva siekiama nustatyti Šveicarijos konstitucijos viršenybę prieš tarptautinę teisę, įskaitant EŽTK, siekiant pagrindines bei žmogaus teises ginti savarankiškai ir, jos iniciatorių manymu, gerbti Šveicarijos gyventojų valią. Laikydamiesi ne tokio griežto požiūrio, Šveicarijos Federalinės Asamblėjos aukštieji rūmai gruodžio mėn. svarstė pasiūlymą, kuriam jau pritarė žemieji rūmai, pavesti Šveicarijos Federalinei Tarybai dirbti visais atitinkamais lygmenimis, visų pirma Europos Taryboje, siekiant gerinti subsidiarumo principo laikymąsi bei įgyvendinimą ir užtikrinti, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje sistemingiau atsižvelgtų į nacionalines teisines sistemas.

Norvegija

Kadangi ES ir Norvegija laikosi panašių žmogaus teisių standartų, ES žmogaus teisių strategija visų pirma orientuojama į bendradarbiavimą ir glaudaus dialogo žmogaus teisių klausimais su Norvegija palaikymą tarptautinėse organizacijose (JT, Europos Taryboje, ESBO ir kt.) ir konkrečiose šalyse visame pasaulyje. Žmogaus teisių klausimai yra įtraukti į ES viešosios diplomatijos ir informavimo veiklą Norvegijoje siekiant pabrėžti itin svarbų ES vaidmenį šiuo klausimu visame pasaulyje.

Apskritai Tarptautinis žmogaus teisių aktas ir daug konvencijų bei kitų dokumentų konkrečių žmogaus teisių propagavimo ir apsaugos klausimais, pavyzdžiui, dėl rasinės diskriminacijos, kankinimo, moterų, vaikų ir neįgaliųjų teisių, taip pat žmogaus teisių propagavimo idėja, kaip tai apibrėžta Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos preambulėje, yra Norvegijos paramos žmogaus teisių srityje pagrindas; ši parama teikiama įvairiomis priemonėmis, įskaitant vystomąjį bendradarbiavimą. Nors veiksmų plano dėl žmogaus teisių apskritai šiuo metu nėra, yra planų konkrečiose srityse, pvz., prekybos žmonėmis, vaikų teisių ir moterų teisių srityse. Žmogaus teisės išlieka labai svarbios, kadangi Norvegijos vyriausybė vis daugiau dėmesio skiria teminėms sritims, kuriose, kaip manoma, Norvegija turi konkrečių pranašumų. Norvegijos vystomojo bendradarbiavimo žmogaus teisėms remti prioritetinės sritys yra, be kita ko, šios: parama žmogaus teisių gynėjams, teisinė valstybė ir kovos su kankinimu ir mirties bausme veiksmai, žodžio laisvė ir laisva žiniasklaida, įmonių socialinė atsakomybė, dialogai žmogaus teisių klausimais su pasirinktomis šalimis ir moterų, vaikų, neįgaliųjų, čiabuvių tautų ir LGBT asmenų teisių propagavimas.

Islandija

Islandijoje įdiegta visapusiška pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos sistema. Ji palaiko aukšto lygio bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais su tarptautinėmis organizacijomis. Kalbant apie konkrečias iniciatyvas, Islandija aktyviai rėmė ir patvirtino JT ir kitas tarptautines iniciatyvas, kuriomis propaguojamas vyrų vaidmuo siekiant lyčių lygybės. 2015 m. sausio 14–15 d. JT būstinėje Niujorke Islandija ir Surinamas surengė konferenciją „vyrų kirpyklos aplinkoje“, kurios tikslas – paskatinti vyrus imtis aktyvesnio vaidmens diskutuojant dėl lygių vyrų ir moterų teisių. Regioniniu lygmeniu Islandija prisidėjo prie Arkties tarybos darbo šiomis temomis.

Žmogaus teisių klausimai yra įtraukti į ES viešosios diplomatijos ir informavimo veiklą Islandijoje siekiant pabrėžti itin svarbų ES vaidmenį šiuo klausimu visame pasaulyje.

Šventasis Sostas

Su Šventuoju Sostu gana dažnai palaikomi naudingi ryšiai daugiašaliuose forumuose įvairiais žmogaus teisių klausimais, be kita ko, JT Generalinėje Asamblėjoje, JT Žmogaus teisių taryboje, ESBO ir Europos Taryboje. Atsižvelgiant į tai, kad Šventajam Sostui nepaprastai didelį susirūpinimą kelia stiprėjantis krikščionių persekiojimas įvairiose pasaulio dalyse, bendradarbiaujant vis labiau remiamasi ES religijos ar tikėjimo laisvės propagavimo ir apsaugos gairėmis.

Andora, Lichtenšteinas, Monakas, San Marinas

Kadangi ES ir Andora, Lichtenšteinas, Monakas bei San Marinas laikosi panašių žmogaus teisių standartų, ES žmogaus teisių strategija visų pirma nukreipta į klausimų žmogaus teisių tema su šiomis valstybėmis derinimą tarptautinėse organizacijose (JT, Europos Taryboje, ESBO ir kt.). ES taip pat dalyvauja JT Žmogaus teisių tarybai atliekant žmogaus teisių padėties šiose šalyse visuotinį periodinį vertinimą.

III. Europos kaimynystės politika

2015 m. bendrame komunikate dėl Europos kaimynystės politikos (EKP) peržiūros dar kartą patvirtintas ES įsipareigojimas propaguoti ir ginti visų žmogaus teisių visuotinumą ir nedalomumą tiek ES, tiek palaikant partnerystės santykius su visų regionų šalimis. Jame pabrėžta, kad svarbu nuolat užtikrinti gerą valdymą, demokratiją, teisinės valstybės principą ir žmogaus teises, ir kaip vienas iš ES prioritetų nurodytas poreikis kaimyniniame regione užtikrinti nepriklausomas ir veiksmingas justicijos sistemas. EKP peržiūroje taip pat nustatytos svarbios sritys: saviraiškos laisvė, žiniasklaidos, įskaitant atvirą ir laisvą internetą, pliuralizmas ir nepriklausomumas.

EKP peržiūroje pripažinta, kad paskatomis grindžiamas požiūris („parama pagal pažangą“) sėkmingai taikytas remiant reformas gero valdymo, demokratijos, teisinės valstybės ir žmogaus teisių srityse, jei šalys partnerės buvo įsipareigojusios tokias reformas įgyvendinti. Tačiau paaiškėjo, kad jei nėra politinės valios, vien tokių paskatų reformų įgyvendinimui paskatinti nepakanka. Tokiais atvejais ES išanalizuos veiksmingesnius esminių reformų šalyse partnerėse įgyvendinimo būdus, be kita ko, dalyvaujant pilietinės visuomenės atstovams, ekonomikos ir socialiniams subjektams.

Todėl 2015 m. ES dar kartą patvirtino įsipareigojimą vesti įtraukų dialogą su visomis šalimis partnerėmis žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, taip pat ir tose srityse, kuriose patirtis gali būti nevienoda. Žmogaus teisės ir demokratija ir toliau bus abipusiškai sutartos formos ES politinio dialogo su visomis šalimis partnerėmis darbotvarkės punktas. EKP peržiūroje ne tik išdėstyti šie įsipareigojimai, bet ir pabrėžta, kad reikia ieškoti naujų būdų veiksmingiau propaguoti visuotines vertybes ir ES ketinimą dėti daugiau pastangų siekiant remti pilietinę visuomenę ir išplėsti savo informavimo veiklą, į ją įtraukiant atitinkamus plačiosios pilietinės visuomenės narius bei socialinius partnerius.

Armėnija

Vykdant ES ir Armėnijos dvišalį bendradarbiavimą ir vedant politinį dialogą šioje srityje, daugiausia dėmesio skiriama ne tik žmogaus teisių propagavimui, bet ir nuolatiniam demokratinių institucijų, teisminių institucijų, teisinės valstybės, gero valdymo bei kovos su korupcija gerinimui ir pilietinės visuomenės stiprinimui. Armėnija dėjo pastangas žmogaus teisių klausimams spręsti, tačiau pagrindiniai trūkumai tebėra reformų patvirtinimas bei teisės aktų priėmimas ir tinkamas jų įgyvendinimas.

ES ir Armėnija palaiko reguliarų ir aktyvų dialogą žmogaus teisių tema įvairiuose forumuose, įskaitant metinį dialogą žmogaus teisių klausimais. 2015 m. dialogas buvo atidėtas dėl techninių priežasčių; jį numatoma surengti 2016 m. kovo mėn. Jerevane.

Kartu su ES misijų vadovais vietos lygmeniu paskelbtame pareiškime ES pareiškė susirūpinimą dėl įtariamų gruodžio 6 d. referendumo dėl konstitucinės reformos pažeidimų ir primygtinai paragino valdžios institucijas užtikrinti tinkamą tyrimą.

Siekiant užtikrinti, kad reformos būtų įdiegtos laiku iki kitų rinkimų, ES toliau ragino Armėniją įgyvendinti Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (ESBO / ODIHR) rekomendacijas, visų pirma dėl teisės aktų sistemos. ES taip pat ragino Armėniją atsižvelgti į ODIHR referendumo ekspertų grupės ataskaitą (paskelbtą 2016 m. sausio mėn.). Šiuo tikslu ES Armėnijai teikia finansinę paramą rinkimams.

ES pabrėžia poreikį užtikrinti lygias moterų galimybes ir jų dalyvavimą, be kita ko, politiniame gyvenime ir užimant pareigas aukštesnio lygmens administracijoje. ES teikia paramą aktyvesniam moterų dalyvavimui sprendimų priėmimo procese ir toliau remia teisės aktų dėl kovos su smurtu dėl lyties / smurtu šeimoje priėmimą. Susirūpinimą tebekelia sąlygos kalėjimuose ir netinkamas elgesys kardomojo kalinimo metu. ES toliau rėmė procesą, skirtą tam, kad sąlygos kalėjimuose atitiktų Komiteto prieš kankinimą nustatytus standartus. Buvo atkreiptas dėmesys į tam tikrą nedidelę pažangą, padarytą rengiant kalėjimų sistemos reformos veiksmų planą pagal Komiteto prieš kankinimą rekomendacijas ir vykdant ES lėšomis bendrai finansuojamas naujo kalėjimo statybas pagal šio komiteto standartus.

Įstatymo dėl Armėnijos probacijos tarnybos įkūrimo projektas nebuvo priimtas. Nuolatinį susirūpinimą kelia klausimai, susiję su poreikiu užtikrinti, kad būtų laikomasi nediskriminavimo principo, ir priimti visapusiškus kovos su diskriminacija teisės aktus, kuriais būtų apsaugotos pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, neįgaliųjų ir LGBTI asmenų, teisės, veiksmingai įgyvendinti įstatymą dėl lygių teisių užtikrinimo, užbaigti rengti įstatymo dėl sąžinės ir religijos laisvės projektą. ES toliau rėmė viešojo administravimo reformas ir visų pirma akcentavo poreikį intensyvinti korupcijos prevenciją ir kovą su korupcija, aktyviau vykdyti teisminių institucijų bei teisėsaugos reformą ir stiprinti visuomenės pasitikėjimą teismų sistema.

2015 m. ES toliau padėjo vesti struktūrinį pilietinės visuomenės ir valdžios institucijų dialogą. ES toliau reguliariai konsultavosi su pilietine visuomene ir teikė finansinę paramą pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) įgyvendinamiems projektams. Tuo tarpu Europos demokratijos fondas teikia paramą visuomeninėms organizacijoms. ES kartu su UNICEF teikė paramą vaikų globos deinstitucionalizavimui. Vaikai tebebuvo viena skurdžiausių visuomenės grupių (36,2 %), o neįgaliems vaikams grėsė didesnė rizika gyventi skurde.

ES toliau teikė didelę paramą Armėnijos justicijos sistemos nepriklausomumui ir profesionalumui didinti. Ši parama apėmė paramą biudžetui ir bendrą projektą su Europos Taryba.

Be to, pagal Europos kaimynystės priemonę buvo pradėta įgyvendinti 12 mln. EUR vertės paramos biudžetui programa žmogaus teisių srityje, siekiant remti atitinkamų teisės aktų įgyvendinimą. Armėnija gauna paramą iš Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP). EDŽTRP lėšomis toliau prisidedama prie demokratijos plėtojimo ir pagarbos visoms žmogaus teisėms bei pagrindinėms laisvėms, teikiant paramą siekiant užtikrinti moterų, jaunimo ir pabėgėlių (ypač Sirijos armėnų) teises, teisinės valstybės principą ir plėtoti pilietinę žurnalistiką.

Azerbaidžanas

Pagrindiniai ES prioritetai Azerbaidžane išlieka tie patys – saviraiškos laivė, susirinkimų laisvė, veikiančios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės vystymasis. 2015 m. nuteista daug žmogaus teisių aktyvistų ir sumažėjo erdvė veikti pilietinei visuomenei dėl itin ribojamojo pobūdžio ir ypač sudėtingų teisės aktų, reglamentuojančių NVO veiklą. Reaguodama į tam tikriems žmogaus teisių aktyvistams paskelbtus nuosprendžius, ES paskelbė pareiškimus, kuriuose pareiškė susirūpinimą dėl gana ilgų bausmių bei apskritai dėl teisminio proceso (įskaitant procesinės lygybės principo nesilaikymą) ir paragino Azerbaidžaną visapusiškai laikytis tarptautinių įsipareigojimų ir dėti pastangas, kad būtų užtikrintas pasitikėjimas jo teismų sistemos nepriklausomumu. ES taip pat paskelbė pareiškimus dėl žmogaus teisių aktyvistės I. Leyla ir aktyvisto A. Yunuso lygtinio paleidimo dėl sveikatos priežasčių.

2015 m. vasario mėn. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidis apsilankė Azerbaidžane ir susitiko su Prezidentu Ilhamu Aliyevu bei keliais ministrais (įskaitant užsienio reikalų ministrą E. Mammadyarovą), ombudsmene ir pilietinės visuomenės atstovais. ES specialusis įgaliotinis pareiškė didelį ES susirūpinimą dėl blogėjančios žmogaus teisių padėties ir stengėsi atkurti pasitikėjimą ir dialogą – būtinus šių klausimų sprendimo veiksnius, visų pirma ragindamas tinkamai elgtis su sulaikytais asmenimis bei juos paleisti ir nedelsiant priimti teisės aktus, kuriais būtų sudarytos sąlygos skaidriai ir netrukdomai finansuoti NVO ir joms veikti. Vizito meto ES specialusis įgaliotinis paprašė, kad jam būtų leista susitikti su trimis sąžinės kaliniais, ir tokia galimybė jam buvo sudaryta.

Balandžio ir liepos mėn. Baku lankėsi už Europos kaimynystės politiką ir plėtros derybas atsakingas Komisijos narys J. Hahnas ir Europos Vadovų Tarybos pirmininkas D. Tuskas; susitikimų metu buvo svarstyti, be kita ko, žmogaus teisių klausimai Azerbaidžane.

Gruodžio 4 d. priimtas NVO skirtas antrinės teisės aktas dėl dotacijų registravimo ir užsienio paramos teikėjų teisės teikti dotacijas Azerbaidžane. Priimti šį aktą buvo labai vėluojama ir tai padarė stiprų neigiamą poveikį pilietinės visuomenės finansavimui; be to, naujosiomis taisyklėmis labiau apsunkinamos sąlygos užsienio paramos teikėjams, įskaitant ES, teikti dotacijas ir sukuriama papildoma administracinė našta pilietinės visuomenės organizacijoms.

ES delegacija reguliariai tęsė teminį dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis. Pilietinės visuomenės atstovai buvo nuolat kviečiami susitikti su pareigūnais, atvykusiais iš Briuselio ar kitų sostinių, įskaitant atvykusius aukšto lygio vizito, informuoti juos apie padėtį šalyje. Be to, buvo surengti keli dvišaliai susitikimai su nepriklausomomis NVO dėl konkrečių klausimų. ES įvairių sudėčių diskusijose su Azerbaidžanu taip pat svarstė žmogaus teisių ir demokratijos klausimus. Tačiau metinis ES ir Azerbaidžano dialogas žmogaus teisių klausimais – viena iš pagrindinių platformų, skirtų ES ir Azerbaidžano diskusijoms, 2015 m. nebuvo surengtas. Po to, kai buvo pakeista pradinė data (2014 m. lapkričio mėn.), susitikimas Azerbaidžano iniciatyva buvo atidėtas neribotam laikui (šiuo metu jį planuojama surengti 2016 m. spalio mėn.). Bendromis pastangomis ES delegacija ir ES valstybės narės toliau stebėjo kelis teismo procesus ir ėmėsi stebėti naujas bylas, kartu įvertindamos, ar buvo laikomasi tinkamų ir skaidrių procedūrų. ES delegacija buvo atsakinga už šių klausimų koordinavimą ir už tam tikrą bendrą tolesnę veiklą, susijusią su įvertinimais po nuosprendžių paskelbimo. Be to, ES delegacija su labai dideliu susidomėjimu stebėjo atskiras bylas, be kita ko, susijusias su žmogaus teisių aktyviste I. Leyla ir aktyvistu A. Yunusu, ir palaikė glaudžius ryšius su valdžios institucijomis šiose bylose. Delegacija taip pat aplankė kelis kalinius įkalinimo vietose, įskaitant Alternatyviosios respublikonų partijos (REAL) vadovus Ilgarą Mammedovą ir Hilalą Mammedovą. Ji palaikė glaudžius ryšius su šeimos nariais ir advokatais atskirose bylose ir ėmėsi veiksmų, susijusių su gauta tam tikra informacija apie sąlygas kalėjimuose, įskaitant įtariamus nuteistų aktyvistų mušimo ir netinkamo elgesio su jais atvejus. ES toliau ragino Azerbaidžaną vykdyti Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus, visų pirma susijusius su Ilgaro Mammedovo suėmimu.

Lapkričio 1 d. Azerbaidžane buvo surengti parlamento rinkimai; pagrindinės opozicinės partijos juose nedalyvavo, nes, jų nuomone, rinkimuose nebuvo garantuotos vienodas galimybes užtikrinančios sąlygos. Rinkimus stebėjo Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos delegacija. Nepasiekus susitarimo dėl stebėtojų skaičiaus, ESBO / ODIHR nusprendė stebėsenos misijos nesiųsti. Rinkimuose taip pat nebuvo stebėtojų iš Europos Parlamento. ES paskelbė pareiškimą, kuriame atkreipė dėmesį į rinkimus ir į tai, kad Azerbaidžanas turi įgyvendinti ankstesnes ESBO / ODIHR rekomendacijas, ir kartu paminėjo, kad ji tikisi tęsti bendradarbiavimą su Azerbaidžano institucijomis visų piliečių labui.

Gruodžio 28 d. Prezidentas I. Aliyevas pasirašė tradicinį Azerbaidžano solidarumo dienos aktą, kuriuo suteikė malonę keliems kaliniams, tačiau tarp jų nebuvo nė vieno žmogaus teisių aktyvisto ar žurnalisto.

Kadangi didžiąją metų dalį nebuvo patvirtintos taisyklės dėl paramos teikėjų ir dotacijų registravimo, 2015 m. finansinio bendradarbiavimo su pilietine visuomene galimybės buvo ribotos, o ES neteko vieno iš savo pagrindinių partnerių ES vertybių ir standartų propagavimo srityje.

Pilietinės visuomenės organizacijoms įgyvendinant ES finansuojamą projektą buvo tęsiamas gebėjimų stiprinimo darbas lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo bei dalyvavimo bendruomenės gyvenime srityse, taip pat vietos bendruomenių moterų juridinių teisių, bendravimo įgūdžių, dalyvavimo mechanizmų ir verslo bei verslumo įgūdžių srityse.

Bendradarbiaujant su Europos Taryba pagal regioninę Programinio bendradarbiavimo sistemą buvo įgyvendinti keli gebėjimų stiprinimo veiksmai saviraiškos laisvės, teisminių institucijų veiksmingumo ir teisės specialistų mokymo Europos žmogaus teisių konvencijos standartų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos klausimais srityse.

Buvo pradėtos ar toliau įgyvendinamos kelios porinės programos pasinaudojant ES valstybių narių patirtimi ombudsmeno institucijos ir jos regioninių centrų stiprinimo srityje, siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinami jos įgaliojimai, susiję su nacionaliniu prevencijos mechanizmu, vaiko teisėmis, neįgaliųjų teisėmis, vyresnio amžiaus asmenų žmogaus teisėmis ir teise gauti informaciją, bendradarbiaujant su Darbo ir socialinės apsaugos ministerija pažeidžiamų ir palankių sąlygų neturinčių asmenų grupių socialinės įtraukties klausimais ir bendradarbiaujant su Valstybiniu socialinės apsaugos fondu rengiant įstatymus dėl darbuotojų pensijų finansuojamos dalies ir privačiųjų pensijų fondų.

Remdamasi UNICEF patirtimi, ES tęsė darbą, susijusį su teisės kreiptis į teismą ir teisinės valstybės principo užtikrinimo vaikams propagavimu pasitelkiant teisėkūros priemonių analizę; geresniu duomenų rinkimu ir analize teisingumo vaikams užtikrinimo ir nepilnamečių justicijos klausimų srityje; teisinės pagalbos, teisinio atstovavimo ir psichologinės bei socialinės paramos paslaugų teikimu pažeidžiamiems vaikams ir jų šeimos nariams; Ombudsmeno tarnybos nacionalinės prevencinės grupės pajėgumų poreikio įvertinimu, atsižvelgiant į jos įgaliojimus vykdyti nepriklausomą vaikų teisių stebėseną vaikų apgyvendinimo įstaigose; ir nacionalinės prevencinės grupės narių gebėjimų stiprinimu.

Baltarusija

Bendrai žmogaus teisių padėčiai Baltarusijoje 2015 m. toliau buvo būdingi sistemingi žmogaus teisių pažeidimai. Nepadaryta jokių teisės aktų pakeitimų, kuriais būtų sumažinti susirinkimų bei asociacijų ir žiniasklaidos laisvės apribojimai. Antrąjį metų pusmetį Baltarusija ėmėsi teigiamų veiksmų. Tai, be kita ko, buvo Baltarusijos pasiūlymas atnaujinti 2009 m. nutrauktą ES ir Baltarusijos dialogą žmogaus teisių klausimais. Šis dialogas surengtas liepos mėn. Briuselyje. Tarp svarstytų temų – saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvė, mirties bausmė ir kova su kankinimu bei netinkamu elgesiu, nacionalinės žmogaus teisių institucijos įsteigimas, vaiko teisės ir daugiašaliai klausimai.

2015 m. sausio mėn. įsigaliojus įstatymo dėl žiniasklaidos pakeitimams, sugriežtėjo informacijos sklaidos internete ir pasitelkiant tradicines žiniasklaidos priemones valstybės kontrolė. Informacijos ministerija išlaiko teisę uždaryti bet kurį naujienų kanalą po dviejų įspėjimų.

Rugpjūčio 22 d. buvo paleisti į laisvę visi likę politiniai kaliniai; kai kurie iš jų buvo kalinami nuo 2010 m., kai po prezidento rinkimų buvo imtasi represinių veiksmų. ES palankiai įvertino šį ilgai lauktą veiksmą ir spalio mėn. pabaigoje nusprendė iš dalies laikinai – keturių mėnesių laikotarpiui sustabdyti ES ribojamųjų priemonių taikymą. ES toliau ragina sugrąžinti buvusių politinių kalinių pilietines ir politines teises.

Spalio 11 d., surinkęs 83,5 % balsų, Baltarusijos Prezidentas Aleksandras Lukashenka buvo perrinktas dar vienai kadencijai. Baltarusija visapusiškai bendradarbiavo su ESBO / ODIHR organizuojant rinkimų stebėjimo misiją. ESBO / ODIHR padarė preliminarią išvadą, kad Baltarusijai dar reikia daug padaryti, kad būtų įvykdyti ESBO nustatyti įpareigojimai demokratinių rinkimų srityje. Dauguma užregistruotų pažeidimų buvo susiję su savavališkais sprendimais dėl kandidatų registracijos, opozicijos atstovų neįtraukimu į rinkimų komisijas ir netinkamu balsų skaičiavimo bei tinkamo jų užregistravimo procesu. Buvo svarbu tai, kad rinkimų dieną vyravo taiki atmosfera ir kad valdžios institucijos, susidūrusios su keletu nesankcionuotų viešų protestų, susilaikė nuo jėgos panaudojimo. Vis dėlto, opozicijos mitingų organizatoriai buvo apkaltinti pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą.

Nuo 2000 m. Baltarusijoje nebuvo užregistruota jokių naujų politinių partijų. Neįregistruotų organizacijų nariams nuolat gresia baudžiamojo persekiojimo pavojus. 2015 m. buvo pranešta apie kelis priekabiavimo prie žmogaus teisių gynėjų atvejus. Pirmąjį metų pusmetį spaudimas žurnalistams buvo ypač didelis – laisvai samdomiems žurnalistams buvo skirtos didelės baudos už bendradarbiavimą su užsienio žiniasklaidos atstovais, neturinčiais akreditacijos (o ją gauti labai sunku). Prieš prezidento rinkimus spaudimas sumažėjo. Po tam tikrų problemų metų pradžioje, prieiga prie nepriklausomų žinių svetainių metų pabaigoje jau nebebuvo ribojama.

Baltarusija yra vienintelė šalis Europoje, kurioje vis dar taikoma mirties bausmė. 2015 m. mirties bausmė buvo įvykdyta vienam asmeniui, nors to asmens skundas vis dar buvo nagrinėjamas JT Žmogaus teisių komitete. Dar vieno mirties bausme nuteisto asmens likimas nežinomas. 2015 m. buvo paskelbti du nauji mirties bausmės nuosprendžiai; ES paskelbė pareiškimus dėl kiekvieno atvejo, reikalaudama, kad Baltarusija paskelbtų mirties bausmės vykdymo moratoriumą.

Kalinimo sąlygos ir brutalūs policijos pareigūnų bei kalėjimų prižiūrėtojų veiksmai išlieka problema Baltarusijoje. 2015 m. ES diplomatams pirmą kartą buvo leista apsilankyti vienoje iš pataisos įstaigų. Tik vienai organizacijai iš NVO ir tarptautinių organizacijų tarpo suteikta neribotos prieigos galimybė. Bylos, iškeltos dėl kalėjimų administracijos veiksmų ankstesniais metais, nebuvo tiriamos. Kai kurie aktyvistai išsamiai papasakojo apie patirtą policijos pareigūnų brutalų elgesį sulaikymo metu (pvz., vadinamoji grafičių byla ir tinklaraštininko V. Nikitsenkos byla).

2015 m. į Baltarusijos baudžiamojo kodekso 128 straipsnį buvo įtraukta termino „kankinimas“ apibrėžtis, atitinkanti JT konvencijoje prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą pateiktą apibrėžtį. Tačiau Baltarusijos teisės aktuose teisinių sankcijų kankinimo ar žiauraus elgesio vykdytojams nenumatyta. Tie reti atvejai, kai pareigūnai buvo nubausti, buvo pagrįsti straipsniu dėl „oficialių įgaliojimų viršijimo“.

Birželio mėn. JT Žmogaus teisių taryba priėmė ES pateiktą rezoliuciją, kuria dar vieniems metams buvo pratęsti JT specialiojo pranešėjo žmogaus teisių padėties Baltarusijoje klausimais įgaliojimai. Baltarusija taip pat dalyvavo JT atliekamame visuotiniame periodiniame vertinime ir pritarė 168 rekomendacijoms iš 259.

ES taip pat prisidėjo 104-oje Tarptautinėje darbo konferencijoje nagrinėjant, kaip Baltarusija laikosi TDO konvencijos dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo (Nr. 87).

Gruzija

Vykstant pirmajam dialogui žmogaus teisių klausimais po Asociacijos susitarimo pasirašymo ir laikino įsigaliojimo, atkreiptas dėmesys į tai, kad 2015 m. Gruzija padarė didelę pažangą derindama savo nacionalinius įstatymus su ES standartais, be kita ko, žmogaus teisių srityje.

ES atidžiai stebi Gruzijos žmogaus teisių strategijos įgyvendinimą, visų pirma kiek tai susiję su reformomis, kuriomis siekiama didinti teisminių institucijų nepriklausomumą ir užtikrinti teisinę valstybę, spręsti vaikų skurdo ir smurto šeimoje problemas ir kovoti su diskriminacija.

Rengiant visuotinio periodinio vertinimo ataskaitą, ES delegacija inicijavo ir surengė keletą susitikimų su JT agentūromis ir ES valstybėmis narėmis, taip pat su svarbiais partneriais, kaip antai JAV, Šveicarija ir Turkija, ir su pilietinės visuomenės atstovais. Liepos mėn. Gruzijos užsienio reikalų ministerija pateikė antrąją Gruzijos ataskaitą – tai JT Žmogaus teisių tarybos vykdomo visuotinio periodinio vertinimo antrojo ciklo dalis.

Žmogaus teisių klausimai buvo įtraukti į 2015 m. ES ir Gruzijos santykių darbotvarkę; buvo surengti keli aukšto rango ES pareigūnų vizitai šia tema: liepos mėn. – pirmininko D. Tusko, lapkričio mėn. – Sąjungos vyriausiosios įgaliotinės užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Komisijos pirmininko pavaduotojos F. Mogherini, o sausio ir lapkričio mėn. – už Europos kaimynystės politiką ir plėtros derybas atsakingo Komisijos nario J. Hahno. Birželio mėn. Tbilisyje surengto dialogo žmogaus teisių klausimais metu akcentuotas šalies įsipareigojimas padaryti tvarią pažangą žmogaus teisių srityje Gruzijoje ir atsiskyrusiuose regionuose – tai turėtų būti naudinga šalies viduje perkeltiems asmenims.

Lapkričio mėn. Briuselyje surengtame ES ir Gruzijos asociacijos tarybos posėdyje taip pat peržiūrėtas Žmogaus teisių strategijos ir jos veiksmų plano įgyvendinimas. Vienas iš reformų skatinimo veiksnių buvo Gruzijos įsipareigojimas įvykdyti su Vizų režimo liberalizavimo veiksmų planu susijusius kriterijus. Gruodžio mėn. Komisija paskelbė ketvirtąją pažangos ataskaitą dėl Gruzijos valdžios institucijų atliekamo Vizų režimo liberalizavimo veiksmų plano įgyvendinimo ir įvertinime (kuris yra teigiamas) padarė išvadą, kad visi kriterijai buvo įvykdyti, taigi, buvo imtasi kelių pagrindinių reformų.

Gruzija ėmėsi plataus užmojo teisingumo sektoriaus reformos, visų pirma siekdama užtikrinti teisminių institucijų nepriklausomumą ir išplėtoti veiksmingas tyrimų ir teismo proceso vykdymo sistemas. Verta atkreipti dėmesį į vis svarbesnį Konstitucinio teismo vaidmenį, be kita ko, su aukšto rango pareigūnais susijusiose bylose (pvz., ne ilgesnio kaip devynių mėnesių kardomojo kalinimo laikotarpio patvirtinimas buvusio Tbilisio mero Gigi Ugulava byloje).

Rugsėjo mėn. Parlamentas priėmė aktą dėl Prokuratūros reformos, kuriuo numatyta daugiau skaidrumo renkant vyriausiąjį prokurorą. Dar vienas labai svarbus veiksmas – pastangos sukurti atskaitingą ir subalansuotą teisėsaugos sistemą garantuojant saugumo tarnybų atskyrimą nuo Vidaus reikalų ministerijos. Dar reikia sukurti nepriklausomą teisėsaugos pareigūnams inkriminuojamų nusikaltimų nagrinėjimo mechanizmą. Taip pat gerokai pagerintos kalinimo sąlygos – tą įrodo didelis mirčių kalėjimuose atvejų skaičiaus sumažėjimas ir kankinimo reiškinio išnaikinimas. Įgyvendinant Vizų liberalizavimo veiksmų plane išdėstytas rekomendacijas padaryta esminių pakeitimų kovos su narkotikais politikoje (buvo iš dalies pakeistas Baudžiamasis kodeksas, kad būtų atskirtas narkotikų įsigijimas / turėjimas asmeniniam vartojimui ir pardavimo kitiems tikslais). Tačiau priverstinio tyrimo dėl narkotikų vartojimo neatsisakyta.

2015 m. birželio mėn. Gruzija priėmė Nepilnamečių justicijos kodeksą, taikomą visiems su baudžiamosios justicijos ir administracinių teisės pažeidimų sistemomis susidūrusiems vaikams – taip sumažėjo vaikų, kuriems atimama laisvė, skaičius. Tačiau vaikų teisių padėtis tebekelia didelį susirūpinimą – neramina smurto prieš vaikus toleravimas ir vėl išaugęs ankstyvų santuokų skaičius. Lapkričio mėn. parlamentas uždraudė nepilnamečių santuokas, išskyrus 16–18 m. vaikų – esant teismo leidimui ir tik nėštumo ar vaiko gimimo atveju.

Nors Visuomeninio gynėjo biuro veikla buvo plečiama, reikėtų intensyvinti pastangas, kad būtų užtikrintos mažumoms priklausančių asmenų teisės ir praktikoje būtų veiksmingai taikoma kovos su diskriminacija politika. Būta daug atvejų, kai teisėsaugos institucijos aplaidžiai ir neaktyviai tyrė incidentus, susijusius su neapykantos kurstymu.

Teisės aktai dėl lyčių lygybės buvo sugriežtinti ir susieti su informuotumo didinimo kampanijomis, tačiau Gruzijos visuomenė išlieka labai konservatyvi su giliai įsišaknijusiais lyčių stereotipais. Politiniame gyvenime, visų pirma svarbiose su sprendimų priėmimu susijusiose pareigose, vis dar yra labai nedaug moterų, o smurto šeimoje ir smurto prieš moteris mastas kelia didelį nerimą.

2015 m. tarptautiniu lygmeniu įdėmiai ir toliau stebėta žiniasklaidos laisvės sritis, visų pirma didelio atgarsio sulaukusi byla dėl opozicijos televizijos kanalo „Rustavi 2“ nuosavybės. ES delegacija kartu su Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada padarė bendrą pareiškimą, kuriam pritarė ES valstybių narių misijos Gruzijoje vadovai, ragindama visus politinius veikėjus susilaikyti nuo visų veiksmų ar pareiškimų, kurie galėtų kliudyti Gruzijos teismui priimti emociškai neutralų sprendimą „Rustavi 2“ byloje. Išskyrus šios labai politizuotos bylos atvejį, žiniasklaidos specialistai toliau dirbo nepriklausomai.

Rengiantis 2016 m. parlamento rinkimams rinkimų aplinkoje vyravo politinė įtampa. Rinkimų sistemos reforma buvo atidėta, nes valdančioji koalicija ir opozicinės partijos nesusitarė dėl pagrindinių principų. Buvo akivaizdu, kad teisėsaugos pareigūnai buvo nepajėgūs užkirsti kelią smurtui dėl politinių nuostatų ir tinkamai tirti tokius incidentus, pavyzdžiui, didelio atgarsio sulaukusioje byloje dėl 2015 m. lapkričio mėn. įvykdytų išpuolių prieš dešimtis Jungtinio nacionalinio judėjimo regioninių biurų.

Žmogaus teisių padėtis atsiskyrusiuose regionuose, kuriuose galimybės vykdyti tarptautinę stebėseną yra ribotos, ir kaimuose prie administracinių sienų nuolat kėlė susirūpinimą. Vadinamasis „sienų tvėrimas“ palei administracines sienas toliau skiria bendruomenes ir dar labiau pablogina jau ir taip sunkią ekonominę kaimo gyventojų padėtį.

Apskritai pilietinės visuomenės organizacijos Gruzijoje buvo labai aktyvios ir bus svarbu, kad prieš rinkimus joms būtų užtikrinta atvira erdvė. Šioms organizacijoms taip pat tenka vaidmuo vykdant Asociacijos susitarimo įgyvendinimo stebėseną.

Moldovos Respublika

2015 m. toliau buvo laikinai įgyvendinamas ES ir Moldovos Respublikos asociacijos susitarimas – apskritai padaryta pažanga derinant sektorių, kuriems taikomas susitarimas, teisės aktus, tačiau rezultatai pagrindinių reformų srityse, įskaitant teisinę valstybę, yra mažesni. Vyriausybės keitėsi, o metai baigėsi taip ir neužbaigus konsultacijų dėl naujos koalicijos suformavimo.

Į Moldovos Respubliką išsiųsta nedidelės sudėties ESBO / ODIHR misija iš esmės teigiamai įvertino 2015 m. birželio mėn. vietos valdžios rinkimus, nors jie vyko politinio nestabilumo kontekste – praėjus vos dviem dienoms po Ministro Pirmininko atsistatydinimo. Savo galutinėje ataskaitoje ESBO / ODIHR misija pripažino, kad vietos valdžios rinkimai buvo veiksmingai administruojami ir užtikrino rinkėjams galimybę rinktis iš įvairių kandidatų. Tačiau ji taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pasitikėjimas rinkimų procesu sumažėjo dėl piktnaudžiavimo laikinomis rinkėjų registracijos nuostatomis atvejų.

2015 m. balandžio mėn. buvo iš dalies pakeistas Rinkimų kodeksas – laikantis ankstesnių ESBO / ODIHR ir Europos Tarybos rekomendacijų, buvo patobulinti teisės aktai dėl kampanijų ir kampanijų finansavimo. Nepaisant šio teigiamo pokyčio, vis dar tebėra trūkumų, pavyzdžiui, draudžiama naudoti valstybinius ir užsienio simbolius ar vaizdus arba į kampanijas įtraukti užsienio piliečius; ESBO vertinimu, šis draudimas yra neproporcingas.

Kiti 2015 m. įvykę teigiami pokyčiai – buvo paskirtas visuomeninis advokatas (ombudsmenas); vis dėlto, šią institucija dar reikėtų stiprinti, be kita ko, nustatant veiksmingą nacionalinį kankinimo prevencijos mechanizmą. Dar vienas pokytis – sudaryta bendra Moldovos Parlamento ir Gagaūzijos liaudies asamblėjos atstovų darbo grupė dėl įstatymo dėl ypatingo Gagaūzijos autonomijos statuso įgyvendinimo. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad sausio 27 d. buvo pripažinta Holokausto aukų atminimo diena ir buvo padaryta šiek tiek pažangos rengiant naują veiksmų planą žmogaus teisių srityje ir nacionalinių mažumų integravimo strategiją. Ataskaitiniu laikotarpiu buvo padaryta nedidelė pažanga teisingumo sektoriaus reformos srityje, taip pat toliau gaunama įrodymų apie nuolatinę korupciją justicijos sistemoje. Išliko susirūpinimas dėl pernelyg ilgo kardomojo kalinimo laikotarpio ir prastų kalinimo sąlygų. Abejonių dėl susirinkimų laisvės užtikrinimo taip pat kėlė Grigore Petrenco ir kitų šešių aktyvistų, kurie 2015 m. rugsėjo mėn. buvo suimti dėl įtarimų masinių neramumų kurstymu ir ilgai laikomi kardomajame kalinime, atvejis.

2015 m. padėtis saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos laisvės srityje iš esmės išliko gera – buvo užtikrintos galimybės nevaržomai naudotis įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis. Tačiau dar reikia išspręsti tam tikrus klausimus. Nors 2015 m. buvo priimti nauji teisės aktai dėl žiniasklaidos nuosavybės, kuriais buvo padidintas skaidrumas, nuosavybė išlieka koncentruota, o tai riboja žiniasklaidos pliuralizmą.

Visus metus toliau vyko konsultacijos su pilietine visuomene, visų pirma organizuojant renginius, susijusius su žmogaus teisėmis. Birželio mėn. Kišiniove buvo surengtas metinis dialogas žmogaus teisių klausimais – jame svarstyti tokie klausimai kaip saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė, kova su diskriminacija, įskaitant neįgaliųjų teises, lyčių lygybę, mažumoms priklausančių asmenų teises ir kovą su neapykantos nusikaltimais. Susitikime taip pat kalbėta apie kovą su nebaudžiamumu ir netinkamu elgesiu, įskaitant klausimą dėl žalos atlyginimo aukoms.

ES taip pat finansavo ir surengė TAIEX (Techninės pagalbos ir informacijos mainų programa) seminarą dėl globos sistemos reformos; pagal dabartinę globos sistemą neįgaliųjų galimybės dalyvauti visuomeniniame gyvenime yra ribotos. Globos sistemos reformos klausimas buvo dar kartą aptartas 2015 m. lapkričio mėn. Kišiniove surengtose metinėse ES ir Moldovos žmogaus teisių ekspertų derybose, kuriose dalyvavo ir JT, ESBO ir Europos Tarybos atstovai. Žmogaus teisių ekspertų derybos taip pat suteikė galimybę tęsti diskusijas įvairiomis žmogaus teisių temomis, įskaitant žmogaus teisių justicijos sistemoje, mažumoms priklausančių asmenų teisių ir kovos su diskriminacija klausimus.

2015 m. toliau buvo įgyvendinami keli ES ir jos valstybių narių finansuojami projektai, įskaitant projektus, kuriais remiama kova su diskriminacija, pažeidžiamų grupių (vyresnio amžiaus asmenų, vaikų, romų, neįgaliųjų) teisės, lyčių lygybė ir pilietinės visuomenės stiprinimas; šie projektai buvo naudingi keliems šalies regionams, įskaitant Padniestrę.

Ukraina

ES politikos prioritetai Ukrainos atžvilgiu apima teismų ir rinkimų reformą, pagarbą saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvei, kovą su diskriminacija, kovą su kankinimu bei nežmonišku ir žeminančiu elgesiu, vyrų ir moterų lygybę, pagarbą vaikų teisėms, decentralizaciją ir kovą su korupcija. Dėl konflikto Rytų Ukrainoje ir Rusijos Federacijos įvykdytos neteisėtos Krymo bei Sevastopolio aneksijos 2015 m. itin pablogėjo žmogaus teisių padėtis vyriausybės faktiškai nekontroliuojamose teritorijose; šie įvykiai taip pat turėjo įtakos apskritai žmogaus teisių ir demokratijos padėčiai šalyje. Konfliktas ne tik turėjo tiesioginį neigiamą poveikį visų pirma labiausiai pažeidžiamų asmenų, pavyzdžiui, moterų ir vaikų, socialinėms ir ekonominėms teisėms, bet ir nulėmė pagrindinių teisių į saviraiškos, asociacijų, taikių susirinkimų ir religijos laisves apribojimus įvairiose Ukrainos dalyse.

Tarptautiniai žmogaus teisių srities suinteresuotieji subjektai, įskaitant JT žmogaus teisių stebėjimo misiją, užregistravo daug tarptautinės žmogaus teisių teisės ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų Rytų Ukrainos konflikto apimtose teritorijose, visų pirma vyriausybės faktiškai nekontroliuojamose teritorijose. Didelį susirūpinimą toliau kelia visų konflikto šalių nusikaltimų vykdytojų nebaudžiamumas; šis klausimas turi būti sprendžiamas.

Dėl konflikto 2015 m. vienas iš esminių uždavinių, su kuriuo susidūrė vyriausybė, buvo susijęs su tuo, kaip užtikrinti bent 1,4 mln. šalies viduje perkeltų asmenų pagrindines teises. Be to, Ukrainos vyriausybė oficialiai pranešė Europos Tarybai ir Jungtinėms Tautoms, kad, atsižvelgdama į nepaprastąją padėtį šalyje, ji nukryps nuo kai kurių Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (TPPTP) bei Europos žmogaus teisių konvencijoje (EŽTK) nustatytų prievolių vykdymo. Kadangi dėl tokių nukrypti leidžiančių nuostatų sumažėja žmogaus teisių apsauga, jos yra teisėtos tik pagal TPPTP 4 straipsnį ir EŽTK 15 straipsnį. Visos priemonės, kurių imamasi pagal nukrypti leidžiančių nuostatų tvarką, turi būti proporcingos ir nediskriminuojančios, o jų taikymo trukmė, geografinė ir materialinė taikymo sritis turi būti griežtai apribotos atsižvelgiant į padėties kritiškumo mastą. Turi būti nuolat peržiūrimas šių sąlygų tenkinimas.

Nuo tada, kai Rusijos Federacija įvykdė neteisėtą Krymo pusiasalio aneksiją, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių padėtis šiame pusiasalyje, ypač kalbant apie Ukrainą palaikančius aktyvistus, žurnalistus ir Krymo totorių bendruomenę, žymiai pablogėjo. Šių grupių narių atžvilgiu vykdomas, *inter alia*, savavališkas baudžiamasis persekiojimas, jų namuose atliekamos kratos ir pranešta apie kelis priverstinio dingimo atvejus. 2015 m. lapkričio mėn. įvykusio vizito į Ukrainą metu vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja F. Mogherini susitiko su pilietinės visuomenės atstovais ir Krymo totorių bendruomenės vadovais. ES viešuose pranešimuose, įskaitant Tarybos išvadas ir pareiškimus, skyrė daug dėmesio nerimą keliančiam žmogaus teisių padėties blogėjimui Kryme.

2015 m. rudenį Ukrainos vyriausybės kontroliuojamose teritorijose buvo surengti vietos valdžios rinkimai. Tarptautinių organizacijų rinkimų stebėtojai teigė, kad rinkimai apskritai buvo konkurencingi ir gerai organizuoti, o kampanijos metu iš esmės buvo užtikrintas demokratinis procesas. Tačiau ateityje turi būti sustiprintas rinkimų proceso sąžiningumas ir visuomenės pasitikėjimas šiuo procesu, išsprendžiant klausimus, susijusius su tinkamo rinkimų kodekso nebuvimu, pernelyg dideliu rinkimų administravimo politizavimu, neproporcingu oligarchų remiamų kandidatų nušvietimu žiniasklaidoje ir lyčių pusiausvyros nebuvimu rinkimų rezultatuose.

Saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės srityje padaryta gera pažanga derinant teisės aktus su Europos standartais. Parlamentas patvirtino vieną iš pažangiausių ir plačiausio užmojo teisinių sistemų Europoje nuosavybės skaidrumo atžvilgiu. Įstatymas dėl valstybės valdomų regioninių spausdintos žiniasklaidos priemonių denacionalizavimo yra žingsnis į priekį siekiant didesnės žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo šalyje, sukuriant konkurencinę aplinką žiniasklaidos priemonėms ir užtikrinant jų redakcinės bei valdymo politikos nepriklausomumą, kaip ir laipsniškas nepriklausomo visuomeninio transliuotojo institucijos sukūrimas.

Be to, Parlamentas priėmė Darbo kodekso pakeitimus, kuriais aiškiai uždrausta diskriminacija dėl seksualinės orientacijos bei lytinės tapatybės ir užtikrintas kodekso suderinamumas su Ukrainos tarptautiniais įsipareigojimais žmogaus teisių srityje. 2015 m. rugpjūčio mėn. Prezidentas P. Poroshenko išleido dekretą, kuriuo patvirtino Nacionalinę žmogaus teisių strategiją, o lapkričio mėn. ministrų kabinetas patvirtino strategijos įgyvendinimo veiksmų planą. Šie dokumentai taip pat buvo svarbūs veiksniai Vizų liberalizavimo veiksmų plano kontekste ir turi būti užtikrintas veiksmingas jų įgyvendinimas.

Ukraina įteikė antrą oficialų pareiškimą Tarptautiniam baudžiamajam teismui (TBT), pripažindama šio teismo jurisdikciją nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų, įvykdytų Ukrainos teritorijoje nuo 2014 m. vasario 20 d., srityje. TBT preliminaraus tyrimo (pagal 2014 m. pirmą Ukrainos oficialų pareiškimą, kuriame pripažįstama TBT jurisdikcija) išvadoje teigiama, kad 2013 m. lapkričio mėn.–2014 m. vasario mėn. Maidane įvykdyti nusikaltimai „neprilygsta nusikaltimams žmoniškumui“, nors pažymima, kad „buvo padaryta šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų“.

Susirūpinimą toliau kelia nebaudžiamumas ir nepakankama aukų apsauga ir teisingumo aukoms trūkumas. Europos Tarybos tarptautinės patariamosios komisijos ataskaitose dėl smurtinių incidentų, įvykusių Maidano demonstracijų metu, ir 2014 m. gegužės mėn. Odesoje įvykusių tragiškų įvykių tyrimų teigiama, kad Ukrainos vyriausybė nesilaikė Europos žmogaus teisių konvencijos reikalavimų. Tarptautinė patariamoji komisija pripažino, kad tyrimo metu buvo susidurta su dideliais sunkumais, tačiau padarė išvadą, kad šie sunkumai „negali pateisinti reikalavimų nesilaikymo, nes tai nėra akivaizdžiai su jais susiję“.

ES ir jos valstybės narės ir toliau labai intensyviai bendradarbiavo žmogaus teisių klausimais su Ukrainos vyriausybe ir su vietos bei tarptautiniais žmogaus teisių srities suinteresuotaisiais subjektais. 2015 m. liepos mėn. buvo surengtas ES ir Ukrainos dialogas žmogaus teisių klausimais. Dialogo darbotvarkė buvo labai plati, atsižvelgiant į nustatytus politikos prioritetus. Buvo diskutuojama daugeliu klausimų, be kita ko, dėl rinkimų, žiniasklaidos laisvės ir taikių susirinkimų laisvės, atskaitomybės ir nediskriminavimo politikos užtikrinimo, taip pat LGBTI asmenų ir etninėms, kalbinėms, religinėms ar nacionalinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių, ir TBT Romos statuto ratifikavimo.

ES padidino savo paramą 2015–2017 m. Europos Tarybos veiksmų planui Ukrainai – bendrai Europos Tarybos ir Ukrainos valdžios institucijų iniciatyvai, sutelktai į sutartimi pagrįstus Ukrainos įsipareigojimus. Be to, ES rėmė politikos prioritetų įgyvendinimą pasitelkdama ES išorės priemones, pavyzdžiui, Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP), Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę (EKPP) ir priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP).

Egiptas

2015 m. Egiptas susidūrė su kaltinimais dėl pernelyg ilgo kardomojo kalinimo laikotarpio, neteisėtų ir savavališkų suėmimų, priverstinio dingimo atvejų, brutalių policijos veiksmų ir kalinamų asmenų kankinimo ir mirčių, žiniasklaidos specialistų persekiojimo bei jų suėmimo ir masinių nuosprendžių Musulmonų brolijos lyderiams (įskaitant buvusį Prezidentą M. Morsi ir Parlamento Pirmininką M. S. Katatny). Taip pat buvo pranešimų apie policijos reidų metu mirtimi pasibaigusius jėgos panaudojimo atvejus. Padidėjo spaudimas nevyriausybinėms organizacijoms vykdant jų patikrinimus ir nustatant draudimus keliauti. Organizacijos „Freedom House“ paskelbtoje 2015 m. ataskaitoje „Laisvė internete“ (angl. *Freedom on the Net*) Egipto žiniasklaidos laisvės indeksas nukrito nuo „iš dalies laisva“ iki „nelaisva“; tokį įvertinimą nulėmė cenzūra, žurnalistų baudžiamasis persekiojimas ir išpuoliai prieš juos, taip pat valstybės vykdomas elektroninių ryšių sekimas. Be to, Žurnalistų gynimo komiteto duomenimis, Egiptas užima antrą vietą pasaulyje pagal blogiausią padėtį žurnalistų įkalinimo srityje. Taip pat būta neteisėtų migrantų, visų pirma Sudano kilmės asmenų, persekiojimo ir smurto prieš juos atvejų. Kalbant apie teigiamus dalykus, pagerėjo padėtis moterų teisių srityje, Prezidentas suteikė malonę keliems protestuotojams, o ministrų kabinetas patvirtino tarptautinius standartus atitinkantį kovos su neteisėtu žmonių gabenimu įstatymą.

Nors vyriausybė ėmėsi veiksmų, visų pirma Prezidento F. Sisi iniciatyva, siekiant apsaugoti krikščionių mažumas, įskaitant pažadą atstatyti 2013 m. apgadintas bažnyčias, religijos ar tikėjimo laisvė nebuvo užtikrinta; ir ateistai, ir krikščionys buvo apkaltinti panieka islamui remiantis įstatymais prieš šventvagystę arba panieką religijai.

ES toliau atidžiai stebėjo žmogaus teisių padėtį Egipte ir teikė daug dėmesio šiam klausimui dvišaliu lygmeniu ir daugiašaliuose forumuose. Pagrindiniai žmogaus teisių klausimai buvo keliami visus metus vyresniųjų pareigūnų lygmeniu, įskaitant rugsėjo mėn. ir lapkričio mėn. įvykusius Europos Vadovų Tarybos pirmininko ir vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos aukšto lygio vizitus. Vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja visų pirma pabrėžė, kad svarbu laikytis teisinės valstybės principo, gerbti žmogaus teises ir žiniasklaidos laisvę, taip pat išlaikyti atvirą ir demokratinę visuomenę, nes tai yra geriausias priešnuodis prieš radikalizaciją.
Lapkričio mėn. Kaire pagal ES ir Egipto asociacijos susitarimą buvo surengtas pirmas per penkerius metus politinių klausimų (žmogaus teisių, demokratijos ir tarptautinių bei regioninių klausimų) pakomitečio posėdis, kuriame ES iškėlė žmogaus teisių klausimus ir stengėsi išsklaidyti egiptiečių nuogąstavimus dėl saugumo suderinamumo su teisėmis grindžiamu požiūriui.

Birželio ir rugsėjo mėn. surengtuose Žmogaus teisių tarybos posėdžiuose ES padėtį Egipte apibūdino kaip keliančią susirūpinimą ir akcentavo, kad 2014 m. konstitucijos įgyvendinimas yra svarbus žmogaus teisių gerinimo ir erdvės pilietinei visuomenei atvėrimo veiksnys.

Rugpjūčio mėn. Prezidentas F. Sisi patvirtino kovos su terorizmu įstatymą, kuriuo išplėsta terorizmo apibrėžtis ir nustatytos įvairios bausmės – pradedant įkalinimu, baigiant mirties bausme.

Egipte vis dar taikoma mirties bausmė. 2015 m. buvo priimti maždaug 405 mirties nuosprendžiai ir įvykdyta bent 12 mirties bausmių. Tarp jų – šešiems įtariamiems džihadistams.
Valdžios institucijos ir toliau vykdė nepriklausomų žmogaus teisių organizacijų, taip pat su Musulmonų brolija susijusių įstaigų baudžiamąjį persekiojimą. Manoma, kad 2015 m. buvo uždaryta apie 500 NVO.
Buvo pranešama apie LGBTI asmenų bendruomenės narių suėmimus, išpuolius prieš šiuos asmenis ir jų išsiuntimą iš šalies. Kelių suimtų asmenų bylos buvo perduotos teismui ir po labai trumpo teismo proceso jiems buvo skirtos griežtos bausmės – jie buvo nuteisti už ištvirkavimą.

Pastebėta tam tikra pažanga moterų teisių srityje. Lapkričio mėn. teisingumo ministras paskelbė apie specializuotų teismų, skirtų byloms dėl smurto prieš moteris nagrinėti, įsteigimą, siekiant užtikrinti, kad tokios bylos būtų greitai išnagrinėtos. Du asmenys buvo nuteisti už moterų lyties organų žalojimą – tai pirmi tokie nuosprendžiai nuo 2008 m., kai Egiptas kriminalizavo šią praktiką. Panašu, kad moterų lyties organų žalojimo praktikos pamažu atsisakoma.

Lapkričio mėn. Egipto ir Izraelio pasienyje buvo nušauta dvidešimt pabėgėlių iš Sudano. Incidentas atskleidė vis pavojingesnes sąlygas neteisėtiems migrantams prie Egipto sienų. Kalbant apie labiau teigiamus dalykus, ministrų kabinetas patvirtino kovos su neteisėtu žmonių gabenimu įstatymą, kuriuo nustatomas laisvės atėmimas ir didelės baudos neteisėtai žmones gabenantiems asmenims bei jų bendrininkams. Gali būti skiriamas įkalinimas iki gyvos galvos ir daugiau kaip 25 000 USD dydžio baudos. Svarbu tai, kad užuot kriminalizavus neteisėtus migrantus, įstatymu valstybė įpareigojama suteikti jiems apsaugą pagal Egipto tarptautinius įsipareigojimus. ES taip pat teikia paramą (skirdama dotacijas) tokiose srityse kaip moterų įgalėjimas, moterų teisė kreiptis į teismą, teisinių paslaugų teikimas moterims ir vaikams. Be to, ES remia jaunimo užimtumą, kultūrų dialogo propagavimą, su pažeidžiamomis grupėmis (migrantais, pabėgėliais, neįgaliaisiais ir pan.) dirbančias organizacijas. Naudodama temines priemones ES taip pat suteikė itin svarbią finansinę paramą Egipto žmogaus teisių gynėjams ir jų organizacijoms.

ES Egipto valdžios institucijoms paminėjo konkrečius žurnalistų ir žmogaus teisių gynėjų suėmimo, sulaikymo ar nuteisimo atvejus, taip pat atvejus, kai didelį spaudimą patyrė pilietinės visuomenės organizacijų nariai. ES taip pat reguliariai palaikė ryšius su žmogaus teisių organizacijomis ir žmogaus teisių gynėjais: lapkričio mėn. Kaire vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja susitiko su gerai žinomomis organizacijomis ir gynėjais. ES aktyviai bendradarbiavo su Egiptu jo prisiimtų įsipareigojimų, susijusių su visuotiniu periodiniu vertinimu, klausimais ir pakvietimų JT specialiesiems pranešėjams klausimais. ES neformali grupė žmogaus teisių klausimais kas mėnesį rengė posėdžius; juose buvo svarstomi pokyčiai ir susirūpinimą keliantys klausimai žmogaus teisių srityje ir į juos buvo kviečiami žmogaus teisių gynėjai, Nacionalinės žmogaus teisių tarybos nariai ir kiti atitinkami žmogaus teisių srities suinteresuotieji subjektai.

ES visus metus stebėjo aktyvistų ir žmogaus teisių gynėjų teismo procesus. Be to, atsižvelgdama į 2014 m. konstitucijos įgyvendinimo svarbą siekiant pagerinti padėtį pagrindinių teisių ir laisvių srityje, ES toliau ragino surengti parlamento rinkimus ir rugsėjo mėn. į Egiptą išsiuntė rinkimų ekspertų misiją rinkimų procesui įvertinti ir rekomendacijoms dėl rinkimų aplinkos ir proceso gerinimo būdų pateikti.

2015 m. ES įgyvendino projektus žmogaus teisių propagavimo, socialinių ir ekonominių teisių, kultūrų dialogo, vietos valdymo ir prieigos prie kultūros srityse. Be kita ko, buvo teikiama parama pilietinių, socialinių, ekonominių ir kultūrinių teisių (visų pirma kalbant apie ypač pažeidžiamas diskriminacijos požiūriu grupes) propagavimui bei apsaugai ir įtraukaus / aktyvaus pilietiškumo ir tolerancijos bei pliuralizmo kultūros propagavimui.
ES suteikė paramą teisingumo administravimo modernizavimui. Buvo atsiųsti Europos ekspertai – tai dalis Europos viešojo administravimo institucijų konsorciumo įgyvendinamo projekto, kuriuo teikiama parama Teisingumo ministerijos departamentams, siekiant pagerinti bei suintensyvinti teisingumo paslaugų teikimą gyventojams, ir nacionaliniam teisminių studijų centrui, siekiant padėti parengti bei įgyvendinti teisėjų ir teisingumo srities specialistų mokymo politiką. Įgyvendinant projektą taip pat suteikta parama Kasaciniam teismui, kad jis įgyvendintų savo modernizavimo strategiją bei sumažintų neišnagrinėtų bylų skaičių, padėta Teisminės informacijos centrui įdiegti kompiuterizuotą bylų valdymo sistemą ir suteikta parama Teisingumo ministerijos moterų ir vaikų reikalų departamentui. Vienas iš pagrindinių šio bendradarbiavimo tikslų – propaguoti žmogaus teises sukuriant būsimą profesionalią teisėjų ir prokurorų komandą.

Izraelis

Pagrindiniai ES tikslai žmogaus teisių srityje plėtojant santykius su Izraeliu yra mažumų padėtis, gyvybingos pilietinės visuomenės išsaugojimas ir tarptautinės humanitarinės teisės bei tarptautinės žmogaus teisių teisės, apimančios Izraelio kaip okupacinės valdžios pareigas ir su vaikais bei ginkluotu konfliktu susijusius klausimus, laikymasis.

2015 m. ES išsakė nuogąstavimus ir kėlė klausimus dėl arabų ir beduinų mažumų ekonominių ir socialinių teisių, taip pat dėl politikos prieglobsčio prašytojų atžvilgiu, įskaitant jų perkėlimą į trečiąsias valstybes. ES taip pat pareiškė susirūpinimą dėl to, kad Izraelis nugriovė humanitarines ir kitas struktūras Vakarų Kranto C zonoje.

ES atidžiai stebėjo pasiūlytus teisės aktus dėl NVO, pagal kuriuos būtų nustatyti nauji reikalavimai NVO, kurios daugiau kaip pusę savo lėšų gauna iš užsienio vyriausybinių šaltinių, ir paragino Izraelį skatinti savo aktyvų NVO sektorių ir pilietinę visuomenę – tai esminis Izraelio gyvybingos demokratijos ir bendrų vertybių, kuriomis grindžiami ES ir Izraelio santykiai, elementas.

2015 m. liepos mėn. Užsienio reikalų tarybos išvadose ES pabrėžė, jog reikia užtikrinti, kad valstybės ir nevalstybiniai subjektai laikytųsi tarptautinės humanitarinės teisės ir tarptautinės žmogaus teisių teisės, ir akcentavo atskaitomybės – taikos ir saugumo regione pagrindo – svarbą.

Be to, ES savo pareiškimuose ir palaikydama dvišalius bei daugiašalius ryšius ne kartą pareiškė susirūpinimą dėl 2015 m. rudenį suintensyvėjusio smurto Izraelyje ir Vakarų Krante, visų pirma Rytų Jeruzalėje. ES akcentavo, kad visos konflikto šalys turi dėti visas pastangas, kad užkirstų kelią tolesniam smurtui.

Žmogaus teisių klausimai buvo reguliariai aptariami su Izraelio valdžios institucijomis įvairios sudėties susitikimuose. Izraelio valdžios institucijų prašymu buvo atidėti Neformalių darbo grupių žmogaus teisių ir tarptautinių organizacijų klausimais ir Politinio dialogo pakomitečio posėdžiai. Migracijos, sveikatos ir socialinių reikalų pakomitečio posėdyje (liepos 13–14 d., Briuselis) buvo aptarta, be kita ko, prieglobsčio politika, ypač daug dėmesio skiriant neteisėtų migrantų klausimui. ES palaikė tvirtus santykius su pilietinės visuomenės organizacijomis reguliariai konsultuodamasi, dalyvaudama NVO informaciniuose susirinkimuose ir juos organizuodama. ES delegacija taip pat reguliariai vykdė viešosios diplomatijos veiklą, daugiausia dėmesio skirdama žmogaus teisių klausimams, be kita ko, ji suorganizavo du diplomatinės informavimo veiklos renginius, skelbė kalbas ir dalyvavo kituose renginiuose.

Be to, 2015 m. gruodžio mėn. Briuselyje buvo surengtas ES ir Izraelio seminaras, skirtas kovai su rasizmu, ksenofobija ir antisemitizmu; jame buvo nagrinėjama kovos su rasizmu ir ksenofobija politika ir priemonės, daugiausia dėmesio skiriant antisemitizmui.

ES taip pat padėjo siekti tikslų žmogaus teisių srityje suteikdama dotacijas pilietinės visuomenės organizacijų ir kitų subjektų vykdomiems projektams. ES parama, daugiausia teikiama pasitelkiant EDŽTRP, visų pirma buvo skirta šioms prioritetinėms sritims: palankių sąlygų pilietinės visuomenės organizacijoms užtikrinimui ir žmogaus teisių propagavimui, pažeidžiamų grupių ar mažumų teisių Izraelyje stiprinimui ir pagarbos tarptautinei humanitarinei teisei ir žmogaus teisėms Okupuotoje Palestinos Teritorijoje, įskaitant vaikų ginkluotuose konfliktuose teises, stiprinimui. 2015 m. buvo toliau vykdomi ar pasirašyti dvidešimt aštuoni EDŽTRP projektai. Įgyvendinant teminę Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų (CSO-LA) programą taip pat buvo prisidėta siekiant šaliai skirtos žmogaus teisių srities strategijos tikslų – skatinant įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas į sprendimų priėmimą vietos lygmeniu ir skatinant piliečių dalyvavimą 2015 m. toliau vykdant penkias sutartis su nedidelėmis arabiškomis savivaldybėmis.

Palestina*[3]

Palestinos pabėgėliams Vakarų Krante (apie 800 000) ir Gazos Ruože (apie 1 mln.) 2015 m. teko susidurti su daugeliu sunkumų. Jie toliau patyrė sunkias ekonomines ir socialines sąlygas ir gilėjantį skurdą. Itin padaugėjo smurto atvejų ir didėjo nepasitenkinimas dėl stagnuojančios ekonomikos ir mažėjančio įsidarbinamumo Vakarų Krante. Aprūpinimo maistu saugumas buvo suteiktas maždaug 75% Palestinos pabėgėlių, gyvenančių pabėgėlių stovyklose. Gazos Ruože pabėgėliai vėl buvo priversti persikelti iš buvimo vietų po 2014 m. liepos ir rugpjūčio mėn. susirėmimų. Daugelio pabėgėlių gyvenimo sąlygos toliau blogėjo dėl Gazos Ruožo uždarymo 2015 m. Jungtinių Tautų pagalbos ir darbo Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose organizacija, gaudama didelę ES finansinę paramą, užtikrino būtiniausių esminių paslaugų (pvz., maisto ir sveikatos priežiūros) teikimą pabėgėliams Gazoje.

2014 m. gruodžio 31 d. Palestinai prisijungus prie 18 tarptautinių sutarčių žmogaus teisių, humanitariniais, tarptautinės baudžiamosios teisės, ginklų bei diplomatiniais klausimais ir 2015 m. įsigaliojus prisijungimo dokumentams, padidėjo saugumo pajėgų ir vyriausybės pareigūnų informuotumas Palestinos prievolių žmogaus teisių srityje atžvilgiu; apie tai pradėta kalbėti viešose diskusijose. Vis dėlto, nors informuotumas padidėjo, kol kas didelių praktinių pagerinimų nepadaryta.

[3] * Šis pavadinimas nelaikomas Palestinos Valstybės pripažinimu ir nekeičia valstybių narių atskirų pozicijų šiuo klausimu.

2015 m. ES ėmėsi įvairių veiksmų žmogaus teisėms Palestinoje remti. Šalyje per ES įgaliotinio biurą ES skelbė pareiškimus vietos lygmeniu, rengė apsilankymus vietoje ir dalyvavo teismo posėdžiuose. Visus 2015 m. ES atidžiai stebėjo pokyčius ir išsakė nuogąstavimus dėl pagarbos žmogaus teisėms. 2015 m. ES ir Palestinos žmogaus teisių, gero valdymo ir teisinės valstybės pakomitečio posėdis nebuvo surengtas; jį planuojama surengti 2016 m. pradžioje.

Nors padėtis saviraiškos laisvės, susirinkimų laisvės ir žiniasklaidos laisvės srityse Vakarų Krante išliko palyginti gera, susirūpinimą ir toliau kėlė, pavyzdžiui, tai, kad žurnalistai ir tinklaraštininkai buvo kviečiami į apklausas dėl socialiniuose tinkluose ir tinklaraščiuose paskelbtos informacijos. Kalbant apie asociacijų laisvę, nors pilietinės visuomenės organizacijos Vakarų Krante galėjo iš esmės laisvai veikti, susirūpinimą toliau kėlė 2012 m. gruodžio mėn. įsteigto NVO reikalų komiteto vaidmuo ir 2015 m. paskelbtas naujas potvarkis dėl ne pelno korporacijų, pagal kurį reikalaujama, kad šios korporacijos, norėdamos priimti dotacijas, dovanas, pagalbą ir lėšas, prieš tai turi gauti Ministrų tarybos patvirtinimą ir turi nurodyti tokio finansavimo paskirtį. Visų pilietinės visuomenės platformų vertinimu, šiuo naujuoju potvarkiu šiurkščiai pažeidžiama asociacijų laisvė ir tai yra Palestinos konstitucijos pažeidimas

Gazoje saviraiškos laisvei toliau buvo daromas labai didelis spaudimas, o *de facto* valdžios saugumo pajėgos rengė išpuolius prieš žurnalistus. Apribojimai buvo nustatyti ir žurnalistų judėjimams. Nepaisant grupuotės „Hamas“ ir Palestinos išsivadavimo organizacijos sudaryto susitarimo dėl susitaikymo (angl. *Beach camp agreement*), *de facto* valdžios institucijų pareigūnai toliau trukdė pilietinės visuomenės organizacijų darbui Gazoje. ES ir jos valstybės narės toliau rėmė pilietinės visuomenės organizacijų darbą propaguojant žmogaus teises Gazoje. Gazos Ruože 40 000 valstybės tarnautojų negauna atlyginimų; dėl to išaugo korupcijos mastas ir padaugėjo žmogaus teisių pažeidimų, pavyzdžiui, policijos vykdomų kankinimo atvejų.

Kiti pagrindiniai susirūpinimą keliantys klausimai išliko tie patys – mirties bausmė (nors 2015 m. nebuvo įvykdytas nė vienas mirties nuosprendis) ir nuolatiniai skundai dėl kankinimo ir netinkamo elgesio sulaikymo centruose tiek Gazoje, tiek Vakarų Krante. ES toliau remia vietos pilietinės visuomenės organizacijų pastangas užkirsti kelią kankinimui ir kovoti su šiuo reiškiniu. Taip pat verta paminėti Europos Sąjungos policijos misijos Palestinos teritorijose (EUPOL COPPS)[4] darbą rengiant Palestinos policijos mokymus žmogaus teisių klausimais. Nepriklausomai žmogaus teisių komisijai buvo nuolat teikiami skundai dėl savavališko sulaikymo, įskaitant skundus dėl teisės į tinkamą teisinį procesą pažeidimų, sulaikymo neužtikrinant teisingo bylos nagrinėjimo garantijų ir sulaikymo valdytojo įsakymu.

Kalbant apie religijos ar tikėjimo laisvę ir mažumoms priklausančių asmenų teises, politiniu lygmeniu krikščionims buvo tinkamai atstovaujama. Tačiau daug krikščionių ir pasaulietiškų musulmonų, ypač Gazoje, skundėsi patiriantys vis didesnį Palestinos visuomenės spaudimą prisitaikyti prie konservatyvių islamo vertybių.

Smurtas prieš moteris ir jų socialinis bei ekonominis pažeidžiamumas apskritai išliko problema Palestinos visuomenėje. Kalbant apie teigiamus pokyčius, 2014 m. Prezidentas M. Abbasas paskelbė potvarkį, kuriuo iš dalies pakeistas Baudžiamasis kodeksas, kad iš teisėjų būtų atimta teisė priimant nuosprendžius „nužudymo dėl garbės“ bylose atsižvelgti į tam tikrus „atsakomybę lengvinančias aplinkybes“. Tačiau toliau galioja kita nuostata, kuria bet kuriam aukos šeimos nariui suteikiama teisė atsisakyti savo teisių, po ko byla dažnai būna nutraukiama.

Toliau susirūpinimą kelia vaikų naudojimas darbo rinkoje – Palestinoje 3,5 % visų 10–17 m. amžiaus vaikų dirba.

Neįgalieji, ypač psichikos negalią turintys asmenys, toliau patiria socialinę atskirtį ir negali gauti tinkamos priežiūros. ES partnerystė su vietos valdžios institucijomis, ministerijomis ir pilietine visuomene siekiant išspręsti šią problemą jau pradėjo duoti rezultatų, pavyzdžiui, įgyvendinant ES programą Rytų Jeruzalėje pradėta teikti parama specialiųjų poreikių turintiems vaikams švietimo sektoriuje.

Visose Europos Sąjungos – didžiausios daugiašalės finansinės paramos teikėjos – vystomojo bendradarbiavimo srityse yra akivaizdus žmogaus teisių aspektas. ES bendradarbiavimo tikslas – sukurti būsimos demokratinės, nepriklausomos, greta egzistuojančios ir perspektyvios Palestinos valstybės, grindžiamos bendromis vertybėmis, pavyzdžiui, žmogaus teisių, demokratizacijos ir teisinės valstybės srityse, institucijas.

---

[4] **Europos Sąjungos policijos misija Palestinos teritorijose**

Jordanija

Apskritai pokyčiai Jordanijoje buvo labai susiję su toliau didėjančia įtampa ir nestabilumu regione, o tai turėjo poveikio šaliai, visų pirma dėl nuolatinės Sirijos pabėgėlių krizės, ir dar labiau atskleidė Jordanijos pažeidžiamumą politinėje, saugumo ir socialinėje bei ekonominėje srityse.

Po to, kai „Da'esh" įvykdė įkaitu paimto oro pajėgų piloto egzekuciją, Jordanijos valdžia savo tarptautinę ir nacionalinę veiklą labiau sutelkė į kovos su terorizmu / ekstremizmu priemonių taikymą. Vyravo didesnio saugumo užtikrinimo nacionaliniu lygmeniu atmosfera, kartu mažėjo erdvė saviraiškos laisvei ir pilietinei visuomenei apskritai (pvz., įsakas dėl pilietinės visuomenės organizacijų finansavimo užsienio subjektų lėšomis).

Vis dažniau buvo taikomos kovos su terorizmu nuostatos sulaikant ir patraukiant baudžiamojon atsakomybėn aktyvistus ir žurnalistus už nusikaltimus, susijusius su pareikštomis nuomonėmis (įskaitant socialiniuose tinkluose), daugiausia remiantis Kovos su terorizmu įstatymo pakeitimais, nauju Elektroninių sandorių įstatymo straipsnių aiškinimu ir Valstybės saugumo teismo naudojimu. Vasario mėn. Valstybės saugumo teismas nuteisė vyresnįjį Musulmonų brolijos lyderį Zaki Bani Rusheidą 18 mėnesių laisvės atėmimo bausme už „pakenkimą santykiams su užsienio valstybe" (JAE).

ES ir jos valstybės narės toliau bendradarbiavo su valdžios institucijomis ir pilietine visuomene politinės bei socialinės reformos ir žmogaus teisių klausimais, be kita ko, Žmogaus teisių darbo grupėje. Daugiausia dėmesio buvo skiriama šioms sritims: žiniasklaidos laisvei, saviraiškos laisvei, moterims / lyčių lygybės klausimui, pilietinės visuomenės vaidmeniui, mirties bausmei ir kankinimui, taip pat tolesniems veiksmams, susijusiems su 2013 m. visuotiniu periodiniu vertinimu.

Šiuo atžvilgiu Žmogaus teisių valstybinis koordinatorius parengė visų rekomendacijų lentelę; buvo nustatyti konkretūs veiksmai ir užduotys. Taip pat buvo toliau dedamos pastangos siekiant parengti nacionalinį planą žmogaus teisių srityje.

2014 m. gruodžio 21 d. Jordanija įvykdė mirties nuosprendį 11 asmenų ir pažeidė nuo 2006 m. kovo mėn. galiojusį *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumą. 2015 m. pradžioje buvo įvykdytos dar dvi mirties bausmės dviem prieš daug laiko mirties bausme nuteistiems irakiečiams, susijusiems su Irako „Al-Qaeda".

Teisingumo ministerijos pirmininkaujamas komitetas pasiūlė 1960 m. Baudžiamojo kodekso bent 180 straipsnių pakeitimus. Juos vis dar turi peržiūrėti parlamentas. Nors projekte siūloma teigiamų pakeitimų (pvz., numatomos alternatyvios įkalinimui bausmės – viešieji darbai), vargu ar galima tikėtis, kad bus padaryta reikšmingų kai kurių opaus ir problematiško pobūdžio straipsnių pakeitimų (nuorodos į nusikaltimus dėl garbės, kankinimą ir iššaginimą).

Lapkričio mėn. įvyko trečioji Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą įgyvendinimo Jordanijoje peržiūra. Peržiūra parodė, kad dar liko keletas uždavinių, be kita ko, susijusių su kankinimo apibrėžtimi, netinkamomis bausmėmis, sulaikymo centrų perpildymu, teisinės pagalbos teikimu, policijos tyrimų nepriklausomumu bei skaidrumu ir specializuotų teismų naudojimu (nusikaltimų vykdytojai, kurių dauguma yra iš policijos pajėgų tarpo, perduodami ne civiliniam teismui, o policijos teismui).

Nepadaryta jokios reikšmingos pažangos moterų padėties atžvilgiu. 2015 m. valdžios institucijos pradėjo taikyti specialias „privilegijas“ Jordanijos moterų (ištekėjusių už užsieniečių) vaikams, kurie nėra Jordanijos piliečiai, be kita ko, pradėjo išduoti jiems specialias tapatybės korteles. Šiuo požiūriu vyriausybė smarkiai nukrypo nuo 2014 m. duoto pažado suteikti tokiems vaikams „pilietines teises“. Vyriausybė toliau laikėsi išlygų dėl JT konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (9 straipsnio dėl pilietybės ir 16 straipsnio dėl santuokos, skyrybų ir šeimos santykių). 2015 m. Jordanijos pozicija pagal pasaulinį lyčių lygybės indeksą dar labiau pablogėjo – šalis atsidūrė 140-oje vietoje iš 145 šalių.

Jordanija tęsė darbą, susijusį su tam tikrais svarbiais politinių reformų aktais dėl rinkimų ir nepriklausomos rinkimų komisijos, politinių partijų, decentralizacijos ir savivaldybių, visų pirma rengiantis parlamento, vietos, savivaldos ir provincijų rinkimams, kurie turi būti surengti per ateinančius metus. Šiais aktais Jordanija išspręs tam tikrus klausimus, susijusius su politiniu dalyvavimu. Jordanija taip priėmė naują įstatymą dėl nepilnamečių justicijos.

Pablogėjusi saugumo aplinka ir sustiprėjusi radikalizacija regione paskatino Jordaniją suintensyvinti savo raginimą siekti „religinio nuosaikumo“ ir religijų dialogo.

Iš Europos kaimynystės priemonės ir EDŽTRP biudžeto eilučių ES suteikė paramą įgyvendinant įvairias iniciatyvas šiose ir kitose srityse, įskaitant pilietinės visuomenės gebėjimų stiprinimo, moterų ir pilietinės visuomenės dalyvavimo politiniame gyvenime, žurnalistų mokymo, techninės pagalbos žiniasklaidai, teisingumo sektoriaus reformos, teisinės valstybės ir moterų teisių bei smurto dėl lyties sritis. Europos demokratijos fondo lėšomis taip pat suteikta parama keliems suinteresuotiesiems subjektams Jordanijoje.

ES delegacija ir ES civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų generalinis direktoratas (ECHO) atidžiai stebėjo pabėgėlių humanitarinę ir žmogaus teisių padėtį, įskaitant pabėgėlius, kurie įstrigo „niekieno žemėje“ (prie Jordanijos šiaurės rytinės sienos su Sirija), į kurią suplūdo 12 500 pabėgėlių iš Sirijos. Šis klausimas svarstytas su valstybėmis narėmis ir jį ES delegacijos vadovas kėlė Jordanijos valdžios institucijoms.

ES padarė keletą demaršų tarptautiniais žmogaus teisių klausimais, įskaitant tuos, kurie buvo apsvarstyti JT GA Trečiajame komitete ir Žmogaus teisių taryboje. Jordanijos valdžios institucijos dėl visų šių klausimų pasiūlė konstruktyvią paramą.

Libanas

2015 m. stiprėjanti politinė, socialinė, ekonominė ir saugumo krizė Libane turėjo poveikio bendrai žmogaus teisių padėčiai. Vyraujanti institucinė ir politinė krizė pasiekė naują sunkumo laipsnį, kai birželio mėn. buvo sustabdyti visi ministrų tarybos posėdžiai. Tai savo ruožtu smarkiai apribojo piliečių galimybes naudotis viešosiomis paslaugomis ir rugpjūčio–spalio mėn. gatvėse sukėlė protestus dėl vyriausybės atskaitomybės nebuvimo. Dėl institucinės aklavietės nebuvo įmanoma toliau vykdyti daugelio būtinų reformų žmogaus teisių srityje, pavyzdžiui, kriminalizuoti kankinimą ir parlamentui patvirtinti nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje.

Todėl svarbiausios problemos žmogus teisių srityje Libane išliko tos pačios: kankinimo ir savavališko sulaikymo atvejų prevencija, sąlygų kalėjimuose suderinimas su tarptautiniais standartais, mirties bausmės panaikinimas, moterų ir vyrų visiškos lygybės propagavimas, pabėgėlių gyvenimo sąlygų gerinimas, migrantų ir kitų pažeidžiamų grupių apsauga ir kova su diskriminacija. Taip pat turi būti toliau gerinamas pagrindinių demokratinių institucijų, pavyzdžiui, parlamento ir teisminių institucijų, veikimas ir veiksmingumas, taip pat saviraiškos laisvė internete ir realiame gyvenime, nes tai yra būtini visapusiško žmogaus teisių įgyvendinimo veiksniai.

Vis labiau juntamos krizės Sirijoje pasekmės. Augantis pabėgėlių skaičius, padidėjusi politinė įtampa, nestabili saugumo padėtis ir pagrindiniuose miestuose bei pasienio zonose įvykę keli saugumo incidentai sukėlė rimtų problemų Libano vidaus stabilumo ir ekonominės bei socialinės padėties srityje. Taip pat jie sukėlė papildomų problemų žmogaus teisių srityje, pavyzdžiui, susijusių su švietimu, negrąžinimo klausimais ir t.t. Saugumo agentūros vis geriau suvokia šias problemas ir supranta, kokiomis priemonėmis jas galima spręsti (iš dalies dėl ES, ES valstybių narių ir kitų tarptautinių paramos teikėjų teikiamos paramos), tačiau vis dar yra didelių problemų įgyvendinimo srityje tiek Libano piliečių, tiek pabėgėlių iš Sirijos ir Palestinos atžvilgiu.

ES toliau sprendė klausimus šiose prioritetinėse srityse palaikydama dvišalius dialogus politikos klausimais ir vykdydama įvairias programas, pavyzdžiui, įgyvendinama projektus pagal EDŽTRP temines sritis ir dvišalę Europos kaimynystės priemonę (bendra projektų vertė – 5,02 mln. EUR (iki 2015 m. pabaigos naudojant EDŽTRP lėšas turėjo būti sudaryta sutarčių dėl 1,2 mln. EUR) ir teikdama paramą teisingumo sektoriui (bendra paramos suma – 21 mln. EUR), taip pat įgyvendindama kitas programas, skirtas demokratinių institucijų veikimui gerinti.

Sirija

Penkeri pilietinio karo metai Sirijoje sukėlė didžiausią pasaulyje humanitarinę katastrofą. 2015 m. spalio 12 d. Užsienio reikalų tarybos išvadose atkreiptas dėmesys į „tragediją, per kurią žuvo 250 000 vyrų, moterų ir vaikų, perkeltų asmenų skaičius šalies viduje pasiekė 7,6 milijonus, o daugiau kaip 4 milijonai žmonių pabėgo į kaimynines ir kitas šalis“. Išvadose taip pat pakartoti ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje, skatinant rasti politinį krizės sprendimą remiantis 2012 m. Ženevos komunikatu ir atitinkamomis JT Saugumo Tarybos rezoliucijomis, kad būtų užtikrintas stabilumas, taika ir susitaikymas, o visos konflikto šalys nutrauktų prieš civilius gyventojus nukreiptus beatodairiškus veiksmus, kaip vėliau apibendrinta 2015 m. gruodžio mėn. priimtoje JT ST rezoliucijoje 2254.[5]

[5] ES siekia, kad konfliktas Sirijoje baigtųsi, o Sirijos žmonės galėtų taikiai gyventi savo šalyje. Tarptautinė bendruomenė turi susivienyti įgyvendindama dvi viena kitą papildančias ir tarpusavyje susijusias veiksmų kryptis – politinę, kuria siekiama užbaigti pilietinį karą panaikinant visas pagrindines konflikto priežastis ir nustatyti įtraukų politinį pereinamąjį procesą, per kurį bus atkurta taika šalyje, ir saugumo, siekiant daugiausia dėmesio skirti kovai su „Da’esh“ keliama regionine ir pasauline grėsme.

ES pasmerkė Sirijos režimo vykdomus neproporcingus ir beatodairiškus išpuolius prieš civilius gyventojus, nuolatines masines žudynes, vamzdinių bombų ir cheminių medžiagų naudojimą, taip pat tai, kad marinimą badu ji naudoja kaip ginklą prieš civilius gyventojus, įstrigusius apsiaustose vietovėse. ES pareiškė susirūpinimą dėl Sirijos režimo vykdomo pilietinės visuomenės aktyvistų baudžiamojo persekiojimo ir įkalinimo, taip pat labai dažnų politinių oponentų ir žmogaus teisių gynėjų kankinimo atvejų, kaip aprašyta *Caesar* ataskaitoje. Sirijos karas išsiskiria laikotarpio, per kurį visos konflikto šalys, įskaitant opozicines ginkluotas grupuotes, vykdė žmogaus teisių pažeidimus, trukme. Tokios teroristinės grupės kaip „Da'esh", taip pat yra atsakingos už išpuolius prieš civilius gyventojus, viešus mirties bausmės vykdymus, religinių ir etninių mažumų persekiojimą ir masinį žudymą, su konfliktu susijusį seksualinį išnaudojimą ir prievartą prieš vaikus bei moteris, vaikų kareivių naudojimą, masinį smurtą prieš „Da'esh" okupuotose teritorijose gyvenančius civilius gyventojus ir tyčinį kultūros paveldo naikinimą. ES ne kartą patvirtino pritarianti tam, kad visi karo nusikaltimų ir žmogaus teisių pažeidimų vykdytojai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

ES įsipareigojo remti visas pastangas dėl padėties Sirijoje kreiptis į Tarptautinį baudžiamąjį teismą ir paspartinti JT ST rezoliucijų 2139, 2165, 2191 ir 2258 įgyvendinimą, kad būtų suteikta tarpvalstybinė ir konflikto zonų ribas peržengianti pagalba siekiant padėti tiems Sirijos gyventojams, kuriems reikia pagalbos. ES taip pat remia Tarptautinės kovos su „Da'esh" koalicijos pastangas Sirijoje ir Irake.

ES tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir žmogaus teisių aktyvistais siekdama remti jų pastangas padėti Sirijos gyventojams ir priversti atsakyti už valstybės ir nevalstybinių subjektų šalyje įvykdytus nusikaltimus. Pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę finansuojamos kelios pilietinės visuomenės organizacijos, dirbančios žmogaus teisių propagavimo ir žmogaus teisių gynėjų padėties stiprinimo srityje.

2015 m. Europos Parlamentas priėmė kelias rezoliucijas, kuriose atkreipė dėmesį į nepriklausomų žurnalistų ir žmogaus teisių gynėjų savavališko sulaikymo ir dingimo atvejus, už kuriuos yra atsakingas Sirijos režimas, į „Da'esh" vykdomus išpuolius prieš Sirijos mažumas, kultūros paveldo Palmyroje sunaikinimą ir humanitarinės pagalbos poreikį „Da'esh" užgrobtoje pabėgėlių iš Palestinos Jarmuko stovykloje.

ES pritarė JT GA Trečiojo komiteto rezoliucijos dėl padėties Sirijoje priėmimui 2015 m. lapkričio mėn.; šioje rezoliucijoje pasmerktas smurto šalyje eskalavimas, vamzdinių bombų naudojimas Sirijos valdžios institucijų sprendimu ir ginkluotų ekstremistinių grupuočių vykdomi žmogaus teisių pažeidimai, o konflikto šalys paragintos vykdyti savo įsipareigojimus pagal tarptautinę humanitarinę teisę bei užtikrinti netrukdomą prieigą pagalbos organizacijoms Sirijoje.

ES toliau taikė ribojamąsias priemones (naftos ir naftos produktų prekybos draudimą, finansinių sandorių draudimą, t. t.) Sirijos atžvilgiu ir reguliariai nustatydavo naujas sankcijas fiziniams asmenims ir subjektams, įskaitant kariškius ir saugumo pareigūnus, atsakingiems už smurtą ir represijas Sirijoje. Per pastaruosius ketverius metus į sankcijų sąrašą buvo įtraukta daugiau kaip 200 fizinių asmenų ir daugiau kaip 60 subjektų. ES taip pat taiko JT sankcijų režimą „Al-Qaeda“ ir „Da’esh“ pagal JT rezoliuciją 2253.

ES ir jos valstybės narės jau skyrė 4,7 mlrd. EUR pagalbai ir atkūrimo paramai nuo konflikto nukentėjusiems asmenims Sirijos viduje ir pabėgėliams bei priimančiosioms bendruomenėms kaimyninėse šalyse. ES ir jos valstybės narės toliau teiks humanitarinę pagalbą pasitelkdamos JT, Tarptautinį Raudonojo Kryžiaus komitetą ir tarptautines nevyriausybines organizacijas. Kartu ES padidins šiems ir kitiems partneriams teikiamą ilgesnio laikotarpio paramą vystymuisi ir stabilizavimui, be kita ko, pasitelkdama ES regioninį patikos fondą, sukurtą reaguojant į krizę Sirijoje (fondą „Madad“). ES yra įsipareigojusi intensyvinti humanitarinę diplomatiją ir ieškos būdų, kaip pagerinti humanitarinės pagalbos teikimą žmonėms Sirijoje, kuriems tokios pagalbos reikia, be kita ko, remdama ugnies nutraukimą vietos lygmeniu ir smurto masto sumažinimą tarp konflikto šalių.

Alžyras

2015 m. dėl padėties Libijoje ir Sahelyje Alžyras susidūrė su problemomis regioninio saugumo srityje. Nuolatinis naftos kainų kritimas turėjo labai didelį poveikį Alžyro pajamoms; dėl to valdžios institucijos priėmė keletą griežtų taupymo priemonių. Šalies politikoje dominavo naujai paskelbtos konstitucinės reformos tema.

2015 m. ES ir Alžyras toliau svarstė žmogaus teisių klausimą keliuose dvišaliuose posėdžiuose ir konsultacijų metu, visų pirma vasario mėn. įvykusiame Politinio dialogo, saugumo ir žmogaus teisių pakomitečio posėdyje, balandžio mėn. įvykusiame Asociacijos komiteto posėdyje, birželio mėn. Briuselyje įvykusiame Asociacijos tarybos posėdyje ir spalio mėn. įvykusiame Teisingumo ir vidaus reikalų pakomitečio posėdyje. Be to, Briuselyje lankėsi ir susitikimus su ES institucijų atstovais surengė keli Alžyro asociacijų, NVO ir profesinių sąjungų atstovai.

2015 m. ES Alžyre įvykdė keletą demaršų žmogaus teisių tema. 2015 m. sausio–lapkričio mėn. ES buvo pranešta apie 41 naują žmogaus teisių pažeidimo atvejį Alžyre, susijusį su 190 asmenų. Tarp jų buvo tinklaraštininkas, žurnalistų ir karikatūristas, taip pat aktyvistų ir studentų. Daugeliu atvejų skundai buvo susiję su susirinkimų ir asociacijų laisve. Ypač didelį susirūpinimą sukėlė grupės aktyvistų, kovojančių už bedarbių teises, suėmimas Laguato mieste. Tarptautinės NVO pasmerkė šį faktą, o Europos Parlamentas skubos tvarka priėmė rezoliuciją (2015 m. kovo 30 d.). Nors daugeliu atveju sulaikytieji buvo paleisti, žmogaus teisių gynėjai atkreipia dėmesį į šių suėmimų atgrasomąjį pobūdį kitiems potencialiems protestuotojams.

Pilietinės visuomenės organizacijos toliau laikėsi nuomonės, kad 2012 m. asociacijų įstatymas yra akivaizdžiai nepalankus ir turi neigiamą poveikį. Ataskaitoje, parengtoje finansuojant ES lėšomis, nustatyta, kad bent dviejų trečdalių iš 93 000 asociacijų, teisėtai įregistruotų Alžyre iki 2012 m. įstatymo priėmimo, iki 2015 m. spalio mėn. nebeliko arba jos neturėjo galimybių atnaujinti savo registracijos. Kelios NVO apkaltino Alžyro valdžios institucijas šališku įstatymo taikymu, sukeliant neigiamų pasekmių asociacijoms, kurios visų pirma dirba politiškai opiais klausimais. Tarptautinės NVO (tiek Europos, tiek regioninės) pranešė apie tai, kad Užsienio reikalų ministerija sistemingai atmeta jų prašymus išduoti vizas. Lėšų pervedimai į Alžyrą taip pat buvo blokuojami, be kita ko, toms NVO, kurios yra teisėtai įregistruotos ir dirba palaikydamos partnerystės ryšius su ES. Nė vienai iš esamų penkių žmogaus teisių lygų nebuvo išduotas oficialus leidimas veikti. Kai kurie iš jų narių buvo suimti (pavyzdžiui, bado streiką paskelbęs Ali Attaras ir Hassanas Bourasas) ir jų teismo procesas dar neprasidėjo. Advokatų žmogaus teisių srityje tinklas taip pat neturi juridinio statuso. Nepriklausomos profesinės sąjungos yra toleruojamos, tačiau skundžiasi, kad yra persekiojamos. Jos teigia, kad Alžyras dar neįgyvendino Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) rekomendacijų dėl Konvencijos Nr. 87 dėl teisės jungtis į organizacijas, ir pripažįsta, kad darbo sąlygos 2015 m. pablogėjo.

NVO „Žurnalistai be sienų“ sudarytame spaudos laisvės reitingo indekse Alžyrui suteikta aukštesnė pozicija nei jo kaimyninėms šalims, tačiau nepriklausomi žurnalistai toliau teikė pranešimus apie patiriamą valdžios institucijų spaudimą. Spalio mėn. buvo uždarytas privatus televizijos kanalas „Al Watan TV“. Valdžios institucijos teigė, kad šis televizijos kanalas neturėjo oficialaus leidimo veikti ir nesilaikė teisės aktų. Tarptautinė pilietinė visuomenė pasmerkė šį uždarymą, atkreipdama dėmesį į tai, kad dauguma kitų privačių televizijos stočių šalyje taip pat nėra oficialiai pripažintos.

Alžyras yra pasirašęs JT konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo, bet jos dar neratifikavo. Nors šalis yra ratifikavusi Konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą, JT komitetas prieš kankinimą nustatė, kad Alžyras pažeidė savo įsipareigojimus pagal Konvenciją (2015 m. rugpjūčio mėn.), nes nebendradarbiavo; minėtas komitetas taip pat pradėjo Hachemi Boukhalfa, kurį, kaip įtariama 2011 m. kankino Alžyro žvalgybos ir saugumo tarnybų departamento pareigūnai[6], bylos tyrimą.

Gruodžio mėn. Liaudies asamblėja priėmė įstatymą, kuriuo iš dalies pakeistas Baudžiamasis kodeksas, kad būtų pirmą kartą nustatytos bausmės už smurtą šeimoje prieš moteris. Šiame naujajame įstatyme pateikiama labai plati smurto apibrėžtis, apimanti fizinį, psichologinį, socialinį ar ekonominį smurtą, ir nustatyta, kad kaltininkai gali būti nuteisti griežtomis įkalinimo bausmėmis. Po mėnesius trukusių karštų diskusijų parlamente, šio teksto priėmimas yra svarbus žingsnis siekiant lyčių lygybės.

Nuo 2007 m. Alžyras kartu su ES rėmė JT rezoliuciją dėl mirties bausmės moratoriumo ir nuo to laiko pats laikosi moratoriumo.

[6] Pranc. *Département du Renseignement et de la Sécurité* (DRS).

Marokas

2015 m. ES toliau bendradarbiavo su Maroku žmogaus teisių ir demokratijos propagavimo klausimais, laikydamasi 2011 m. Maroko konstitucijoje įtvirtintų principų ir Maroko valdžios institucijų prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje. ES ir Maroko santykiai šioje srityje buvo plėtojami palaikant dvišalius politinius dialogus, rengiant aukšto lygio vizitus (ES specialiojo įgaliotinio žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidžio vizitas 2015 m. sausio mėn., vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos F. Mogherini vizitas 2015 m. liepos mėn., ES ir Maroko asociacijos tarybos posėdis 2015 m. gruodžio 14 d.) ir palaikant teminį dialogą žmogaus teisių klausimais – visų pirma Žmogaus teisių, demokratijos ir valdymo pakomitetyje (2015 m. spalio mėn.), taip pat reguliariai keičiantis informacija su pilietine visuomene. ES specialiojo įgaliotinio vizito metu pabrėžtas ES įsipareigojimas ir nuolatinė parama Marokui, pastarajam visapusiškai įgyvendinant savo naujosios konstitucijos nuostatas žmogaus teisių srityje. Atsižvelgdamas į Maroko svarbų vaidmenį regione, ES specialusis įgaliotinis taip pat skatino glaudesnį ES ir Maroko bendradarbiavimą regione ir daugiašaliuose forumuose.

Pasirinkti aptarti klausimai buvo, be kita ko, teisingumo reforma, moterų ir mergaičių teisės, neseniai Maroko ratifikuotas Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvus protokolas, saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė, asociacijų ir susirinkimų laisvė, mirties bausmė, migracija ir Vakarų Sacharos klausimas (visų pirma atsižvelgiant į vyriausybėje ar parlamente svarstomus įstatymų projektus). Vizito metu taip pat daug dėmesio skirta paramos pilietinei visuomenei ir kovos su religine netolerancija klausimams.

2015 m. Maroko valdžios institucijų prašymu ES surengė rinkimų ekspertų misiją vietos ir regioninių rinkimų procesui stebėti. Buvo suteikta didelė finansinė parama žmogaus teisių ir demokratijos sritims remti.

ES ir Marokas tęsė bendradarbiavimą daugiašaliuose forumuose, visų pirma JT Žmogaus teisių taryboje; 2014–2016 m. laikotarpiu Marokas yra šios tarybos narys. Žmogaus teisių taryboje Marokas toliau imasi aktyvaus vaidmens įgyvendinant kelias temines iniciatyvas ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių srityje.

Per ketverių metų laikotarpį nuo 2011 m. konstitucijos priėmimo Maroko parlamentas priėmė 10 iš 19 pagrindinių įstatymų. Su tolesniu skirstymu į regionus susiję pagrindiniai įstatymai buvo priimti liepos mėn. – vos prieš rugsėjo mėn. surengtus vietos ir regioninius rinkimus.

2015 m. buvo pradėti svarbūs teisėkūros procesai ir visuomenės diskusijos, įskaitant teisingumo sektoriaus ir vietos demokratijos reformą, ir diskusijos apie mirties bausmę ir lyčių lygybę. Vis dėlto, 2015 m. pabaigoje parlamentas vis dar svarstė kelis svarbius aktus – dėl Aukščiausiosios teismų tarybos ir teisėjų statuso, teisės gauti informaciją, teisės teikti pasiūlymus dėl teisės aktų ir pateikti peticiją, lyčių (smurto prieš moteris), Lyčių lygybės ir kovos su visų formų diskriminacija institucijos sukūrimo, neįgaliųjų teisių apsaugos, prekybos žmonėmis, saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės ir Baudžiamojo kodekso reformos. Pilietinė visuomenė kritikuoja tam tikrus teisės aktų projektus, kurie tik iš dalies atitinka naujosios konstitucijos plataus užmojo tikslus. Daugiausia kritikos išsakoma dėl peržiūrėto Baudžiamojo kodekso projekto.

Visus 2015 m. ES toliau skatino Maroką paspartinti reformų procesus, kad būtų laikomasi pirminio jų priėmimo tvarkaraščio (iki dabartinės parlamento kadencijos pabaigos) ir 2011 m. konstitucijoje nustatytų įpareigojimų.

ES palankiai įvertino tai, kad Maroko parlamentas priėmė Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto fakultatyvinį protokolą ir Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims fakultatyvinį protokolą.

2015 m. taip pat buvo trūkumų pagarbos saviraiškos ir asociacijų laisvėms bei šių laisvių įgyvendinimo srityse. Pilietinė visuomenė ir žmogaus teisių gynėjai pranešė apie kelis atvejus, kai buvo varžomi pilietinės visuomenės ir žurnalistų veiksmai. ES toliau ragino Maroko valdžios institucijas aktyviau bendradarbiauti su pilietine visuomene ir nustatyti įtraukų reformų procesą. Mirties bausmė dar nepanaikinta, tačiau nuo 1993 m. nebuvo įvykdyta nė viena mirties bausmė. Nors pagal Baudžiamojo kodekso projektą nusikaltimų, už kuriuos skiriama mirties bausmė, skaičius labai sumažinamas, mirties bausmė vis dar paliekama. 2015 m. Marokos toliau plėtojo visapusišką nacionalinę migracijos politiką, kuri laikoma geru pavyzdžiu regione. Tačiau migrantų padėtis tebekelia tam tikrą susirūpinimą. Vis dar reikia priimti pagrindinius įstatymus migracijos srityje (dėl prekybos žmonėmis, prieglobsčio ir migracijos apskritai), o migrantų galimybės naudotis pagrindinėmis socialinėmis paslaugomis tebėra didelė problema.

Kalbant apie finansinę paramą, spalio mėn. ES patvirtino keletą bendradarbiavimo programų; jų bendra vertė siekia 195 mln. EUR pagal 2015 m. Europos kaimynystės priemonės biudžetą ir šiomis lėšomis bus remiami keli svarbūs reformų procesai, įskaitant pataisos sistemos reformą. 2015 m. gruodžio mėn. buvo pasirašyta reikšminga 75,5 mln. EUR vertės programa teisminių institucijų nepriklausomumui, efektyvumui ir veiksmingumui remti (finansuojama pagal 2014 m. biudžetą).

ES taip pat skyrė finansinę paramą nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms (Nacionalinei žmogaus teisių tarybai ir Tarpžinybinei žmogaus teisių delegacijai) ir pilietinės visuomenės vaidmeniui propaguojant, stebint žmogaus teisių padėtį ir imantis atitinkamų veiksmų šioje srityje remti (tuo tikslu pasitelkiant vykdomus projektus pagal EDŽTRP ir pilietinės visuomenės priemonę gero valdymo, sveikatos, neįgaliųjų teisių ir kovos su mirties bausme srityse).

Tunisas

2015 m. Tunise tęsėsi pereinamasis procesas, nuo 2011 m. padaryta didelė pažanga valdymo, taip pat pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms srityse. 2015 m. Tuniso nacionalinio dialogo ketvertui buvo įteikta Nobelio taikos premija; tuo pabrėžtas išskirtinis šio taikaus pereinamojo proceso pobūdis ir poreikis įtvirtinti pasiekimus.

Nobelio premija pagerbta gyvybinga Tuniso pilietinė visuomenė, įskaitant svarbiausią profesinę sąjungą ir darbdavių organizaciją, kurioms tenka itin svarbus vaidmuo toliau vykstančiame pereinamajame procese ir kurias ES siekia sustiprinti įvairiomis priemonėmis: tiesioginiu finansavimu NVO, plataus užmojo paramos programa pilietinei visuomenei siekiant padidinti pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) gebėjimus, regioniniu socialinio dialogo skatinimo projektu, PVO dalyvavimu ES ir Tuniso bendradarbiavimo programų valdyme ir sistemingomis trišalėmis konsultacijomis (ES, Tuniso valdžios institucijų ir PVO), rengiamomis prieš kiekvieną oficialų ES ir Tuniso susitikimą pagal privilegijuotąją partnerystę.

2014 m. užbaigus rinkimų procesus, 2015 m. tapo akivaizdu, kad Tuniso perėjimo prie demokratijos procese susiduriama su dideliais tarpusavyje susijusiais iššūkiais: poreikiu įtvirtinti demokratines reformas atsižvelgiant į dideles grėsmes saugumui ir sunkią socialinę bei ekonominę padėtį. Siekdama įgyvendinti naująją konstituciją, vyriausybė ėmėsi pirmųjų veiksmų, kad būtų sukurtos konstitucijoje numatytos nepriklausomos įstaigos ir pradėtos vykdyti taip reikalingos teisingumo ir saugumo sektorių reformos, remiamos ES paramos programų lėšomis (naujos programos atitinkamai pradėtos 2015 m. balandžio mėn. ir rugsėjo mėn.).

Pagrindinis iššūkis tebėra susijęs su tuo, kad modernios, įtraukios ir demokratiškos konstitucijos garantuojamas naujas teises ir laisves, be kita ko, žodžio laisvės ir susirinkimų laisvės, lyčių lygybės ir kovos su diskriminacija, kovos su smurtu šeimoje, taip pat kovos su kankinimu ir korupcija srityse, privaloma įtvirtinti iš ankstesnio režimo paveldėtuose teisės aktuose (visų pirma Baudžiamajame kodekse, Baudžiamojo proceso kodekse ir Asmens statuso kodekse), taip pat administracinėje praktikoje. Šiose srityse ES teikiama parama Tuniso valdžios institucijoms ir PVO siekiama suteikti ekspertinių žinių ir sustiprinti gebėjimus pasirengti reformoms ir jas įgyvendinti.

Nepaisant to, kad buvo vėluojama įvykdyti priemones iki konstitucijoje nustatytų terminų, 2015 m. lapkričio mėn. parlamentas ėmėsi svarbių veiksmų teisminių institucijų nepriklausomumui padidinti, priimdamas pagrindinius įstatymus dėl Aukščiausiosios teismų tarybos ir Konstitucinio teismo. Kitos įstaigos, paskirtos atidžiai stebėti padėtį pagarbos žmogaus teisėms srityje, kovoti su korupcija ir užkirsti kelią kankinimui, dar nepradėjo veikti. Pereinamajame teisingumo procese, kurį vykdo 2014 m. pabaigoje įsteigta Teisingumo ir orumo komisija (pranc.*Instance Vérité et Dignité*), susiduriama su tam tikromis kliūtimis, o tai atskleidžia kai kurių politinių ir ekonominių grupių priešinimąsi sėkmingam šio proceso užbaigimui.

2015 m. buvo įvykdyti trys dideli teroristiniai išpuoliai; du iš jų buvo nukreipti prieš turistus – Bardo muziejuje kovo mėn. ir viešbutyje Susoje birželio mėn., trečias išpuolis, įvykdytas lapkričio mėn. Tuniso centre, buvo nukreiptas prieš prezidento apsaugą; taip pat buvo nuolat vykdomi mažesnio masto išpuoliai prieš saugumo pajėgas kalnuotame regione šalies vakaruose ir žudomi civiliai gyventojai, kaltinami šnipinėjimu valdžios institucijų naudai. Valdžios institucijos rodė vis didesnį norą svarstyti su saugumu susijusius klausimus su tarptautiniais partneriais; 2015 m. rugsėjo mėn. buvo surengtas ES ir Tuniso politinis dialogas kovos su terorizmu klausimais. Žmogaus teisių gynėjai laikėsi nuomonės, kad 2015 m. liepos mėn. priimtu nauju Kovos su terorizmu įstatymu nepakankamai apsaugomos konstitucinės teisės ir laisvės, visų pirma atkreipė dėmesį į plačią terorizmo apibrėžtį, dėl kurios gali būti pakenkta saviraiškos laisvei, ir į kardomojo kalinimo trukmę (iki 15 dienų be teisės kreiptis į advokatą). Be to, pilietinei visuomenei vis didesnį nerimą kelia augantis pranešimų apie kankinimo ir netinkamo elgesio sulaikymo įstaigose atvejus skaičius (2015 m. užregistruoti trys įtartinų mirčių atvejai) ir nuolatinis saugumo pajėgų nebaudžiamumas.

Iš esmės tunisiečiai naudojasi asmens laisvėmis, kurias jiems garantuoja naujoji konstitucija. Vis dėlto, 2015 m. kelios nerimą keliančios bylos parodė, kad už homoseksualumą yra persekiojama – tai visų pirma atskleidė 2015 m. rugsėjo mėn. paskelbtas nuosprendis jaunam studentui po priverstinio „sveikatos“ patikrinimo. Dėl šios bylos kilo klausimų, susijusių su įstatymo, pagal kurį persekiojama už homoseksualumą (Baudžiamojo kodekso 230 straipsnis) suderinamumo su naująja konstitucija, kuria užtikrinamas nediskriminavimas ir pagarba asmeniniam gyvenimui. Tai taip pat sukėlė didelį susirūpinimą dėl pagarbos asmens fizinei neliečiamybei teismo proceso metu. Tai, kad 2015 m. gruodžio mėn. šešiems studentams už homoseksualumą buvo skirtos trejų metų laisvės atėmimo bausmės ir nustatytas draudimas penkerius metus lankytis Kairuano mieste, patvirtino šią praktiką ir akcentavo poreikį pertvarkyti teisės aktus pagal naująją konstituciją.

Buvo imtasi svarbių veiksmų siekiant spręsti kankinimų problemą, įskaitant svarbų darbą ties nacionalinio prevencijos mechanizmo (NPM) sukūrimu, laikantis Tuniso įsipareigojimų pagal Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą. NPM pagrindu toliau bus vykdomi netikėti vizitai sulaikymo vietose ir tiriami kaltinimai kankinimu. Administraciniu lygiu vis dar gajos kai kurios seno režimo nuostatos ir vis iškyla kaltinimų netinkamu elgesiu, visų pirma kalėjimuose ir sulaikymo įstaigose.

Tuniso konstitucijoje numatyta lyčių lygybė, nediskriminavimas ir lygios lyčių galimybės, o po 2014 m. rinkimų, rinkimų įstatyme nustačius vertikalųjį paritetą, moterų atstovių politiniame gyvenime skaičius labai padidėjo (moterys sudaro 31 % parlamento narių). Tačiau moterys Tunise toliau diskriminuojamos galimybių patekti į darbo rinką srityje, o jų dalyvavimas visuomeniniame gyvenime ir jų skaičius valstybinėse pareigose yra nedidelis. Smurtas prieš moteris (įskaitant smurtą šeimoje) tebekelia didelį susirūpinimą; įgyvendinant ES lėšomis finansuojamą projektą šiuo metu baigiamas rengti vyriausybės įstatymo projektas šiuo klausimu.

2015 m. balandžio mėn. buvo paskelbtas naujas kvietimas teikti paraiškas projektui pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę, kurio vertė – 2,4 mln. EUR, siekiant remti NVO veiklą tokiose srityse kaip demokratijos įtvirtinimas, kova su kankinimu ir migrantų teisės.

Vakarų Sachara

Jungtinės Tautos Vakarų Sacharos teritoriją laiko priklausoma teritorija. Tebevykdomas JT vadovaujamas procesas, kuriame konflikto šalims padedama siekti teisingo, tvaraus ir visoms šalims priimtino politinio sprendimo, kuris suteiktų Vakarų Sacharos gyventojams apsisprendimo teisę pagal susitarimus, atitinkančius Jungtinių Tautų Chartijoje nustatytus principus ir tikslus. Per pastaruosius metus ES rėmė šį procesą.

JT ST rezoliucija 2218 (2015) MINURSO (JT taikos palaikymo misijos) Vakarų Sacharoje įgaliojimų terminas buvo pratęstas iki 2016 m. balandžio 30 d. 2015 m., kaip ir ankstesniais metais, ES ne kartą pareiškė susirūpinimą dėl užsitęsusio konflikto ir jo poveikio saugumui, žmogaus teisėms ir bendradarbiavimui regione. JT ST rezoliucijoje 2218 (2015) taip pat nuspręsta, kad Jungtinių Tautų Saugumo Taryba turi toliau nagrinėti šį klausimą. Todėl ES nesiims jokių iniciatyvų, kurios galėtų pakenkti šiam JT vadovaujamam procesui.

2015 m. ES pabrėžė, jog svarbu gerinti žmogaus teisių padėtį Vakarų Sacharoje bei Tindufo stovyklose, ir palankiai įvertino tai, kad sustiprintos Nacionalinės žmogaus teisių tarybos regioninės komisijos, veikiančios Dachloje ir al Ajūne. ES paragino konflikto šalis dirbti su JT pabėgėlių reikalų vyriausiuoju komisaru, kad būtų dar kartą apsvarstytos ir kuo labiau sustiprintos pasitikėjimo stiprinimo priemonės.

ES įdėmiai stebi žmogaus teisių padėtį Maroke ir Vakarų Sacharoje. Žmogaus teisių klausimai reguliariai aptariami su Maroko valdžios institucijomis vykdant politinį dialogą, be kita ko, Žmogaus teisių, demokratijos ir gero valdymo pakomitetyje. ES delegacija Rabate palaiko ryšius su keliais žmogaus teisių gynėjais ir pilietinės visuomenės organizacijomis. ES delegacija stebi atskirus įtariamų žmogaus teisių pažeidimų atvejus ir palaiko nuolatinius ryšius su Nacionaline žmogaus teisių taryba bei jos regioniniais biurais, be kita ko, Vakarų Sacharoje.

Libija

Libija vis dar išgyvena sudėtingą politinį pereinamąjį procesą. Visus 2015 m. vyko JT vadovaujamas Libijos politinis dialogas. 2015 m. gruodžio 17 d. Schirate (Maroke) buvo pasirašytas Libijos politinis susitarimas ir paskirta prezidentinė taryba. Per Libijos politiniame susitarime nurodytą terminą turėtų būti sudaryta nacionalinės santarvės vyriausybė.

Nors padaryta tam tikra pažanga politiniame procese, daugelyje šalies regionų vis dar kyla smurtinių susidūrimų ir teroristinių išpuolių grėsmė. Todėl žmogaus teisių padėtis Libijoje 2015 m. toliau blogėjo, civiliams gyventojams patiriant sunkiausius nuolatinių kovos veiksmų, nesaugumo ir teisėtvarkos nefunkcionavimo padarinius. Praėjusiais metais ginkluotos grupuotės puldinėjo civilius gyventojus, kėsinosi į jų turtą, kai kurie žmogaus teisių pažeidimai prilygo karo nusikaltimams. Buvo padaryta šiurkščių tarptautinės teisės pažeidimų, įskaitant savavališką sulaikymą, kankinimą ir neteisėtus žudymus; o Libijos institucijos, ypač teisminės institucijos, buvo ant visiško žlugimo ribos.

Dėl Libijoje nuo 2015 m. pradžios trunkančių kovos veiksmų šalies viduje perkeltų asmenų skaičius, palyginti su 2014 m., padvigubėjo. Libijoje yra apie 430 000 šalies viduje perkeltų asmenų. Beveik 300 000 iš jų yra Libijos vakarų regione. Daugiau kaip 125 000 šalies viduje perkeltų asmenų yra rytinėje dalyje, o vien Bengazyje jų yra virš 115 000. Libijoje yra apytikriai 250 000 pažeidžiamų pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų ir migrantų. Jiems ir toliau gresia neribotos trukmės sulaikymo kalinant sunkiomis sąlygomis, smurtinių išpuolių, žaginimo ir išnaudojimo, kuriuos vykdo ginkluotos grupuotės, nusikaltėlių gaujos ir policija, pavojus. Tūkstančiai migrantų ir pabėgėlių yra laikomi 15-oje oficialių migrantų sulaikymo centrų. Sąlygos šiose centruose yra ypač prastos, nes jie yra perpildyti, o sulaikytieji turi nedaug galimybių gauti pagrindinių prekių ir naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Kai kuriuos centrus valdo vietos sukarintos grupuotės ir humanitarinės organizacijos į juos iš esmės negali patekti.

Organizacija „Human Rights Watch“ pranešė, kad tūkstančiai žmonių savavališkai sulaikomi ilgam laikui, patiria kankinimus ir kitokį netinkamą elgesį. Iš keturiuose sulaikymo centruose esančių sulaikytųjų daugelis buvo įkalinti iki ketverių metų laikotarpiui be teismo, neužtikrinus jokios teisminės peržiūros ir nepateikus kaltinimų dėl kokios nors nusikalstamos veikos, taip pat neturint jokio aiškaus teisinio pagrindo sulaikymui.

Ginkluotos grupuotės toliau grobia civilius gyventojus dėl jų giminystės ryšių, tapatybės arba faktinės ar įsivaizduojamos politinės priklausomybės.

2015 m. rugsėjo mėn. paskelbtoje ataskaitoje Libijos žmogaus teisių organizacijų koalicija nurodė, kad prieš žurnalistus įvykdyta 70 išpuolių, per kuriuos žuvo devyni žmonės. Vasario 24 d. populiari tinklaraštininkė, civilinių teisių aktyvistė ir „Tanweer“ organizacijos įkūrėja Intisar al-Hasiri ir jos teta buvo rastos nužudytos Tripolyje. Šiuo metu pranešama apie didėjančią grėsmę žurnalistams.

Žmogaus teisių gynėjai tapo vienu pagrindinių ginkluotų grupuočių taikinių. 2015 m. kovo 16 d. buvo užpulti Nacionalinės pilietinių laisvių ir žmogaus teisių tarybos, Libijos nacionalinės žmogaus teisių institucijos biurai Bengazyje. Padalinio Bengazyje darbuotojas, kuris nurodė, kad institucijos veikla Bengazyje buvo sustabdyta nuo 2014 m. spalio mėn., pranešė, kad sausio mėn. buvo pasikėsinta jį nužudyti. Nacionalinės pilietinių laisvių ir žmogaus teisių tarybos būstinė Tripolyje nuo 2014 m. lapkričio mėn. yra uždaryta. Pati institucija tapo politinio susiskaldymo šalyje auka. 2014 m. pabaigoje pasibaigus šios tarybos įgaliojimams, Tripolyje veikiantis Visuotinis nacionalinis kongresas paskyrė naują valdybą, bet tarptautinė bendruomenė jos nepripažįsta.

2015 m. vasario mėn. Libijoje lankėsi ES žmogaus teisių misija, kad įvertintų pirmosios Libijai skirtos žmogaus teisių srities strategijos (priimtos 2014 m.) įgyvendinimą. Misija nustatė, kad skubiai reikia suteikti paramą žmogaus teisių gynėjams bei pilietinės visuomenės organizacijoms ir užtikrinti jų apsaugą, kad jie galėtų stebėti ir dokumentuose užfiksuoti dabartinius pažeidimus, vykdyti tarptautinę propagavimo veiklą ir teikti tiesioginę pagalbą žmogaus teisių pažeidimų aukoms. Todėl buvo numatyta 2016 m. pradžioje pradėti vykdyti paramos žmogaus teisių gynėjams programą (finansuojamą EDŽTRP lėšomis). EDŽTRP nepaprastosios pagalbos priemonė 2015 m. buvo aktyvuota du kartus siekiant remti Libijos žmogaus teisių gynėjus.

Keli projektai buvo patikslinti siekiant patenkinti skubiausius perkeltųjų asmenų ir migrantų poreikius tiek humanitarinės paramos, tiek apsaugos srityje. Pabėgėliai, prieglobsčio prašytojai ir neteisėti migrantai patiria vis daugiau jų pagrindinių teisių pažeidimų ir jiems vis sunkiau išgyventi priešiškomis sąlygomis, kai sulaikymai tampa vis labiau savavališki, o sąlygos sulaikymo centruose dramatiškai blogėja. Parama (tiesioginė parama, apsauga, sveikatos priežiūros paslaugų teikimas) migrantams teikiama sulaikymo centruose ir bendruomenėse, o Libijoje užstrigusiems migrantams, kurie nori sugrįžti į savo buveinės šalį, siūloma savanoriška repatriacija.

Žiniasklaidos sektoriuje įgyvendinamas projektas „Žiniasklaida Libijoje“, pagal kurį rengiami specialistų mokymai žurnalistų etikos ir reporterio darbo priešiškoje aplinkoje bei krizių zonose srityse; pagal projektą taip pat suteikta parama Libijos debesijos agentūros – žurnalistų nepriklausomumo, žiniasklaidos laisvės ir atitinkamai pliuralizmo puoselėjimo priemonės – įsteigimui.

Vykdant keletą projektų, skirtų pereinamiesiems procesams, vienas iš pagrindinių siekiamų tikslų yra gero valdymo ir teisinės valstybės propagavimas. Šiuo metu šiais projektais daugiausia dėmesio skiriama vietos valdymui siekiant gerinti savivaldybių tarybų gebėjimą valdyti ir teikti tinkamas paslaugas, taip pat didinti Libijos pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą politiniuose procesuose ir vietos reikaluose.

IV. Rusija ir Vidurinė Azija

Rusija

2015 m. ES toliau ragino Rusiją visapusiškai laikytis savo tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje Jungtinėse Tautose, Europos Taryboje ir ESBO. Atsižvelgiant į tai, kad nuo 2014 m. sausio 28 d. nevyko ES ir Rusijos aukščiausiojo lygio susitikimai ir kad konsultacijos žmogaus teisių klausimais ir toliau buvo sustabdytos, nes Rusija atsisakė jas vykdyti prasmingame formate, nebuvo daug galimybių kelti Rusijos valdžios institucijoms žmogaus teisių srities klausimus. Tačiau savo augantį susirūpinimą ES aiškiai pareiškė keliuose vyresniųjų pareigūnų susitikimuose, tarptautiniuose forumuose ir viešuose pareiškimuose.

Bendrą žmogaus teisių ir pilietinės visuomenės organizacijų veikimo Rusijoje aplinką ir toliau galima apibūdinti kaip nesaugią, persmelktą visuotinio nerimo ir nepasitikėjimo, kurioje pilietinės visuomenės organizacijoms (PVO) ir politinei opozicijai daromas nuolatinis spaudimas. Žmogaus teisių apsaugos pablogėjimas ir pagrindinių laisvių apribojimai tebėra vyraujančios tendencijos, dėl kurių įregistruotų NVO skaičius 2012–2015 m. sumažėjo 33 %.

2015 m. buvo toliau įgyvendinami galiojantys ribojamieji teisės aktai, be to, buvo priimti nauji teisės aktai, kuriais dar labiau apribotos pagrindinės laisvės. Buvo toliau įgyvendinamas įstatymas dėl „užsienio agentų“ ir į Teisingumo ministerijos tvarkomą „užsienio agentų“ registrą įtraukiama vis daugiau organizacijų. 2014 m. pabaigoje 30 NVO buvo įvardytos kaip „užsienio agentai“, o 2015 m. pabaigoje tokių NVO buvo 111.

2015 m. birželio mėn. įsigaliojo naujas įstatymas dėl „nepageidaujamų užsienio ir tarptautinių organizacijų“. Pagal šį įstatymą Generalinė prokuratūra gali paskelbti „nepageidaujama“ užsienio arba tarptautinę organizaciją, kuri „kelia grėsmę Rusijos Federacijos konstitucinei santvarkai, šalies gynybiniam pajėgumui ar valstybės saugumui“. Tokioms organizacijoms draudžiama vykdyti veiklą Rusijos teritorijoje. Rusijos subjektams ir piliečiams, kurie bendradarbiauja su „nepageidaujama organizacija“, taikomos sankcijos – pradedant administracinėmis sankcijomis, baigiant baudžiamaisiais kaltinimais. Iki metų pabaigos keturios organizacijos, visos įsikūrusios JAV arba palaikančios su šia šalimi tvirtus ryšius, buvo įtrauktos į naują registrą, o kai kurie užsienio paramos teikėjai savo iniciatyva nutraukė savo veiklą Rusijoje. ES kelis kartus pareiškė susirūpinimą dėl šio įstatymo ir su juo susijusio subjektų įtraukimo į sąrašus, nes tai yra papildomas pilietinės visuomenės veikimo erdvės Rusijoje ribojimas ir žymus finansinių išteklių pilietinės visuomenės organizacijų veiklai apribojimas.

Gruodžio mėn. Rusija priėmė naują įstatymą, kuriuo Rusijos Konstituciniam Teismui leidžiama tikrinti tarptautinių žmogaus teisių organizacijų arba įstaigų, kurių nare yra Rusija, sprendimus, ir galbūt jų nepaisyti – visų pirma Europos žmogaus teisių teismo sprendimus, o šis teismas dažnai būdavo vienintelė teisminė institucija, pripažįstanti, kad Rusijoje vykdomi žmogaus teisių pažeidimai. Gruodžio 16 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto posėdyje ES pareiškė susirūpinimą dėl šio naujo įstatymo.

Dėl 2014 m. įstatymo, pagal kurį užsienio savininkų akcijų paketo dalis Rusijos žiniasklaidos organizacijose negali viršyti 20 %, dauguma užsienio žiniasklaidos bendrovių 2015 m. pasitraukė iš Rusijos. Žiniasklaidos laisvė taip pat buvo apribota dėl neproporcingo teisės aktų, reglamentuojančių ekstremistinį publikacijų turinį, taikymo, ir prezidento dekretu, kuriuo nustatyta, kad informacija apie taikos metu vykdomų specialiųjų operacijų metu žuvusius kariškius yra „valstybės paslaptis“.

Atsižvelgiant į šią vis nepalankesnę aplinką, Rusijoje ir Briuselyje buvo suintensyvinti ryšiai su Rusijos pilietinės visuomenės organizacijomis. ES delegacija Rusijoje ir valstybės narės toliau dalyvaudavo su žmogaus teisėmis susijusiuose teismo procesuose ir lankydavosi žmogaus teisių NVO visoje šalyje. Rugsėjo mėn. ES delegacija surengė praktinį seminarą su Rusijos žmogaus teisių gynėjais. ES atstovai taip pat dalyvavo gruodžio mėn. Budapešte įvykusioje ES ir Rusijos Pilietinės visuomenės forumo generalinėje asamblėjoje. ES skyrė 1,2 mln. EUR dotaciją Pilietinės visuomenės forumui remti. ES toliau teikė finansinę paramą Rusijos pilietinei visuomenei, visų pirma paskelbė du kvietimus teikti paraiškas, vieną – dėl 4 mln. EUR pagal pilietinės visuomenės organizacijų programą ir kitą – dėl 6 mln. EUR pagal EDŽTRP. Todėl 2016 m. bus pradėta įgyvendinti 17 naujų projektų.

Išaugo susirūpinimą keliančių konkrečių atvejų ir neproporcingai griežtų laisvės atėmimo bausmių Rusijos žmogaus teisių aktyvistams skaičius. ES ypač daug dėmesio skyrė akivaizdiems tarptautinės teisės pažeidimams E. Kohvero, N. Savčenko, O. Sencovo ir O. Kolčenkos bylose ir ne kartą ragino paleisti šiuos asmenis į laisvę. Rugsėjo 10 d. Europos Parlamente dėl šių bylų skubos tvarka buvo surengti debatai. Taip pat susirūpinimą kėlė aplinkos apsaugos aktyvisto Jevgenijaus Vitiško įkalinimas (didžiąją metų dalį jis praleido įkalinimo įstaigoje, o gruodžio 22 d. buvo paleistas) ir gruodžio 7 d. žmogaus teisių aktyvistui Ildarui Dadinui už jo taikias protesto akcijas skirtas griežtas nuosprendis.

ES griežtai pasmerkė opozicijos politiko Boriso Nemcovo nužudymą vasario 27 d. ir paragino atlikti nuodugnų tyrimą. Kovo 11 d. Europos Parlamentas surengė neeilinius debatus B. Nemcovo žmogžudystės klausimu. Jo nužudymas – tai dar viena iš daugelio neišspręstų žurnalistų ir politikų nužudymo Rusijoje bylų.

Rugsėjo 13 d. daugelyje Rusijos savivaldybių ir regionų vyko vietos ir regioniniai rinkimai. Pasak nepriklausomos stebėsenos organizacijos „Golos“, rinkimuose pasitvirtino tendencija, kad vis daugiau pažeidimų padaroma ne rinkimų dieną, bet ankstesniais rinkimų etapais. Didžioji dauguma rinkimų rezultatų buvo iš anksto nulemti dėl rinkimus organizuojančių valdžios institucijų bei rinkimų komisijų sprendimų ir veiksmų kandidatų ir partijų kandidatūrų iškėlimo ir registravimo etape, taip pat priešrinkiminės kampanijos etape.

Kazachstanas

ES prioritetai žmogaus teisių srityje Kazachstane yra saviraiškos laisvė, asociacijų laisvė, sulaikymo sąlygos, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, moterų teisės ir religijos ar tikėjimo laisvė.

Apskritai padėtis žmogaus teisių užtikrinimo ir teisinės valstybės principo taikymo srityje 2015 m. buvo nevienalypė: buvo keletas teigiamų pokyčių, tačiau labai dažnai tuo pačiu metu buvo vykdomi didelį nerimą keliantys veiksmai.

Vyriausybė sukūrė įvairias platformas, kad į viešosios politikos sprendimų priėmimo procesą būtų įtraukta pilietinė visuomenė. Tačiau šių dialogo platformų veiksmingumas dar turi būti patvirtintas praktikoje. Buvo priimti arba šiuo metu teisiškai tvirtinami keli teisės aktai, visų pirma įstatymas dėl NVO finansavimo, įstatymas dėl visuomeninių tarybų, įstatymas dėl labdaros organizacijų ir įstatymas dėl teisės gauti informaciją; nors juose esama tam tikrų teigiamų elementų ir jais siekiama įgalinti pilietinę visuomenę, jais faktiškai apribojamos arba gali būti apribotos tam tikros pagrindinės laisvės, visų pirma asociacijų, saviraiškos ir susirinkimų laisvės.

Tarptautinėje darbo konferencijoje svarstyti pagrindinio TDO darbo standarto dėl asociacijų laisvės pažeidimai.

Visus 2015 m. ES visų lygmenų politiniame dialoge su Kazachstanu nuosekliai kėlė žmogaus teisių klausimus. Lapkričio mėn. Astanoje surengtame metiniame ES ir Kazachstano dialoge žmogaus teisių klausimais konstruktyviai pasikeista nuomonėmis įvairiais klausimais, įskaitant asociacijų laisvę, moterų teises, sulaikytųjų kankinimo bei netinkamo elgesio su jais prevenciją ir spaudos laisvę. ES pripažino dideles Kazachstano pastangas siekiant užkirsti kelią netinkamam elgesiui su sulaikytaisiais, tačiau tuo pačiu metu pareiškė susirūpinimą dėl spaudimo nepriklausomoms žiniasklaidos priemonėms ir galimų neigiamų naujo įstatymo dėl NVO finansavimo projekto padarinių. ES palankiai įvertino tai, kad buvo į laisvę paleisti keli kalinami žmogaus teisių ir darbo teisių aktyvistai, ir pakartojo susirūpinimą dėl kai kurių kitų žmogaus teisių gynėjų, įskaitant Vladimirą Kozlovą.

Rugsėjo mėn. Europos Parlamento nariai, dalyvaujantys 13-ame Parlamentinio bendradarbiavimo komiteto posėdyje, susitiko su PVO atstovais aptarti klausimų, susijusių su įstatymo dėl NVO finansavimo projektu ir nacionaliniu kankinimo prevencijos mechanizmu.

ES delegacija administruoja keletą su žmogaus teisėmis susijusių projektų (jų bendra vertė siekia 2 608 203 EUR), įgyvendinamų pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir vystomojo bendradarbiavimo priemonę (VBP). Projektai pagal EDŽTRP apima tokias sritis kaip pilietinės visuomenės gebėjimų stiprinimas, ypač daug dėmesio skiriant NVO, veikiančioms kaimo vietovėse, žmogaus teisių gynėjų apsauga ir žiniasklaidos laisvė. Projektai pagal VBP apima paramą pilietinei visuomenei kaimo vietovėse, aktyvesnį dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose, visų pirma sprendžiant su aplinka susijusius klausimus, pilietinės visuomenės įgalėjimą siekiant gerinti cheminę saugą ir kankinimo bei smurto prieš vaikus prevenciją.

Kirgizijos Respublika

ES tikslai žmogaus teisių srityje santykiuose su Kirgizijos Respublika, be kita ko, apima paramą nepriklausomų ir nešališkų teisminių institucijų vystymuisi, kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ir žeminančio elgesio ar baudimo panaikinimą, nacionalinėms mažumoms priklausančių asmenų žmogaus teisių teisinės ir politinės sistemos tobulinimą ir veiksmingą visiško korupcijos netoleravimo politikos įgyvendinimą.

2015 m. ES toliau dalyvavo įvairių sudėčių diskusijose žmogaus teisių klausimais su Kirgizijos Respublika, be kita ko, 2015 m. gegužės mėn. Briuselyje įvykusio dialogo žmogaus teisių klausimais metu. Konstruktyviose diskusijose apžvelgti įvairūs klausimai, įskaitant kalinimo sąlygas, rinkimus, moterų teises, mažumų bendruomenių narių teises ir asociacijų laisvę. ES palankiai įvertino kai kuriuos reikšmingus vyriausybės veiksmus, visų pirma kovos su kankinimu ir kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ir baudimu veiksmų plano priėmimą. ES pabrėžė savo įsipareigojimą padėti stiprinti teisinę valstybę Kirgizijos Respublikoje ir paragino Kirgizijos Respubliką įgyvendinti 2014 m. spalio mėn. Oše įvykusiame ES ir Kirgizijos Respublikos pilietinės visuomenės seminare priimtas išsamias rekomendacijas dėl kankinimo prevencijos. ES kėlė klausimus dėl konkrečių bylų, įskaitant kalinamo žmogaus teisų gynėjo Azimjano Askarovo bylą. ES taip pat rekomendavo sparčiau įgyvendinti reformas, susijusias su teisingumo vykdymu.

2015 m. būta tam tikrų nerimą keliančių įvykių, susijusių su žmogaus teisėmis, konkrečiai su LGBTI asmenų teisėmis, pavyzdžiui, pateikta diskriminacinė iniciatyva dėl teisės akto „Netradicinių santykių propagandos draudimas“, (patvirtinta parlamente per antrąjį svarstymą birželio mėn.), taip pat pasiūlymas dėl teisės akto dėl galimo tarptautinį finansavimą gaunančių NVO įvardijimo „užsienio agentais“ (taip pat patvirtinta per pirmąjį svarstymą birželio mėn.). ES yra susirūpinusi dėl to, kad parlamentui priėmus tokius teisės aktus, juos įgyvendinant kiltų didelė grėsmė žmogaus teisėms. ES sistemingai kėlė šį klausimą įvairių sudėčių susitikimuose. Sausio 15 d. rezoliucija Europos Parlamentas paragino Kirgiziją atmesti prieš LGBTI asmenis nukreiptą teisės akto projektą.

Spalio mėn. parlamento rinkimai Kirgizijos Respublikoje buvo reikšmingas teigiamas pokytis, jie išsiskiria regiono kontekste ir yra svarbus etapas šalies perėjimo prie demokratijos procese. Vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai viename iš pareiškimų pabrėžė, kad rinkimai buvo konkurencingi, tvarkingi ir taikūs.

2015 m. ES toliau stiprino savo santykius su Kirgizijos Respublikos pilietine visuomene. ES pasirūpino, kad Kirgizijos Respublikoje būtų sistemingai rengiami pilietinės visuomenės seminarai – surengė šeštą iš eilės pilietinės visuomenės seminarą visa apimančia tema „Lygios teisės visiems, daugiau teisių kiekvienam“, apimantį moterų teisių, pažeidžiamų grupių (neįgaliųjų ir vaikų) teisių ir saviraiškos laisvės klausimus. 2015 m. sausio mėn. Kirgizijos Respublikoje vyko visuotinio periodinio vertinimo proceso antrasis ciklas; šalis pritarė maždaug 80 % rekomendacijų. 2015 m. spalio mėn. Kirgizija buvo išrinkta į Žmogaus teisių tarybą ir 2016 m. sausio 1 d. pradėjo vykdyti įgaliojimus.

Finansinio bendradarbiavimo pagal EDŽTRP srityje daug dėmesio skiriama kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimo prevencijai. Visus 2015 m. kartu su Europos Tarybos Venecijos komisija ir JT vystymo programa (JT VP) buvo įgyvendinami projektai siekiant remti Kirgizijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo konstitucinę kolegiją ir pagerinti konstitucinės justicijos kokybę ir padidinti jos veiksmingumą. Klausimus, susijusius su teisingumo vykdymu, kova su korupcija ir geru valdymu, ES sprendžia Kirgizijos Respublikoje pasitelkdama plataus masto ES finansuojamą projektą.

Tadžikistanas

2015 m. ES daugiausia dėmesio skyrė visų pirma raginimui užtikrinti saviraiškos laisvę, nekliudomą prieigą prie informacijos ir interneto laisvę, taip pat pilietinės visuomenės rėmimui.

Apskritai žmogaus teisių padėtis pablogėjo per antrąjį metų pusmetį, kai politinių partijų ir NVO veiklai buvo nustatyti dideli apribojimai. Po smurtinių susirėmimų vasaros pabaigoje Tadžikistano Islamo atgimimo partija (IAP)– beveik du dešimtmečius gyvuojanti viena iš pagrindinių Tadžikistano opozicinių partijų – buvo uždrausta kaip teroristinė organizacija, o jos vadovai buvo suimti. 2015 m. spalio 1 d. ES pareiškė viešą pareiškimą, kuriame nurodė, kad IAP uždraudimas yra dar vienas pliuralizmo apribojimas šalyje, ir paragino išsaugoti pamatines teises Tadžikistane. Panašiai, stebėtojai pranešė, kad per tuos metus NVO buvo vis sunkiau dirbti.

2015 m. birželio mėn. ES ir Tadžikistanas surengė septintą metinį dialogą žmogaus teisių klausimais; pirmą kartą toks dialogas vyko Briuselyje. Buvo aptarti įvairūs klausimai, įskaitant rinkimų, saviraiškos laisvės, moterų teisių, kankinimo, religijos laisvės ir pilietinės visuomenės padėties klausimus. ES palankiai įvertino ombudsmeno darbą ir paragino Tadžikistano valdžios institucijas toliau stiprinti institucinę sąrangą, be kita ko, įsteigti planuotą vaikų teisių apsaugos ombudsmeno instituciją. Be to, teigiamu žingsniu pripažinta tai, kad buvo priimta nacionalinė smurto šeimoje prevencijos programa. ES palankiai įvertino Tadžikistano vykdomą darbą kovos su kankinimu srityje, tačiau pabrėžė, kad reikia papildomų pastangų siekiant kovoti su nebaudžiamumu. ES pareiškė susirūpinimą dėl pranešimų apie spaudimą nepriklausomiems žurnalistams, primygtinai paragino Tadžikistano valdžios institucijas nustoti blokuoti naujienų bei socialinės žiniasklaidos svetaines ir paragino įgyvendinti 2014 m. Dušanbėje vykusiame ES ir Tadžikistano pilietinės visuomenės seminare, kuriame daugiausia dėmesio skirta saviraiškos laisvei, priimtas rekomendacijas. ES pareiškė apgailestavimą dėl pranešimų apie 2015 m. kovo mėn. parlamento rinkimuose nustatytus trūkumus. Su susirūpinimu buvo atkreiptas dėmesys į pasiūlymus dėl teisės aktų, kuriais būtų nustatyti nauji reikalavimai pilietinės visuomenės organizacijoms.

Žmogaus teisių klausimai taip pat buvo aptarti 2015 m. birželio mėn. įvykusiame metiniame ES ir Tadžikistano bendradarbiavimo komiteto posėdyje. Pagrindiniai svarstyti klausimai buvo susiję su saviraiškos laisve ir asociacijų laisve, taip pat su teise kreiptis į teismą ir teisine valstybe.

Buvo vykdomi keli EDŽTRP projektai, įskaitant projektus, kuriais siekiama propaguoti kankinimo prevenciją, apsaugoti tadžikų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių žmogaus teises, stiprinti socialines, ekonomines ir kultūrines kalinių bei buvusių kalinių Tadžikistane teises ir užtikrinti greitą pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų skubių ir būtiniausių teisinių poreikių patenkinimą.

Turkmėnistanas

2015 m. ES prioritetai žmogaus teisių srityje Turkmėnistane buvo: kalinimo sąlygos, kankinimo prevencija, teismų reforma, saviraiškos laisvė, asociacijų laisvė, teisė gauti informaciją, religijos laisvė, judėjimo laisvė ir žmogaus teisių gynėjų padėtis.

Per tuos metus Turkmėnistanas toliau taikė didelius saviraiškos ir spaudos laisvės apribojimus, o žurnalistai buvo persekiojami ir sulaikomi. Visuomenės galimybės gauti informaciją tebėra labai ribotos – tarptautinės svetainės tebeblokuojamos, nors tai prieštarauja 2014 m. įstatymui dėl interneto, taip pat pranešama, kad nuo gyventojų namų nuimamos palydovinės antenos. Religinėms grupėms taikomi neproporcingi apribojimai ir kliūtys registruojantis. Žmogaus teisių grupės atkreipė dėmesį į tais metais Ašchabado srityje vykdytus savavališkus turto nusavinimus ir masinius griovimus.

2015 m. birželio mėn. Ašchabade vykusio metinio ES ir Turkmėnistano dialogo žmogaus teisių klausimais metu ir kitose dvišalėse diskusijose ES pakartojo savo susirūpinimą dėl šių ir kitų rimtų žmogaus teisių srities problemų šalyje, paragino Turkmėnistano valdžios institucijas dalytis informacija apie priverstinio dingimo atvejus ir ragino priimti nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje.

Nors žmogaus teisių padėtis Turkmėnistane išlieka itin neraminanti, 2015 m. būta ir teigiamų pokyčių. ES palankiai įvertino 2015 m. rugsėjo mėn. Turkmėnistano valdžios institucijų surengtą ES, JAV ir JT diplomatų vizitą į Dašoguzo moterų kalėjimą ir paragino Turkmėnistaną surengti daugiau vizitų į kitus sulaikymo centrus. Turkmėnistanas priėmė 2015–2020 m. veiksmų planą dėl lyčių lygybės, į kurį įtraukti jo įgyvendinimo stebėsenos rodikliai, taip pat pranešė, kad bus peržiūrėta konstitucija siekiant įsteigti ombudsmeno instituciją ir sustiprinti žmogaus teisių teisminę apsaugą. Šiame kontekste ES teisinės valstybės platforma suteikė paramą dėl tam tikrų susijusių klausimų, pavyzdžiui, dėl ombudsmeno institucijos ir vietos valdžios vaidmens. ES palankiai įvertino tai, kad Turkmėnistano užsienio reikalų ministro pavaduotojas dalyvavo 2015 m. Varšuvoje surengtame ESBO žmogiškosios dimensijos įgyvendinimo susitikime ir paragino Turkmėnistano vyriausybę apsvarstyti galimybę išsiųsti kvietimus surengti JT įgaliotųjų ekspertų vizitus šalyje.

ES reguliariai rengė konsultacijas su Turkmėnistano pilietinės visuomenės asociacijomis, tremtyje esančiais žmogaus teisių aktyvistais ir tarptautinėmis NVO, dirbančiomis su Turkmėnistanu susijusiais klausimais. Susitikimuose su vyriausybe ES ragino Turkmėnistaną panaikinti kliūtis nepriklausomų pilietinės visuomenės organizacijų įsteigimui ir leisti tarptautinėms NVO dirbti šalyje.

Uzbekistanas

ES prioritetai žmogaus teisių srityje Uzbekistane toliau išlieka, be kita ko, šie: kankinimo prevencija, vaikų teisės, pagarbos teisinės valstybės principui skatinimas, pilietinės visuomenės vystymosi rėmimas ir saviraiškos laisvės propagavimas. Uzbekistano vyriausybė buvo paskatinta ES prioritetais ir jais vadovavosi spręsdama kai kuriuos itin svarbius žmogaus teisių uždavinius šalyje, be kita ko, susijusius su elgesiu su sulaikytaisiais ir pilietinių bei politinių teisių apribojimais, taip pat laikydamasi savo tarptautinių įsipareigojimų.

ES toliau dalyvavo diskusijose žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Uzbekistanu įvairiomis sudėtimis, įskaitant Bendradarbiavimo tarybą (gegužės mėn.) ir Bendradarbiavimo komitetą (gruodžio mėn.). Lapkričio mėn. Taškente surengto metinio dialogo žmogaus teisių klausimais metu buvo atvirai diskutuojama įvairiais klausimais, įskaitant darbuotojų teises, asociacijų laisvę, saviraiškos laisvę, religijos ar tikėjimo laisvę, kalinimo sąlygas, kankinimo ir netinkamo elgesio prevenciją ir moterų teises.

Reguliariai rengiamame politiniame dialoge su Uzbekistano valdžios institucijomis ES palankiai įvertino tai, kad beveik panaikintas vaikų darbo naudojimas nuimant medvilnės derlių ir 2015 m. jau padaryta pažanga siekiant sumažinti priverčiamąjį suaugusiųjų darbą, visų pirma užtikrinant, kad švietimo ir sveikatos priežiūros tarnybos veiktų ir derliaus nuėmimo metu, ir surengiant nacionaliniu mastu informuotumo didinimo kampaniją. ES paragino Uzbekistaną imtis papildomų veiksmų, kad būtų visiškai panaikintas priverčiamasis ar privalomasis darbas, stiprinti ir plėsti bendradarbiavimą su TDO darbo rinkos reformų ir visapusiško TDO konvencijų įgyvendinimo srityse ir palankiai įvertino lapkričio mėn. Uzbekistano vyriausybės sprendimą pradėti trejų metų veiksmų planą siekiant panaikinti priverčiamąjį darbą. ES pabrėžė, kad Uzbekistano bendradarbiavimas su TDO rodo bendravimo su tarptautine bendruomene vertę sprendžiant rūpimus žmogaus teisių klausimus, ir paragino Uzbekistaną apsvarstyti galimybę laikytis tokio paties požiūrio sprendžiant kitus žmogaus teisių klausimus. Visų pirma ES primygtinai paragino Uzbekistano valdžios institucijas apsvarstyti galimybę išsiųsti kvietimus surengti JT įgaliotųjų ekspertų vizitus šalyje.

ES primygtinai paragino Uzbekistaną įgyvendinti 2014 m. lapkričio mėn. nacionalinį jo paskiausio visuotinio periodinio vertinimo metu pateiktų rekomendacijų, kurioms Uzbekistanas pritarė, įgyvendinimo veiksmų planą. Tai apimtų susitarimo memorandumo pasirašymą su JT VP ir nepriklausomo nacionalinio prevencijos mechanizmo sulaikymo vietoms stebėti sukūrimą.

V. Afrika

Afrikos Sąjunga (AS). Bendra Afrikos ir ES strategija

Vadovaujantis Bendra Afrikos ir ES strategija pagrindinis dėmesys įgyvendinant ES partnerystę su Afrikos žemynu skiriamas demokratiniam valdymui ir žmogaus teisėms. 2014 m. balandžio mėn. Briuselyje įvykusiame ketvirtame Afrikos ir ES aukščiausiojo lygio susitikime abiejų žemynų valstybių ar vyriausybių vadovai ir Afrikos Sąjungos (AS) bei Europos Komisijos pirmininkai pakartojo įsipareigojimą laikytis gero valdymo, demokratijos ir teisinės valstybės principų. Jie taip pat susitarė dirbti kartu siekiant užtikrinti, kad būtų visapusiškai gerbiamos žmogaus teisės, laikomasi tarptautinės teisės ir lyčių lygybės principo, taip pat kovoti su nebaudžiamumu, visų formų diskriminacija, rasizmu ir ksenofobija.

Po ES ir Afrikos aukščiausiojo lygio susitikimo bendradarbiavimas demokratijos, gero valdymo ir žmogaus teisių srityje sustiprėjo – AS komisija (Politinių reikalų skyrius) ir keli partneriai, daugiausia ES ir jos valstybės narės, pasirašė bendrąjį programavimo susitarimą, kad būtų padidinta parama skyriaus darbo programai.

Nuo 2015 m. sausio 1 d., suteikus 6 mln. EUR dydžio dotaciją, dėl kurios buvo susitarta 2015 m. birželio mėn., buvo sustiprintas AS rinkimų stebėjimo pajėgumas; šiuo tikslu dar skirta 0,5 mln. EUR dydžio techninė pagalba.

2015 m. lapkričio 24 d. Kigalyje (Ruanda) įvyko 11-as AS ir ES dialogas žmogaus teisių klausimais. Dialogui vadovavo AS politinių reikalų komisarė dr. Aisha L. Abdullahi ir ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidis. Abi šalys dar kartą patvirtino įsipareigojimą propaguoti bei ginti žmogaus teises abiejuose žemynuose ir bendradarbiauti siekiant veiksmingai įgyvendinti žemynų lygmens ir tarptautines žmogaus teisių priemones šiose srityse: verslo ir žmogaus teisių, sąsajų tarp Afrikos taikos ir saugumo struktūros (ATSS) ir Afrikos valdymo struktūros, (AVS), įskaitant žmogaus teisių srities stebėtojų misijų), tarptautinių ir žemynų lygmens žmogaus teisių priemonių ratifikavimo nacionaliniu lygmeniu, rinkimų stebėjimo, pereinamojo teisingumo politikos, saviraiškos laisvės ir asociacijų laisvės srityse. Atsižvelgiant į tai, kad 2016 m. buvo paskelbti Afrikos žmogaus teisių metais, ypač daug dėmesio skiriant moterų teisėms, AS ir ES susitarė dirbti kartu siekiant organizuoti aukšto lygio dialogą žmogaus teisių Afrikoje propagavimo ir gynimo klausimais. Prieš oficialų dialogą buvo surengtas pilietinės visuomenės seminaras, kuriame susitiko Afrikos bei Europos atstovai ir kuris buvo finansuojamas Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis.

ES taip pat sustiprino savo paramą Afrikos žmogaus teisių sistemai ir Afrikos valdymo struktūrai, suteikdama tiesioginę maždaug 2,3 mln. EUR dydžio paramą iš Europos plėtros fondo (EPF), įskaitant pagrindinį finansavimą skirdama 1,8 mln. EUR Panafrikos Parlamentui ir Afrikos žmogaus ir tautų teisių teismui ir 1,5 mln. EUR dydžio NVO paramą regioniniams mechanizmams pagal EDŽTRP, visų pirma skirdama dėmesį Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijos specialiojo pranešėjo žmogaus teisių gynėjų klausimais, specialiojo pranešėjo saviraiškos laisvės bei teisės gauti informaciją klausimais ir specialiojo pranešėjo moterų teisių klausimais darbui, taip pat Mirties bausmės panaikinimo darbo grupei (trys dotacijos sutartys buvo pasirašytos 2015 m. gruodžio mėn.). EDŽTRP lėšomis taip pat finansuojama vykdoma 1,2 mln EUR vertės programa, skirta žmogaus teisių gynėjų apsaugai stiprinti ir jų darbui plėsti visos Afrikos lygmeniu.

Pagal Panafrikos programos 2014–2017 m. daugiametę orientacinę programą 48,5 mln. EUR (11,43 % viso paketo) skirta Bendros Afrikos ir ES strategijos veiksmų gairių 2 prioritetinei sričiai, kurioje daugiausia dėmesio skiriama demokratijai, geram valdymui ir žmogaus teisėms, remti.

2015 m. ES patvirtino įvairias programas šioje srityje, skirdama 10 mln. EUR Afrikos žmogaus teisių sistemos stiprinimui siekiant kovoti su diskriminacija ir žmogaus teisių pažeidimais. Šis projektas yra platesnio požiūrio į valdymą ir žmogaus teises pagal Panafrikos programą, kuris apima paramą rinkimų stebėjimui bei pilietinės visuomenės organizacijoms ir galimą paramą ateityje viešojo administravimo ir kovos su korupcija priemonėms, dalis. Buvo patvirtintas 5 mln. EUR vertės projektas tarptautinėms pastangoms nutraukti moterų lyties organų žalojimo praktiką remti. Daugiausia dėmesio moterų lyties organų žalojimo praktikos prevencijos srityje skiriama skatinimui ją panaikinti, kartu taip pat atsižvelgiant į šios praktikos padarinius kenčiančių mergaičių ir moterų poreikius. Todėl į Panafrikos programą įtrauktos teisinės ir politikos reformos, švietimas ir dialogas bendruomenėse, parama lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugoms bei vaikų apsaugos sistemoms ir visos šalies mastu dedamos komunikacijos pastangos siekiant pakeisti visuomenės požiūrį į moterų lyties organų žalojimą. Šią programą įgyvendins Jungtinių Tautų gyventojų fondas (UNFPA) ir Jungtinių Tautų vaikų fondas (UNICEF).

Buvo skirta 20 mln. EUR siekiant remti svaresnį pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį vedant dialogą su Afrikos institucijomis ir įgyvendinant iniciatyvas, kuriomis propaguojamas saugumas, valdymas, žmogaus teisės ir lyčių lygybė. 3,4 mln. EUR buvo skirta pirmiausia siekiant remti AVS funkcionavimą per AS komisiją (sekretoriatą).

Be to, 2015 m. buvo sustiprinta tarpusavio parama tokiose srityse kaip rinkimų stebėjimas, Europos Parlamento bei Panafrikos Parlamento bendradarbiavimas ir Afrikos žmogaus ir tautų teisių teismo bei Europos Žmogaus Teisių Teismo bendradarbiavimas. Taip pat buvo vykdomi institucijų darbuotojų mainai ir taikoma ES lankytojų programa siekiant supaprastinti partnerystę šioje srityje.

Angola

Žmogaus teisių padėtis Angoloje 2015 m. blogėjo, nors apskritai žmogaus teisių apsauga šioje šalyje išliko geresnė nei vidutinė palyginus su visu Afrikos žemynu. Didžiausias nuosmukis įvyko asociacijų, susirinkimų ir saviraiškos laisvės srityse. Vyriausybė šiek tiek sustiprino represijas prieš politinius aktyvistus, reiškiančius nepritarimą vyriausybės, valdančiosios partijos – Angolos išlaisvinimo liaudies judėjimo (MPLA) veiklai ir Prezidento José Eduardo dos Santos net 37 metus trunkančiam valdymui. Kadangi dėl užsitęsusio naftos kainų kritimo ekonominė padėtis šalyje toliau blogėja, valdžios institucijos yra linkusios griežtinti pilietinės visuomenės organizacijų ir politinių aktyvistų kontrolę, todėl mažėja demokratijos erdvė prieš 2017 m. rugpjūčio mėn. numatytus surengti visuotinius rinkimus. Vyriausybė toliau imasi veiksmų prieš žurnalistus ir aktyvistus – jiems keliamos baudžiamosios garbės ir orumo įžeidimo bylos, vykdomi savavališki jų sulaikymai, nesąžiningi jų teismo procesai, jie bauginami, persekiojami ir sekami. Policija tariamai naudojo neproporcingą jėgą ir vykdė savavališkus sulaikymus siekdama sustabdyti prieš vyriausybę nukreiptus taikius protestus ir kitus susibūrimus.

Socialinės žiniasklaidos dėmesio centre atsidūrė 17 jaunų aktyvistų teismo procesas; šie aktyvistai kaltinti „veiksmų siekiant sukilimo rengimu“ ir „sąmokslo prieš prezidentą ir kitas institucijas planavimu“ – abu šie kaltinimai laikomi nusikaltimais valstybės saugumui. Buvo dažnai kritikuojamas taikytas teismo procesas.

Nors ikiteisminiu laikotarpiu Angolos valdžios institucijos laikėsi labai atviro ir konstruktyvaus požiūrio (iš esmės leido ES ir jos valstybėms narėms lankyti sulaikytuosius kalėjime), vėliau jos pakeitė požiūrį – iki šiol nė vienam diplomatui nebuvo leista stebėti teismo proceso. Taip pat kilo klausimų dėl žiniasklaidai suteikiamos prieigos. ES delegacija toliau veda derybas su Angolos valdžios institucijomis dėl galimybės stebėti teismo procesą. Šis klausimas buvo pateiktas Angolos vyriausybei 2015 m. lapkričio mėn. Luandoje įvykusiame ministrų susitikime dėl bendrų tolesnių veiksmų. 2015 m. gruodžio mėn. Angolos Konstitucinis Teismas nurodė taikyti aktyvistams namų areštą – dėl šios priemonės pagerėjo jų padėtis.

2015 m. kiti du daug atgarsio sulaukę žmogaus teisių srities teismo procesai buvo Kabindos aktyvisto José Marcoso Mavungo ir garsaus žurnalisto ir aktyvisto Rafaelio Marques de Moraiso teismo procesai. Marcosui Mavungo buvo skirta šešerių metų laisvės atėmimo bausmė už „maištą prieš valstybę“. Jis buvo apkaltintas dalyvavęs organizuojant demonstraciją ir sąsajomis su grupe asmenų, pas kuriuos, kaip įtariama, demonstracijos išvakarėse surasta skrajučių ir sprogmenų. ES delegacijos atstovas išvyko į Kabindą stebėti Mavungo teismo proceso. Tuo tarpu Rafaelis Marquesas buvo pripažintas kaltu baudžiamojoje garbės bei orumo įžeidimo byloje ir nuteistas lygtinai, laisvės atėmimo bausmę atidedant šešiems mėnesiams už knygą „Kruvini deimantai. Korupcija ir kankinimai Angoloje“ Teismo procesą stebėjo ES delegacija ir valstybių narių diplomatai bei JAV.

ES delegacija nuolat vedė naudingą ir konstruktyvų dialogą su Angolos valdžios institucijomis dėl šių žmogaus teisių srities problemų (be kita ko, užsienio reikalų ministro ir teisingumo bei žmogaus teisių ministro lygmeniu, taip pat su generaliniu prokuroru).

Dėl sumažėjusių naftos kainų kilusi dabartinė ekonomikos krizė daro didelį poveikį labiausiai pažeidžiamų gyventojų grupių ekonominėms ir socialinėms teisėms. Labai sumažėjo ne tik jų pajamos iš ekonominės veiklos, bet ir vyriausybės gebėjimas taisyti padėtį.

ES delegacija palaiko nuolatinį dialogą su pilietinės visuomenės atstovais. Pavyzdžiui, naujasis NVO reglamentuojantis teisės aktas, kuriuo gali būti ribojama tokių organizacijų veikla, buvo plačiai aptariamas tiek su pilietine visuomene, tiek ministrų lygmeniu.

Pagal nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų (NSA-LA) programą buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas projektui siekiant sustiprinti pilietinės visuomenės dalyvavimą decentralizacijos procese. Be to, ES delegacija atidžiai stebi pagal ankstesnes NSA-LA programas suteiktų aštuonių dotacijų projektų įgyvendinimą.

Kalbant apie žmogaus teisėms numatytas biudžeto eilutes, buvo surengtas susitikimas su atitinkamais pilietinės visuomenės nariais siekiant nustatyti būsimo kvietimo teikti paraiškas žmogaus teisių srityje prioritetus. Kvietimas buvo paskelbtas 2016 m. sausio mėn. ir buvo nustatyti šie du prioritetai: teisė kreiptis į teismą, ypač daug dėmesio skiriant teisininkų padėjėjų teikiamai pagalbai gyventojams, ir pilietinio ugdymo veiksmų rėmimas rengiantis būsimiems rinkimams (2017 m.).

2015 m. buvo vykdomos trys Europos plėtros fondo (EPF) programos su žmogaus teisėmis susijusiose srityse. Tinkamai įgyvendinamas UNICEF vykdomas projektas dėl gimimo registravimo ir vaikų teisės kreiptis į teismus. 2015 m. pradėtas įgyvendinti PALOP-TL[7] projektas teisinės valstybės klausimais, kuriuo siekiama užkirsti kelią korupcijai, pinigų plovimui bei prekybai narkotikais ir kovoti su šiais reiškiniais.

2015 m. rugsėjo 10 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Angolos, susijusią su pastarojo meto įvykiais žmogaus teisių srityje, kurioje paragino paleisti visus politinius kalinius ir žmogaus teisių gynėjus. Šioje rezoliucijoje taip pat atkreiptas dėmesys į mažėjančią erdvę saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvėms vykdant areštus, teismų sistemą naudojant kitokių nuomonių slopinimui vykdant fizinių asmenų baudžiamąjį persekiojimą dėl naudojimosi minėtomis teisėmis, ir saugumo pajėgoms naudojant smurtą siekiant užgniaužti taikius visuotinius susibūrimus. EP rezoliucijos tonas ir formuluotės įžeidė Angolos vyriausybę ir sukėlė vidaus diskusijų šalies politinėje aplinkoje. Angolos parlamentas priėmė savo rezoliuciją (jai nepritarė opozicija), kuria pasmerkė EP rezoliuciją. Vis dažniau valdžios atstovai ir valstybinė žiniasklaida kalba apie „užsienio kišimąsi“, tokiu būdu neigiamai veikdama pasirengimą 2017 m. rinkimams.

Beninas

Apskritai padėtis žmogaus teisių srityje Benine yra gera. 2015 m. buvo surengti parlamento, vietos valdžios ir savivaldos rinkimai; stebėtojai padarė išvadą, kad rinkimai atitiko tarptautinius demokratinių rinkimų standartus.

Spauda turi gana daug laisvės, nors opozicijos ir kai kurių visuomenės grupių galimybės naudotis viešąja žiniasklaida tebėra labiau apribotos. Konstitucija ir teisės aktais garantuojama saviraiškos laisvė, todėl gyventojai šioje srityje turi gana daug laisvės.

[7] **Europos Sąjunga skatina Pietų šalių savitarpio bendradarbiavimą tarp šešių portugališkai kalbančių Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių (AKR) grupės (vadinamosios PALOP-TL (portugališkai kalbančios Afrikos šalys ir Rytų Timoras, port. *Países Africanos de Língua Oficial Portuguesa e Timor-Leste*).**

Vis dar kelia susirūpinimą padėtis vaikų teisių srityje, visų pirma vaikų išnaudojimas, plačiai paplitusios vaikų, ankstyvos ar priverstinės santuokos, vadinamuoju raganavimu apkaltintų vaikų marginalizavimo ar net nužudymo atvejai ir dažni seksualinės prievartos prieš vaikus mokyklose atvejai. 2014 m. Pasaulio vergovės indekso duomenimis, apytiksliai 77 000 asmenų Benine yra šiuolaikinės vergovės aukos; daugiausia jie dirba namų ūkio darbus, priverčiamąjį darbą ir patiria seksualinį išnaudojimą.

Paplitusi mokesčių slėpimo ir korupcijos praktika labai apriboja socialines ir ekonomines gyventojų teises. Skurdžių pajamų lygis padidėjo nuo 36,2 % 2011 m. iki 40,1 % 2015 m.[8] Silpna ir lėtai veikianti teisingumo sistema ir korupcijos poveikis šiame sektoriuje tam tikrais atvejais lemia savavališkus sulaikymus, pernelyg ilgą kardomojo kalinimo laikotarpį ir atsisakymą vykdyti teisingumą.

2013 m. vasario 15 d. Beninas priėmė įstatymą, kuriuo sudaryta Benino žmogaus teisių komisija. Tačiau kol kas ji dar neveikia.

2015 m. ES reguliariai rengė politinį dialogą su Benino vyriausybe. Politinio dialogo pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį metu buvo iškelti tokie klausimai kaip vaikų teisės (pabrėžiant poreikį įgyvendinti Vaiko teisių kodeksą), moterų teisės (akcentuojant jų silpno politinio atstovavimo stiprinimą), Visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijos ir Benino žmogaus teisių komisijos įsteigimas.

2015 m. ES parama teisinės valstybės Benine stiprinimui padėjo veiksmingai įgyvendinti nacionalinę politiką teisingumo sektoriuje. Pasinaudojus ES parama, skirta naujiems teisės aktams, priimtas Vaiko teisių kodeksas ir parengtas naujas Baudžiamasis kodeksas, kuris dar turi būti priimtas. Dėl toliau teikiamos ES paramos vyriausybės programai, skirtai gyvenimo sąlygoms sulaikymo įstaigose gerinti, šios sąlygos, įskaitant nepilnamečių kalinimo sąlygas, labai pagerėjo.

Be to, ES finansuoja galimybių naudotis pagrindinėmis paslaugomis užtikrinimą remdama valstybės socialinių tarnybų decentralizaciją. ES taip pat rėmė socialinės paramos centrų stiprinimą siekiant didinti labiausiai pažeidžiamų piliečių socialinę aprėptį ir teikti paslaugas bei konsultacijas asmenims, patiriantiems žmogaus teisių pažeidimus.

[8] 2015 m. EMICoV (Integruota modulinė namų ūkių gyvenimo sąlygų apžvalga).

2015 m. ES ir jos valstybės narės susitarė dėl bendrų pilietinės visuomenės rėmimo veiksmų gairių (2014–2017 m.), kurios apima svarbų paramos PVO komponentą siekiant palengvinti piliečių dalyvavimą, žmogaus teisių propagavimą ir Benino piliečių galimybes naudotis pagrindinėmis socialinėmis paslaugomis.

Vaiko teisių srityje 2015 m. ES daugiausia dėmesio skyrė prekybai vaikais, prievartą patiriančių vaikų apsaugai, įstatymus pažeidžiančių vaikų problemai, kovai su ritualiniais žudymais ir su seksualine prievarta mokykloje. Buvo dedamos pastangos siekiant sustiprinti subjektų, veikiančių vaikų teisių apsaugos ir propagavimo srityje, tinklą, be kita ko, teikiant paramą centrams, vykdantiems veiklą nepilnamečių apsaugos ir reintegracijos srityje. Buvo vykdomi mokymo bei gebėjimų stiprinimo veiksmai ir sudarytas mokytų teisėjų tinklas. Pasitelkiant Valstybinį alternatyvių nepilnamečių sulaikymui priemonių centrą, imamasi veiksmų siekiant pagerinti laikino apgyvendinimo bei reabilitacijos paslaugas ir pagrindinių teisių laikymąsi.

Dar viena veiklos sritis buvo neįgaliųjų teisių propagavimas. Šioje srityje ES siekė stiprinti savo dalyvavimą vietos valdyme ir dialoge, gerinti prieinamumo neįgaliesiems standartus ir skatinti neįgalių vaikų integravimą į švietimo sistemą.

Viešosios diplomatijos iniciatyvose daugiausia dėmesio buvo skiriama žmogaus teisėms, o Benino žiniasklaida jas plačiai nušvietė. Visų pirma buvo vykdomi su homofobija, vaikų darbu, politinėmis teisėmis, smurtu prieš moteris ir ritualiniu vaikų žudymu susiję veiksmai.

Botsvana

Nuo nepriklausomybės paskelbimo 1966 m. Botsvanoje galioja mirties bausmė. Nuo to laiko ji buvo įvykdyta 47 nuteistiems nusikaltėliams. Paskutinė egzekucija įvykdyta 2013 m. Neseniai teisminėse institucijose buvo surengtos diskusijos dėl mirties bausmės suderinamumo su Konstitucija. Tačiau atrodo, kad diskusijos šiuo klausimu platesnės visuomenės nepasiekė.

Mažumoms priklausančių asmenų teisių srityje tas faktas, kad vyriausybė po ilgų teisinių kovų su San/Barsava čiabuvių bendruomene, atrodo, vėl pradeda dialogą su San/Barsava bendruomene šalyje, yra teigiamas pokytis. Tačiau sunku įvertinti poveikį, nes šio dialogo rezultatai viešai nepaskelbti. Nepaisant šio dialogo, vis dar susidaro įspūdis, kad San/Barsava bendruomenė yra marginalizuojama.

LGBTI asmenų teisių srityje nepadaryta jokios realios pažangos, o 2014 m. Aukščiausiojo Teismo sprendimas, kuriuo LGBTI NVO leidžiama oficialiai registruotis, dar turi būti įgyvendintas. Dėl vykstančio vyriausybės pradėto apeliacinio proceso pažanga galėtų būti sustabdyta keleriems metams. Botsvanos Baudžiamajame kodekse homoseksualiniai veiksmai apibūdinami kaip nusikaltimai prieš moralę; už juos numatyta iki septynerių metų laisvės atėmimo bausmė. Nors iki kito visuotinio periodinio vertinimo proceso liko mažiau kaip dveji metai, iki šiol padaryta labai nedaug pastebimos pažangos įgyvendinant rekomendacijas, kurioms Botsvana pritarė – iš jų viena svarbiausių yra įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją.

Tačiau reiktų pabrėžti, kad tarptautiniuose forumuose Botsvana nuolat laikėsi tvirtos pozicijos dėl žmogaus teisių klausimų ir TBT. Kadangi Botsvana yra Žmogaus teisių tarybos (ŽTT) narė ir 2014 m. buvo perrinkta dar vienai dvejų metų kadencijai, ES misijos vietos valdžios institucijų atžvilgiu ėmėsi būtinų demaršų, kad ŽTT 28-oje, 29-oje ir 30-oje sesijose būtų pritarta ES pozicijoms; be šių demaršų, buvo užbaigti kiti su žmogaus teisėmis susiję demaršai, pavyzdžiui, dėl žmogaus teisių gynėjų JT GA Trečiajame komitete ir dėl TDO Konvencijos dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo (Nr. 182). Priešingai nei dauguma Afrikos šalių, Botsvana paprastai pritaria ES pozicijai balsuodama Žmogaus teisių taryboje ir JT GA Trečiajame komitete.

Nerimą kelia didėjanti įtampa tarp vykdomosios valdžios ir teisminių institucijų, taip pat teisminių institucijų sistemos viduje. Aukščiausiojo Teismo sprendimų kartais nepaisoma, kai jie nepatinka vykdomajai valdžiai. Pavyzdžiui, prieštaraujant aiškiam Aukščiausiojo Teismo sprendimui, lapkričio mėn. buvo įvykdyta dviejų ugandiečių pabėgėlių ekstradicija. Panašiai vėl nepaisant teismo nutarties, spalio mėn. prieglobsčio Botsvanoje paprašiusiems 10 Eritrėjos futbolininkų gresia ekstradicija į trečiąją valstybę. 2015 m. buvo laikinai nušalinti nuo pareigų keturi Aukščiausiojo Teismo teisėjai – jiems paskelbta apkalta dėl kaltinimų gavus būsto pašalpą, nors jie gyveno valstybiniame būste (byla vis dar nagrinėjama). Žinoma, kad šie keturi teisėjai (visų pirma teisėjas Key Dingake) yra priėmę žmogaus teisėms palankių teismo sprendimų, kuriems nebūtinai pritarė vykdomoji valdžia, pavyzdžiui, dėl moterų teisės paveldėti žemę ir antiretrovirusinių vaistų skyrimo kaliniams užsieniečiams.

Po to, kai ministrų kabinetas lapkričio mėn. iš dalies pakeitė Asociacijų įstatymą, kyla susirūpinimas, kad erdvė veikti jau ir taip negausiai pilietinei visuomenei gali dar labiau siaurėti. Įstatymas bus taikomas visoms organizacijoms ir gali būti naudojamas pasirinktinai siekiant kuo labiau apsunkinti vyriausybę kritikuojančių pilietinės visuomenės organizacijų, įskaitant daug evangelikų bažnyčių, darbą. Šiuo aktu taip pat nustatyta, kad bent 75 % visų narių turės būti botsvaniečiai, dėl to gali būti labiau apsunkintas tarptautinių NVO vietos biurų darbas.

2014 m. Gynybos, teisingumo ir saugumo ministerijos atsakomybė už žmogaus teisių reikalus šalyje, išskyrus su pabėgėliais susijusius klausimus, buvo perkelta Prezidentūrai. Kol ombudsmeno biuras taps nacionaline žmogaus teisių institucija, įgaliojimus žmogaus teisių srityje turi Prezidentūra. Botsvana yra viena iš nedaugelio Afrikos žemyno šalių, dar neturinčių nacionalinės žmogaus teisių institucijos.

2015 m. lapkričio mėn. Botsvanoje apsilankė JT specialusis pranešėjas žmogaus teisės į saugų geriamąjį vandenį ir sanitarines sąlygas klausimais Léo Helleris ir primygtinai paragino vyriausybę pasinaudoti vyraujančia itin didele sausra kaip galimybe parengti visapusišką strategiją dėl prieigos prie saugaus geriamojo vandens ir sanitarinių sąlygų užtikrinimo atsižvelgiant į numatomą stiprėjančią krizę aprūpinimo vandeniu srityje. Jis pabrėžė, kad dėl vyraujančios sausros kyla rimtų problemų žmogaus teisių srityje, susijusių su vandens kokybe, vandens kiekiu ir atitinkamu poveikiu sveikatai. Kaimo ir mažumų bendruomenėms tai gali turėti sunkiausių pasekmių. Tikimasi, kad ataskaita su galutinėmis išvadomis ir rekomendacijomis bus pateikta 2016 m. rugsėjo mėn.

Visa ES taip pat palaiko ryšius su Botsvanos vyriausybe sprendžiant žmogaus teisių klausimus – tai dalis veiklos vedant politinį dialogą pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį. 2015 m. ES misijos toliau reguliariai keitėsi informacija su kai kuriomis pagrindinėmis žmogaus teisių organizacijomis šalyje ir reguliariai rengė diskusijas su kitais svarbiais partneriais, pavyzdžiui, JAV (LGBTI asmenų klausimais) ir JT (UNICEF, UNAIDS).

Reikia stiprinti vietos žmogaus teisių organizacijas, kad jos galėtų vykdyti savo įgaliojimus ir pasinaudoti pagal EDŽTRP teikiamu finansavimu. 2015 m. keturioms organizacijoms buvo skirta 0,6 mln. EUR. Konkrečiai, buvo pradėti trys projektai Gaboronėje: Tarptautinės mažumų teisių grupės projektas dėl darbo siekiant mažumų ir jų teisių pripažinimo; Botsvanos etikos, teisės ir ŽIV/AIDS (BONELA) tinklo projektas dėl žmogaus teisių propagavimo ir gynimo kaimo bendruomenėse ir didžiausią riziką patiriančių gyventojų grupėse (apima svarbų LGBTI komponentą) ir „Stepping Stones International" programos projektas dėl veiklos vaiko apsaugos (nuo seksualinės prievartos) srityje. Gruodžio 10 d., minint Žmogaus teisių dieną, buvo pradėtas ketvirtas EDŽTRP projektas Maune. Šį projektą, vykdomą nepalankiausias sąlygas turinčiame Botsvanos regione, įgyvendins Nevyriausybinių organizacijų Ngamilando taryba (NCONGO) ir keturios vietos NVO; pagal jį bus rengiami vietos suinteresuotųjų subjektų ir regiono bendruomenių mokymai žmogaus teisių klausimais, apimantys įvairius žmogaus teisių aspektus, įskaitant čiabuvių tautų teises, neįgaliųjų teises ir vaikų teises. Be to, visus 2015 m. buvo įgyvendinama dotacijas pagal EDŽTRP gaunančių subjektų gebėjimų stiprinimo ir kuravimo programa stebėsenos ir vertinimo srityje.

Kalbant apie kitus su žmogaus teisėmis susijusius reikšmingus renginius, lapkričio 25 d. ES dalyvavo 16 dienų trukmės agitacijos už smurto prieš moteris panaikinimą atidarymo renginyje. Renginyje paskelbtą ES pareiškimą parodė vienintelis šalies televizijos transliuotojas.

Burkina Fasas

Burkina Fase per pastaruosius metus iš esmės dominavo politiniai įvykiai (pereinamasis procesas ir karinis perversmas 2015 m. rugsėjo mėn.), todėl padaryta nedidelė pažanga šioje šalyje įgyvendinant ES prioritetus žmogaus teisių srityje, pavyzdžiui, dėl žmogaus teisių apsaugos institucinės struktūros kūrimo, mirties bausmės, kankinimo, kalinimo sąlygų ir teismo procesų trukmės, teisingumo sistemos, saviraiškos laisvės, žmogaus teisių gynėjų ir pilietinės visuomenės, moterų ir vaikų teisių srityse.

2015 m. įstatymų leidžiamosios valdžios ir prezidento rinkimus galima laikyti svarbiu postūmiu po sunkių pereinamojo proceso metų. Po rinkimų prasidėjo naujas šalies, kurią pastaruosius 27 metų valdė Prezidentas Blaise Compaoré, istorijos etapas. 2014 m. spalio mėn. sukilimą, dėl kurio prezidentas buvo priverstas pasitraukti, ir vėlesnį pereinamąjį procesą iš esmės paskatino stiprėjantis reikalavimas užtikrinti teisingumą ir geresnes gyvenimo sąlygas. 2015 m. gruodžio mėn. išrinktas naujasis prezidentas Rochas Marcas Kaboré ir jo vyriausybė turės reaguoti į šiuos reikalavimus glaudžiai koordinuodami veiksmus su tarptautiniais paramos teikėjais. ES nusiuntė rinkimų stebėjimo misiją; įvairūs rinkimų srities suinteresuotieji subjektai gyrė ją už jos teigiamą indėlį.

Priesaikos ceremonijoje pasakytoje kalboje Prezidentas R. M. Kaboré aiškiai nurodė, kad socialinis teisingumas, įtrauktis, geras valdymas, demokratijos stiprinimas ir laisvė bus pagrindiniai jo darbo uždaviniai. ES delegacija atliks esminį vaidmenį nustatant veiksmus, kurių reikia imtis siekiant užtikrinti, kad šie prioritetai taptų konkrečiais veiksmais. ES yra pagrindinė paramos teikėja šioje šalyje ir užtikrina koordinavimą su kitais paramos teikėjų bendruomenės nariais pirmininkaudama reguliariai rengiamuose paramos teikėjų susitikimuose.

Pereinamojo laikotarpio vyriausybė jau priėmė kovos su korupcija įstatymą, sustiprino galių atskyrimą (Burkina Faso Prezidentas nebebus Nacionalinės teisminių institucijų tarybos pirmininkas) ir patvirtino priemones, kuriomis eiliniams piliečiams suteikė galimybę tiesiogiai kreiptis į Konstitucinį Teismą. Kitas svarbus elementas – į Konstituciją įtraukta institucija, kuriai pavestos valstybės kontrolės ir kovos su korupcija funkcijos.

ES veiksmai žmogaus teisių ir demokratijos srityje Burkina Fase daugiausia buvo vykdomi teikiant paramą nacionalinės teisingumo politikos programai (PAPNJ); ši programa, kurios bendras biudžetas siekia 9,5 mln. EUR, buvo pradėta įgyvendinti 2014 m. kovo mėn. Pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad teisingumas būtų plačiau prieinamas ir juo būtų geriau saugomos teisės ir laisvės.

Be to, ES daug dėmesio skiria vaikų apsaugai – su trimis NVO buvo pasirašyti trys projektai, kurių bendra vertė siekia 3,7 mln. EUR. Visi šie projektai vienas kitą papildo ir jais siekiama užkirsti kelią smurtui prieš vaikus ar sumažinti jo mastą, kartu sukuriant integruotą vaikų apsaugos sistemą. Pirmas projekto įvertinimas 2015 m. buvo labai pozityvus – buvo pademonstruotas novatoriškas ir holistinis požiūris į vaikų apsaugos tinklų steigimą.

ES valstybės narės taip pat aktyviai veikia žmogaus teisių srityje Burkina Fase. ES turi didelę įtaką ir gerą reputaciją šioje šalyje. Todėl tradiciškai ES turi privilegijuotas galimybes palaikyti ryšius su Burkina Faso valdžios institucijomis. Tikėtina, kad šios galimybės bus tokios pat ir palaikant ryšius su naujai išrinkta valdžia. Tikėtina, kad po dvišalio susitikimo su specialiuoju įgaliotiniu Sahelyje Ángelu Losada per 2015 m. gruodžio 29 d. surengtą Prezidento priesaikos priėmimo ceremoniją, Prezidentas R. M. Kaboré toliau plėtos privilegijuotą savo šalies ir ES partnerystę. Be to, ES palaiko gerus santykius su PVO, kurios buvo labai aktyvios prieš prasidedant pereinamajam procesui ir ypač jo metu.

Visiškas politinės aplinkos šalyje atsinaujinimas ir pastebimas naujosios valdžios noras vykdyti veiklą žmogaus teisių srityje suteikia gerą progą ryžtingiau, nei tai buvo daroma prieš pasikeičiant valdžiai, spręsti kai kuriuos svarbius žmogaus teisių klausimus.

Burundis

2015 m. žmogaus teisių padėtis Burundyje drastiškai pablogėjo. Nepaisant per pastarąjį dešimtmetį padarytos pažangos, 2015 m. balandžio mėn. šalyje kilo gili ir užsitęsusi politinė krizė, siejama su Prezidento Pierre Nkurunziza ketinimu iškelti save kandidatu trečiajai kadencijai.

Šiame kontekste 2015 m. pagrindinis ES tikslas žmogaus teisių srityje Burundyje buvo tęsti darbą siekiant geresnės žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos pasitelkiant politinį dialogą ir vystomojo bendradarbiavimo priemones. Siekdama šio visa apimančio tikslo ES sutelkė dėmesį į žmogaus teisių gynėjų ir pilietinės visuomenės propagavimą ir apsaugą, kovą su diskriminacija ir pastangas prisidėti prie teisingumo sistemos reformos. ES taip pat skatino valdžios institucijas tirti neteisminių egzekucijų ir kankinimo atvejus, taip pat panaikinti nebaudžiamumą.

2014 m. spalio mėn.–2015 m. gegužės mėn. ES ir Burundžio valdžios institucijos palaikė intensyvesnį politinį dialogą (kaip numatyta pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį ir VII priedą), daugiausia dėmesio skirdamos politiniam klimatui Burundyje, visų pirma atsižvelgdamos į tai, kad įtampa rengiantis įstatymų leidžiamosios valdžios ir prezidento rinkimams 2015 m. vasarą didėjo. Buvo aptarti, be kita ko, šie klausimai: žmogaus teisių pažeidimai, nepriklausomos teisingumo sistemos nebuvimas; politinis smurtas, kurį vykdė valdančiosios partijos „Demokratijos gynimo nacionalinė taryba – Demokratijos gynimo pajėgos“ jaunimo sparnas *Imbonerakure*, pilietinių laisvių suvaržymai ir saviraiškos bei susirinkimų laisvių apribojimai, ir grasinimai disidentams, be kita ko, priklausantiems valdančiajai partijai.

2015 m. kovo mėn. Taryba priėmė išvadas dėl prieš rinkimus susidariusios politinės padėties Burundyje, kuriose paragino sudaryti sąlygas vykti laisviems, įtraukiems bei skaidriems rinkimams ir gerbti žmogaus teises bei pagrindines laisves. Kadangi tinkamos sąlygos nebuvo sudarytos, 2015 m. birželio 29 d. Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Komisijos pirmininko pavaduotoja nusprendė atšaukti Europos Sąjungos rinkimų stebėjimo misiją Burundyje.

Vėliau, 2015 m. gegužės, birželio ir lapkričio mėn. Taryba priėmė išvadas dėl Burundžio, kuriose atsispindėjo stiprėjantis nerimas dėl blogėjančios padėties ir didėjančio žmogaus teisių pažeidimų skaičiaus.

Šiomis sąlygomis ir atsižvelgdama į tai, kad buvo pažeisti svarbiausi Kotonu susitarimo elementai, įskaitant pagarbą demokratijos principams ir teisinės valstybės principui, spalio 26 d. ES paragino Burundį dalyvauti specialiose konsultacijose, numatytose Kotonu susitarimo 96 straipsnyje. Bendras šio proceso tikslas – paskatinti Burundį įsipareigoti per nustatytą laikotarpį imtis veiksmų aktualiausiose – demokratijos, žmogaus teisių ir teisinės valstybės – srityse, vadovaujantis Arušos susitarimuose nustatytais principais, ir surasti visoms konflikto šalims priimtiną sprendimą. Šiuo procesu taip pat siekiama remti Afrikos Sąjungos, Jungtinių Tautų ir Rytų Afrikos bendrijos pastangas pradėti įtraukų tarpininkavimo dialogą krizei išspręsti.

Po gruodžio 8 d. surengtų konsultacijų ES pradėjo rengti priemonių rinkinį (jį turės priimti Taryba), įskaitant priemones dėl vystomojo bendradarbiavimo, siekiant paskatinti Burundį įsipareigoti dalyvauti tokiame dialoge, nutraukti smurtą, apsaugoti žmogaus teises ir galiausiai įtvirtinti demokratiją bei taiką. Tikėtina, kad ES sustabdys vyriausybei teikiamą tiesioginį vystomojo bendradarbiavimo finansavimą, bet pasistengs tęsti gyventojų saugos finansavimą, be kita ko, pasitelkiant humanitarinę pagalbą.

2015 m. spalio 1 d. ES Taryba, laikydamasi 2015 m. birželio mėn. išvadų, priėmė sankcijas keturiems fiziniams asmenims. Taryba nustatė kelionių apribojimus ir turto įšaldymo priemonę keturiems asmenims, kurie savo veiksmais kenkė demokratijai ar kliudė rasti politinį dabartinės krizės Burundyje sprendimą, be kita ko, vykdydami smurto ar represinius veiksmus arba kurstydami smurtą, įskaitant veiksmus, kurie laikomi šiurkščiais žmogaus teisių pažeidimais.

Kalbant apie veiksmus, visus 2015 m. ES nuolat palaikė dialogą su žmogaus teisių gynėjais. Pablogėjus padėčiai, delegacija gavo 145 prašymus dėl nedidelių dotacijų žmogaus teisių gynėjams remti sutelkimo (pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę); 32 iš jų buvo atrinkti kaip ES paramos gavėjai.

Sutelkusi EDŽTRP lėšas, ES skyrė paramą aštuoniems tarptautinių NVO bendradarbiaujant su nacionalinėmis NVO įgyvendinamiems projektams. ES bendradarbiavimu suteikiant 5,2 mln. EUR dydžio paramą daugiausia dėmesio skiriama šioms pagrindinėms sritims: moterų teisėms, vaikų ir jaunimo teisėms ir pažeidžiamų grupių teisėms. Papildomų priemonių rinkiniu 2016 m. bus skiriamas dėmesys veiksmams, kuriais sprendžiama smurto prieš moteris ir vaikus problema ir užtikrinama žmogaus teisių gynėjų apsauga.

Galiausiai, reaguodama į aktyvius ES veiksmus, 2015 m. spalio mėn. įvykusioje 30-oje sesijoje Žmogaus teisių taryba priėmė rezoliuciją dėl žmogaus teisių padėties Burundyje. Šia rezoliucija Burundžio klausimas įtraukiamas į visų 2016 m. reguliariai rengiamų Žmogaus teisių tarybos sesijų darbotvarkes, užtikrinamas JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro ataskaitų teikimas (kovo ir birželio mėn.) ir raginama 2016 m. rugsėjo mėn. surengti interaktyvų dialogą dalyvaujant įvairiems atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams. 2015 m. gruodžio mėn. buvo surengtas specialus Žmogaus teisių tarybos posėdis dėl Burundžio po to, kai buvo įvykdyti išpuoliai prieš kareivines ir saugumo pajėgų kontratakos.

Žaliasis Kyšulys

2015 m. ES toliau reguliariai palaikė dialogą demokratijos ir žmogaus teisių įtvirtinimo klausimais įgyvendinant ES ir Žaliojo Kyšulio specialiąją partnerystę. Pagal šią partnerystę numatytas tvirtesnis politinis dialogas demokratijos, žmogaus teisių, teisinės valstybės ir gero valdymo klausimais. Specialiosios partnerystės veiksmų plane ypač daug dėmesio skiriama moterų ir vaikų teisėms, migrantų padėčiai, kovai su smurtu šeimoje, teismų sistemos tobulinimui, kovai su korupcija ir gero valdymo skatinimui.

Apskritai su žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis susijusi padėtis Žaliajame Kyšulyje išlieka labai gera. Šalis turi stabilias politines institucijas, gerai veikiančią daugiapartinę parlamentinę demokratiją ir nepriklausomas teismines institucijas. ES tikslai palaikant santykius su Žaliuoju Kyšuliu pirmiausia yra remti valdžios institucijų pastangas siekiant užtikrinti didesnę pagarbą žmogaus teisėms tose srityse, kurios vis dar kelia susirūpinimą – visų pirma, smurto dėl lyties ir moterų diskriminacijos, vaiko teisių, įskaitant smurtą ir seksualinę prievartą prieš vaikus, srityse.

ES finansavo penkis projektus, kuriais siekiama propaguoti moterų teises ir įgalėjimą, gerinti pažeidžiamų grupių, vaikų bei neįgaliųjų ekonominę padėtį ir stiprinti šalies pilietinę visuomenę. Be to, ES rėmė Nacionalinę rinkimų komisiją siekiant didinti pilietinį informuotumą apie 2016 m. rinkimus (parlamento, vietinius ir prezidento) ir sumažinti rinkimuose nedalyvaujančių asmenų skaičių, ypač tarp moterų ir jaunų rinkėjų.

ES sėkmingai įvykdė demaršą dėl TDO konvencijos dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo 4 straipsnio, susijusio su pavojingų darbų sąrašo sudarymu, įgyvendinimo. 2015 m. lapkričio mėn. nacionalinis parlamentas vienbalsiai patvirtino šį sąrašą.

Kalbant apie smurtą prieš moteris ir jų diskriminaciją, Žaliasis Kyšulys įgyvendina du pagrindinius planus, kuriais per ateinančius trejus metus bus remiamas naujas reglamentavimo įstatymas, t. y. Trečiąjį nacionalinį lygybės planą ir Antrąjį kovos su smurtu dėl lyties planą (2015–2018 m.).

Kamerūnas

2015 m. ES prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityje Kamerūne ir toliau buvo kova su kankinimu, kalinimo sąlygų gerinimas, žmogaus teisių gynėjų apsauga, vaikų teisių propagavimas, visų pirma kova su prekyba vaikais, smurto prieš moteris panaikinimas ir nediskriminavimas.

ES toliau aktyviai vykdė su žmogaus teisėmis ir demokratijos klausimais susijusią veiklą Kamerūne pasinaudodama įvairiais kanalais, įskaitant politinį dialogą pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį. 2015 m. sausio 16 d. ES ir Kamerūnas surengė dialogo susitikimą, skirtą valdymui; jame Kamerūnas pristatė veiksmus, kurių buvo imtasi jo įsipareigojimams įgyvendinti, be kita ko, žmogaus teisių, demokratizacijos, teisinės valstybės ir kovos su korupcija srityse. ES pasinaudojo galimybe diskusijoje aptarti poreikį užtikrinti visapusišką žmogaus teisių apsaugą, įskaitant teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, taip pat paraginti vykdyti tolesnes rinkimų proceso, teismų sistemos ir kovos su korupcija mechanizmų reformas. Antrasis metinis dialogo susitikimas įvyko 2015 m. spalio 19 d., jame daugiausia dėmesio skirta saugumo, regioniniams klausimams, ekonominiam vystymuisi ir migracijai. Kamerūnas patvirtino savo įsipareigojimą kovoti su „Boko Haram“ laikantis tarptautinės humanitarinės teisės ir žmogaus teisių teisės.

2015 m. ES taip pat pakartotinai prašė panaikinti mirties bausmę Kamerūne ir ratifikuoti Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutą. ES tęsė dialogą su pilietine visuomene ir buvo reguliariai rengiami susitikimai su žmogaus teisių gynėjais, įskaitant tuos, kurie gina LGBTI asmenų teises. ES atstovai dalyvavo pilietinės visuomenės narių ir politinių aktyvistų teismo posėdžiuose.

2015 m. pagal EDŽTRP daugiausia dėmesio skirta kovai su prekyba žmonėmis, vaikų seksualinio išnaudojimo prevencijai, priverčiamojo darbo panaikinimui tradicinėse bendruomenėse (Lamidas) Šiaurės Kamerūne ir smurto prieš moteris panaikinimui. Atsižvelgiant į demokratijos įtvirtinimo šalyje svarbą, 2015 m. vasario mėn. buvo paskelbtas naujas kvietimas teikti paraiškas dėl 1,9 mln. EUR vertės projekto pagal EDŽTRP; projekto tikslas – stiprinti politinį dialogą, remti dalyvaujamąją demokratiją ir skatinti aktyvų dalyvavimą rinkimuose. ES prisidėjo 104-oje Tarptautinėje darbo konferencijoje nagrinėjant, kaip Kamerūnas laikosi TDO konvencijos dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo (Nr. 182).

Be to, ES toliau teikė finansinę paramą pilietinės visuomenės organizacijų projektams aplinkos ir gamtos išteklių valdymo srityse. Kai kuriais projektais, finansuojamais pagal nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų (NSA-LA) priemonę, daugiausia dėmesio skirta vietos gyventojų ir pažeidžiamų grupių, gyvenančių kasybos regionuose, teisių propagavimui, investicijoms į žemės ūkį ir pramonę ir (arba) infrastruktūros kūrimui (įskaitant teisę į kompensaciją, apsaugą nuo neteisėto perkėlimo, prievolę konsultuotis su vietos gyventojais ir teisę į saugią aplinką).

Centrinės Afrikos Respublika

2015 m. Europos Sąjunga toliau dėjo pastangas siekdama gerinti žmogaus teisių padėtį Centrinės Afrikos Respublikoje (CAR), dėmesį sutelkdama į reguliariai rengiamą dialogą su pereinamojo laikotarpio valdžios institucijomis; šios pastangos buvo remiamos įvairiomis ES priemonėmis. Pereinamojo laikotarpio valdžios institucijos pareiškė gilų susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties Centrinės Afrikos Respublikoje. Galutinėse Bangio forumo (2015 m. gegužės 4–11 d.) rekomendacijose buvo pabrėžta kovos su nebaudžiamumu svarba – šis klausimas tebėra esminė susitaikymo proceso Centrinės Afrikos Respublikoje sąlyga. Gegužės 5 d. Bangyje 10 ginkluotų grupuočių vadovai pasirašė susitarimą nedelsiant ir besąlygiškai paleisti vaikus iš savo atitinkamų ginkluotų grupuočių. Iki gegužės mėn. pabaigos ginkluotos grupuotės Bambaryje paleido 300 vaikų. Po kitų paleidimo ceremonijų išlaisvintų vaikų skaičius nuo gegužės mėn. išaugo iki 645.

Didelį poveikį ES ir jos valstybių narių vykdomai veiklai žmogaus teisių srityje Centrinės Afrikos Respublikoje turėjo pablogėjusi padėtis tiek sostinėje, tiek visoje šalyje, taip pat pabėgėlių (kaip manoma, apie 450 000 asmenų) ir šalies viduje perkeltų asmenų (kaip manoma, apie 430 000 asmenų), įskaitant Bangyje, problema. 2015 m. gruodžio mėn. JT paskelbė savo pirmąją žmogaus teisių ataskaitą, apimančią 2014 m. rugsėjo mėn.–2015 m. gegužės mėn. laikotarpį. Nustatyta, kad nors per šį laikotarpį konflikto mastas ir sunkumas sumažėjo, nevalstybinės ginkluotos grupuotės, įskaitant grupuotes „anti-Balaka“ ir „ex-Seleka“, toliau vykdė šiurkščius tarptautinių žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus šalyje; tokius pažeidimus, tik mažesniu mastu, vykdė ir valstybė. Labiausiai nuo šio smurto nukentėjo šalies viduje perkelti asmenys.

Netikrumo politinėje ir saugumo srityse sąlygomis, kurios Centrinės Afrikos Respublikoje išliko nepakitusios per 2014–2015 m. pereinamąjį laikotarpį, ES ir jos valstybės narės išlieka vienu pagrindinių valdžios institucijų partnerių.

Atitinkamoje EDŽTRP teminėje srityje įgyvendinami trys projektai, kurių bendra vertė siekia 1,2 mln. EUR. Jais remiamos Centrinės Afrikos valdžios institucijų pastangos kovoti su nebaudžiamumu ir stiprinti teisminių institucijų narių gebėjimus.

ES taip pat teikia 20,9 mln. EUR dydžio paramą UNICEF iniciatyvai CAR švietimo sektoriuje įgyvendinti. Šiuo projektu siekiama stiprinti pagrindinio ugdymo paslaugas ir suteikti laikiną globą apie 1 000 vaikų, paleistų iš ginkluotų grupuočių ir vietos karinių grupuočių.

ES remia CAR pastangas kovoti su nebaudžiamumu ir atkurti teisminių institucijų ir baudžiamosios justicijos sistemą. Įgyvendindama RESEJEP projektą (teisingumo ir policijos sektorių atkūrimas) ES skiria didelę finansinę paramą (15 mln. EUR) Teisingumo ministerijai. Šiuo projektu buvo suteiktas finansavimas, be kita ko, Bangyje esančių Ngaragba ir Bimbo kalėjimų atnaujinimui.

Pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), 2015 m. gegužės mėn. buvo pradėtas 1 mln. EUR vertės projektas, skirtas Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro veiklai remti, kuriuo daugiausia dėmesio skiriama žmogaus teisių pažeidimų prevencijai ir vietos žmogaus teisių srities NVO gebėjimų stiprinimui.

Čadas

2015 m. pagrindiniai ES uždaviniai propaguojant žmogaus teises Čade tebebuvo teisingumo sistemos reforma, saugumo pajėgų reforma, vaikų ir moterų teisių propagavimas, demokratijos propagavimas, kova su mirties bausme ir pilietinės visuomenės įgalinimas. ES veikė įvairiais būdais, pradedant politiniu dialogu ir baigiant techniniu bendradarbiavimu, visų pirma pasitelkiant EPF, IcSP ir EDŽTRP.

2015 m. sausio mėn. buvo surengtas politinio dialogo susitikimas pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį; jame ES pasinaudojo proga pareikšti susirūpinimą dėl kelių klausimų žmogaus teisių srityje, pavyzdžiui, dėl teisingumo reformos, kalinimo sąlygų ir buvusio Čado Prezidento Hissène Habré teismo. Be to, visus 2015 m. ES labai aktyviai dirbo su konkrečiomis bylomis.

2014 m. lapkričio mėn. pradėtas Čado žmogaus teisių organizacijos įgyvendinamas ir EDŽTRP lėšomis finansuojamas projektas, kuriuo siekiama remti Čado teisininkus, dirbančius su Hissène Habré byla. ES delegacija atidžiai stebėjo teismo procesą, kuris prasidėjo 2014 m. gruodžio mėn. ir kuriame 20 H. Habré laikų saugumo agentų buvo nuteisti dėl kaltinimų nužudymu, kankinimu, žmonių grobimu ir savavališku sulaikymu. Teismas taip pat nuteisė septynis vyrus kalėti iki gyvos galvos, įskaitant buvusį Dokumentų ir saugumo direktorato vadovą Saleką Younousą ir Mahamatą Djibrine'ą, kurį 1992 m. Čado Tiesos komisija apibūdino kaip vieną iš „labiausiai bijomų kankintojų Čade". Finansuojant IcSP lėšomis, Čade buvo surengtos informavimo sesijos apie H. Habré teismo procesą.

Įgyvendinant Policijos reformos projektą, vykdomos dvi sutartys su NVO, siekiant pagerinti saugumo pajėgų ir gyventojų santykius rengiant saugumo pajėgų mokymus, pasitelkiant komunikacijas ir kuriant vietos forumus, kuriuose saugumo pajėgos, pilietinė visuomenė ir vietos valdžios institucijos galėtų aptarti saugumo klausimus. Pagal Policijos reformos projektą taip pat bus surengtas saugumo pajėgų mokymas etikos klausimais. Įgyvendinant šį projektą taip pat buvo atliktas tyrimas siekiant įvertinti sąlygas įsteigti vietos šalies saugumo pajėgų etikos ir nusikalstamumo stebėsenos tarnybą. Tyrimas parodė, kad tokios struktūros sukūrimu suinteresuotos visos šalys.

2015 m. pagal EDŽTRP buvo atrinkti trys projektai, kuriais siekiama apsaugoti ir propaguoti vaikų bei moterų teises; bendra projektų vertė siekia 1 mln. EUR. 36 mėnesių trukmės su ACORD vykdomu projektu siekiama sumažinti vaikų santuokų centriniame Čade skaičių. Vietos organizacijos „Moterų sąjunga siekiant taikos" (pranc. *Union des femmes pour la Paix*) vykdomu 24 mėnesių trukmės projektu siekiama teikti teisines konsultacijas moterims pietuose esančiame Mundu mieste. Trečiuoju projektu, kurį įgyvendina „Prancūzijos advokatai be sienų" (pranc. *Avocats Sans Frontières France*) siekiama teikti teisines konsultacijas vaikams ir moterims, kalinamiems Ndžamenos, Abešės ir Kumros miestuose.

Prancūzijos ambasada taip pat toliau rėmė NVO, veikiančias moterų ir vaikų teisių gynimo srityje, taikydama konkrečią priemonę – Socialinį vystymosi fondą (pranc. *Fonds social de développement*). 2015 m. buvo atrinktos šešios vietos NVO: CONA-CIAF (kova su moterų lyties organų žalojimu), LTDH (kova su ankstyvomis santuokomis), AECPEM ir MUDESOFT (smurtas mokyklose), CAASFFA (mergaičių migrančių apsauga) ir AFJT (moterų vadovaujamasis vaidmuo).

Pasitelkdama Paramos geram valdymui projektą, ES skatina intensyviau vykdyti gimimo registravimą Čade. Trijuose bandomuosiuose regionuose UNICEF, ACORD ir RAPS Mandoul įgyvendinamais trimis projektais siekiama didinti žmonių informuotumą ir mokyti valstybės tarnautojus vaikų registravimo srityje.

ES delegacija atidžiai stebėjo pasirengimą rinkimams, kurie bus surengti 2016 m. ir 2017 m. Čado žmogaus teisių lygai buvo paskirtas 475 000 EUR vertės trejų metų trukmės projektas, skirtas informavimo kampanijoms ir nacionalinių stebėtojų mokymui. Be to, Prancūzijos ambasada finansavo šešių mėnesių trukmės projektą (pradėtą 2015 m. spalio mėn.), skirtą jaunimo dalyvavimui rinkimuose skatinti.

Teisingumo reformos srityje 2014 m. buvo baigta įgyvendinti Paramos teisingumo reformai programa ir Europos Sąjunga pradėjo dirbti su Teisingumo ministerija ir kitais suinteresuotaisiais subjektais dėl naujos programos. Vis dar vykdomas „Belgijos advokatai be sienų“ (pranc. *Avocats Sans Frontières Belgique*) įgyvendinamas projektas, skirtas Čado gyventojų žinioms apie teismo procesą pagerinti ir padėti jiems apsaugoti savo teises.

Galiausiai, ES toliau glaudžiai dirbo su vietos žmogaus teisių organizacijomis ir surengė keletą susitikimų su pilietine visuomene.

Komorų Sąjunga

ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje palaikant santykius su Komorų Sąjunga yra skatinti pagarbą žmogaus teisėms, demokratijai ir teisinei valstybei, ypač daug dėmesio skiriant rinkimų procesams, teisingumui ir kovai su korupcija, taip pat moterų ir vaikų teisėms.

ES įvairių sudėčių susitikimuose, be kita ko, dažnose aukšto lygio misijose, reguliaraus dialogo politikos klausimais metu ir vykdydama vystomąjį bendradarbiavimą, toliau diskutavo su Komorais žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. Be to, palaikydama intensyvesnį politinį dialogą su Komorų valdžios institucijomis teikiamos paramos rinkimams kontekste, ES ne kartą pakartojo savo prašymą užtikrinti laisvų, skaidrių ir patikimų rinkimų procesus, remiantis neseniai peržiūrėta teisine sistema ir struktūrizuotomis konsultacijomis su suinteresuotaisiais subjektais. Taip pat buvo skatinama didesnė lyčių pusiausvyra rinkimų institucijose ir politinėje veikloje, tiek įgyvendinant teisinę reformą, tiek vykdant plataus masto informuotumo didinimo kampanijas.

Pasikeitus Sąjungos ir Salų įstatymų leidžiamajai bei vykdomajai valdžioms ir vykstant pirmiesiems istorijoje savivaldybių tarybų rinkimams, 2014–2016 m. rinkimų ciklas galėtų patvirtinti šalies pažangą siekiant demokratijos, nacionalinės integracijos ir vystymosi arba padidinti pavojų sugrįžti prie nuolatinio nestabilumo, separatizmo ir skurdo.

Kiti svarbūs su žmogaus teisių klausimais susiję pokyčiai 2015 m., dėl kurių ES nustatė savo poziciją, daugiausia susiję su teismų sistema. Pagal naujus 2015–2019 m. nacionalinės vystymosi strategijos prioritetus, ES šiuo metu remia teismų sektoriaus reformos, kuria siekiama didesnio nepriklausomumo, sąžiningumo, efektyvumo, lyčių lygybės ir prieinamumo, raidą. Didelė ES parama reformos įgyvendinimui yra numatyta pagal 11-ąjį EPF.

ES suintensyvino dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis priimdama bendras ES ir Prancūzijos veiksmų gaires dėl ES bendradarbiavimo su pilietine visuomene 2014–2017 m., kuris finansuojamas pagal nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų (NSA-LA) programos ir EDŽTRP biudžeto eilutes. Penki NSA-LA programos projektai jau yra vykdomi ir 2016–2017 m. planuojama paskelbti papildomus kvietimus teikti paraiškas pagal NSA-LA programą ir EDŽTRP. Pasitelkdama naujus fondus Prancūzija 2016 m. ketina padidinti savo paramą Komorams žmogaus teisių srityje.

Kongo Respublika

2015 m. ES prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityje buvo kova su kankinimu, kalinimo sąlygų gerinimas, patikimas teisingumo vykdymas ir pažeidžiamų asmenų teisių propagavimas ir apsauga.

Atsižvelgiant į spalio 25 d. referendumą dėl konstitucijos dalinio pakeitimo, buvo labai apribotos pagrindinės žmogaus teisės, pavyzdžiui, susirinkimų laisvė ir saviraiškos laisvė. Po spalio 20 d. opozicinėms partijoms buvo uždrausta rengti politinius mitingus. Kai kurios demonstracijos vis dėlto buvo surengtos ir jose prasiveržė smurtas, o saugumo pajėgos neproporcingai naudojo jėgą. Keletas žmonių buvo nužudyti ir daug sužeista. Du opozicijos lyderiai savaitę buvo laikomi namų arešto sąlygomis. Radijo ir televizijos programos nušvietė tik valdančiąją partiją ir jos kampaniją. Nuo spalio 20 d. iki lapkričio mėn. pradžios buvo nutrauktas tarptautinės radijo stoties RFI transliavimas, taip pat judriojo ryšio interneto ir tekstinių pranešimų siuntimo paslaugos. Nepriklausomos radijo stoties įranga buvo konfiskuota ir jos patalpos sunaikintos, o savininkas sulaukė grasinimų mirtimi. Kiti žurnalistai pranešė apie jiems daromą spaudimą neskelbti faktų apie neramumus, vykstančius Brazavilyje ir Puent Nuare.

Vasario 20 d. pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį įvykusiame politiniame dialoge buvo aptartas ir žmogaus teisių klausimas. ES pabrėžė, kad Kongo Respublika turi veiksmingai įgyvendinti savo įsipareigojimus pagal tarptautines sutartis, įskaitant kankinimo draudimą, ir kaip įprastinę tvarką nustatyti galimybę susitikti su sulaikytaisiais. Taip pat vyko diskusijos dėl tinkamo požiūrio į visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų, kurioms Kongo Respublika pritarė 2013 m. spalio mėn. (164 iš 171), įgyvendinimą. Nepaisant šios diskusijos, apskritai dialoge su Kongo Respublika žmogaus teisių ir demokratijos klausimais padaryta labai nedidelė pažanga. Šiuo metu užfiksuojami sulaikytųjų, čiabuvių tautų, vaikų ir moterų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimai. Valdžios institucijos nereagavo į prašymus vykdyti Kongo saugumo pajėgų tariamai įvykdytų pažeidimų ir kankinimo atvejų tyrimą bei baudžiamąjį persekiojimą už juos ir leisti žmogaus teisių srities NVO vykdyti sulaikymo centrų stebėseną ir juose lankytis. Kongo Respublikos priimami teisės kodeksai ir nauji teisės aktai vis labiau neatitinka tarptautinių sutarčių.

ES tęsė dialogą su Kongo pilietinės visuomenės organizacijomis pasitelkdama įvairius oficialius ir neoficialius kanalus, siekdama pasikeisti nuomonėmis ir aptarti pagrindinius susirūpinimą keliančius žmogaus teisių klausimus. Rugpjūčio 17 d. įvyko ES metinis susitikimas su žmogaus teisių gynėjais. ES dalyvavimas remiant pagarbą žmogaus teisėms ir žmogaus teisių gynėjų apsaugą buvo labai vertinamas. Pareikštas konkretus susirūpinimas dėl migrantų žmogaus teisių, atsižvelgiant į operaciją, kuria siekiama juos išvaryti iš Kongo. Be to, prioritetas buvo teikiamas įstatymo dėl čiabuvių tautų teisių ir veiksmų plano įgyvendinimui.

Europos Sąjunga remia žmogaus teisių stiprinimą Konge pasitelkdama EDŽTRP. 2015 m. viduryje paskelbus kvietimą teikti paraiškas projektams (700 000 EUR vertės), buvo atrinkti trys projektai kovos su savavališkais sulaikymais ir kankinimu, ir riziką patiriančių vaikų bei jų šeimų apsaugos ir jų teisių propagavimo srityse. 2016 m. pirmąjį pusmetį planuojama paskelbti dar vieną kvietimą teikti paraiškas projektams pagal EDŽTRP. Kiti žmogaus teisių srities projektai, kuriais daugiausia dėmesio skiriama moterų ir vaikų teisėms, taip pat finansuojami paskelbus kvietimą teikti paraiškas projektams, skirtiems pilietinės visuomenės organizacijoms ir vietos valdžios institucijoms.

Be to, ES remia teisinės valstybės stiprinimą Konge įgyvendindama teisinės valstybės ir asociacijų stiprinimo veiksmų projektą (PAREDA). Šiuo metu vykdomas antras jo etapas, iš EPF skyrus 920 000 EUR biudžetą; šiuo projektu Teisingumo ministerijai padedama vykdyti plataus masto ir ilgai lauktą nacionalinių teisės kodeksų peržiūrą. Be to, pagal projektą PAREDA teikiama parama pagrindinių žmogaus teisių sutarčių ratifikavimui ir integravimui į Kongo teisinę sistemą, siekiant didinti teisinį nuspėjamumą, stiprinti teismų vaidmenį ir visiems užtikrinti tinkamą teisę kreiptis į teismą. 2015 m. rugsėjo mėn. pradėjusi veikti nacionalinė komisija, kuriai pavesta atnaujinti nacionalinius kodeksus ir po to lapkričio mėn. projekto PAREDA tarptautinių ekspertų peržiūrėtų kodeksų pristatymas – svarbūs postūmiai Kongo Respublikos teisinės sistemos atnaujinimo procese.

Dramblio Kaulo Krantas

ES žmogaus teisių srities prioritetai Dramblio Kaulo Krante yra teisė į saugumą, teisingumą ir teisinę valstybę; kova su nebaudžiamumu ir susitaikymas; parama demokratijai; žmogaus teisių gynėjų apsauga; vaikų ir moterų teisės, pirmiausia kovos su seksualiniu smurtu prieš moteris ir vaikų darbu priemonės.

2015 m. Dramblio Kaulo Krantas žengė svarbų žingsnį surengdamas ramius ir taikius prezidento rinkimus ir užtikrindamas rinkimų procesą, kuris, stebėtojų nuomone, atitiko tarptautinius demokratinių rinkimų standartus. ES nusiuntė rinkimų ekspertų misiją bendram procesui, įskaitant, balsuotojų sąrašo atnaujinimą, analizuoti.

Nors bendra žmogaus teisių padėtis, palyginti su praėjusiu dešimtmečiu, ypač krizės laikotarpiu po 2010 m. rinkimų, gerokai pagerėjo, šioje srityje vis dar esama didelių trūkumų. Šalis tebėra etniniu ir geografiniu požiūriu politiškai suskaidyta ir vis dar reikia daug nuveikti užtikrinant susitaikymą po 2010 m. politinės krizės.

Po perrinkimo 2015 m. spalio mėn. Prezidentas A. Ouattara pranešė, kad jis tebėra įsipareigojęs teikti pirmenybę susitaikymui, socialinei sanglaudai ir nešališkam teisingumui, ir šiose srityse 2015 m. buvo daug pasiekta. Kalbant apie politinį dialogą ir susitaikymą, 2015 m. buvo sudaryta Nacionalinė susitaikymo ir žalos atlyginimo nukentėjusiesiems komisija (CONARIV) siekiant kompensuoti žalą nukentėjusiems dėl krizės po 2010 m. rinkimų. Taip pat buvo padaryta pažanga teisingumo sistemoje – 2015 m. kovo mėn. panaikinta mirties bausmė ir į nacionalinę teisę perkeltos Tarptautinio Baudžiamojo Teismo Romos statuto nuostatos. Reaguodamas į TBT arešto orderį Prezidentas A. Ouattara atsisakė perduoti Simone Gbagbo Hagai, laikydamasis nuostatos, kad ji turėtų būti teisiama Dramblio Kaulo Krante. Įvyko pirmasis nacionalinis teismo procesas prieš Simone Gbagbo ir jos rėmėjus. Nacionalinė tyrimo komisija padarė pažangą tęsdama tyrimus abiejose stovyklose. Tačiau teisingumo sektoriuje nedaug pasistūmėta kompensacijų nukentėjusiesiems išmokėjimo, teismų nepriklausomumo, galimybės pasinaudoti teismų sistema ir nebaudžiamumo pažabojimo srityse. Susirūpinimą taip pat kelia savavališko ir (arba) ilgalaikio prevencinio sulaikymo ir kalinimo sąlygos.

2015 m. buvo užbaigtas nusiginklavimo, demobilizacijos ir reintegracijos procesas. Tačiau dar būtina pagerinti saugumo sektoriaus reformą, visų pirma šalies vakarinėje ir centrinėje dalyse ir Abidžane, be kita ko, atsižvelgiant į laipsnišką JT taikos palaikymo misijos šalyje (ONUCI) išvedimą.

Ataskaitiniais metais vyriausybė priėmė politiką, kuria siekiama spręsti vaikų darbo ir prekybos žmonėmis klausimus. Vis dėlto, nepaisant tam tikros pažangos, asmenų socialinė apsauga tebėra menka ir daugeliui Dramblio Kaulo Kranto gyventojų vis dar kyla didelių sunkumų užsitikrinant galimybę naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Didelį susirūpinimą tebekelia lyčių nelygybė ir seksualinis smurtas šalyje. Kai kuriose šalies dalyse nemažai iššūkių stabilumui kelia ypač opūs klausimai, susiję su žemės nuosavybe, pilietybe ir migracija / imigracija.

ES, nuolat palaikydama politinius ryšius ir vesdama dialogą pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį, reguliariai kėlė žmogaus teisių klausimus Dramblio Kaulo Kranto valdžios institucijoms. Paskiausiame politiniame dialoge pagal 8 straipsnį, surengtame 2015 m. birželio mėn., dalyvavo ES ambasadoriai ir užsienio reikalų ministras, kurį lydėjo daug kitų sričių ministrų ar ministerijų (Vidaus reikalų, Teisingumo ir žmogaus teisių ir Ekonomikos) atstovų. ES tęsia savo nuolatinį dialogą su visų politinių pažiūrų politinėmis partijomis, taip pat su vietos pilietinės visuomenės organizacijomis ir NVO.

Rengiant specialius dialogo susitikimus ir panaudojant ES paramą vystymuisi, kurie buvo finansuojami pagal 11-ąjį EPF, daugiausia dėmesio skirta saugumo sektoriaus reformai ir teisės kreiptis į teismą stiprinimui, taip pat buvusių kovotojų reintegracijai, kuri buvo finansuojama stabilumo priemonės lėšomis. Pasitelkdama EDŽTRP ES teikė paramą NVO, dirbančioms konfliktų prevencijos srityje vakarų regione ir nestabiliose miestų teritorijose. Pasitelkdama šią priemonę ES taip pat finansavo pilietinės visuomenės pastangas kovoti su nebaudžiamumu ir skatinti nešališką teisingumą, taip pat pereinamojo laikotarpio teisingumo iniciatyvas. Be to, pagal EDŽTRP buvo finansuojami projektai, skirti padėti nuo seksualinio smurto nukentėjusioms moterims bei stiprinti pilietinės visuomenės gebėjimus siekiant sudaryti palankesnes sąlygas susitaikymui šalyje. 11-ojo EPF lėšomis buvo toliau teikiama parama pilietinei visuomenei įgyvendinant projektą, skirtą vietos valdymui remti.

Kongo Demokratinė Respublika

Žmogaus teisių padėtis Kongo Demokratinėje Respublikoje (KDR), ypač rytinėje šalies dalyje, kelia vis didesnį nerimą. Nepavykus surengti vietos ir provincijų valdžios rinkimų ir atidėliojant įstatymų leidžiamosios valdžios ir prezidento rinkimų planavimą, atsirado didėjanti įtampa ir susirūpinimas dėl pilietinės visuomenės ir politinės opozicijos laisvės bei saugumo.

Rytinėje KDR dalyje tebeveikė daug ginkluotų grupuočių ir, nepaisant tam tikros ribotos sėkmės, kariuomenei (FARDC) ir JT taikdariams (MONUSCO) nepavyko, kaip tikėtasi, suteikti tikėtino postūmio – visų pirma dėl riboto operatyvinio bendradarbiavimo. Ginkluotų grupuočių vadai yra atsakingi už daugybę karo nusikaltimų ir didelių pažeidimų prieš civilius gyventojus, visų pirma žmonių grobimą ir seksualinį smurtą. FARDC taip pat vykdė žmogaus teisių pažeidimus ir naudojo neproporcingą jėgą. Ginkluotos grupės ir FARDC tebėra susijusios su neteisėtu gamtos išteklių naudojimu.

Pabėgėlių iš kelių kaimyninių šalių – pastaruoju metu iš Burundžio – antplūdis ir šalies viduje perkeltų asmenų rytinėse provincijose gausumas dabartinėmis mažų pajėgumų ir nesaugumo sąlygomis dar labiau pablogino sudėtingą ir nenuspėjamą humanitarinę padėtį.

Rugsėjo mėn. keli valdančiosios koalicijos, vadinamosios G 7 grupės, politinių partijų vadovai buvo pašalinti iš vyriausybės už tai, kad pareiškė prieštaraujantys prezidento ketinimams pratęsti savo vadovavimą trečiai kadencijai. Vėliau ES gavo pranešimų apie tai, kad opozicijos nariai ir jų šeimos buvo persekiojami. Taip pat nuo to laiko žurnalistams buvo grasinama fiziniu susidorojimu, buvo nutraukiamos tam tikros radijo / televizijos laidos, taikomi radijo signalo trukdžiai, nukreipti prieš RFI, ir vykdomas ilgalaikis judriojo interneto ryšio ir SMS paslaugų slopinimas. Spalio mėn. ES paskelbė deklaraciją, kurioje susirūpinusi atkreipė dėmesį į JT Jungtinio žmogaus teisių biuro Kongo Demokratinėje Respublikoje paskelbtus duomenis, rodančius didelį užfiksuotų žmogaus teisių pažeidimų skaičiaus padidėjimą, visų pirma Kinšasoje ir Gomoje, įskaitant žmonių mirtis, sužeidimus, areštus ir plėšimus. Taip pat pastaruoju metu padaugėjo žvalgybos tarnybų vykdomų savavališkų sulaikymo atvejų.

ES ne kartą ragino sukurti taikų politinį klimatą, siekti ramių diskusijų, apsaugoti saviraiškos laisvę, gerbti žmogaus teises, teisinę valstybę ir opozicijos teises, gerbti KDR Konstituciją ir sukurti atvirą politinę erdvę, taip pat suteikti garantijų dėl teisminių institucijų nepriklausomumo ir nešališkumo. Taip pat ES aktyviai rėmė konkrečius nevalstybinių subjektų įgyvendinamus veiksmus, finansuojamus pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP). Keletas 2015 m. įgyvendintų veiksmų pavyzdžių: parama moterų organizacijoms Kivu provincijoje; žmogaus teisėmis pagrįsto pilietinio švietimo iniciatyvų finansavimas rengiantis būsimiems rinkimams; kelių konflikto prevencijos veiksmų bendruomenės lygmeniu finansavimas; seksualinį smurtą patyrusių moterų ir vaikų galimybės kreipti į teismą rėmimas; paramos nukentėjusiems nuo kankinimų ir kitokių nusikaltimų teikimas. 2015 m. spalio 2 d. JT Žmogaus teisių taryba bendru sutarimu priėmė rezoliuciją dėl padėties KDR.

Šalyje pastebėta teigiamų pokyčių. Pavyzdžiui, rugsėjo mėn. KDR ratifikavo Neįgaliųjų teisių konvenciją ir jos fakultatyvų protokolą.

Reikėtų paminėti svarbius 2015 m. įvykius, pavyzdžiui, bendrą konferenciją dėl teisingumo padėties, Žmogaus teisių komiteto inauguraciją ir Konstitucinio Teismo įkūrimą.

Pasitelkdama savo bendradarbiavimo programas ES toliau dirba siekdama patobulinti teisinę rinkimų sistemą ir remti rinkėjų švietimą. ES taip pat remia iniciatyvas, kuriomis stiprinama pilietinė visuomenė, puoselėjamas pilietinis švietimas, teikiama parama žmogaus teisių pažeidimų aukoms ir remiami seksualinio smurto atvejų tyrimai. Laikydamasi visapusiško požiūrio, ES nedvejodama išsakė susirūpinimą savo pareiškimuose, kalbose, praktiniuose seminaruose ir formaliais bei neformaliais veiksmais, siekdama paskatinti KDR vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms visoje šalyje.

Džibutis

Apskritai 2015 m. Džibutyje žmogaus teisių padėtis nepagerėjo, o žmogaus teisių aktyvistų ir vyriausybės oponentų persekiojimai tęsėsi, visų pirma laikotarpiu iki pastarųjų prezidento rinkimų. Nors 2014 m. gruodžio mėn. vyriausybei ir opozicijai pasirašius bendrą susitarimą dėl politinių reformų opozicijai buvo suteikta tam tikros laisvės rengti viešus mitingus ir naudotis valstybine žiniasklaida, visa tai pasibaigė iškilus sunkumams derybose nepriklausomos rinkimų komisijos klausimu. 2015 m. lapkričio mėn. pabaigoje vyriausybės priimtas sprendimas paskelbti „nepaprastąsias saugumo priemones“ likus vos keliems mėnesiams iki prezidento rinkimų, numatytų surengti 2016 m. balandžio mėn., nepadės pagerinti žmogaus teisių padėties. 2015 m. gruodžio 21 d. šalyje kilo smurtiniai susirėmimai tarp saugumo pajėgų ir opozicijos narių, dėl kurių nukentėjo ir pilietinės visuomenės nariai; jie taip pat nusinešė keletą gyvybių. Policijos ir kitų saugumo pajėgų neproporcingas smurto naudojimas ir paplitęs nusikaltėlių bei kankintojų nebaudžiamumas tebėra vieni svarbiausių susirūpinimą keliančių klausimų.

2015 m. pradžioje ES ir Prancūzija paskelbė viešus pareiškimus, kuriuose palankiai įvertino 2014 m. gruodžio mėn. bendrąjį susitarimą dėl politinių reformų, ir nurodė, kad svarbu jį visiškai įgyvendinti. Šią mintį ES pakartojo 2015 m. vasario mėn. pagal 8 straipsnį surengtame politiniame dialoge su vyriausybe. Be to, 2015 m. ES toliau reguliariai rengė susitikimus su opozicinėmis partijomis ir žmogaus teisių gynėjais. Atsižvelgiant į tai, kad politinė padėtis Džibutyje 2015 m. pabaigoje pablogėjo, o šiuo laikotarpiu vyko smurtiniai susidūrimai tarp vyriausybės ir opozicijos, ES paskelbė viešą pareiškimą reikalaudama paaiškinti įvykius, patraukti atsakomybėn nusikaltimų vykdytojus, ir paragino vyriausybę ir opoziciją įgyvendinti 2014 m. bendrąjį susitarimą.

ES delegacija administruoja keletą pilietinės visuomenės organizacijų vykdomų projektų, visų pirma moterų teisių, kaimo vietovių atsparumo ir neįgaliųjų teisių srityse. Atsižvelgiant į tai, kad pilietinės visuomenės stiprinimas yra vienas iš svarbiausių ES prioritetų Džibutyje, ES pradėjo procesą labiau struktūriškai apibrėžtam dialogui su pilietinės visuomenės organizacijomis šalyje užmegzti. 2015 m. buvo pradėti trys ES projektai dėl atsparumo didinimo, kuriuose svarbi vieta tenka pilietinės visuomenės komponentui, taip pat du projektai dėl moterų teisių ir projektas dėl neįgaliųjų ekonominės integracijos; bendras šių projektų biudžetas – 1,8 mln. EUR.

Be to, Džibučiui skirtoje nacionalinėje orientacinėje programoje, finansuojamoje 11-ojo EPF lėšomis, numatyti 8 mln. EUR pilietinei visuomenei, decentralizavimui ir lyčių lygybei remti.

Taip pat 2015 m. vyko žmogaus teisių srities diplomatiniai informavimo veiksmai. 2015 m. balandžio mėn. užsienio reikalų ir tarptautinio bendradarbiavimo ministrui buvo paskelbtas demaršas dėl paramos Sutarties dėl prekybos ginklais ratifikavimui, o 2015 m. spalio mėn. tam pačiam ministrui buvo paskelbtas demaršas dėl paramos ES prioritetams ir iniciatyvoms JT GA Trečiajame komitete.

Pusiaujo Gvinėja

Apskritai žmogaus teisių padėtis Pusiaujo Gvinėjoje Europos Sąjungai tebekelia susirūpinimą, nes ataskaitiniais metais nepastebėta jokios realios pažangos, nepaisant kai kurių šiek tiek vilties teikiančių ženklų 2014 m. Todėl pagrindiniai ES prioritetai Pusiaujo Gvinėjoje žmogaus teisių srityje išlieka tie patys: mirties bausmės taikymo moratoriumo perkėlimas į nacionalinę teisę, saviraiškos ir asociacijų laisvės gerinimas, realus politinis pliuralizmas ir parama pilietinei visuomenei. 2015 m. padėtis, susijusi su sulaikymais, išliko kebli nepaisant tam tikrų pagerėjimų.

2015 m. demokratizacijos procese Pusiaujo Gvinėjoje iš esmės nepasistūmėta. Labai nedaug pasistūmėta į priekį įgyvendinant priemones, kurios, skatinant ES, buvo patvirtintos vyriausybės ir opozicinių partijų apskritojo stalo susitikime (2014 m. lapkričio mėn.). Tačiau buvo įteisintos dvi politinės partijos: *Unión de Centro Derecha* (Centro dešinės sąjunga) ir *Ciudadanos por la Innovación en Guinea Ecuatorial* (Piliečiai už inovacijas), tad dabar šalyje yra 15 įteisintų politinių partijų. Be to, nebuvo vykdoma jokių svarbių rinkimų teisės aktų reformų, o opozicijos atstovai, susivieniję į 2015 m. kovo mėn. įkurtą politinę platformą *Frente de Oposición Democrática* (Demokratinis opozicijos frontas), vis dar yra persekiojami ir bauginami. ES išnaudos visas galimybes paraginti vesti prasmingą dialogą su visomis opozicinėmis partijomis rengiantis 2016 m. numatytiems surengti prezidento rinkimams.

2015 m. nebuvo pažangos įgyvendinant 2014 m. JT visuotinio periodinio vertinimo antrosios peržiūros metu pateiktas rekomendacijas, kurioms Pusiaujo Gvinėjos valdžios institucijos yra pritarusios. ES ir jos valstybės narės rėmė pilietinę visuomenę rengiant šį procesą ir toliau atidžiai stebi rekomendacijų įgyvendinimą nepaisant to, kad šioje srityje trūksta pažangos.

Kalbant apie mirties bausmę, 2014 m. patvirtintus jos taikymo moratoriumą, 2015 m. nebuvo įvykdyta nė viena egzekucija.

Nepaisant sunkumų, ES ir jos valstybės narės toliau kiek įmanoma bendradarbiavo su Pusiaujo Gvinėjos valdžios institucijomis diskutuojant dėl žmogaus teisių ir demokratijos klausimų įvairių sudėčių diskusijose, be kita ko, aptariant konkrečius savavališkai sulaikytų asmenų atvejus. Buvo pateikta nemažai Europos Parlamento klausimų dėl oponentų persekiojimo, savavališko sulaikymo ir saviraiškos laisvės, taip pat dėl atskirų atvejų.

Paminėtinas teigiamas pokytis – šalis pirmą kartą gauna paramą iš EDŽTRP. 2015 m. buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas 300 000 EUR vertės projektui pilietinei visuomenei ir žmogaus teisių gynėjams remti. Atitinkamai 2015 m. gruodžio mėn. su Pusiaujo Gvinėjos NVO buvo sudaryta sutartis dėl projekto „*Incidencia de la sociedad civil en su fortalecimiento y en la promoción de los derechos humanos en Guinea Ecuatorial*.“

Eritrėja

2015 m. žmogaus teisių padėtis Eritrėjoje toliau kelia rimtą susirūpinimą. Vidaus politinė erdvė nepriklausomoms politinėms partijoms, profesinėms sąjungoms, žiniasklaidai ir aktyviam pilietinės visuomenės dalyvavimui yra labai ribota. Vyriausybė ir toliau atsisako įsileisti į šalį JT specialųjį pranešėją padėties žmogaus teisių srityje Eritrėjoje klausimais ir JT tyrimo komisiją dėl žmogaus teisių Eritrėjoje.

2015 m. birželio mėn. Tyrimo komisija paskelbė savo pirmąją ataskaitą, kurioje padaryta išvada, kad Eritrėjoje naudojantis valdžia vykdomi sistemingi, plačiai paplitę ir šiurkštūs žmogaus teisių pažeidimai. Remdamasi šia ataskaita Žmogaus teisių taryba įgaliojo Tyrimo komisiją tęsti tyrimą, įskaitant tuos atvejus, kai pažeidimai gali būti prilyginami nusikaltimams žmoniškumui. Šio tyrimo rezultatai bus pateikti 2016 m. birželio mėn.

Vyriausybė parodė tam tikrą norą aktyviau bendradarbiauti su tarptautine bendruomene žmogaus teisių, prekybos žmonėmis ir neteisėto žmonių gabenimo klausimais. Visų pirma vyriausybė pareiškė esanti pasirengusi daryti pažangą dėl tam tikrų rekomendacijų, pateiktų visuotinio periodinio vertinimo procese, ir aktyviai dalyvauja Chartumo procese dėl migracijos, kuriame ji yra iniciatyvinio komiteto narė. Žmogaus teisių komponentas, susijęs su visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų (tų, kurioms vyriausybė yra pritarusi) įgyvendinimu, yra įtrauktas į ES 11-ojo EPF lėšomis įgyvendinamą nacionalinę orientacinę programą (2014–2020 m.). Rengiamas šių priemonių įgyvendinimui skirtas projektas. 2015 m. vyriausybė paskelbė apie savo ketinimą Eritrėjos piliečiams sutrumpinti šiuo metu neribotos trukmės karo tarnybą iki 18 mėnesių, tačiau vėliau tai buvo atšaukta. 2015 m. ES nuolat priminė Eritrėjai jos įsipareigojimus žmogaus teisių srityje pagal tarptautinę ir vidaus teisę. Politinio dialogo metu, taip pat tiek per formalius, tiek neformalius pasitarimus su valdžios institucijomis, ES primygtinai ragino Eritrėjos vyriausybę imtis konkrečių priemonių žmogaus teisių padėčiai pagerinti.

2015 m. balandžio mėn. pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį buvo surengtas politinio dialogo susitikimas dėl migracijos, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama pamatinėms priežastims, prekybai žmonėmis ir neteisėtam žmonių gabenimui, taip pat regioniniam ir tarptautiniam bendradarbiavimui. 2015 m. lapkričio mėn. buvo surengtas dar vienas dialogas žmogaus teisių ir migracijos klausimais. Šiomis aplinkybėmis ES pareiškė pritarianti šalies dalyvavimui visuotinio periodinio vertinimo procese ir pareiškė esanti tvirtai įsipareigojusi dirbti su Eritrėja dėl pagrindinių žmogaus teisių aspektų. Kartu ES pareiškė esanti susirūpinusi dėl bendros žmogaus teisių padėties ir pabrėžė, kad reikia parodyti konkrečią pažangą ir įsipareigojimą žmogaus teisių srityje.

2015 m. ES taip pat toliau reiškė susirūpinimą valdžios institucijoms dėl migracijos ir prekybos žmonėmis problemos Somalio pusiasalyje. Visų pirma ES delegacija aktyviai dirbo rengiantis Eritrėjos dalyvavimui Valetos aukščiausiojo lygio susitikime, taip pat toliau teikė paramą Eritrėjos vyriausybės konkrečiam dalyvavimui Chartumo procese.

Be to, 2015 m. buvo vykdoma žmogaus teisių srities diplomatinė informavimo veikla. 2015 m. kovo mėn. darbo ir žmonių gerovės ministrui buvo įteiktas demaršas siekiant skatinti sudaryti atnaujintus pavojingų darbų sąrašus laikantis TDO konvencijos dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo (Nr. 182). 2015 m. spalio ir lapkričio mėn. vyriausybei buvo įteikti keli demaršai remiant ES prioritetus ir iniciatyvas JT Generalinės Asamblėjos Trečiajame komitete.

Kalbant apie konkrečią finansinę paramą žmogaus teisių srityje, šiuo metu vykdomi aštuoni projektai pagal EDŽTRP programą ir 12 projektų pagal Pilietinės visuomenės / vietos valdžios institucijų (CSO-LA) programą dėl įvairių klausimų, pavyzdžiui, darbuotojų teisių, moterų ir vaikų teisių ir neįgaliųjų teisių.

Etiopija

Saviraiškos ir asociacijų laisvės sritis 2015 m. Etiopijoje vis dar buvo problematiška – vyriausybę kritikuojantys asmenys, įskaitant opozicijos narius ir žurnalistus, tais metais vis dar buvo areštuojami, pirmiausia remiantis Kovos su terorizmu pareiškimu. Terorizmo bylų skaičius teismuose auga, tebenagrinėjama 40 bylų, o 280 asmenų buvo pateikti kaltinimai. ES delegacija atidžiai sekė padėtį ir stebėjo kai kuriuos teismo procesus. Be to, ES ir jos valstybės narės politiniame dialoge pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį su vyriausybe, įskaitant aukščiausiu politiniu lygmeniu, aptarė pilietinių ir politinių teisių problemas.

2015 m. kovo mėn. septyni teisių į žemę gynimo aktyvistai buvo areštuoti, kai vyko į tarptautinį NVO susitikimą apsirūpinimo maistu savarankiškumo ir teisių į žemę tema; trys iš jų vėliau buvo apkaltinti pagal Kovos su terorizmu pareiškimą. Per oficialius protesto prieš grupuotę „Islamo valstybė“ mitingus, surengtus balandžio 22 d. po etiopų krikščionių žudynių Libijoje, vyko susirėmimai su policija ir dešimtys žmonių buvo areštuoti. Mažiausiai devyni aktyvūs partijos nariai buvo areštuoti, vėliau jiems skirtos dviejų, trijų mėnesių ar pusės metų laisvės atėmimo bausmės.

2015 m. liepos mėn., likus kelioms dienoms iki JAV Prezidento Baracko Obamos vizito, Teisingumo ministerija panaikino kaltinimus penkiems „Zone 9“ tinklaraštininkų bendruomenės tinklaraštininkams bei žurnalistams ir paleido už panašius kaltinimus penkerių metų laisvės atėmimo bausme nuteistą žurnalistą Reyot Alemu, kuriam iki paleidimo buvo likę labai nedaug laiko. Po to spalio mėn. buvo išteisinti kiti keturi „Zone 9“ nariai. Tačiau prokuratūrai pateikus apeliaciją byla vis dar gali būti peržiūrima Aukščiausiame Teisme, o vienam „Zone 9“ nariui vis dar pateikti kaltinimai pagal Baudžiamąjį kodeksą.

Kitame plataus atgarsio teismo procese 18 Musulmonų arbitražo komiteto narių buvo skirtos ilgalaikės 7–22 metų laisvės atėmimo bausmės dėl jų vaidmens musulmonų protestuose. Kai kurie iš jų rugsėjo mėn. buvo paleisti pagal kasmetinį naujųjų metų malonės suteikimą.

2015 m. gegužės 24 d. Etiopijoje įvyko visuotiniai rinkimai; priešrinkiminis etapas buvo labai kontroliuojamas ir palikta labai nedaug politinės erdvės. ES nebuvo pakviesta stebėti šiuos rinkimus; Gegužės 27 d. vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja paskelbė pareiškimą dėl rinkimų, kuriame nurodė, kad bendram rinkimų klimatui neigiamą poveikį padarė tai, kad buvo nedaug erdvės atviroms diskusijoms. Vienintelę tarptautinę rinkimų stebėjimo misiją nusiuntė AS; ši misija padarė išvadą, kad rinkimai buvo „ramūs, taikūs ir patikimi“. Tačiau AS misija nurodė su skaidrumu susijusius trūkumus; be to, rinkimų dieną buvo laikinai sulaikyta virš 100 opozicijos stebėtojų. Galiausiai valdančiajai partijai ir jos sąjungininkams surinkus 82 % balsų, jai atiteko visos vietos parlamente. Po rinkimų buvo tęsiami tiksliniai politinės opozicijos narių areštai; opozicija teigia, kad septyni aktyvūs opozicijos nariai buvo nužudyti dėl politinių motyvų.

Etiopijos vyriausybė šiuo metu rengia naują 2016–2018 m. Nacionalinį žmogaus teisių veiksmų planą, o Etiopijos žmogaus teisių komisija (EHRC) toliau stebėjo nacionalinę žmogaus teisių padėtį. Pasinaudodama kelių paramos teikėjų parama EHRC stebėjo su rinkimais susijusius žmogaus teisių aspektus, tačiau ataskaitos dar nepaskelbė. Kadangi nauju vyriausiuoju komisaru buvo paskirtas buvęs Nacionalinės Etiopijos rinkimų tarnybos pirmininko pavaduotojas, kyla abejonių dėl EHRC galimybės vykdyti nepriklausomą vykdomosios valdžios priežiūrą. 2015 m. rugpjūčio mėn. Etiopija priėmė naują įstatymą dėl prekybos žmonėmis. Žmogaus teisių atžvilgiu jo trūkumai yra tai, kad įvedama mirties bausmė ir atsiranda galimybė prievolę įrodyti perkelti kaltinamajam.

Susirūpinimą dėl žmogaus teisių taip pat kėlė daug 2015 m. vykusių konfliktų ir smurtinių susidūrimų. Teigiama, kad Gondaro regione dėl etninės įtampos tarp amharų ir kemantų bendruomenių lapkričio ir gruodžio mėn. žuvo keli šimtai žmonių. Dėl kalėjime kilusio gaisro ir paskesnių neramumų oficialiomis žiniomis žuvo mažiausiai 17 kalinių ir gyventojų; keletas šaltinių nurodo didesnį aukų skaičių. Gruodžio mėn. daugiau nei 150 Oromijos miestų atsinaujino plataus masto studentų ir ūkininkų protestai – visų pirma dėl Adis Abebos pagrindinio plano – dėl kurių kilo didelio masto neramumai ir žuvo mažiausiai 100 žmonių. Galimybė gauti tikslios informacijos yra didelis iššūkis, nes nepriklausomų šaltinių yra nedaug, o galimybės patekti į konflikto zonas yra ribotos. Gruodžio 23 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl susirėmimų.

2015 m. spalio 20 d. vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja F. Mogherini apsilankė Adis Abeboje, kur susitiko su Etiopijos vadovais, įskaitant ministrą pirmininką, bei pilietinės visuomenės atstovais. Erdvė pilietinės visuomenės veiklai Etiopijoje yra labai ribota; F. Mogherini aptarė žmogaus teisių problemas šalyje ir būdus, kaip ES galėtų padėti.

Gabonas

ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje Gabone yra spręsti klausimus, susijusius su kalinimo sąlygomis, „ritualiniais“ nusikaltimais, moterų teisėmis ir prekyba žmonėmis, įskaitant vaikus. Rengiantis 2016 m. prezidento ir parlamento rinkimams taip pat kilo susirūpinimas dėl rinkimų proceso skaidrumo ir įtraukumo. Pilietinė visuomenė gana plačiai reikalavo įgyvendinti rinkimų reformas, įskaitant visapusišką ir integruotą biometrinę sistemą. Teismų sistemos efektyvumą mažina nepakankami finansų ir žmogiškieji ištekliai (pavyzdžiui, teismo medicinos srityje) ir korupcija. Kilo klausimų dėl teisės į teisingumą ir teisės į gyvybę, tą parodė buvusio ministro Serge Maurice Mabiala sulaikymas ir jauno studento Bruno Mboulou Mbeka, teigiama, nužudyto per opozicijos protestą 2014 m. gruodžio 20 d., byla. Po šių įvykių ES paskelbė pareiškimą vietos lygmeniu, kuriame pareiškė apgailestavimą dėl smurto ir jauno studento žūties ir paragino visas konflikto šalis susilaikyti nuo smurto, valdžios institucijas nedelsiant atlikti tyrimą ir vesti atvirą bei konstruktyvų politinį dialogą.

Specialus metinis dialogas žmogaus teisių klausimais su visomis susijusiomis valdžios institucijomis nebuvo vedamas, tačiau ES ir jos valstybės narės toliau dalyvavo įvairių sudėčių ir skirtingų lygmenų diskusijose su Gabonu žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. 2015 m. birželio mėn. surengtas politinis dialogas su Gabono valdžios institucijomis pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį. Šalys įsipareigojo nuo 2016 m. dialogą rengti du kartus per metus; kitą susitikimą numatyta surengti 2016 m. pradžioje.

2015 m. ES toliau bendradarbiavo su Gabonu jam rengiantis tapti Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos nariu. ES ir jos valstybės narės kartu su Gabono valdžios institucijomis vykdė tam tikrus *ad hoc* demaršus ir informavimo veiklą. ES toliau intensyvino bendradarbiavimą su Gabonu ir pozicijų derinimą, daugiausia rengiantis Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos Trečiojo komiteto posėdžiams ir dėl daugiašalių bendro intereso klausimų.

Kalbant apie tarptautinių žmogaus teisių dokumentų ratifikavimą, 2015 m. Gabonas padarė pažangą pateikdamas keletą pranešimų ir aptardamas juos, įskaitant Neįgaliųjų teisių konvenciją, Konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą ir Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. Šiuo metu atitinkamos valdžios institucijos nagrinėja Tarptautinės konvencijos dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos ir Afrikos demokratijos, rinkimų ir valdymo chartijos ratifikavimo procesą.

2015 m. Gabonas pradėjo ministerijų tarpusavio konsultacijas siekdamas pasirengti trečiajam visuotiniam periodiniam vertinimui, kuris turėtų įvykti 2016 m. pabaigoje arba 2017 m. pradžioje.

ES delegacija palaikė reguliarų dialogą su pilietinės visuomenės ir žmogaus teisių organizacijomis, taip pat susitiko su atitinkamų oficialių įstaigų, visų pirma su Žmogaus teisių generalinio direktorato ir Nacionalinės žmogaus teisių komisijos, atstovais. 2015 m. ES ir jos valstybės narės parengė veiksmų gaires, skirtas jų bendradarbiavimui su Gabono pilietine visuomene.

Kalbant apie finansinį bendradarbiavimą, šiai šaliai teikiama parama pagal EDŽTRP. 2015 m. buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas pagal konkrečiai šaliai skirtą paramos programą ir pasirašius sutartį įsipareigota skirti 600 000 EUR sumą.

Gambija

Žmogaus teisių ir teisinės valstybės padėtis Gambijoje tebekelia didelį susirūpinimą Europos Sąjungai. 2015 m. ES prioritetiniai klausimai ir toliau buvo žiniasklaidos laisvė, mirties bausmė, smurtas prieš moteris, tarptautinių žmogaus teisių mechanizmų laikymasis, kalinimo sąlygos, parama žmogaus teisių gynėjams, nediskriminavimas ir teisinė valstybė. Esant sudėtingoms politinėms aplinkybėms ES toliau sprendė šiuos prioritetinius klausimus kartu su valstybėmis narėmis, turinčiomis atstovus vietoje arba akredituotus Gambijoje. 2015 m. birželio mėn. buvo atnaujintas politinis dialogas pagal 8 straipsnį; Gambija jį buvo sustabdžiusi nuo 2014 m. lapkričio mėn. Žmogaus teisių klausimai buvo keliami visus metus vykdant formalų politinį dialogą ir (arba) palaikant diplomatinius ryšius su Gambijos valdžios institucijomis.

2015 m. ES pareiškė susirūpinimą dėl esamų teisės aktų dėl saviraiškos laisvės, kuriais suteikiama plataus aiškinimo ir galimo piktnaudžiavimo galimybių, ir dėl žurnalistų bei žmogaus teisių gynėjų suėmimų ir pranešimų apie jų persekiojimą. ES delegacija Bandžulyje reguliariai rengė žiniasklaidos atstovams skirtus dalykinius pietus, į kuriuos vietos žiniasklaidos atstovai buvo kviečiami neformaliam pasikeitimui nuomonėmis. Be to, ES ketina remti žiniasklaidos sąlygų gerinimą pagal UNESCO projektą, finansuojamą Europos plėtros fondo lėšomis (870 000 EUR). ES taip pat toliau rėmė pilietinę visuomenę ir žmogaus teisių gynėjus šalyje, be kita ko, teikdama paramą vietos nevyriausybinėms organizacijoms.

Kai kurie 2015 m. neigiami pokyčiai apima didesnių finansinių ir logistinių reikalavimų nustatymą rinkimų kandidatams ir politinėms partijoms. Tai sustiprina abejones dėl vienodų sąlygų rengiantis 2016 m. ir 2017 m. įvyksiantiems prezidento ir įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimams. Kalbant apie religijos laisvę, kuri apskritai buvo užtikrinama patenkinamai, Prezidento Y. Jammeho pareiškimas, kad Gambija yra Islamo Respublika, kelia susirūpinimą.

Moterų teisių srityje padaryta didelė pažanga 2015 m. lapkričio mėn. Prezidentui Y. Jammehui paskelbus apie moterų lyties organų žalojimo uždraudimą, kuris 2016 m. pradžioje tapo įstatymu. Vietos asociacijų ir tarptautinių subjektų, įskaitant ES, nuolat vykdoma lobistinė veikla padėjo žengti šį svarbų žingsnį. Buvo pradėti įgyvendinti trys ES finansuojami projektai siekiant spręsti moterų teisių ir moterų ekonominio įgalėjimo klausimus (800 000 EUR).

2014 m. lapkričio mėn. buvo atliktas antrasis Gambijos visuotinis periodinis vertinimas, prie kurio prisidėjo ES. Visuotinio periodinio vertinimo darbo grupė nurodė keletą didelių trūkumų pilietinių ir politinių teisių srityje, visų pirma susijusių su saviraiškos ir susirinkimų laisve, tačiau pripažino pažangą, padarytą moterų teisių, švietimo ir sveikatos priežiūros srityse. 2015 m. kovo mėn. reaguodama į tai Gambijos vyriausybė pritarė daugumai visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų dėl moterų teisių, įskaitant moterų lytinių organų žalojimą, vaikų teisių, neįgaliųjų teisių, sveikatos, švietimo ir mokymo, pabėgėlių, Nacionalinės žmogaus teisių komisijos, JT ataskaitų teikimo prievolių laikymosi, teisminių institucijų gerinimo ir jų nepriklausomumo didinimo, socialinės gerovės ir vystymosi. Tačiau buvo atmestos visos visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijos dėl mirties bausmės panaikinimo ar apribojimų arba dėl LGBTI asmenų teisių. Į rekomendacijas dėl saviraiškos laisvės buvo „atkreiptas dėmesys“ arba joms pritariama „jei tai neprieštarauja Gambijos įstatymams“.

Teigiamas pokytis – 2015 m. birželio mėn. Gambija prisijungė prie Tarptautinės neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo. Tačiau Gambija dar nėra ratifikavusi kelių svarbių tarptautinių konvencijų, visų pirma Konvencijos prieš kankinimą ir Konvencijos dėl priverstinio dingimo.

2015 m. pradžioje JT specialusis pranešėjas neteisminio, neatidėliotino ir savavališko mirties bausmės vykdymo klausimais ir JT specialusis pranešėjas kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško arba žeminančio elgesio ar baudimo klausimais paskelbė savo 2014 m. lapkričio mėn. misijos Gambijoje ataskaitas. Abiejose ataskaitose pabrėžta, kad nustatyta didelių trūkumų, tačiau Gambijos valdžios institucijos jų nepripažino. Misija buvo iš dalies sustabdyta, kadangi specialiesiems pranešėjams nebuvo leista be apribojimų patekti į pagrindinį kalėjimą, nesilaikant susitarimo dėl ankstesnių įgaliojimų. ES reguliariai ragino Gambijos vyriausybę atnaujinti kvietimą specialiesiems pranešėjams.

Liepos mėn. maždaug 300 kalinių buvo suteikta prezidento malonė. Be to, Gambijos pareigūnai apsilankė Nigerijoje, kad galėtų stebėti šioje šalyje veikiančią Žmogaus teisių komisiją siekiant tokią komisiją įsteigti Gambijoje. Tačiau nepaisant pakartotinių pranešimų apie pažangą ir ES nuolat vykdomos lobistinės veiklos, atitinkami teisės aktai dar nėra priimti.

2015 m. prezidentas patvirtino savo priešišką LGBTI asmenims poziciją, o įstatymas dėl „gamtai prieštaraujančio elgesio“ ir pakeitimas dėl „homoseksualumo sunkinančiomis aplinkybėmis“ tebegalioja. ES toliau reiškė susirūpinimą vykdydama formalų politinį dialogą ir palaikydama diplomatinius ryšius.

Po 2014 m. gruodžio 30 d. nesėkmingo bandymo įvykdyti perversmą ES vietos lygmeniu paskelbė pareiškimą, kuriame pasmerktas šis išpuolis ir paraginta laikytis teisinės valstybės principo sulaikytų asmenų atžvilgiu. Daugiausia Nacionalinė žvalgybos agentūra toliau vykdo persekiojimą ir bauginimą, įskaitant savavališkus suėmimus ir neteisėtą sulaikymą, viršijantį Konstitucijoje nustatytą 72 valandų ribą. Vykdydama dialogą pagal 8 straipsnį ES pareiškė susirūpinimą dėl neteisėtų suėmimų ir sulaikymo, viršijančio Konstitucijoje nustatytą ribą, atvejų. Teisminių institucijų nepriklausomumas tebekelia abejonių, be kita ko, dėl dažno teisėjų nušalinimo ir paskyrimo. Šiuo metu teikiama ilgalaikė techninė pagalba, skirta teisei kreiptis į teismą ir teisiniam švietimui užtikrinti (2 689 850 EUR); ji finansuojama Europos plėtros fondo lėšomis. Veikla apima teisės kreiptis į teismą, teisinio švietimo, mokslinių tyrimų bei mokymo ir bylų valdymo sritis.

Gana

Remiantis organizacijos „Freedom House“ duomenimis, žmogaus teisių padėtis Ganoje ganėtinai gera (įvertinimas toks: 37/40 politinių teisių srityje ir 47/60 piliečių laisvių srityje). Tačiau mirties bausmė tebėra numatyta Ganos teisėje, nors nuo 1993 m. nė vienam kaliniui nebuvo įvykdyta mirties bausmė (dauguma mirties nuosprendžių pakeičiami kalinimu iki gyvos galvos). Be to, homoseksualumas Ganoje tebėra neteisėtas, nors šis įstatymas retai taikomas.

2015 m. birželio mėn. pagal 8 straipsnį vykusio Ganos ir ES politinio dialogo, kuriam bendrai pirmininkavo Ganos Prezidentas Johnas Dramanis Mahama, metu buvo sprendžiami įvairūs žmogaus teisių klausimai. Tiek ES, tiek Gana pabrėžė bendrą įsipareigojimą užtikrinti demokratinį procesą ir pagarbą žmogaus teisėms, visų pirma akcentuodamos, kaip svarbu 2016 m. lapkričio mėn. surengti įtraukius, skaidrius ir patikimus rinkimus, kurie dar kartą patvirtintų jau pripažintą Ganos demokratijos brandą. Abi šalys pritarė tam, kad šiame procese svarbus vaidmuo tenka rinkimų komisijai.

Korupcija toliau kelia vis didesnį susirūpinimą. Parengiamajame susitikime su pilietinės visuomenės organizacijomis, kurį 2015 m. gegužės mėn. ES surengė siekdama nustatyti aktualius klausimus, kurie turėtų būti įtraukti į politinį dialogą, korupcija buvo nurodyta kaip vienas iš pagrindinių susirūpinimą keliančių klausimų. Šis klausimas buvo iškeltas vedant dialogą, kurio metu ES palankiai įvertino tai, kad vyriausybė priėmė Nacionalinį kovos su korupcija veiksmų planą ir paskelbė apie būsimą paramą jo įgyvendinimui. 2015 m. gegužės mėn. ES palankiai įvertino tai, kad buvo priimtas ir paskelbtas Ganos veiksmų planas darbo užmokesčio srityje siekiant pašalinti su darbo užmokesčiu susijusius pažeidimus; todėl, remiantis teigiamo mokėjimo sąlygų įvertinimo rezultatais buvo atnaujinta Ganai teikiama ES parama biudžetui. Tačiau dar daug reikia nuveikti siekiant patraukti atsakomybėn už korupciją atsakingus asmenis visuose lygmenyse. Gana nevykdo ryžtingų veiksmų, kurie atitiktų gerą retoriką šiuo klausimu.

Galimybė naudotis atskaitinga, nešališka ir veiksminga teisingumo sistema taip pat buvo vienas iš pagrindinių 2015 m. spręstų žmogaus teisių klausimų. Ypač daug visuomenės dėmesio sulaukė rugsėjo mėn. Akroje visuomenei pristatytas dokumentinis filmas apie teisėjų korupcijos bylas. Šis skandalas paskatino nacionalines diskusijas dėl teisėjų paskyrimo proceso ir bendresnio pobūdžio diskusijas dėl teisingumo sektoriaus reformos. Šiuo metu atliekamas šio klausimo ir ankstesnių susijusių korupcijos bylų tyrimas.

Daugelio šiemet Ganoje vykdomų ES projektų ir diskusijų dėmesio centre buvo lyčių aspekto integravimas. Lyčių lygybės, vaikų ir socialinės apsaugos ministerija baigė rengti Pozityvių veiksmų aktą, kuris bus pateiktas vyriausybei svarstyti. Tikimasi, kad priėmus šį aktą juo bus prisidėta prie socialinių, kultūrinių, ekonominių ir išsilavinimo skirtumų mažinimo ir lyčių lygybės stiprinimo Ganoje. Tuo tarpu 2015 m. ministerija pradėjo vykdyti nacionalinę lyčių lygybės politiką siekdama lyčių lygybės klausimus integruoti į nacionalinius vystymosi procesus. Vykdant šią politiką daugiausia dėmesio skiriama Ganos gyventojų, visų pirma moterų, vaikų, pažeidžiamų asmenų ir specialiųjų poreikių turinčių asmenų, pavyzdžiui, neįgaliųjų ir marginalizuotų asmenų, socialinių, teisinių, pilietinių, politinių, ekonominių ir socialinių bei kultūrinių sąlygų gerinimui.

ES toliau propagavo žmogaus teises pasitelkdama vystomąjį bendradarbiavimą. Buvo skirta 12 mln. EUR parama rinkimų procese dalyvaujančioms nepriklausomoms vyriausybės institucijoms (pavyzdžiui, Rinkimų komisijai, Nacionalinei žiniasklaidos komisijai ir Nacionalinei piliečių švietimo komisijai), moterų bei jaunimo įgalėjimo iniciatyvoms ir piliečių bei rinkėjų švietimą propaguojančioms pilietinės visuomenės organizacijoms.

EDŽTRP skyrė lėšų, kad būtų vykdoma tam tikra veikla, palaikydama partnerystės su pilietinės visuomenės organizacijomis santykius siekiant propaguoti vaikų teises ir užtikrinti jų apsaugą šioje šalyje. Tai daroma glaudžiai bendradarbiaujant su UNICEF.

2015 m. spalio 16 d. buvo surengtas forumas su pilietinės visuomenės organizacijomis ir vietos valdžios institucijomis siekiant informuoti jas apie ES CSO-LA teminę programą ir paprašyti jų prisidėti rengiant gaires dėl kvietimo teikti paraiškas paskelbimo 2016 m.

Gvinėja

Kaip ir 2014 m., 2015 m. Gvinėja susidūrė su problemomis žmogaus teisių ir teisinės valstybės principo užtikrinimo srityje, spręstinomis politinės įtampos ir labai užsitęsusio su sveikatos priežiūra ir ekonomika susijusio atsigavimo po Ebolos viruso protrūkio sąlygomis. ES veiksmai žmogaus teisių srityje apėmė bendradarbiavimą su valdžios institucijomis palaikant nuolatinį dialogą ir pasitelkiant viešąją diplomatiją, taip pat techninės ir finansinės pagalbos teikimą.

Spalio 11 d. įvykusių prezidento rinkimų pirmajame ture po kelių autoritarinių režimų ir perversmų buvo pakartotinai pirmą kartą (2010 m. gruodžio mėn.) demokratiškai išrinktas Prezidentas Alpha Condé (Gvinėjos patriotų sambūris, *pranc.* „*Rassemblement des patriotes guinéens*“) . Siekiant stebėti šį procesą, 2015 m. rugsėjo–lapkričio mėn. į šalį buvo nusiųsta ES rinkimų stebėjimo misija. Nepaisant prieš rinkimų dieną įvykusių smurtinių incidentų, dėl kurių, kaip pranešta, žuvo 11 žmonių, balsavimas vyko gana ramiai ir rinkimuose dalyvavo daug rinkėjų. Tačiau prezidento rinkimams pakenkė logistinės ir organizacinės problemos, taip pat tai, kad nebuvo užtikrintas Rinkimų komisijos veiklos skaidrumas, pakankamas administracinis nešališkumas ir vienodos galimybės partijoms bei kandidatams naudotis viešąja žiniasklaida. Nepaisant institucinių trūkumų, lėto reformų vykdymo ir mažų valstybės pajėgumų užtikrinti pagrindinių paslaugų teikimą gyventojams, 2015 m. gatvėse vyko mažiau demonstracijų nei 2013 m. parlamento rinkimų metu. Po 2015 m. balandžio ir gegužės mėn. įvykusių smurtinių opozicijos aktyvistų ir saugumo pajėgų susirėmimų ir opozicijos įvykdyto balandžio–liepos mėn. parlamento sesijų boikoto birželio mėn. pabaigoje opozicija ir valdančioji koalicija atnaujino politinį dialogą ir pasiekė susitarimą aktyviai remiant tarptautinei bendruomenei (įskaitant ES).

Norėdamas parodyti, kad kovojama su nebaudžiamumu, perrinktasis Prezidentas Alpha Condé už netinkamą elgesį einant pareigas atleido vieną ministrą ir kelis aukštus pareigūnus. Be to, 2015 m. Aukščiausioji teisėjų taryba (ATT) penkiems teisėjams pritaikė sankcijas už netinkamą elgesį einant pareigas.

2015 m. dėl neproporcingo saugumo pajėgų jėgos naudojimo viešosios tvarkos atkūrimo tikslais buvo mažiau aukų, palyginti su 2013 rinkimų metais, o tai reiškia, kad pagerėjo saugumo pajėgų naudojama taktika. Jau daugiau kaip penkerius metus tęsiasi vidaus tyrimas dėl 2009 m. rugsėjo mėn. Konakryje įvykusiame masiniame mitinge įvykdytų opozicijos rėmėjų žudynių, kurias daugiausia vykdė elitinės Prezidento gvardijos nariai. 2015 m. Gvinėjos nacionalinė teisėjų kolegija, tirianti žudynes, padarė tam tikrą pažangą užbaigdama aukų apklausą ir pateikdama kaltinimus daugiau nei tuzinui žmonių. Dabartinis teisingumo ministras taip pat pareiškė įsipareigojimą 2016 m. paspartinti bylų nagrinėjimą.

Nepaisant šios pažangos kovojant su nebaudžiamumu, vis dar trūksta atsakomybės už saugumo pajėgų ir kitų pareigūnų padarytus didelius pažeidimus. Plataus užmojo teisingumo ir saugumo sektorių reformos vykdomos remiant tarptautinei bendruomenei (įskaitant ES). ES teikiant techninę pagalbą atliekama kai kurių pagrindinių teisės aktų (Baudžiamojo kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso, Karo teisingumo kodekso, Civilinio kodekso ir Vaikų kodekso) peržiūra laikantis tarptautinių standartų. Kalbant apie kalėjimų padėtį, 2015 m. pataisos sektorius pateko į kritinę padėtį, kai dėl kelių pabėgimų ar bandymų pabėgti iš kalėjimo kilo smurtiniai kalinių ir saugumo pajėgų susirėmimai. Dėl vis dar neišspręstų nevienodų galimybių pasinaudoti teise kreiptis į teismą, nebaudžiamumo, kalėjimų perpildymo ir pernelyg ilgai trunkančių teismo procedūrų problemų Gvinėjos piliečiai nepasitiki savo teismų sistema. Tačiau 2015 m. rugpjūčio mėn. buvo priimtas aktas, kuriuo siekiama supaprastinti prisiekusiųjų teismų veiklos organizavimą ir paspartinti teismo procesą. Dėl išteklių ir apmokytų darbuotojų trūkumo sunku užtikrinti veiksmingą šios reformos įgyvendinimą. **Pagal ES finansuojamas temines programas toliau buvo vykdomi įvairūs NGO įgyvendinami projektai moterų įgalėjimo ir moterų bei vaikų teisių srityse.**

Smurtas prieš vaikus ir labai didelis moterų lyties organų žalojimo atvejų skaičius tebekelia itin didelį susirūpinimą. Tačiau Gvinėjos Konstitucijoje numatyta žodžio laisvė iš esmės užtikrinama. Pranešta apie nuolatinius susirėmimus, susijusius su ginčais tarp įvairių islamo atšakų atstovų, todėl valdžios institucijos islamistų teroristų keliamos grėsmės klausimą įtraukė į savo darbotvarkę. Neseniai vyriausybė nurodė uždaryti mečetę dėl oro uosto saugumo užtikrinimo priežasčių ir buvo pradėtos diskusijos dėl visą veidą dengiančių vualių uždraudimo; šį klausimą Prezidentas A. Condé siekia išspręsti regioniniu lygmeniu per Vakarų Afrikos valstybių ekonominę bendriją (VAVEB). 2011 m. įsteigta Laikinoji nacionalinė susitaikymo komisija, kurios veikla nebuvo veiksminga, 2015 m. pabandė atnaujinti savo darbą, bet nepadarė didesnės pažangos.

2015 m. sausio mėn. buvo atliktas antrasis Gvinėjos visuotinis periodinis vertinimas; ji pritarė 179 rekomendacijoms ir „atkreipė dėmesį į“ 15 kitų rekomendacijų. Žmogaus teisių ministrui dar nepavyko šių rekomendacijų integruoti į nacionalinę žmogaus tiesių politiką, dėl kurios prieš ją priimant dar turi būti konsultuojamasi vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis.

2015 m. ES toliau teikė techninę pagalbą ir finansinę paramą Gvinėjai savo veiklą koordinuodama su Jungtinėmis Tautomis ir kitais tarptautiniais suinteresuotaisiais subjektais. 2015 m. ES vykdydama pagrindinę veiklą žmogaus teisių srityje daugiausia dėmesio skyrė paramai prezidento rinkimų organizavimui, pagalbai vykdant teisingumo sektoriaus reformą (PARJU) ir kovai su nebaudžiamumu bei pataisos įstaigų sistemos reformai. ES parama taip pat apima paramą saugumo sektoriaus reformai, paramą civilinei saugai ir miškų apsaugai (9-asis EPF), pajėgumų stiprinimo ir taikos kūrimo veiklos, skirtos pilietinei visuomenei ir žiniasklaidai, finansavimą ir paramą moterų bei kitų pažeidžiamų grupių įgalėjimui.

Bisau Gvinėja

2015 m. žmogaus teisių padėtis Bisau Gvinėjoje pagerėjo. Tačiau buvo pranešimų apie kankinimo bei kitokio netinkamo elgesio ir mirties policijos areštinėse atvejus. ES pagrindiniai tikslai demokratijos ir žmogaus teisių srityje šioje šalyje apima paramą valdžios institucijų pastangoms užtikrinti demokratinį stabilumą ir teisinės valstybės principo laikymąsi, kovai su skurdu ir žmogaus teisių padėties šalyje gerinimui. Po 2014 m. rinkimų ir konstitucinės tvarkos atkūrimo 2015 m. kovo mėn. ES panaikino apribojimus, taikomus jos vystomajam bendradarbiavimui su Bisau Gvinėja. Tą patį mėnesį ES kartu su Bisau Gvinėjos vyriausybe ir JT VP Briuselyje surengė paramos teikėjų konferenciją siekiant remti 2015–2025 m. nacionalinę vystymosi strategiją ir penkerių metų veiklos planą „Terra Ranka“, kuris apima demokratijos stiprinimo, teisinės valstybės ir žmogaus teisių propagavimo ramstį.

2015 m. buvo atnaujintas politinis dialogas su Bisau Gvinėja pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį, o liepos 7 d. Bisau įvyko susitikimas su tuometiniu Ministru Pirmininku. Šio susitikimo ir visų kitų reguliariai vykusių dvišalių susitikimų tiek delegacijų, tiek centrinių būstinių lygmenimis metu buvo iškelti žmogaus teisių, teisinės valstybės ir kovos su nebaudžiamumu klausimai.

Politiniai įvykiai nuo 2015 m. rugpjūčio mėn. patvirtina, kad Bisau Gvinėjoje viena pagrindinių problemų vis dar tebėra susijusi su teisine valstybe.

2015 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pasitelkiant EPF ir EDŽTRP. Šiuose projektuose daugiausia dėmesio skirta pilietinės visuomenės gebėjimų, susijusių su žmogaus teisėmis, stiprinimui, paramai kovojant su smurtu dėl lyties ir moterų įgalėjimo propagavimui, vaiko teisių propagavimui, kalinimo sąlygų gerinimui ir bendro informuotumo žmogaus teisių klausimais didinimui organizuojant įvairią veiklą.

Kenija

Apskritai žmogaus teisių padėties Kenijoje atžvilgiu kai kuriose srityse buvo imtasi tam tikrų veiksmų tinkama linkme, tačiau kitose srityse padėtis pablogėjo. Nesaugumas ir gana griežtas vyriausybės atsakas į terorizmą tebekelia didelį susirūpinimą. Kenijos nacionalinė žmogaus teisių komisija pranešė apie tam tikrus dingimų arba neteisminių egzekucijų, neteisėtų sulaikymų, kankinimo ir kitų žmogaus teisių pažeidimų atvejus. Vis dar pažeidžiamos LGBTI asmenų teisės, kadangi už homoseksualumą tebėra baudžiama pagal įstatymą, net jeigu persekiojimai *de facto* nėra vykdomi. Kenija nėra panaikinusi mirties bausmės ir teismai vis dar skiria mirties bausmes.

Kaip ir ankstesniais metais, ES nagrinėjo įvairius žmogaus teisių Kenijoje klausimus, visų pirma dėl paramos 2010 m. Konstitucijos įgyvendinimui, kovos su nebaudžiamumu, neteisminių egzekucijų prevencijos ir žmogaus teisių gynėjų apsaugos.

2010 m. Konstitucija buvo sukurta decentralizacijos sistema, pagal kurią įstatymų leidžiamoji valdžia ir įstatymų vykdomoji valdžia yra perduotos 47 administracinėms apygardoms. Šį procesą remia ES. Dar nėra išspręstos kai kurios konstitucinės problemos, pavyzdžiui, „dviejų trečdalių vienos lyties atstovų taisyklės“ įgyvendinimas. ES itin svarbus prioritetas yra remti Konstitucijos įgyvendinimą sprendžiant šį klausimą per ES politinį dialogą ir pasitelkiant viešąją diplomatiją. Daugelyje 2015 m. vystomojo bendradarbiavimo projektų taip pat daugiausia dėmesio buvo skirta šiam klausimui, o ES neseniai atrinko keturis PVO projektus, kuriais siekiama padėti užtikrinti dviejų trečdalių vienos lyties atstovų taisyklės laikymąsi vietos lygmeniu rengiantis 2017 m. rinkimams, kad būtų užkirstas kelias moterų diskriminacijai iškeliant partinius kandidatus ir pranešama apie tokius atvejus.

Prezidentas U. Kenyatta, Viceprezidentas Williamas Ruto ir jų rėmėjai griežtai pasisakė prieš TBT, kad atmestų kaltinimus Viceprezidento W. Ruto atžvilgiu. Per asmeninius pranešimus vyriausybei ir įtakingiems veikėjams ES pabrėžė tolesnio Kenijos bendradarbiavimo su TBT pagal Romos statutą svarbą. Nebaudžiamumas tebėra problema Kenijoje, kadangi politikai, saugumo pajėgos ir aukšto lygio pareigūnai retai turi atsakyti už savo veiksmus. ES dialogo su vyriausybe metu iškėlė klausimą dėl neteisminių egzekucijų.

Be to, daugelis žmogaus teisių gynėjų dažnai yra bauginami, persekiojami ir sekami. Daugelis taip pat yra pažeidžiami dėl kriminalizavimo ir garbės bei orumo įžeidimo. ES delegacija ir ES valstybės narės rėmė PVO ir žmogaus teisių gynėjus, pavyzdžiui, Kenijos nacionalinę žmogaus teisių komisiją ir Nepriklausomą medicininį ir teisinį padalinį, raginančius panaikinti nebaudžiamumą. Nyderlandai toliau atlieka ES ryšių punkto šiuo klausimu funkcijas ir pirmininkauja kas mėnesį susirenkančiai Žmogaus teisių gynėjų grupei, suburiančiai valstybes nares, tarptautinius partnerius (JAV, Kanadą, Norvegiją, Šveicariją) ir šioje srityje veikiančias PVO.

ES taip pat palaiko reguliarų dialogą su pilietine visuomene žmogaus teisių klausimais.

Kenijos visuotinio periodinio vertinimo procesas vyko 2015 m. sausio mėn. Kenija pritarė daugumai rekomendacijų, įskaitant rekomendacijas dėl nacionalinių žmogaus teisių apsaugos priemonių, neteisminių egzekucijų, lyčių aspekto, vaikų teisių, ir dėl tarptautinės teisės laikymosi užtikrinimo kovos su terorizmu srityje. Tačiau Kenija atmetė rekomendacijas dėl įvairių tarptautinių konvencijų ratifikavimo, mirties bausmės panaikinimo, baudžiamųjų sankcijų už žiniasklaidos teisės aktų pažeidimus, aborto legalizavimo ir tos pačios lyties asmenų santykių dekriminalizavimo.

Kovos su terorizmu klausimu reikėtų pabrėžti, kad nepaisant to, jog buvo laikomasi bendrai pripažintų žmogaus teisių apsaugos standartų, teisinės valstybės principas turi būti taikomas visapusiškai, kad būtų kovojama su kraštutinėmis radikalizmo ir teroro formomis.

Lesotas

2015 m. žmogaus teisių pažeidimų atvejų skaičius išaugo. Nestabili padėtis po įtariamo bandymo 2014 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti perversmą pakenkė teisinės valstybės kūrimui. Žmogaus teisių pažeidimai apima kankinimo, žiauraus, nežmoniško arba žeminančio elgesio ar baudimo, savavališkų nužudymų, pernelyg ilgo kardomojo kalinimo ir ilgo teismo proceso atidėliojimo atvejus. Be to, išaugo grasinimų mirtimi advokatams, pilietinės visuomenės suinteresuotiesiems subjektams ir kitiems asmenims skaičius, taip pat padaugėjo tam tikrų saviraiškos laisvės ir pilietinės visuomenės erdvės apribojimų. Smurtas prieš moteris ir vaikus tebekelia didelį susirūpinimą šioje šalyje.

Nepaisant to, Lesoto valdymo, teisinės valstybės ir žmogaus teisių padėties rodikliai tebėra gana geri, atsižvelgiant į žemyno ir regiono standartus.

Veikia tokios valdymo institucijos kaip Ombudsmeno biuras, Kovos su korupcija ir ekonominiais nusikaltimais direktoratas ir Generalinio auditoriaus tarnyba. Tačiau valstybės tarnyba yra silpna ir itin politizuota, valdymo pajėgumai netolygūs ir paplitusi korupcija. Kova su korupcija buvo prioritetas buvusiam Ministrui Pirmininkui, tačiau dabartinei vyriausybei šis klausimas nėra toks svarbus. Nagrinėjamos kelios teismo bylos, įskaitant bylas prieš ministrus.

Ilgai laukta Nacionalinė žmogaus teisių komisija dar neįsteigta. Tačiau 2015 m. Nacionalinėje Asamblėjoje buvo pateiktas aktas, kuriuo siekiama, kad ši komisija pradėtų veikti; netrukus dėl jo turėtų vykti balsavimas.

Teismų sektorius yra gana silpnas; jam kenkia vidinė konkurencija ir nuolatinis lėtas bylų nagrinėjimas. 2014 m. Lesoto vyriausiąja teisėja buvo paskirta N. Majara. Tikimasi, kad ji galės įgyvendinti būtinas reformas ir paskatinti teismines institucijas naudotis bylų valdymo sistema, kuriai ES suteikė didelę pajėgumų stiprinimo paramą. Dabartinį Apeliacinio teismo pirmininką K. Mosito aktyviai kritikuoja dabartinis Ministras Pirmininkas ir sklando gandas, kad jis gali būti atleistas, o jį pakeistų prieštaringai vertinamas asmuo.

Kalbant apie mirties bausmę, pastebima susirūpinimą kelianti tendencija. Mirties bausmės nuosprendžiai automatiškai perduodami Apeliaciniam teismui, kuriame teisėjai, kurie tradiciškai būdavo iš Pietų Afrikos, mirties bausmės nuosprendžius pakeisdavo laisvės atėmimo iki gyvos galvos nuosprendžiais; tačiau dabar ši padėtis keičiasi, nes teisėjai nebėra visų pirma iš Pietų Afrikos.

Lesoto septynių partijų koalicinė vyriausybė, suformuota po 2015 m. vasario mėn. pirmalaikių rinkimų, visus metus susidūrė su didelėmis problemomis, visų pirma susijusiomis su buvusio Lesoto gynybos pajėgų (LGP) vado generolo M. Mahao nužudymu. Todėl 2015 m. liepos mėn. Pietų Afrikos vystymosi bendrija (PAVB) nusprendė įsteigti tyrimų komisiją siekiant ištirti aplinkybes, kuriomis buvo nušautas vadas M. Mahao, įtariamo LGP maišto sąmokslo, įtariamo buvusių LGP narių pagrobimo ir įtariamo kai kurių opozicijos narių nužudymo aplinkybes. PAVB tyrimų komisijos darbui trukdė nepakankamas armijos liudytojų ir vyriausybės bendradarbiavimas. Tyrimų komisijos darbui taip pat kliudė tai, kad LGP tuo pačiu metu tęsė karo teismo procesą ir nepaisė LGP skirtų Aukščiausiojo Teismo įsakymų paleisti sulaikytus kareivius, kurie turėjo duoti parodymus tyrimų komisijai. Nuo gegužės mėn. opozicinės partijos lyderiai dėl asmeninių saugumo priežasčių yra egzilyje Pietų Afrikoje, o opozicijai priklausantys parlamento nariai šiuo metu boikotuoja parlamentą.

2015 m. teikdama paramą valdymo sektoriui ES daugiausia dėmesio skyrė paramos teikimui šiems sektoriams: teisingumo, socialinės apsaugos, visų pirma pažeidžiamiems vaikams, viešųjų finansų valdymo, pilietinės visuomenės ir žmogaus teisių sektoriams. Per EDŽTRP ES taip pat finansavo iniciatyvas, skirtas kovai su prekyba žmonėmis ir smurtu dėl lyties. ES taip pat remia lyčių aspekto integravimo ir teisingumo projektą, kad padėtų valdžios institucijoms daryti pažangą lyčių lygybės srityje šalyje. Per EPF ES taip pat bendradarbiauja su UNICEF, teikdama techninę pagalbą Socialinio vystymosi ministerijai, kad būtų propaguojamos pažeidžiamų vaikų teisės.

Svarbiausi spręstini valdymo sektoriaus uždaviniai – užtikrinti, kad valdymo institucijos veiksmingiau saugotų joms teisės aktais suteiktas prerogatyvas, būtų įsteigta veiksmingai veikianti Nacionalinė žmogaus teisių komisija, būtų garantuojamas veiksmingas teisingumo vykdymas, vykdomos valstybės tarnybos reformos (ir armijos depolitizavimas), kovojama su moterų diskriminacija, gerinamos socialinės apsaugos sistemos ir būtų sukurta teisinė sistema pilietinei visuomenei, kad ji galėtų veiksmingai ir laisvai veikti.

Liberija

ES prioritetai žmogaus teisių srityje Liberijos atžvilgiu apima oficialų mirties bausmės panaikinimą, moterų ir vaikų teisių propagavimą bei apsaugą ir paramos teikimą pilietinei visuomenei prisidedant prie jos pastangų propaguoti žmogaus teises. Konkretūs tikslai – užtikrinti galimybes moterims ir vaikams naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir įgyti išsilavinimą, sumažinti visų formų išnaudojimą ir kovoti su smurtu dėl lyties bei gimdyvių mirtingumu. Susirūpinimą keliantys klausimai apima kalėjimų sąlygas ir didelį laikinai sulaikytų asmenų skaičių, kuris rodo, kad baudžiamosios justicijos sistemoje yra daugiau sisteminių trūkumų. Visame viešajame sektoriuje susirūpinimą kelia atskaitomybė ir skaidrumas.

2015 m. ES toliau aktyviai bendradarbiavo žmogaus teisių klausimais, be kita ko, palaikydama formalų ES ir Liberijos politinį dialogą. Be to, ES stengėsi teikdama informaciją skatinti viešus debatus tokiais klausimais kaip mirties bausmė ir smurtas dėl lyties, be kita ko, pasitelkdama žiniasklaidos priemones. Tiek ES, tiek jos valstybės narės suteikė praktinę paramą žmogaus teisių klausimams spręsti įgyvendindamos konkrečius projektus moterų teisių bei vaikų teisių srityse ir teisingumo sektoriuje. 2015 m. gegužės mėn. Jungtinių Tautų žmogaus teisių taryboje buvo atliktas antrasis Liberijos visuotinis periodinis vertinimas. Ji buvo gerai įvertinta už pastangas kovojant su Ebolos virusu ir už pastaraisiais metais padarytą pažangą užtikrinant taikų politinį pereinamąjį procesą.

Liberijos vyriausybė pripažino daugelį šių problemų ir imasi veiksmų, kad jos būtų sprendžiamos, tačiau ji taip pat pabrėžė, kad reikia gerbti šalyje priimtą nuomonę tokiais klausimais kaip LGBTI asmenų teisės ir mirties bausmė. Daugelyje sričių išteklių trūkumas ir riboti pajėgumai kliudo pastangoms laikytis tarptautinių įsipareigojimų, be kita ko, susijusių su ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis.

2015 m. pradžioje iš esmės užtikrinus Ebolos virusinės ligos protrūkio kontrolę, 2014 m. rugpjūčio mėn. paskelbta nepaprastoji padėtis nepasikartojo. 2014 m. gruodžio mėn. surengti senatorių rinkimai buvo teigiamas ženklas, kad įsipareigota užtikrinti demokratiją ir tinkamą procesą nepaisant sudėtingų aplinkybių, kuriomis jie buvo surengti, o 2015 m. vasario mėn. vėl atidarius mokyklas buvo galutinai pašalinti plataus masto apribojimai, kurie turėjo tiesioginį poveikį žmogaus teisėms.

Vis dėlto Ebolos virusinės ligos protrūkis akivaizdžiai parodė Liberijos vyriausybės ribotą gebėjimą patenkinti pagrindinius savo piliečių poreikius ir atskleidė nuolatinę visuomenės bei valdančiojo elito tarpusavio pasitikėjimo stoką. Ši pasitikėjimo stoka yra susijusi su nepakankamu skaidrumu ir atskaitomybe, įskaitant plačiai paplitusią korupciją visais viešojo administravimo lygmenimis, taip pat korupciją aukštesniame vykdomosios valdžios, įstatymų leidžiamosios valdžios ir teisminių institucijų lygmenyje.

Finansuojant ES, šiuo metu Liberijoje pagal EDŽTRP įgyvendinami keli projektai dėl moterų ir mergaičių teisės kreiptis į teismą, smurto dėl lyties ir žalingos tradicinės praktikos, įskaitant moterų lyties organų žalojimą. Liberijos Nacionalinė Raudonojo Kryžiaus draugija per Danijos Raudonąjį Kryžių įgyvendina bendruomeninę iniciatyvą dėl žmogaus teisių ir lyčių lygybės propagavimo Liberijos kaimo vietovėse ir deda pastangas, kad būtų sustiprinti Raudonojo Kryžiaus pajėgumai siekiant spręsti lyčių lygybės klausimą, taip pat siekia kovoti su diskriminacija dėl lyties ir spręsti Lofos, Bongo ir Nimbos apygardų kaimo bendruomenių pažeidžiamumo problemą. Šio projekto vykdymas dėl Ebolos viruso epidemijos buvo sustabdytas iki 2015 m. gegužės mėn.

2015 m. buvo atrinkti nauji projektai siekiant pradėti veiklą 2016 m., įskaitant projektus dėl teisinės valstybės ir gero valdymo užtikrinant didesnį skaidrumą ir galimybę gauti informacijos saugumo ir teisingumo sektoriuose.

Įgyvendindama iniciatyvą „AWARE“ (Vakarų Afrikos atsakas į Ebolos virusinės ligos protrūkį) ES pirmenybę teikė paramai Liberijos švietimo sektoriui. Vienas iš pagrindinių ES tikslų – užtikrinti galimybę gauti švaraus vandens Liberijos mokyklose ir sutelkti bendruomenes siekiant prižiūrėti suteiktą infrastruktūrą ir tinkamai ja naudotis. Vykdant organizacijos „Gelbėkit vaikus“ organizuotą ir pagal Europos stabilumo priemonę (ESP) finansuojamą projektą buvo remiamas vaikų bei jaunimo dalyvavimas ir profesinis mokymas.

Madagaskaras

2015 m. pagrindiniai Madagaskaro prioritetiniai žmogaus teisių srities klausimai buvo pagrindinių laisvių propagavimas, moterų bei vaikų teisių propagavimas ir smurto panaikinimas, pagarba žmogaus teisėms viešojo administravimo bei teisingumo srityse ir parama pilietinei visuomenei bei žmogaus teisių gynėjams.

2015 m. pagal 8 straipsnį prezidentiniu lygmeniu buvo surengti du dialogai dėl iš esmės blogo teisingumo sistemos veikimo, visų pirma dėl veiksmingos kovos su korupcija ir neteisėta prekyba dalbergija, dėl esamų sunkumų, susijusių su saviraiškos laisve, ir naujo Ryšių kodekso, dėl kurio bus balsuojama 2016 m. liepos mėn. Kiti svarstyti klausimai buvo žmogaus teisių pažeidimai ir neteisėti mirties bausmės vykdymai, kuriuos šalies pietuose įvykdė saugumo pajėgos per represijas prieš ginkluotus banditus (*Dahalo*), vietos bendruomenių, pasisakančių prieš šių banditų nebaudžiamumą, priežiūra ir nepakankamas pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant ir įgyvendinant viešojo sektoriaus politiką.

2015 m. savivaldos rinkimai, kuriuose dalyvavo ganėtinai daug rinkėjų (50 %), buvo skaidrūs ir taikūs; juos laimėjo prezidento partija. Atsižvelgiant į dedamas pastangas stabilizuoti padėtį, gruodžio 29 d. buvo surengti senatorių rinkimai, o 2016 m. įvyks regionų rinkimai.

ES ypač daug dėmesio skiria pasikartojantiems bandymams neutralizuoti („iš viršaus į apačią“ naudojantis korumpuota teisingumo sistema) arba uzurpuoti („iš apačios į viršų“ politinių partijų veiksmais) Kovos su korupcija tyrimų agentūros BIANCO (remiamos pagal programą, įgyvendinamą pagal 11-ąjį EPF, siekiant pagerinti administravimą piliečių labui) darbą ir elgesiui su liudytojais, duodančiais parodymus dėl konkrečių korupcijos bylų (pavyzdžiui, Armando Marozafy ir Patricko Zakariasy). Be to, ES labai atidžiai stebi vietoje vykdomas misijas ir jas vykdo siekdama įvertinti korupcijos, prekybos ginklais ir saugumo pajėgų vykdomų operacijų siekiant kovoti su galvijų vagystėmis metu padarytų gyventojų žmogaus teisių pažeidimų raidą. Madagaskaro Prezidentas laikosi nuomonės, kad galvijų vagystės (darančios poveikį dešimtims tūkstančių zebu) prilygintinos atviram banditizmui ir organizuotam nusikalstamumui, kuris daro poveikį šalies ekonomikai bei saugumui ir yra atskirų žmogaus teisių pažeidimų atvejų priežastis. Jo nuomone, tik vykdant visa apimančią saugumo ir teisingumo sektoriaus reformą galima pasiekti ilgalaikį šios padėties pasikeitimą.

2015 m. vedant dialogą su pilietine visuomene daugiausia dėmesio buvo skiriama korupcijai ir žmogaus teisių pažeidimams, taip pat valdžios decentralizavimui (2015 m. liepos mėn. savivaldos rinkimai) ir būsimiems paramos poreikiams šiuo atžvilgiu. 2015 m. lapkričio mėn. Prezidento H. Rajaonarimampianina vizitas Briuselyje suteikė progą Europos institucijoms išreikšti savo susirūpinimą dėl paplitusios korupcijos ir lėtai vykdomų valdymo reformų šalyje; dėl to gyventojai negali pasinaudoti demokratija.

2015 m. įvykę trys ES Afrikos darbo grupės (COAFR) posėdžiai Madagaskaro klausimais padėjo nuolat informuoti ES valstybes nares apie vangią pažangą užtikrinant žmogaus teises šalyje.

2015 m. pradžioje Madagaskaras įsipareigojo laikytis visų JT Žmogaus teisių tarybos atlikto visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų ir 2015 m. kovo mėn. įstatymu panaikino mirties bausmę (tačiau šis sprendimas niekada nebuvo įvykdytas). Biudžete jau numatytos lėšos kitai svarbiai rekomendacijai dėl nepriklausomos Nacionalinės žmogaus teisių tarybos įkūrimo; ją planuojama įsteigti 2016 m. Iš esmės Taryba gerai įvertino Madagaskarą už tai, kad, nepaisant sunkumų siekiant įveikti politinę krizę, žmogaus teisių padėtis šalyje pradėjo šiek tiek gerėti.

Vadovaudamasi savo keturiais strateginiais prioritetais žmogaus teisių srityje 2015 m. ES toliau teikė paramą piliečių ir rinkėjų švietimui Madagaskare, propagavo vaikų teises pagal nacionalinę programą, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas pasinaudoti galimybe gauti išsilavinimą ir užtikrinti vaikų apsaugą nuo sekso turizmo ir prostitucijos, prekybos žmonėmis ir išnaudojimo šeimoje. Be to, ES siekė, kad būtų pagerintos nepilnamečių kalinimo sąlygos, ir dėjo pastangas, kad būtų propaguojamos moterų teisės pasitelkiant mokymą ir remiant labiausiai pažeidžiamų asmenų miestų vietovėse ekonominę ir socialinę emancipaciją. Kitos sritys, kurioms skirta ypač daug dėmesio, buvo rinkėjų mokymas rengiantis savivaldos rinkimams, viešojo administravimo ir teisminių institucijų pareigūnų pagarba žmogaus teisėms ir parama teisininkams. Be to, buvo finansuojami projektai siekiant pagerinti kalinimo sąlygas ir kalinių socialinę reintegraciją.

Gruodžio 10 d. minint Žmogaus teisių dieną ES delegacijos vadovas ir Madagaskaro pilietinės visuomenės organizacijos pasirašė šešis naujus projektus, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama pirmiau nurodytoms sritims; dar aštuoni projektai bus pasirašyti 2016 m. pradžioje. Ypač akcentuota parama pažeidžiamoms grupėms, kad jos turėtų galimybę naudotis ekonominėmis teisėmis.

Malavis

2015 m. įgyvendinant ES tikslus žmogaus teisių ir demokratijos srityje palaikant santykius su Malaviu daugiausia dėmesio buvo skirta politinėms teisėms, demokratiniam valdymui ir pažeidžiamų grupių teisėms.

Bendra žmogaus teisių padėtis šalyje 2015 m. išliko gana stabili, o pagrindinės problemos tebėra susijusios su lyčių lygybe ir smurtu prieš moteris bei vaikus, dideliu vaikų santuokų skaičiumi, diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, kalinimo sąlygomis kalėjimuose ir ekonominėmis bei socialinėmis teisėmis. Be to, 2015 m. buvo pateikta susirūpinimą keliančių pranešimų apie smurtą albinosų atžvilgiu ir jų žudymą.

Derindama veiklą su ES valstybėmis narėmis ES dalyvavo įvairių sudėčių diskusijose su Malaviu žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, įskaitant per politinį dialogą ir nuolatinį bendradarbiavimą su Malavio žmogaus teisių komisija.

ES teikė paramą rinkimų reformos procesui, kuriuo siekiama spręsti rinkimų sistemos ir rinkimų valdymo problemas, įskaitant tolesnę veiklą atsižvelgiant į 2014 m. ES rinkimų stebėjimo misijos išvadas.

Vietos lygmeniu ES toliau rėmė pastangas piliečių švietimo srityje pagal Nacionalinę piliečių švietimo iniciatyvą, kurią įgyvendinant daugiausia dėmesio skirta piliečių (įskaitant palankių sąlygų neturinčių asmenų grupes) nuomonės svarbos didinimui siekiant pagerinti atsakingų subjektų ir paslaugų teikėjų skaidrumą, atskaitomybę ir reagavimą.

2015 m. gegužės mėn. Malavio veiksmai žmogaus teisių srityje, kuriuos rėmė ES, buvo peržiūrėti pagal visuotinio periodinio vertinimo mechanizmą. Po peržiūros vyriausybė pritarė 132 rekomendacijoms ir atmetė 41 rekomendaciją. Dauguma atmestų rekomendacijų yra susijusios su mirties bausmės ir LGBTI asmenų klausimais.

Kalbant apie finansinį bendradarbiavimą, Malavis gavo ES paramą Malavio žmogaus teisių komisijos gebėjimams stiprinti, kad šalyje būtų geriau užtikrinama pagarba žmogaus teisėms. Teikiant pagalbą 2015 m. daugiausia dėmesio buvo skirta su žmogaus teisėmis susijusių teisės aktų įgyvendinimo stebėsenai ir kalėjimams skirtos institucinės sistemos stiprinimui. Be to, ES teikė paramą vietoje atliekamiems tyrimams ir žmogaus teisėmis pagrįstam požiūriui į biudžeto analizę.

ES toliau rėmė lyčių lygybės darbotvarkę kartu su Jungtinių Tautų gyventojų fondu įgyvendindama projektą, skirtą lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo klausimams, taip pat vykdydama mažesnės apimties darbą kartu su vietos NVO. Vykdant propagavimo veiklą, lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo programa buvo prisidėta prie naujo Santuokos, skyrybų ir šeiminių santykių akto, kuriuo nustatytas leidžiamas santuokinis amžius yra 18 metų, parengimo ir priėmimo parlamente.

ES ir jos valstybės narės toliau rėmė vietos PVO, propaguojančias mažumoms ir pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, įskaitant LGBTI asmenis ir neįgaliuosius, teises. Vaikų teisių klausimas taip pat sprendžiamas įgyvendinant projektus, kuriais remiamos patobulintos vaiko apsaugos sistemos.

Malis

2015 m. Malyje įvyko du svarbiausi įvykiai – gegužės 15 d. ir birželio 20 d. ginkluotų grupuočių koordinavimo koalicija pasirašė Taikos ir susitaikymo Malyje susitarimą ir visoje šalyje padidėjo nesaugumas bei suintensyvėjo teroristinė veikla, kuri pavojingai išplito į pietus.

Vasario 9 d. Užsienio reikalų tarybos išvadose buvo pakartotas ES įsipareigojimas remti Malio siekius eiti vystymosi, taikos, susitaikymo ir stabilumo keliu. Teikiant šią paramą būtina, kad Malio vyriausybė darytų pažangą valdymo, demokratijos, teisinės valstybės, teisingumo ir saugumo sektorių reformos ir kovos su nebaudžiamumu srityse. Dedant pastangas stabilizuoti padėtį turi būti siekiama užtikrinti gyventojų, visų pirma moterų ir vaikų, saugumą.

Naujai paskirtas ES specialusis įgaliotinis Sahelyje Ángelis Losada gruodžio 17–18 d. pirmą kartą oficialiai lankėsi Bamake, kur pabrėžė, kad Malis Europos Sąjungai yra svarbus, ir kad svarbu užtikrinti pagarbą žmogaus teisėms bei spręsti saugumo klausimus.

Vasario 17 d. ES už humanitarinę pagalbą ir krizių valdymą atsakingas Komisijos narys Ch. Stylianidesas lankėsi Malyje ir surengė diskusijas su Prezidentu I. B. Keïta dėl maisto trūkumo ir netinkamos vaikų mitybos problemų, su kuriomis susiduria Malio gyventojai.

ES prioritetai demokratijos srityje yra susiję su Malio valstybės stiprinimu ir jos vykdoma veikla vietoje, visų pirma šiaurinėje dalyje. Siekiant šio tikslo Malio valdžios institucijoms teikiama parama, kad būtų užtikrinti laisvi ir skaidrūs rinkimų procesai, lyčių lygybė, geras valdymas (įskaitant kovą su korupcija ir neteisėtu praturtėjimu), teisingumo sektoriaus reforma ir Malio saugumo pajėgų modernizavimas bei profesionalumo didinimas vykdant saugumo sektoriaus reformą.

Žmogaus teisės yra integruotos į kiekvieną šios paramos aspektą, nes pagarba pagrindinėms teisėms ir jų propagavimas yra vienintelis būdas galutinai įveikti dabartinę krizę, sutvirtinti valstybės struktūras ir sustiprinti paslaugas.

ES tenka vienas iš pagrindinių vaidmenų atliekant stebėseną po taikos susitarimo sudarymo ir šiuo metu ji pirmininkauja Susitarimo stebėsenos komiteto (pranc. *Comité de suivi de l'Accord)* socialinio ir ekonominio vystymosi pakomitečiui. Šis įsipareigojimas užtikrinti taiką ir stabilumą taip pat vykdomas aktyviai prisidedant prie politinio dialogo žmogaus teisių klausimais, tokiu būdu Malio valdžios institucijas, pilietinę visuomenę ir ginkluotas grupuotes įtraukiant į politines konsultacijas ir derybas. Bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP) misijos, ES mokymo misija ir ES pajėgumų stiprinimo misija Malyje (EUCAP Sahel Mali) į savo mokymus taip pat integravo žmogaus teisių modulius.

2015 m. spalio 14 d. buvo paskirti 15 Tiesos, teisingumo ir susitaikymo komisijos narių, nors ji dar nepradėjo veikti.

Gruodžio mėn. buvo priimtas įstatymas, kuriuo nustatytos išrinktų ir paskirtų valstybės pareigūnų kvotos pagal lytis; juo pradėtas naujas lyčių lygybės Malio viešajame sektoriuje laikotarpis.

Veiklos lygmeniu 2015 m. ES keletą kartų ėmėsi veiksmų žmogaus teisių propagavimo ir apsaugos srityje. Pavyzdžiui, pasinaudojant EDŽTRP skubios pagalbos dotacija vienas žmogaus teisių gynėjas ir jo šeima buvo laikinai perkelti į saugią vietą užsienyje.

Įgyvendinant kitas iniciatyvas pagal EDŽTRP buvo sprendžiami tokie klausimai kaip gatvės vaikų problema, kalinių teisės ir parama pilietinei visuomenei jai atliekant žmogaus teisių pažeidimų stebėtojos vaidmenį.

Per dvejus metus Nacionalinei žmogaus teisių komisijai buvo suteikta didelė 250 000 EUR dotacija teisės aktais nustatytai jos veiklai ir reformai remti. Be to, 2015 m. buvo pasirašytos keturios pagrindinės dotacijų sutartys, kurių bendra vertė 1 500 000 EUR; jos apima priverstines santuokas, smurtą prieš vaikus bei jų išnaudojimą ir pilietiškumo propagavimą tarp jaunų žmonių (visų pirma šiaurinėje dalyje).

ES delegacija Bamake ir ES valstybės narės toliau prisidėjo prie paramos rinkimų procesui projekto (PRPP). Kadangi 2015 m. administracijos rinkimai buvo atidėti, jie turėtų būti surengti 2016 m. 2015 m. atliekant darbą pagal PRPP daugiausia dėmesio skirta gyventojų surašymui, kurį atliko civilinės metrikacijos tarnyba, siekiant sudaryti daugiau galimybių laisviems, atstovaujamiesiems ir skaidriems demokratiniams rinkimams.

Specialios lėšos iš 10-ojo EPF buvo skirtos teisingumo sektoriaus reformai, kurią remia ES. Šia programa siekiama teikti struktūrinę paramą sulaikymo centrų rekonstrukcijai ir daugiapakopiam požiūriui į teisingumo sektoriaus reformą.

Mauritanija

Siekdama tikslų žmogaus teisių srityje 2015 m. ES toliau ypač daug dėmesio skyrė tam tikriems prioritetiniams Mauritanijos klausimams, pavyzdžiui, teisingumo sistemos tobulinimui, kovai su vergija, diskriminacijai dėl etninės priklausomybės ir lyties, NVO statusui, mirties bausmės panaikinimui ir kovai su kankinimu, netinkamu elgesiu ir priverstiniu dingimu. Be to, ypač daug dėmesio buvo skiriama etniniams konfliktams ir (religinės) saviraiškos laisvei.

2015 m. teisėkūros srityje įvyko du svarbūs pokyčiai: buvo priimti du įstatymai – vienas, kriminalizuojantis kankinimą ir kitokį nežmonišką arba žiaurų elgesį kaip nusikaltimus žmoniškumui, o kitas – nustatantis nacionalinį kankinimo ir netinkamo elgesio prevencijos mechanizmą. Priimtas naujas kovos su vergija įstatymas pakeitė 2007 m. įstatymą; juo maksimali laisvės atėmimo bausmė už vergijos nusikaltimą padidinta dvigubai (nuo 10 iki 20 metų). Be to, juo galiausiai pripažinta pilietinės visuomenės organizacijų (tik tų, kurios atitinka tam tikrus kriterijus) teisė kaip civilinei šaliai aukų vardu pateikti skundus teismuose. Jame taip pat numatyta nemokama teisinė pagalba aukoms ir nurodyta jų teisė į žalos atlyginimą.

Susirūpinimą sukėlė tai tas, kad Ministrų taryba priėmė įstatymo dėl asociacijų projektą nesurengusi išankstinių viešų konsultacijų su pilietine visuomene; projekte paliekama galioti dabartinė sistema, pagal kurią reikalaujama gauti išankstinį leidimą, ir Vidaus reikalų ministerijai suteikiama veiksmų laisvė NVO ir politinių partijų atžvilgiu.

Nepaisant per pastaruosius kelerius metus padarytos teisinės ir institucinės pažangos žmogaus teisių srityje, visų pirma tarptautinių konvencijų priėmimo, tarptautinė bendruomenė toliau reiškė didelį susirūpinimą dėl kelių sričių ir nurodė, kad iš tikrųjų teisės aktai nėra įgyvendinami. Vis dar neišspręstos šios problemos, susijusios su vyriausybės vykdoma teisminių institucijų kontrole, nebaudžiamumu ir atsakomybės trūkumu, užgauliu teisėsaugos pareigūnų elgesiu, susirinkimų laisvės varžymu, smurtu prieš moteris, vaikų, ankstyvomis ir priverstinėmis santuokomis, rasine bei etnine diskriminacija ir vaikų darbu. Dar reikia spręsti nežmoniškų sąlygų kalėjimuose, savavališkų suėmimų ir pernelyg ilgo kardomojo kalinimo problemas.

2015 m. birželio mėn. TDO standartų taikymo komitetas nagrinėjo, ar Mauritanija laikosi Konvencijos dėl priverstinio ar privalomojo darbo, ir daugiausia dėmesio skyrė vis dar neišspręstai vergijos problemai.

2015 m. lapkričio mėn. Ženevoje JT atliko žmogaus teisių Mauritanijoje visuotinį periodinį vertinimą. Dauguma rekomendacijų buvo susijusios su naudojamos vergijos, prekybos žmonėmis ir kankinimo praktikos panaikinimu, mirties bausmės panaikinimu, kova su moterų lyties organų žalojimu, moterų įgalėjimu, moterų bei vaikų teisių apsauga ir tam tikrų pagrindinių žmogaus teisių dokumentų ratifikavimu.

ES nuolatinis dialogas su valdžios institucijomis ir žmogaus teisių gynėjais yra viena iš pagrindinių ES delegacijos Mauritanijoje darbo krypčių. 2015 m. ES surengė du oficialius susitikimus su žmogaus teisių gynėjais ir du politinio dialogo susitikimus su vyriausybe pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį, kuriuose buvo aptarti ir žmogaus teisių klausimai.

ES teikė paramą rengiant naują įstatymą siekiant užkirsti kelią visų formų smurtui prieš moteris, tačiau jo pateikimas parlamentui buvo atidėtas. ES delegacija nuolat pabrėžė, koks svarbus yra jo priėmimas. Be to, ji nurodė, kad būtina geriau įgyvendinti nepilnamečių justiciją, visų pirma nepilnamečių įkalinimo kartu su suaugusiaisiais alternatyvas.

Itin svarbūs incidentai, dėl kurių ES vietos lygmeniu paskelbė pareiškimus, buvo šie: aklavietė šeicho Ould Mohamedo Ould M'Kheitiro teismo byloje; byla buvo užvilkinta apeliacinio skundo etape po to, kai 2014 m. pabaigoje jis buvo nuteistas mirties bausme už apostazę; ir kovos su vergija judėjimo „Iniciatyva dėl abolicionistinio judėjimo atgaivinimo“ (pranc. *Initiative de Resurgence du Mouvement Abolitionniste*) lyderių Biramo Ould Dah Abeido ir Brahimo Bilalo Ramdhane’o nuteisimas dvejų metų laisvės atėmimo bausme už dalyvavimą neteisėtoje demonstracijoje prieš vergiją ir žemės nusavinimą.

2015 m. buvo įgyvendinti trys nauji projektai pagal EDŽTRP. Jie apėmė pagrindinius strateginius prioritetus, pavyzdžiui, smurto prieš tarnaitėmis įdarbintas jaunas moteris prevenciją, buvusių vergų ekonominį įgalėjimą, paramą taikiam bendruomenių sambūviui ir ginčų dėl žemės sprendimą.

Mauricijaus Respublika

ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje palaikant santykius su Mauricijaus Respublika yra šie: toliau propaguoti pagarbą žmogaus teisėms, demokratijai ir teisinei valstybei, ypač daug dėmesio skiriant smurto dėl lyties problemai ir kovai su smurtu prieš vaikus. ES toliau dalyvavo įvairių sudėčių diskusijose su Mauricijaus Respublika žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, pasitelkdama politinį dialogą ir vykdydama vystomąjį bendradarbiavimą. Staigiai išaugus korupcijos bylų skaičiui padidėjo susirūpinimas dėl valdymo klausimų šioje šalyje. Vyriausybė nustatė, kad skaidrumas ir geras valdymas turi būti svarbiausios prioritetinės sritys. Tačiau kai kuriuos vyriausybės veiksmus opozicija įvardijo kaip politinį kerštą. Mauricijaus perkėlimas į 2 lygio stebėjimo sąrašą JAV valstybės departamento 2015 m. metinėje prekybos žmonėmis ataskaitoje kelia susirūpinimą.

2015 m. balandžio mėn. ES įvykdė demaršą, kad Mauricijus galėtų prisijungti prie JT sutarties dėl prekybos ginklais. 2015 m. liepos mėn. Mauricijus prisijungė prie šios sutarties. 2015 m. spalio mėn. Mauricijaus vyriausybė deponavo savo prisijungimo prie Konvencijos dėl kasetinių šaudmenų dokumentą. ES taip pat įvykdė demaršą dėl ES prioritetų JT Trečiajame komitete.

ES paskelbė vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos pareiškimus dėl Tarptautinės kovos su mirties bausme dienos.
Ataskaitiniais metais ES paspartino savo dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis, dalyvaudama ir finansiškai prisidėdama prie kampanijų, kuriomis siekiama propaguoti moterų teises, kad būtų aktyviau nacionaliniu lygmeniu reaguojama į smurtą dėl lyties, taip pat didinamas informuotumas ir pradėtas viešas dialogas.

Kalbant apie finansinį bendradarbiavimą, Mauricijaus Respublikai teikiamas finansavimas pagal ES teminę biudžeto eilutę nevalstybiniams subjektams remti. Pasibaigus 2013 m. paskelbtam kvietimui teikti paraiškas, ES delegacija įgyvendina keturias sutartis su vaikų ir moterų teisių srityje veikiančiomis NVO.

2015 m. Mauricijui buvo skirtas 0,1 mln. EUR paketas pagal EDŽTRP veiksmams įgyvendinti nuo 2016 m. Dėl šių lėšų programavimo bus nuspręsta pasikonsultavus su žmogaus teisių gynėjais ir kitais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais. Be to, ES toliau teikė finansinę paramą Mauricijaus Respublikai pagal 86 mln. EUR vertės paramos biudžetui programą. Du iš šioje programoje nustatytų rodiklių yra susiję su gimdyvių sveikatos propagavimu ir vaikų mirtingumo mažinimu.

Mozambikas

2015 m. politinė įtampa ir vietos ginkluoti konfliktai, prasidėję po 2014 m. spalio mėn. rinkimų, tęsėsi 2015 m. Tai sukėlė papildomą spaudimą demokratiniam bei susitaikymo procesui ir sukūrė aplinką, kurioje žmogaus teisių pažeidimų tikimybė yra vis didesnė, nepaisant teigiamų veiksmų, kurių Mozambiko valdžios institucijos ėmėsi kai kuriose srityse.

Vasario mėn. ES rinkimų stebėjimo misija Mozambike surengė atsakomąjį vizitą ir paskelbė savo galutinę ataskaitą ir pagrindines rekomendacijas dėl būsimų rinkimų. Be to, ES toliau teikė paramą žmogaus teisių, piliečių švietimo, informacijos laisvės ir demokratijos srityse veikiančioms PVO ir parlamentui. Kalbant apie valstybes nares, Portugalija surengė Mozambiko ir Portugalijos parlamentų mainų vizitus, o Suomija rėmė vietos universitetuose vykdomus politikos mokslinius tyrimus, susijusius su demokratizacija.

Kalbant apie teisinę valstybę, 2015 m. birželio mėn. įsigaliojo persvarstytas Baudžiamasis kodeksas, kuriuo legalizuotas abortas ir panaikinti kaltinimai, susiję su „gamtai prieštaraujančiais veiksmais“; iš esmės tai buvo aiškinama kaip homoseksualumo dekriminalizavimas. Šiuo kodeksu supaprastinamos tam tikros baudžiamosios procedūros, sutrumpinamas kardomojo kalinimo laikotarpis ir numatomos su laisvės atėmimu nesusijusios bausmės.

ES ir kelios valstybės narės rėmė gebėjimų stiprinimą teisingumo sektoriuje. ES teikė paramą prokuratūrai, kovos su korupcija tarnybai ir Aukščiausiajam Teismui. Portugalija pasirūpino generalinių prokurorų bendradarbiavimu. Vokietija rėmė teisingumo sistemos decentralizaciją, ombudsmeną ir Etikos komitetą. ES, Italija ir Švedija taip pat rėmė iniciatyvas, kuriomis siekiama pagerinti galimybes naudotis įtraukia teismų sistema.

Kalbant apie saviraiškos laisvę, pagal 2015 m. pasaulio spaudos laisvės indeksą Mozambiko reitingas sumažėjo šešiais punktais (85/180). Tačiau jis priėmė įstatymą dėl galimybės gauti informaciją; šio įstatymo nebuvimas buvo laikomas vienu iš pagrindinių trūkumų. ES, visų pirma Švedija, rėmė pilietinės visuomenės pastangas prisidėti prie naujojo įstatymo bei jo reglamentavimo ir kartu su G 14 valstybėmis narėmis palaikė nuolatinį dialogą su vyriausybe siekdamos, kad teisė į informaciją būtų įtraukta į bendrą paramos biudžetui veiklos rezultatų vertinimo sistemą. Be to, ES skatino skleisti informaciją remdama Nacionalinį bendruomenių radijo stočių forumą.

Kovo mėn. buvo nužudytas konstitucinės teisės profesorius Gilles Cistacas. Šis akademikas buvo žinomas dėl savo teisinės nuomonės dėl RENAMO pasiūlymo dėl autonominių provincijų suderinamumo su Konstitucija. Rugpjūčio mėn. buvo nušautas žurnalistas Paulo Machava, tačiau jo nužudymo motyvai dar nėra žinomi. Šių žmogžudysčių tyrimai dar nedavė rezultatų, bet ES toliau atidžiai stebi šio klausimo sprendimą ir teisėjo D. Silica nužudymo 2014 m. tyrimą.

Rugpjūčio mėn. vyko plataus atgarsio teismo procesas dėl garbės ir orumo įžeidimo prieš garsų akademiką Carlosą Nuno Castel-Branco, „Facebook“ paskelbusį įrašą, kuriame kritikuojamas buvęs Prezidentas A. Guebuza, ir prieš žurnalistą Fernando Mbanze, pakartotinai paskelbusį tekstą. Abu kaltinamieji buvo išteisinti. Tačiau prokuratūra pateikė apeliacinį skundą dėl abiejų sprendimų. Teismo procesą stebėjo kelios valstybės narės.

Be to, buvo dedamos pastangos siekiant remti asociacijų laisvę bei PVO ir viešojo sektoriaus atskaitomybės reikalaujančias platformas, įskaitant paramą darbuotojų sąjungų kūrimui.

ES ir kelios valstybės narės taip pat remia veiklą, susijusią su lyčių lygybe ir moterų įgalėjimu, ypač daug dėmesio skirdamos smurtui dėl lyties ir vaikų santuokoms. Beveik 50 % mergaičių Mozambike vis dar išteka nesulaukusios 18 metų. Vaikų santuoka yra neteisėta, tačiau pagal įstatymą už ją nebaudžiama. Gruodžio mėn. vyriausybė priėmė Nacionalinę vaikų santuokų prevencijos ir panaikinimo strategiją. Kitos ES veiklos sritys apima paramą galimybės gauti išsilavinimą, moterų politinio dalyvavimo ir teisinės pagalbos srityse. ES ir kelios valstybės narės teikia paramą NVO, profesinėms sąjungoms ir vyriausybės veiklai, kuria siekiama didinti visuomenės informuotumą apie vaikų teises ir išnaudojimo riziką, tuo pačiu sudarant palankesnes sąlygas galimybei gauti išsilavinimą ir naudotis socialinėmis paslaugomis.

Antrasis Mozambiko visuotinio periodinio vertinimo posėdis įvyks 2016 m. sausio 19 d. Vyriausybės ataskaitoje pabrėžta, kad kalinimo sąlygos ir perpildyti kalėjimai yra viena iš pagrindinių problemų, tačiau PVO šešėlinėje ataskaitoje daugiausia dėmesio skirta tokioms sritims kaip teisė kreiptis į teismą, seksualinės mažumos, bendruomenių tiesės ir saviraiškos laisvė. Nuo paskiausio 2011 m. atlikto visuotinio periodinio vertinimo Mozambikas ėmėsi priemonių, kad toliau būtų stiprinama žmogaus teisių sistema, pavyzdžiui, ratifikavo JT konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą ir priėmė įstatymą dėl galimybės gauti informaciją. Tačiau jis dar neįvykdė įsipareigojimų ratifikuoti Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą ir Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto fakultatyvinį protokolą. Be to, nebuvo pratęsti nuolatiniai kvietimai pagal Žmogaus teisių tarybos specialiąsias procedūras. Nuolatiniai pranešimai apie policijos vykdomus savavališkus sulaikymus, neproporcingą jėgos naudojimą ir net žudymus rodo, jog veikiausiai deramai nesilaikyta rekomendacijų, kad šios problemos būtų išspręstos. JT specialusis pranešėjas neteisminio, neatidėliotino ir savavališko mirties bausmės vykdymo klausimais nuo 2008 m. laukia vyriausybės atsakymo dėl vizito.

2015 m. nerimą taip pat kėlė pranešimai apie albinosų persekiojimą (žudymus juodosios magijos ceremonijų tikslais) tam tikrose šalies dalyse. Vyriausybė paskyrė komitetą, kuris parengtų albinosų apsaugos priemones, taip pat planuojama surengti visuomenės informavimo apie albinizmą kampanijas.

Namibija

Namibija turi pažangią teisės aktų sistemą žmogaus teisių apsaugos srityje ir yra prisijungusi prie daugelio tarptautinių konvencijų šioje srityje. Be to, ji yra viena iš nedaugelio šalių, priėmusių veiksmų planą žmogaus teisių srityje. Ji yra įgyvendinusi nemažai visuotiniame periodiniame vertinime pateiktų rekomendacijų ir taip pat pripažįsta pagrindinius trūkumus, susijusius su LGBTI asmenų padėtimi. Tačiau socialinių ir ekonominių teisių įgyvendinimas yra nepakankamas. 2011 m. visuotiniame periodiniame vertinime nurodyti pagrindiniai trūkumai yra susiję su teise kreiptis į teismą, padėtimi sulaikymo centruose, mažumų (visų pirma bušmėnų) apsauga ir smurtu dėl lyties.

Ši šalis gerai įvertinta pagal spaudos laisvės indeksą ir Afrikos valdymo Ibrahimo indeksą. Be to, per pastaruosius metus Namibijoje gerokai padidėjo moterų dalyvavimas politikoje. Nepaisant to, nedarbas, skurdas ir nelygybė tebėra pagrindinės Namibijos problemos, kurios taip pat daro poveikį žmogaus teisių padėčiai šalyje[9]. Ši socialinė bei ekonominė aplinka ir piktnaudžiavimas narkotikais bei alkoholiu, nepakankamas švietimas ir tam tikros socialinės nuostatos sudaro palankias sąlygas aplinkai, kurioje daugėja smurto prieš moteris ir mergaites atvejų.

Teigiamas žingsnis vaikų teisių srityje buvo ilgai laukto Vaikų priežiūros ir apsaugos akto priėmimas 2015 m. kovo mėn. Jis turėtų įsigalioti 2016 m. ES ir jos valstybės narės atidžiai stebės šio akto įgyvendinimą. Neseniai, 2015 m. lapkričio 26 d., ES vykdyta vyriausybės informavimo apie visų formų smurtą prieš vaikus ir moteris veikla patvirtino, kad Namibijoje šios problemos yra gerai žinomos. Diskusijose daugiausia dėmesio buvo skirta vaikų, ankstyvoms bei priverstinėms santuokoms, kurios nuo nepriklausomybės paskelbimo kriminalizuotos Namibijos nacionalinės teisės aktais. Nepaisant to, dar yra tam tikrų problemų, susijusių su smurtu prieš vaikus čiabuvių (ypač bušmėnų) bendruomenėse.

Dar neišspręsta vaikų teisių problema, susijusi su gimimo liudijimų išdavimu; jie automatiškai išduodami ligoninėse, tad namuose arba atokiuose regionuose gimę vaikai lieka be liudijimų.

2015 m. naujoji vyriausybė ėmėsi tam tikrų svarbių priemonių dėl čiabuvių tautų. Etninis bušmėnas buvo paskirtas Prezidento kanceliarijos ministro, atsakingo už marginalizuotų bendruomenių klausimus, pavaduotoju siekiant konkrečiai išnagrinėti bušmėnų ir kitų marginalizuotų bendruomenių problemas. 2015 m. birželio mėn. Ombudsmeno biuras baigė rengti baltąją knygą dėl marginalizuotų bendruomenių teisių. Be to, ombudsmenas vykdė lobistinę veiklą siekdamas, kad marginalizuotų bendruomenių teisės būtų įtrauktos į 2015–2019 m. nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje.

[9] 29 % Namibijos gyventojų yra laikomi vargingais arba labai vargingais, GINI koeficientas yra 0,58, o nedarbo lygis – 33,8 %.

2015 m. rugsėjo mėn. pagaliau buvo priimtas sprendimas Kaprivio valstybės išdavimo teismo procese. Ilgiausias Namibijos teismo procesas dėl separatistinio ginkluoto išpuolio Kaprivio ruože jau ilgus metus buvo dėmė Namibijos žmogaus teisių srityje. Šis teismo procesas neprilygsta nė vienam teismo procesui Namibijos teisės istorijoje; jame dalyvavo precedento neturintis didelis kaltinamųjų, kurie beveik 12 metų buvo teisiami už 278 nusikaltimus, skaičius. Šiame teismo procese buvo išteisinti 35 valstybės išdavimu, žmogžudyste ir pasikėsinimu nužudyti apkaltinti asmenys, o tais pačiais nusikaltimais kaltinti 30 asmenų buvo pripažinti kaltais. 12 metų kalėjime praleidę išteisinti asmenys pradėjo civilinio ieškinio prieš valstybę dėl neteisėto kalinimo procesą.

2015 m. ES ir jos valstybės narės ne tik vykdė demaršus žmogaus teisių klausimais, bet ir rėmė veiklą Namibijoje, susijusią su kankinimų prevencija, parlamento stiprinimu, lyčių lygybe, vaikų teisėmis, čiabuvių tautomis ir NVO bei pilietinių teisių srityje veikiančių organizacijų gebėjimų stiprinimu. ES Žmogaus teisių darbo grupė reguliariai posėdžiauja, kad aptartų demokratijos ir žmogaus teisių klausimus. 2015 m. Europos Sąjunga finansavo programą, kuria siekiama pagerinti parlamento veiklos rezultatus ir vidaus atskaitomybę tam, kad būtų remiamas jo dalyvavimas įgyvendinant Namibijos vystymosi darbotvarkę. Be to, ES remia projektą, kuriuo siekiama sustiprinti pilietinės visuomenės indėlį Namibijos darnaus vystymosi ir socialinio bei ekonominio teisingumo srityse. Pagal trečią Namibijoje vykdomą ES programą daugiausia dėmesio skiriama paramai vyriausybei, visų pirma Švietimo ministerijai, siekiant užtikrinti vienodas galimybes žemesnio išsilavinimo asmenims naudotis kokybiškomis, veiksmingomis švietimo paslaugomis ir sumažinti nelygybę galimybių mokytis mokykloje ir kokybės atžvilgiu pasitelkiant poreikiais grindžiamą planavimą. Be to, pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir Pilietinės visuomenės bei vietos valdžios institucijų (CSO-LA) teminę biudžeto eilutę ES remia Namibijos ir Europos NVO įgyvendinant kelis projektus šiose srityse: teisės kreiptis į teismą, rinkimų ir rinkėjų švietimo, smurto dėl lyties, našlaičių ir pažeidžiamų vaikų, įskaitant klausos sutrikimų turinčius vaikus, pažeidžiamų paauglių, įskaitant užsikrėtusius ŽIV / sergančius AIDS paauglius, LGBTI asmenų klausimų ir decentralizacijos proceso stiprinimo.

Nigeris

Nepaisant tam tikrų valdžios institucijų pastangų, 2015 m. žmogaus teisių padėtis Nigeryje nepagerėjo. Taip yra daugiausia dėl įsisenėjusių institucinių trūkumų ir pablogėjusios saugumo padėties, kurie trukdo vykdyti struktūrines reformas ir įgyvendinti tarptautines žmogaus teises. Be to, atsižvelgiant į tai, kad Nigeris yra viena iš pagrindinių tranzito iš Vakarų Afrikos į Europą šalių, jis turi spręsti neteisėtos migracijos ir su ja susijusios neteisėtos prekybos, taip pat iš kitų šalių grįžtančių asmenų ir užstrigusių migrantų klausimus.

Grupuotės „Boko Haram“ veiksmų suintensyvėjimas pietryčių regione yra vienas iš pagrindinių apsunkinančių veiksnių; kasdien vykdomi išpuoliai prieš civilius gyventojus ir saugumo pajėgas. Be to, kovodamos su grupuote „Boko Haram“ saugumo pajėgos padarė žmogaus teisių pažeidimų; jos ne visuomet yra pasirengusios laikytis tarptautinių normų. Akivaizdus to pavyzdys yra jų vykdyti didelio masto gyventojų perkėlimai ir šimtų gyventojų, įskaitant vaikus, žmogaus teisių gynėjus ir žurnalistus, suėmimai.

Dėl saugumo padėties, Difos regione paskelbtos nepaprastosios padėties ir įtampos prieš rinkimus (prezidento ir parlamento rinkimai įvyko 2016 m. vasario mėn.) saugumo pajėgos piktnaudžiavo įgaliojimais, visų pirma pažeisdamos saviraiškos, susirinkimų ir spaudos laisvę. 2015 m. sausio mėn. įvykusių smurtinių demonstracijų prieš „Charlie Hebdo“ redakciją metu buvo sunaikinta daug krikščionių bažnyčių bei turto ir žuvo dešimtys žmonių. Nepaisant greito valdžios institucijų reagavimo, šis staigus smurto padidėjimas rodo, kad religija tampa vis svarbesnė šalies socialiniame bei ekonominiame gyvenime ir kad plačiai paplitusios radikalios pažiūros. Be to, metų pabaigoje buvo paskelbta apie nesėkmingą bandymą įvykdyti perversmą; tai dar kartą parodė įtemptą politinę padėtį.

Nigeryje vis dar pasitaiko moterų diskriminacijos ir smurto prieš jas atvejų. Nepaisant to, kad Nigerio valdžios institucijos supranta nekontroliuojamo demografinio augimo pasekmes, jos susiduria su tradicijų svarba, todėl negali daryti pažangos užtikrinant, kad moterys galėtų įgyti geresnį išsilavinimą. Tai aiškiai parodė Nacionalinės asamblėjos nesugebėjimas daryti pažangą Šeimos kodekso srityje vaikų, ankstyvų ir priverstinių santuokų klausimais, taip pat tai, kad nepavyko panaikinti Nigerio išlygų dėl JT konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims.

ES prioritetai žmogaus teisių srityje Nigeryje apima pagarbą demokratijos principams ir teisinei valstybei, teisingumo sistemos stiprinimą, visų pirma teisę kreiptis į teismą ir kalinimo sąlygas, taip pat moterų ir vaikų teisių apsaugą. Šie prioritetai yra išdėstyti tokiose konkrečiose iniciatyvose kaip Lyčių lygybės veiksmų planas ir bendradarbiavimo su pilietine visuomene veiksmų gairės. Politinio dialogo susitikimai pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį buvo viena iš svarbiausių priemonių, kurią pasitelkdama ES galėjo jai susirūpinimą keliančius žmogaus teisių srities klausimus perduoti vyriausybei. Be to, ES delegacija Niamėjuje palaikė ryšius su Nigerio valdžios institucijomis dėl rengimosi JT atliekamam žmogaus teisių visuotiniam periodiniam vertinimui, kuris įvyks 2016 m. sausio mėn.

Verta atkreipti dėmesį į tam tikrus veiksmus, kurių buvo imtasi 2015 m. Tarptautinę žmogaus teisių dieną ES delegacija Niamėjuje ėmėsi dviejų iniciatyvų kovos su visų formų smurtu prieš moteris ir vaikus srityje, daugiausia dėmesio skirdama vaikų, ankstyvų ir priverstinių santuokų ir moterų lyties organų žalojimo klausimams. Buvo patvirtinti keturi nauji projektai pagal EDŽTRP, apimantys sąlygų kalėjimuose, įskaitant įkalintų nepilnamečių gyvenimo sąlygas, gerinimą ir kovą su vaikų santuokomis. Misija EUCAP SAHEL Niger toliau organizuoja saugumo pajėgų ir tam tikrų teisingumo srities suinteresuotųjų subjektų mokymą tinkamo kovos su terorizmu teisės aktų įgyvendinimo visiškai laikantis tarptautinės žmogaus teisių teisės ir humanitarinės teisės, baudžiamosios teisės ir užtikrinant aukų bei pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, moterų, vaikų ir pabėgėlių, apsaugą tema.

Nigerija

2015 m. ES, vykdydama veiklą Nigerijoje žmogaus teisių ir demokratijos srityje, daugiausia dėmesio skyrė tų metų prioritetams, pavyzdžiui, prezidento rinkimams, tebevykstančiam grupuotės „Boko Haram“ sukilimui, saugumo ir teisingumo sektoriaus reformai, mirties bausmės panaikinimui ir vaikų teisėms.

2015 m. įvykę visuotiniai rinkimai buvo istoriniai; pirmą kartą nuo to laiko, kai 1999 m. buvo užbaigtas karinis valdymas ir taikiai perduota valdžia, juos laimėjo opozicija. Nigerijos gyventojai parodė, kad yra įsipareigoję siekti demokratijos, ir tapo pavyzdžiu kitoms Afrikos šalims. Tačiau taip pat reikia pasakyti, kad itin konkurencingiems rinkimams pakenkė smurto, piktnaudžiavimo pareigomis ir bandymų manipuliuoti atvejai. Buvo pranešta, kad dėl su rinkimais susijusio smurto žuvo 160 žmonių. ES nusiuntė rinkimų stebėjimo misiją, kurią už jos teigiamą indėlį stiprinant demokratiją Nigerijoje gyrė įvairūs rinkimų srities suinteresuotieji subjektai.

Naujasis Prezidentas Muhammadu Buhari, kuris pradėjo eiti pareigas gegužės mėn. pabaigoje, akcentavo naujosios vyriausybės įsipareigojimą žmogaus teisių srityje, visų pirma kovojant su grupuotės „Boko Haram“ sukilėliais, nes 2015 m. toliau buvo daromi šiurkštūs žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimai. Nepaisant Nigerijos ir kaimyninių ginkluotųjų pajėgų padarytos pažangos ir daugumos grupuotės „Boko Haram“ kontroliuotų vietovių susigrąžinimo, sukilėliai toliau vykdė išpuolius prieš civilius gyventojus naudodami bombas ir vykdydami savižudžių išpuolius, taip pat žudymą, kankinimą, iššaginimą, priverstines santuokas, vaikų verbavimą į kareivius ir mokyklų bei turto naikinimą. 2015 m. grupuotės „Boko Haram“ įvykdytų išpuolių metu žuvo daugiau kaip 3 600 civilių gyventojų. Be to, ši teroristinė grupė išplėtė savo veiksmus ir vykdė išpuolius kaimyninėse šalyse (Čade, Nigeryje ir Kamerūne), keldama grėsmę taikai ir saugumui regione. Pranešama, kad humanitarinės smurto pasekmės yra sparčiausiai didėjanti krizė Afrikoje; apskaičiuota, kad yra apie 2,2 mln. šalies viduje perkeltų asmenų ir daugiau kaip 190 000 į kaimynines šalis pabėgusių Nigerijos gyventojų.

Nigerijos kariuomenė toliau laikėsi itin griežto požiūrio į sukilėlius. 2015 m. birželio mėn. paskelbtoje ataskaitoje organizacija „Amnesty International“ nurodė, kad Nigerijos kariuomenė neteisėtai nužudė daugiau kaip 1 200 žmonių, o 7 000 vyrų ir berniukų žuvo karinio kalinimo metu. Ataskaitoje paraginta ištirti Nigerijos vyresniųjų karininkų įvykdytus karo nusikaltimus. Be to, didelį nerimą kelia šimtų musulmonų šiitų protestuotojų, priklausančių Nigerijos grupės islamo judėjimui Zarijoje, Kadunos valstijoje, masinės žudynės, kurias, kaip teigiama, 2015 m. gruodžio mėn. įvykdė Nigerijos kariškiai. Nigerijos kariuomenė taip pat sulaukė griežtos kritikos po 2015 m. įvykusių smurtinių susirėmimų Kadunos valstijos šiaurėje esančiame Zarijos mieste; tai paskatino EIVT atstovą spaudai paskelbti pareiškimą, kuriame paraginta pradėti išsamų tyrimą, kad kaltininkai būtų nustatyti ir patraukti atsakomybėn. Remiantis organizacijos „Amnesty International“ vėlesne 2016 m. balandžio mėn. paskelbta ataskaita, per Nigerijos islamo judėjimo narių ir Nigerijos kariuomenės susirėmimus žuvo daugiau nei 350 žmonių.

Vaiko teisių pažeidimai taip pat tebebuvo problema Nigerijoje. Remiantis Nigerijos smurto prieš vaikus tyrimo rezultatais, Nigerijoje 60 % jaunesnių nei 18 metų vaikų patiria tam tikros formos fizinį, emocinį ar seksualinį smurtą. 2015 m. paskelbtas smurto prieš vaikus tyrimas, kurį rėmė ES, buvo pirmas tokio pobūdžio tyrimas Vakarų Afrikoje. Be to, Jungtinių Tautų generalinio sekretoriaus metiniame pranešime apie vaikus ir ginkluotus konfliktus grupuotė „Boko Haram“ įtraukta į grupių, kurios verbuoja arba naudoja vaikus, juos žudo arba žaloja, žagina ir vykdo kitų formų seksualinį smurtą prieš vaikus arba dalyvauja išpuoliuose prieš mokyklas ir (arba) ligonines, sąrašą.

Padaryta tam tikra pažanga teisėkūros srityje – iki buvusiam Prezidentui Goodluckui Jonathanui 2015 m. gegužės mėn. perduodant valdžią, buvo priimta keletas perspektyvių įstatymų, įskaitant Baudžiamosios justicijos vykdymo aktą, kuriame išdėstyta visapusiška šio sektoriaus pertvarkymo sistema, ir Smurto prieš asmenis uždraudimo aktą, kuriuo sprendžiama smurto prieš moteris ir mergaites problema. Padaryta didelė pažanga Nacionalinėje asamblėjoje svarstant aktus dėl kankinimo draudimo ir dėl neįgaliųjų.

Atsižvelgiant į tai, kad nauja vyriausybė buvo paskirta ir pradėjo dirbti tik lapkričio 11 d., 2015 m. negalėjo būti surengtas formalus ES ir Nigerijos ministrų dialogas arba ES ir Nigerijos dialogas žmogaus teisių klausimais. Tačiau reguliariai vyko vietos ES žmogaus teisių darbo grupės susitikimai, į kuriuos buvo kviečiami keli žmogaus teisių aktyvistai ir specialistai, kad toliau būtų tęsiamas bendradarbiavimas su pilietine visuomene.

Be to, 2015 m. ES ir jos valstybės narės ėmėsi tam tikrų veiksmų vietos ir centrinės būstinės lygmeniu, kad paskatintų toliau daryti pažangą žmogaus teisių ir demokratijos srityje. 2015 m. vasario 9 d. Užsienio reikalų taryba paskelbė išvadas dėl grupuotės „Boko Haram“ sukilėlių, taip pat buvo paskelbta daug vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos ir jos atstovo spaudai pareiškimų dėl rinkimų, dėl grupuotės „Boko Haram“ įvykdytų mirtinų išpuolių ir dėl malonės suteikimo mirties bausme nuteistam kaliniui. 2015 m. Europos Parlamente du kartus skubos tvarka buvo surengti debatai dėl Nigerijos: sausio mėn. – siekiant reaguoti į žiaurumo aktus Nigerijos šiaurinėje dalyje ir spalio mėn. – siekiant reaguoti į sunkią vaikų, nukentėjusių nuo sukilėlių veiksmų, padėtį. Be nemokamų teisinių paslaugų teikimo mirties bausme nuteistiems kaliniams arba kaliniams, kuriems gresia pavojus būti nuteistiems mirties bausme, pagal EDŽTRP buvo pradėtas vykdyti naujas projektas siekiant paskatinti priimti Mirties bausmės taikymo moratoriumo aktą ir toliau vykdyti strategines kampanijas dėl mirties bausmės panaikinimo. 2015 m. buvo pradėti vykdyti dar keturi projektai pagal EDŽTRP, skirti vaikų teisėms. ES vykdė demaršus, skirtus Nigerijos užsienio reikalų ministerijai, siekdama remti ES prioritetus ir iniciatyvas, visų pirma susijusius su 29-ąja Žmogaus teisių tarybos sesija. 2015 m. Tarptautinės žmogaus teisių dienos proga Prancūzija ir ES delegacija surengė renginį dėl smurto prieš moteris ir mergaites; jo metu buvo parodytas filmas *„The Man Who Mends Women“* ir jame aktyviai dalyvavo Sacharovo premiją laimėjusi Hauwa Ibrahim, kuri buvo viena iš pranešėjų.

Ruanda

2015 m. svarbiausias teigiamas pokytis žmogaus teisių srityje buvo oficialus Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo ratifikavimo dokumento deponavimas 2015 m. liepos 1 d. (dokumentas įsigaliojo 2015 m. liepos 30 d.). Nors dar turi būti nustatytas nacionalinis prevencijos mechanizmas, Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo ratifikavimas yra svarbus oficialus Ruandos įsipareigojimas užkirsti kelią žmogaus teisių pažeidimams, pavyzdžiui, kankinimams, sudarant sąlygas formaliai tarptautinei priežiūrai.

Kaip nurodyta atliekant 2015 m. šalies visuotinį periodinį vertinimą, vis dar neišspręstos su žmogaus teisėmis susijusios problemos saviraiškos laisvės, žiniasklaidos laisvės, pilietinės visuomenės vystymosi, asociacijų laisvės ir kitose su politinėmis teisėmis susijusiose srityse. 2013 m. Žiniasklaidos įstatymas dar turi būti tinkamai įgyvendintas taip, kad reguliavimą atliktų visų pirma nepriklausoma įstaiga, o ne vyriausybė. Žodžio laisvė būtų dar labiau sustiprinta, jeigu teisės aktais ir valstybės vykdomu jų įgyvendinimu būtų siekiama užtikrinti asmens teises, o ne apriboti ir kontroliuoti saviraišką. Nepaisant ankstesnės reformos ir vyriausybės pastangų užtikrinti didesnį skaidrumą, nevyriausybinių organizacijų reguliavimo sistema tebėra sudėtinga ir trukdo vystytis aktyviai nacionalinei pilietinei visuomenei, galinčiai prisidėti prie dialogo politikos klausimais, paslaugų teikimo ir darbo vietų kūrimo. 2015 m. buvo nustatyta keletas atvejų, kai pilietinės visuomenės organizacijos negalėjo užsiregistruoti.

2015 m. ES toliau bendradarbiavo su vyriausybe, pilietinės visuomenės organizacijomis, žmogaus teisių gynėjais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais žmogaus teisių klausimais tiek vykdydama politinį dialogą, tiek konkrečią veiklą. 2015 m. vykdant politinį dialogą (pagal ES ir AKR Kotonu susitarimo 8 straipsnį), kuris tebėra pagrindinė bendradarbiavimo su vyriausybe šioje srityje platforma, daugiausia dėmesio buvo skirta Ruandos Konstitucijos peržiūros procesui ir žiniasklaidos bei saviraiškos laisvės, pilietinės visuomenės bei asociacijų laisvės klausimams ir kitiems žmogaus teisių srities klausimams. Buvo susitarta, kad 2016 m. ES ir Ruandos vyriausybė tęs šią veiklą dar daugiau dėmesio skirdamos bendradarbiavimui įgyvendinant 2015 m. visuotiniame periodiniame vertinime pateiktas rekomendacijas.

ES ne tik vedė politinį dialogą pagal 8 straipsnį, bet ir bendradarbiavo su atitinkamais vyriausybės ministrais tokiais konkrečiais žmogaus teisių srities klausimais kaip žiniasklaida ir sulaikymo atvejai. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis, kuris 2015 m. lankėsi Ruandoje dėl ES ir AS dialogo žmogaus teisių klausimais, pasinaudojo šia proga, kad rekomenduotų Ruandai tapti Tarptautinio baudžiamojo teismo valstybe nare ir paskatintų šią šalį sudaryti daugiau galimybių naudotis saviraiškos ir žiniasklaidos laive. ES vietos lygmeniu paskelbė pareiškimus dėl saviraiškos laisvės (2015 m. kovo mėn. minint Pasaulinę spaudos laisvės dieną), o 2015 m. birželio mėn., po BBC programų transliavimo kinjaruanda kalba sustabdymo neribotam laikui – konkretesnį pareiškimą dėl žiniasklaidos laisvės.

Nevyriausybiniu lygmeniu ES kas mėnesį rengė susitikimus su žmogaus teisių gynėjais tokiomis temomis kaip visuotinio periodinio vertinimo procesas, asociacijų laisvė ir sulaikymo klausimai, taip pat *ad hoc* susitikimus su kitais pilietinės visuomenės organizacijų atstovais. Tokie susitikimai turėtų tapti labiau struktūrizuoti atsižvelgiant į parengtas naujas ES bendradarbiavimo su pilietine visuomene veiksmų gaires.

Kalbant apie konkrečią veiklą, ES taip pat teikė finansinę paramą Asmenų teisių Didžiųjų ežerų regione lygai (pranc. *Ligue des droits de la personne dans la région des Grands Lacs*) siekiant parengti visuotinio periodinio vertinimo šešėlinę ataskaitą ir paskelbė kvietimą teikti paraiškas siekiant remti pilietinės visuomenės ir žmogaus teisių organizacijas. Paramos pilietinei visuomenei srityje kvietime daug dėmesio skirta biudžeto skaidrumui ir piliečių dalyvavimui vykdant politikos įgyvendinimo stebėseną, bendruomenių radijo stočių gebėjimų stiprinimui ir palankesnių sąlygų laisvam informacijos srautui tarp vyriausybės ir kitų suinteresuotųjų subjektų sudarymui. Žmogaus teisių srityje kvietime daug dėmesio skirta piliečių dalyvavimui demokratiniame ir rinkimų procesuose, sulaikytųjų teisėms, įskaitant galimybę gauti teisinę pagalbą baudžiamosios justicijos sistemoje, ir sulaikymui ikiteisminiame ir poteisminiame etapuose alternatyvioms priemonėms. Be to, ES ir valstybių narių ambasados rėmė kelis projektus, kuriais siekiama stiprinti žiniasklaidą Ruandoje užtikrinant Ruandos žiniasklaidos komisijos (savireguliavimo organo) gebėjimų stiprinimą, remti radijo programų, kuriose vyksta debatai politiniais klausimais, transliavimą ir remti bendruomenių radijo stotis, kurių veikloje dalyvauja piliečiai.

San Tomė ir Prinsipė

ES prioritetai San Tomė ir Prinsipėje žmogaus teisių ir demokratijos srityse apima tarptautinių žmogaus teisių sutarčių ratifikavimą, paramos teismų sistemai priemones, netinkamo policijos pajėgų elgesio panaikinimą, kovos su korupcija pastangas ir informuotumo apie būtinybę kovoti su diskriminacija didinimą. 2015 m. vyriausybė ėmėsi tam tikrų pozityvių veiksmų, kad būtų daroma pažanga sprendžiant šiuos klausimus. Pavyzdžiui, 2015 m. lapkričio 5 d. San Tomė ir Prinsipė ratifikavo JT neįgaliųjų teisių konvenciją. ES palankiai įvertino šį svarbų įvykį padarydama ES pareiškimą vietos lygmeniu.

2015 m. spalio mėn. buvo atliktas antrasis San Tomė ir Prinsipės visuotinis periodinis vertinimas. Vertinime pripažinta nuo paskiausio 2011 m. atlikto visuotinio periodinio vertinimo padaryta pažanga ir šalis paraginta ratifikuoti papildomus žmogaus teisių dokumentus.

Pastaraisiais metais San Tomė ir Prinsipėje daug kartų keitėsi administracija, kadangi kelios iš eilės vyriausybės išsilaikė vidutiniškai dvejus iš ketverių kadencijos metų. Panašu, kad šią tendenciją nutraukė 2014 m. rinkimai, kurių metu buvo išrinkta vyriausybė, remiama daugumos Nacionalinės asamblėjos narių (60 %). Be to, pažymėtina, kad ši vyriausybė yra antroji nuo 1990 m., kurią remia dauguma Nacionalinės asamblėjos narių. Šis politinis stabilumas yra laikomas palankia galimybe vyriausybei spręsti tokius ilgai nepaisytus klausimus kaip nacionalinės žmogaus teisių institucijos įsteigimas laikantis Paryžiaus principų ir geresnis moterų bei vaikų žmogaus teisių apsaugos užtikrinimas.

Šiai šaliai buvo skirta 150 000 EUR pagal EDŽTRP. 2015 m. pirmąjį pusmetį buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas daugiausia dėmesio skiriant kovai su diskriminacija dėl lyties ir moterų dalyvavimo socialiniame, ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime gerinimui. 2015 m. gruodžio mėn. buvo pasirašyta sutartis su vietos NVO; šis projektas dar labiau papildys šiuo metu įgyvendinamą smurto dėl lyties prevencijos iniciatyvą.

Senegalas

Bendra žmogaus teisių padėtis Senegale yra patenkinama. Tačiau susirūpinimą tebekelia moterų, vaikų ir LGBTI asmenų teisės. 2015 m. ES vykdė bendradarbiavimą tiek viešosios diplomatijos, tiek vystomojo bendradarbiavimo klausimais, imdamasi veiksmų, kuriais daugiausia dėmesio skirta šioms sritims, taip pat nebaudžiamumui, paramai taikos procesui Kazamanso regione ir asociacijų bei saviraiškos laisvėms. Šie prioritetiniai klausimai taip pat buvo sprendžiami politinio dialogo ir konkrečių susitikimų su šakinėmis ministerijomis bei pilietinės visuomenės organizacijomis metu.

Šeimos, baudžiamojoje ir darbo teisėje toliau diskriminuojamos moterys ir joms kliudoma naudotis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis. Vis dar sudėtinga, ypač kaimo vietovėse, užtikrinti galimybę gauti sveikatos priežiūros paslaugų (įskaitant saugų nėštumo nutraukimą), siekti išsilavinimo, įsidarbinti, naudotis žeme, gauti kreditą ir naudotis teise kreiptis į teismą. Vis dar paplitęs seksualinis smurtas prieš moteris, įskaitant žalingą praktiką, pavyzdžiui, moterų lyties organų žalojimą ir ankstyvas santuokas. Vis dar prastai įgyvendinamos apsaugos priemonės, visų pirma lygybės ir kovos su moterų lyties organų žalojimu įstatymas. Valdžios institucijos parodė norą priimti aktą, kuriuo tam tikrais ribotais atvejais būtų leidžiamas medicininis nėštumo nutraukimas.

2015 m. pablogėjo elgetaujančių vaikų (*talibés*), lankančių Korano mokyklas (*daaras*), padėtis. Teisinis persekiojimas toliau buvo vykdomas vangiai, nepaisant kelių *talibés* smurtinės mirties atvejų keliose šalies vietose. 2013 m. akto dėl *daaras* reglamentavimo ir modernizavimo projekto padėtis tebėra neaiški. Tačiau vyriausybė intensyvina pastangas siekdama, kad *daaras* būtų renovuotos ir būtų pagerinta mokymo kokybė.

Birželio mėn. įvykusio politinio dialogo pagal 8 straipsnį metu ES pabrėžė, kad reikia įgyvendinti galiojančius įstatymus ir rekomendacijas dėl moterų bei vaikų teisių. 2015 m. Tarptautinės moters dienos proga ES delegacija dalyvavo vietos NVO surengtoje apskritojo stalo diskusijoje dėl žiniasklaidos vaidmens propaguojant lyčių lygybę. Be to, delegacija įvykdė demaršą dėl smurto prieš moteris ir vaikus, daugiausia dėmesio skirdama vaikų, ankstyvų ir priverstinių santuokų ir moterų lyties organų žalojimo klausimams. Kalbant apie vystomąjį bendradarbiavimą, buvo skirta 4,2 mln. EUR siekiant stiprinti PVO gebėjimus užtikrinti vaikų teisių apsaugą, remti jas ir didinti informuotumą apie jas.

Kalbant apie kovą su nebaudžiamumu, Dakare Specialiajame Afrikos Teisme buvo pradėtas istorinis teismo procesas prieš buvusį Čado prezidentą Hissène'ą Habré už karo nusikaltimus, nusikaltimus žmoniškumui ir kankinimą.

Vietos lygmeniu Aukščiausiasis Teismas patvirtino šešerių metų laisvės atėmimo bausmę ir didelę baudą už neteisėtą praturtėjimą; šį sprendimą buvo priėmęs Specialusis kovos su korupcija teismas (pranc. *Cour de repression de l'enrichissement illicite*) prieš Karimą Wade'ą (buvusio prezidento Abdoulaye'aus Wade'o sūnų ir buvusį ministrą). Atsakydama į JT ir tam tikrų pilietinės visuomenės organizacijų pareikštą kritiką dėl to, ar Specialusis kovos su korupcija teismas laikėsi tarptautinių teisminių standartų, teisėtumo ir legitimumo principų, vyriausybė paskelbė apie ketinimą sukurti Apeliacinę kolegiją.

2015 m. vyriausybė intensyvino pastangas siekdama, kad būtų sumažinta kardomojo kalinimo trukmė ir pagerintos kalinimo sąlygos numatydama pastatyti naujų kalėjimų ir rengti kalėjimų darbuotojų mokymus. Aktas, kuriuo užtikrinama teisė turėti advokatą civilinėse bylose, dar nėra priimtas.

ES veiksmai kovos su nebaudžiamumu srityje apėmė dalyvavimą Hissène'o Habré teismo proceso iniciatyviniame komitete, finansinės paramos teikimą siekiant stiprinti Senegalo teisinę valstybę (teismus, kalėjimus, mokymą, informuotumo didinimą) ir Senegalo Audito Rūmų gebėjimų stiprinimo finansavimą. ES skyrė daugiau kaip 400 000 EUR nacionalinei kovos su sukčiavimu ir korupcija tarnybai remti mokymo, informuotumo didinimo, ryšių palaikymo ir tyrimų srityse.

2015 m. Prezidentas Macky Sallas kelis kartus pareiškė remiantis homoseksualumo kriminalizavimą. Apskritai Senegale toliau diskriminuojami, persekiojami ir stigmatizuojami LGBTI asmenys. Dėl plintančios homofobijos, pernelyg uoliai dirbančių policijos pajėgų ir dažnai konservatyvių teisminių institucijų gėjams skiriama daugiau ir griežtesnių bausmių. Be to, teismo procesams dėl tos pačios lyties asmenų santykių būdingi įvairūs pagrindinių procesinių garantijų pažeidimai, ne itin didelio patikimumo įrodymų naudojimas ir viešas garbės bei orumo įžeidimas. Kitos susirūpinimą keliančios tendencijos yra stiprėjantis žmogaus teisių organizacijų nenoras viešai ginti LGBTI asmenų teises ir vis labiau homofobinė islamo NVO retorika bei veiksmai.

Apskritai padėtis Kazamanso regione, kuriame vyksta ilgalaikis nedidelis separatistinis konfliktas, tais metais pagerėjo. Taikos procesas tebėra trapus, tačiau jį toliau remia įsipareigojusios valdžios institucijos. ES rėmė taikos procesą įgyvendindama 3 mln. EUR vertės programą pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos. Be to, ES toliau rėmė Kazamanso regiono vystymąsi Europos plėtros fondo lėšomis (iš viso 35 mln. EUR).

Nauju prezidento dekretu buvo sugriežtinta NVO kontrolė, visų pirma jos apibrėžtos kaip paslaugų teikėjai, kurių biudžetai ir veikla turi būti iš anksto patvirtinti atsižvelgiant į vyriausybės vystymosi politiką. ES ir kelios valstybės narės patvirtino bendradarbiavimo su Senegalo PVO veiksmų gaires. Šiomis veiksmų gairėmis siekiama plėtoti Senegalo valdžios institucijų ir šių organizacijų dialogą bei konstruktyvius santykius ir sustiprinti jų gebėjimus.

Kalbant apie spaudos laisvę, kaip ir ankstesniais metais, dėl su spauda susijusių pažeidimų keletą kartų buvo sulaikyti ir paleisti žurnalistai. Prezidentas M. Sallas atsisakė remti Spaudos kodekso, kuriuo tokie pažeidimai dekriminalizuojami, projektą, ir šis aktas užstrigo parlamente.

Seišelių Respublika

ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje palaikant santykius su Seišelių Respublika apima rinkimų reformos proceso stiprinimą, visuotinio periodinio vertinimo įgyvendinimo stebėseną ir paramą tarptautinių konvencijų ir sutarčių taikymui šalyje.

2015 m. gruodžio mėn. įvykę prezidento rinkimai parodė didelę demokratinę brandą Seišeliuose. Jie vyko taikiai, tvarkingai ir skaidriai, juose buvo didesnė nei bet kada anksčiau konkurencija dalyvaujant šešiems kandidatams.

ES toliau dalyvavo įvairių sudėčių diskusijose su Seišeliais žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, įskaitant politinį dialogą pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį, kuris buvo pradėtas 2015 m. liepos mėn.

ES ne kartą prašė gerinti demokratinę aplinką, ypač daug dėmesio skiriant tam, kad būtų sustiprintas rinkimų reformos procesas ir būtų iš dalies pakeistos teisinės nuostatos siekiant užtikrinti didesnę susirinkimų laisvę, saviraiškos laisvę bei spaudos laisvę, moterų nediskriminavimą ir vaikų teisių apsaugą.

Siera Leonė

Pasibaigus pilietiniam karui, Siera Leonė padarė pagirtiną pažangą žmogaus teisių srityje. Tačiau vis dar yra didelių problemų. ES tikslai žmogaus teisių srityje yra šie: mirties bausmės panaikinimas, lyčių lygybė, moterų įgalėjimas, teisės aktų dėl kovos su vaikų darbu ir išnaudojimu vykdymo užtikrinimas, skurdo mažinimas ir geresnės galimybės pasinaudoti teise kreiptis į teismą, gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir siekti išsilavinimo. Be to, reikia nuolat skirti dėmesį žmonių, nukentėjusių nuo didelio masto žemės nuomos ir gavybos pramonės veiklos, teisėms. Siera Leonei rengiantis tapti Žmogaus teisių tarybos nare, ES kėlė vyriausybei tarptautinių žmogaus teisių klausimus ir toliau rėmė projektus, kuriais siekiama šalyje propaguoti pagrindines teises.

2015 m. žmogaus teisių padėčiai didelį poveikį padarė Ebolos virusinės ligos protrūkis. Dėl jo buvo sunaudota daug šalies finansinių bei žmogiškųjų išteklių ir manoma, kad jis turėjo neigiamų pasekmių ekonominėms ir socialinėms teisėms. Nepaisant to, dėl su Ebolos virusu susijusios nepaprastosios pavojaus visuomenei padėties ir įstatymų vykdomajai valdžiai suteiktų labai plačių įgaliojimų šiurkštesnių žmogaus teisių pažeidimų skaičius neišaugo, išskyrus kai kuriuos lokalizuotus incidentus.

Jau trejus metus būdama JT Žmogaus teisių tarybos nare, ši šalis toliau atliko konstruktyvų vaidmenį. Paskiausias visuotinis periodinis vertinimas buvo atliktas 2011 m., o dabar Siera Leonė rengiasi kitam 2016 m. sausio mėn. įvyksiančiam tarpusavio vertinimui. Vyriausybė pritarė 126 rekomendacijoms iš 129; į tris rekomendacijas dėl seksualinės orientacijos ir praktikos buvo atkreiptas dėmesys.

2015 m. liepos 2 d. parlamentas ratifikavo Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartijos protokolą dėl moterų teisių Afrikoje, paprastai vadinamą Maputo protokolu. Parlamente įvykusių diskusijų metu vyriausybės ir parlamento atstovai pažymėjo, kad nėra skubių ketinimų įgyvendinti pakeitimus, susijusius su žalinga tradicine praktika, pavyzdžiui, moterų lyties organų žalojimu. Reikėtų įgyvendinti griežtesnius įstatymus ir stiprinti nukentėjusiųjų dėl seksualinio smurto ir smurto dėl lyties teisę kreiptis į teismą. NVO rengė kampanijas, kuriomis buvo siekiama sustabdyti jaunesnių nei 18 metų mergaičių lyties organų žalojimo praktiką.

2015 m. lapkričio 5 d. Bandžule įvykusios 57-os sesijos metu JK ir Airijos remiama Siera Leonės žmogaus teisių komisija pateikė ataskaitą Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijai. Pirmą kartą nuo to laiko, kai 1981 m. birželio 27 d. Afrikos vienybės organizacija (AVO) priėmė šią Afrikos chartiją, Siera Leonė įvykdė joje nustatytą ataskaitų teikimo reikalavimą.

Keletą kartų suplanuotos diskusijos parlamente dėl Baudžiamojo proceso akto vyksta sėkmingai, tačiau jis dar turi būti priimtas. Pagal šį aktą vyriausiasis teisėjas galės nustatyti politikos priemonėms taikomas taisykles, pavyzdžiui, dėl užstato ir nuteisimo, ir sumažinti neišnagrinėtų bylų bei kardomajame kalinime laikomų asmenų skaičių.

1965 m. Viešosios tvarkos akto nuostatomis, susijusiomis su garbės ir orumo įžeidimu, nusikalstamu šmeižimu ir pasipriešinimo kurstymu, toliau remiamasi suimant ir sulaikant žurnalistus. Kelis kartus suimto ir sulaikyto radijo žurnalisto Davido Baryoh, kurio pasą yra paėmusios valdžios institucijos, padėtis tebėra neišspręsta. Jis kreipėsi į Fritauno Aukščiausiąjį Teismą norėdamas užginčyti Nepriklausomos žiniasklaidos komisijos priimtą sprendimą neribotam laikui sustabdyti radijo laidos „Monologas“ transliaciją.

2015 m. Finansų ir ekonominio vystymosi ministerija pradėjo rengti naują NVO politiką. Esama susirūpinimo, kad įgyvendinant naują politiką bus griežčiau kontroliuojama pilietinės visuomenės organizacijų veikla Siera Leonėje taikant pernelyg apsunkinančius administracinius reikalavimus, kuriais nepagrįstai užkraunama našta pilietinės visuomenės organizacijoms, o praktiškai apribojamas jų veiklos pajėgumas. Siekiant išspręsti kai kurias iš šių problemų vyriausybės atžvilgiu buvo vykdoma lobistinė veikla, kad būtų užtikrintas rengimo procesas, kurį vykdant būtų labiau atsižvelgta į pilietinės visuomenės nuomonę. Šis procesas tebevyksta.

Žmogaus teisės, taip pat konkrečios lyčių lygybės ir švietimo rėmimo priemonės, kuriomis labai prisidedama prie skurdo mažinimo, taikomos pagal 2013–2018 m. nacionalinę gerovės darbotvarkę, kurią vyriausybė pradėjo įgyvendinti 2013 m. liepos mėn. ES remia šį procesą. Be to, pasitelkdama pagal JT vystymo programą administruojamą bendrą fondą, ji remia Konstitucijos peržiūros procesą siekiant užtikrinti įtraukesnę demokratiją, tvirtesnę socialinę sanglaudą, veiksmingesnes konfliktų prevencijos priemones ir geresnę žmogaus teisių apsaugą. Dėl Ebolos viruso nacionaliniam Konstitucijos peržiūros komitetui nustatytas terminas pateikti ataskaitą vyriausybei ir parlamentui buvo atidėtas iki 2016 m. kovo mėn., o referendumas turėtų įvykti 2017 m. rudenį.

Vesdama politinį dialogą ir naudodamasi žiniasklaidos informavimo veikla, ES toliau remia vaikų teises, visų pirma vaikų, ankstyvų ir priverstinių santuokų ir teisės į mokslą / mergaičių švietimą klausimais. Švietimo, mokslo ir technologijų ministerija toliau vykdo politiką, kuria nėščioms mergaitėms draudžiama dalyvauti bendrajame švietime ir laikyti valstybinius egzaminus. 2015 m. buvo parengtas Airijos ir JK remiamas pereinamojo laikotarpio projektas, kuriuo siekiama sudaryti galimybes nėščioms mergaitėms tęsti švietimą; toliau vykdoma lobistinė veikla, kad draudimas būtų panaikintas. Įgyvendindama projektą vaikų teisių srityje ES delegacija stiprina Siera Leonės vaikų teisių koalicijos ir vaikų reikalų tinklų gebėjimus siekiant propaguoti vaikų teisių apsaugą nacionaliniu bei rajonų lygmeniu ir stebėti šią veiklą.

Be to, ES propaguoja deramą darbą ir socialinį dialogą įgyvendindama projektą, pagal kurį darbo įstatymai suderinami su tarptautiniu mastu pripažintomis pagrindinėmis darbuotojų teisėmis. Šis projektas yra glaudžiai susijęs su naujomis vyriausybės strategijomis, kuriomis siekiama spręsti darbo vietų kūrimo ir moterų bei jaunimo teisių klausimus, kaip nustatyta gerovės darbotvarkėje.

Somalis

Somalis pamažu atsitiesia po dešimtmečius trukusio konflikto ir anarchijos, bet žmogaus teisių padėtis tebėra itin sunki. Nepaisant mėginimų pagerinti padėtį, 2015 m. toliau buvo vykdomi didelio masto žmogaus teisių pažeidimai, įskaitant neteismines egzekucijas, smurtą prieš moteris ir vaikus, prekybą vaikais, išpuolius prieš žurnalistus ir saviraiškos laisvę, savavališką sulaikymą ir mirties bausmės taikymą. Bendra saugumo padėtis tebėra nestabili, nors Somalio vyriausybė ir Somalio nacionalinė kariuomenė, remiamos Afrikos Sąjungos misijos Somalyje (AMISOM), toliau kovojo su sukilėlių grupuote „al-Shabaab“ ir stengėsi kuo labiau sumažinti didelį žmogaus teisių pažeidimų, daugiausia susijusių su „al-Shabaab“ teroristine organizacija, mastą. Apskritai žmogaus teisių padėtis ir toliau bus glaudžiai susijusi su politiniais įvykiais ir saugumo padėtimi šalyje.

2015 m. Žmogaus teisių darbo grupei pirmininkavo Švedija ir Danija. Be ES ir jos valstybių narių, šios darbo grupės veikloje taip pat dalyvauja Norvegija, Šveicarija ir JAV. Visus 2015 m. Žmogaus teisių darbo grupė bendradarbiavo su partneriais iš Somalio ir tarptautiniais partneriais. 2015 m. birželio mėn. Mogadiše ji surengė bendrus posėdžius siekdama pabendrauti su partneriais ir pateikti bendrų pastabų. Be to, 2015 m. gruodžio 10 d. Žmogaus teisių dienos proga Žmogaus teisių darbo grupė parengė pranešimą spaudai.

2015 m. siekdama bendro tikslo pagerinti galimybes užtikrinti įtraukius, nešališkus ir atskaitingus visų Somalio gyventojų saugumo bei apsaugos užtikrinimo būdus, ES daugiausia dėmesio skyrė teisinės valstybės, teisės kreiptis į teismą ir kovos su nebaudžiamumu klausimams, tokiu būdu padėdama gerinti pagarbai žmogaus teisėms palankesnę aplinką. Tai apėmė naudojimąsi mobiliaisiais teismais, teisinės pagalbos teikimą, tradicinį ginčų sprendimą, policijos ir įkalinimo tarnybos pareigūnų mokymą, teismų infrastruktūros atkūrimą ir viešąją bei privačiąją diplomatiją. Be to, ES bendradarbiavo sprendžiant žodžio laisvės ir žiniasklaidos laisvės klausimus, pavyzdžiui, remdama sulaikytus žurnalistus.

Laikydamasi konkrečiai šaliai skirtos žmogaus teisių srities strategijos, ES daugiausia prisidėjo remdama demokratizacijos procesus Puntlande ir Somalilande siekiant didinti valstybės institucijų veiksmingumą ir atskaitomybę. Be to, ES aktyviai remia 2017 m. kovo mėn. numatytus rinkimus Somalilande, finansuodama rinkėjų registraciją ir teikdama techninę paramą, kad rinkimai būtų patikimi ir įtraukūs.

Be to, ES kartu su JT daugiausia prisidėjo siekiant patikimo ir įtraukesnio rinkimų proceso, kad 2016 m. būtų išrinktas naujas parlamentas ir prezidentas. Pripažinta, kad principu „vienas žmogus – vienas balsas“ grindžiamų rinkimų bus neįmanoma surengti 2016 m., tačiau 2016 m. procese dalyvaus platesnis elektoratas, o tai turėtų būti atspirties taškas principu „vienas žmogus – vienas balsas“ grindžiamiems rinkimams 2020 m. Pripažinta, kad principu „vienas žmogus – vienas balsas“ grindžiamų rinkimų bus neįmanoma surengti 2016 m., tačiau 2016 m. procese dalyvaus platesnis elektoratas, o tai turėtų būti atspirties taškas principu „vienas žmogus – vienas balsas“ grindžiamiems rinkimams 2020 m.

Dėl nesibaigiančio konflikto 2015 m. įvyko keletas sunkių civilių gyventojų žudymo atvejų, tačiau, visų pirma dalyvaujant ES, misijoje AMISOM buvo sukurtas civilių aukų atvejų nustatymo, analizės ir reagavimo padalinys. Siekdama remti vaikų teises, ES toliau dėjo prekybos vaikais prevencijos pastangas, skirtas vietos valdžios institucijoms, politikos formuotojams, policijai, imigracijos pareigūnams ir nukentėjusioms bendruomenėms. Be to, ES toliau vykdė veiklą siekdama užkirsti kelią smurtui prieš vaikus ir nutraukti šiurkščius vaikų teisių pažeidimus remdama Somalio vyriausybės veiksmų planus dėl vaikų verbavimo į kareivius bei vaikų karių naudojimo ir vaikų žudymo bei žalojimo nutraukimo.

2015 m. sausio mėn. Somalis ratifikavo Vaiko teisių konvenciją, kuri iš pradžių buvo pasirašyta 2002 m. 2015 m. spalio mėn. šis dokumentas buvo deponuotas Jungtinėse Tautose.

Be to, pavyzdžiui, atsižvelgdama į organizacijos „Human Rights Watch“ 2014 m. rugsėjo mėn. ataskaitą dėl AMISOM pajėgų Somalyje įvykdytų seksualinės prievartos nusikaltimų, ES taip pat daugiausia dėmesio skyrė smurtui ir seksualinei prievartai prieš moteris, palaikydama glaudžius ryšius su AS ir įvykdydama kelis demaršus.

Kadangi Somalyje plačiai pritariama mirties bausmei, šioje šalyje sudėtinga propaguoti mirties bausmės panaikinimą. Visus 2015 m. ES laikėsi principinės pozicijos dėl mirties bausmės taikymo Somalyje. ES misijų vadovai viešai kritikavo tai, kad 2015 m. kovo mėn. Somalilande buvo nutrauktas daugiametis *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumas. 2015 m. Somalilande nebuvo įvykdyta mirties bausmių. Somalilando žmogaus teisių aktyvistas Guledas Jama taip pat pasisakė prieš mirties bausmės vykdymą ir dėl to buvo įkalintas. ES delegacija ir kelios valstybės narės jo vardu kreipėsi į Somalilando valdžios institucijas ir vėliau Guledas Jama buvo paleistas. Pasitelkdama EDŽTRP neatidėliotinos pagalbos fondą, ES palengvino Guledo Jama evakuaciją iš Somalilando, sudarydama jam sąlygas pasveikti Europoje ir suteikdama galimybę vykdyti propagavimo ir lobistinę veiklą keliose ES sostinėse.

Pasaulinę ir Europos kovos su mirties bausme dieną ES misijų vadovai paskelbė pranešimą spaudai dėl mirties bausmės Somalyje, kuriame taip pat daugiausia dėmesio skirta tinkamam procesui, karo teismų naudojimui ir būtinybei įgyvendinti mirties bausmės taikymo moratoriumą laikantis paskiausiame 2011 m. visuotiniame periodiniame vertinime nustatytų įsipareigojimų.

Somalis ruošiasi 2016 m. visuotinio periodinio vertinimo procesui, kuriam rengiantis Somalio federalinė vyriausybė konstruktyviai bendradarbiavo.

2015 m. ES delegacija sudarė sutartis dėl tam tikrų naujų veiksmų (jų bus imtasi 2016 m.) pagal EDŽTRP, kurie yra konkrečiai skirti žmogaus teisių ir saugumo sąsajai. Vienas iš pagrindinių tikslų – užtikrinti geresnį žmogaus teisių aktyvistų bei organizacijų ryšių palaikymą su vyriausybe, įskaitant policiją, teisininkus ir teismines institucijas, siekiant teikti aukštos kokybės, atskaitingas ir teisėmis pagrįstas saugumo ir apsaugos paslaugas seksualinio smurto ir smurto dėl lyties aukoms ir tokiu būdu panaikinti tokių nusikaltimų vykdytojų nebaudžiamumo kultūrą.

Pietų Afrika

Įspūdingoje ir pažangioje Pietų Afrikos konstitucijoje įtvirtintos žmogaus teisės ir užtikrinta pagrindinių politinių laisvių apsauga. Apskritai demokratinės institucijos veikia tinkamai ir veikia stabdžių ir atsvarų sistema. Teisminės institucijos veikia nepriklausomai, o žiniasklaida ir pilietinė visuomenė gali laisvai reikšti savo nuomonę.

Deja, nepaisant Pietų Afrikos plataus užmojo teisinės sistemos ir vyriausybės pastangų, daugelis šių teisių lieka tik popieriuje. Pietų Afrika turi spręsti sunkaus istorinio nelygybės ir diskriminacijos palikimo problemą, kuri vis dar nėra išspręsta daugeliu aspektų, taip pat ekonomines problemas ir gebėjimų trūkumo klausimą; visa tai prisideda prie nelygių galimybių, socialinės įtampos ir smurtinio atsako, kurie daro neproporcingą poveikį moterims ir mergaitėms.

ES ir jos valstybės narės tradiciškai rėmė žmogaus teisių propagavimą ir apsaugą Pietų Afrikoje laikydamosi integruoto požiūrio, apimančio techninę pagalbą ir finansinę paramą, visuomenės informavimą ir politinį dialogą. Finansinė parama teikiama visų pirma pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir vystomojo bendradarbiavimo finansinę priemonę. Be to, ES delegacija ir valstybės narės bendradarbiauja vykdydamos viešosios diplomatijos veiklą sprendžiant žmogaus teisių klausimus įvairių sudėčių diskusijose ir su įvairiais subjektais, taip pat reiškia savo paramą reguliariai palaikydamos ryšius, laikydamosi viešų įsipareigojimų ir palaikydamos dialogą. Jau seniai remiamos parlamentinės institucijos ir veiksmingai bendradarbiaujama su viešosiomis institucijomis (pavyzdžiui, Visuomenės protektoriaus biuru, Žmogaus teisių komisija ir Lyčių lygybės komisija) ir vyriausybinėmis organizacijomis (pavyzdžiui, Teisingumo ir konstitucinės raidos departamentu). Ryšiai su pilietine visuomene palaikomi reguliariai, plačiai ir sėkmingai. Jie apima bendradarbiavimą vykdant ES finansuojamą veiklą visuomeniniu ir taip pat nacionaliniu lygmeniu, konsultacijas ir struktūrinius dialogus.

Trečiasis metinis ES ir Pietų Afrikos dialogas žmogaus teisių klausimais, kuris įvyko 2015 m. gruodžio 11 d. Pretorijoje ir kuriam bendrai pirmininkavo ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis, yra geras atvirų ir tiesioginių diskusijų, kurios padeda stiprinti pasitikėjimą ir geriau suprasti atitinkamas pozicijas, pavyzdys. Po dialogo Pietų Afrika pakeitė nuomonę ir balsavo už JT GA rezoliuciją dėl žmogaus teisių gynėjų. Pietų Afrika taip pat sutiko apsvarstyti galimybę bendrai su ES surengti bendrą renginį kovos su kankinimu tema siekiant plačiau bendradarbiauti su ES Ženevoje bei Niujorke ir iki kito dialogo surasti geresnį bendradarbiavimo su pilietine visuomene būdą. Be to, ES specialusis įgaliotinis su partneriais aptarė tai, kad tiek Pietų Afrikai, tiek visai Afrikai svarbu remti Tarptautinio baudžiamojo teismo darbą. Iki trečiojo Pietų Afrikos ir ES dialogo žmogaus teisių klausimais ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais uždaruose ir viešuose renginiuose nuolat bendradarbiavo su pilietinės visuomenės organizacijomis, žmogaus teisių srities teisininkais ir Pietų Afrikos visuomene.

2015 m. buvo sustiprinti santykiai su pilietinės visuomenės organizacijomis (PVO). Ši veikla buvo remiama pagal ES veiksmų gaires dėl bendradarbiavimo su Pietų Afrikos pilietine visuomene, kuriose ES delegacija Pietų Afrikoje nurodė, kad reikia toliau remti pilietinės visuomenės vaidmenį pagrindiniuose politikos procesuose, įskaitant kai kuriuos procesus, kuriais grindžiama ES ir Pietų Afrikos strateginė partnerystė. Šios veiksmų gairės buvo pateiktos po 2014 m. pabaigoje įvykusio PVO seminaro, kuriame dalyvavo Pietų Afrikos ir ES suinteresuotieji subjektai ir kurio metu buvo pateiktos rekomendacijos tam tikrose su žmogaus teisėmis susijusiose srityse, pavyzdžiui, migracijos kontrolės policijos pajėgomis, rasizmo, ksenofobijos, afrofobijos, lyčių lygybės ir nediskriminavimo, vaikų teisių, neįgaliųjų teisių ir erdvės pilietinei visuomenei srityse. Šis seminaras suteikė galimybę aptarti svarbiausius žmogaus teisių klausimus ir žmogaus teisių apsaugos bei propagavimo stiprinimą šiuose abiejuose geografiniuose regionuose.

2015 m. buvo vykdomas įvairaus pobūdžio bendradarbiavimas žmogaus teisių klausimais. Jis apėmė paramą PVO projektams, finansuojamiems vykdant dvišales programas (teisingumo, švietimo ir sveikatos srityse) pagal vystomojo bendradarbiavimo finansinę priemonę ir EDŽTRP. Be to, bendradarbiavimas apėmė keletą renginių, kuriuos surengė ES delegacija, vykdydama viešosios diplomatijos veiklą (pavyzdžiui, ES įkvepiančių mąstytojų grupės (angl. *Inspiring thinkers*) renginiai ir Europos dienos minėjimai), ES partneriai, rengdami kultūros renginius (pavyzdžiui, Trijų žemynų filmų festivalis), arba kuriuos įgyvendino ES projektų paramos gavėjai arba Pietų Afrikos ministerijos, su kuriomis bendradarbiavo ES delegacija ir kai kurios ES valstybės narės. 2015 m. šiuose renginiuose daugiausia dėmesio buvo skirta neįgaliųjų teisių, lyčių lygybės ir smurto dėl lyties, LGBTI asmenų teisių, migracijos ir ksenofobijos klausimams.

Tarptautinę žmogaus teisių dieną, kuri taip pat buvo paskutinė 16 dienų trukmės agitacijos už kovą su smurtu dėl lyties diena, buvo suorganizuoti ne tik šie renginiai, ES delegacija taip pat surengė apskritojo stalo diskusiją dėl paslaugų, kuriomis gali pasinaudoti nuo smurto nukentėjusios moterys. Šią diskusiją taip pat padėjo surengti Jungtinis lyčių lygybės fondas, kuris teikia paramą PVO, kurios padeda spręsti smurto dėl lyties problemas Pietų Afrikoje. Pilietinės visuomenės organizacijų, kurios teikia paslaugas moterims (tokias kaip prieglobsčio, konsultavimo ir prievartavimo aukų krizės centrų paslaugas) atstovai ir Pietų Afrikos vyriausybės atstovai nustatė svarbiausias problemas, su kuriomis susiduriama skiriant išteklių šių paslaugų teikimui, ir pareiškė tikintys, kad šios diskusijos bus tęsiamos kitais metais.

Atsižvelgdama į Prezidento O. al-Bashiro ketinimą atvykti vizito į Pietų Afriką dalyvauti Afrikos Sąjungos (AS) aukščiausiojo lygio susitikime, birželio 14 d. ES paskelbė pareiškimą, kuriame paragino Pietų Afriką laikytis JT Saugumo Tarybos rezoliucijos 1593 ir įvykdyti arešto orderį, paskelbtą dėl bet kurio Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) kaltinamojo, esančio šalyje. Šis klausimas taip pat buvo iškeltas trečiajame dialoge su Pietų Afrika žmogaus teisių klausimais.

Pietų Sudanas

2013 m. gruodžio mėn. viduryje prasidėjęs konfliktas tarp Prezidentui Salvai Kiirui ir viceprezidentui Riekui Macharui ištikimų frakcijų, tęsėsi ir 2015 m. Konflikto metu balandžio–birželio mėn. buvo atnaujinti intensyvūs kovos veiksmai, kol 2015 m. rugpjūčio 26 d. buvo pasirašytas susitarimas dėl konflikto Pietų Sudano Respublikoje sprendimo (ARCISS). Šalys itin lėtai įgyvendino ARCISS; pereinamojo laikotarpio nacionalinės vienybės vyriausybė, kuri pagal susitarimą turėjo pradėti darbą lapkričio mėn., nebuvo suformuota iki metų pabaigos.

Daug kartų buvo pažeistas susitarimas dėl ugnies nutraukimo, o anksčiau taikiose vietovėse, visų pirma šalies pietinėje dalyje, prasidėjo nauji konfliktai, kurie susiliejo su pagrindiniu konfliktu.

Daug tūkstančių žmonių žuvo per konfliktą, tačiau tikslaus mirties atvejų skaičiaus nustatyti neįmanoma. Afrikos Sąjunga sudarė tyrimų Pietų Sudane komisiją, kuriai pavedė ištirti su krize susijusius klausimus, įskaitant žmogaus teisių pažeidimus. 2015 m. spalio mėn. komisijos paskelbtoje ataskaitoje padaryta išvada, jog esama pagrįstų priežasčių manyti, kad konflikto metu įvairiose Pietų Sudano dalyse buvo vykdomi tokie nusikaltimai, kaip žudymas, naikinimas, be atrankos vykdomas civilių gyventojų žudymas, išėjusių iš rikiuotės (pranc. *hors de combat*) kareivių žudymas, kankinimas (įskaitant priverstinio kanibalizmo atvejus), prievartavimas, persekiojimas dėl politinių motyvų, prievartinis vaikų ėmimas į kariuomenę, nežmoniškas ir žeminantis elgesys. Taip pat esama priežasčių manyti, kad šie nusikaltimai buvo vykdomi plačiu mastu arba sistemingai. Dauguma žiaurumo aktų buvo vykdomi prieš konflikte nedalyvaujančius civilius gyventojus. Manoma, kad konflikto metu apie 16 000 vaikų buvo paimta į kariuomenę. Komisija atkreipė dėmesį į išskirtinį įvykdytų smurto aktų žiaurumą ir nurodė pranešimus apie religinių apeigų vietose ir ligoninėse deginamus žmones, masines žudynes, grupinį visų amžiaus grupių moterų žaginimą ir asmenis, kurie buvo mušami ir po to verčiami šokti į ugnį, užuot juos nušovus. Komisija pažymėjo, kad šie nusikaltimai gali būti laikomi nusikaltimais žmoniškumui arba karo nusikaltimais, ir paragino toliau juos tirti, kad būtų nustatyti atsakingi asmenys. ARCISS V skyriuje numatytas pereinamojo laikotarpio teisingumo mechanizmo sukūrimas, įskaitant mišrų teismą, kuriam būtų suteikti įgaliojimai tirti už tarptautinės teisės pažeidimus atsakingų asmenų bylas ir traukti juos baudžiamojon atsakomybėn.

Šalies viduje tebėra perkelta apie 1,66 mln. Pietų Sudano gyventojų, o dar 645 000 pasitraukė į kaimynines šalis. AS komisijos ataskaitoje pažymėta, kad daugeliu atvejų šalies viduje perkelti asmenys buvo išvilioti iš civilių gyventojų apsaugos stovyklų ir po to nužudyti, išprievartauti ar sumušti; šie išpuoliai buvo vykdomi siekiant skleisti baimę tarp šalies viduje perkeltų asmenų.

Manoma, kad 2015 m. apie 4,6 mln. Pietų Sudano gyventojų patyrė didelį maisto stygių ir jiems reikėjo humanitarinės pagalbos.

Manyta, kad nepakankamai maisto gauna daugiau kaip 245 000 jaunesnio nei penkerių metų amžiaus vaikų. Teikti tarptautinę humanitarinę pagalbą dažnai kliudė kariaujančios grupuotės. Tiek vyriausybės, tiek opozicijos pajėgos plėšė pagalbos agentūrų biurus ir plėšikavo turguose, sunaikino infrastruktūrą, taip kliudydamos teikti pagalbą. Užregistruota daug išpuolių prieš ligonines ir klinikas.

Pietų Sudano valdžios institucijos, visų pirma Nacionalinė saugumo tarnyba (NST), griežtai apribojo saviraiškos laisvę. Saugumo pajėgos baugino ir savavališkai sulaikė žurnalistus, uždarė laikraščių redakcijas, o radijo stotis privertė sustabdyti transliacijas. Taip pat buvo bauginami pilietinės visuomenės aktyvistai. 2015 m. gruodžio mėn. Vau (Wau) mieste NST suėmė 13 aktyvistų, kurie kaltino vyriausybės pajėgas išpuolių prieš civilius gyventojus vykdymu, šie aktyvistai buvo apkaltinti bendradarbiavimu su sukilėliais ir valstybės vyriausybės „viešu pažeminimu“. Buvo priimtas NST dokumentas, kuriuo NST pareigūnams buvo suteikti nevaržomi įgaliojimai sekti, suimti ir kalinti asmenis, taip pat plataus masto imunitetas, tačiau šalia šių įgaliojimų nebuvo numatytos atitinkamos teisės į tinkamą teisinį procesą.

Balandžio mėn. Pietų Sudanas prisijungė prie JT vaiko teisių konvencijos, JT konvencijos prieš kankinimą bei jos fakultatyvaus protokolo ir JT konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims bei jos fakultatyvinio protokolo.

ES aktyviai rėmė pastangas sudaryti ir įgyvendinti ARCISS, visų pirma ES suteikė pagalbą, skirtą įvairių susitarime numatytų administracinių įstaigų įkūrimui remti, įskaitant pereinamojo laikotarpio teisingumo mechanizmus. Kariniams vadovams, kurie kėlė grėsmę taikos procesui, ES nustatė draudimus keliauti ir įšaldė jų turtą, taip pat liko galioti 2011 m. liepos mėn. nustatytas ginklų embargas. 2015 m. spalio mėn. Europos Sąjungos Taryba priėmė išvadas, kuriose pareiškė esanti šokiruota dėl siaubingų žmogaus teisių pažeidimų Pietų Sudane ir paragino nustatyti atsakingus asmenis. ES paragino pirmiausia įgyvendinti taikos susitarime nurodytus pereinamojo laikotarpio teisingumo mechanizmus ir patraukti atsakomybėn už žmogaus teisių pažeidimus atsakingus asmenis. Keliuose tais metais paskelbtuose pareiškimuose ES pakartojo smerkianti žmogaus teisių pažeidimus Pietų Sudane. JT Žmogaus teisių taryboje (ŽTT) ES paragino paskirti už Pietų Sudaną atsakingą asmenį ir paskatino AS bei JT glaudžiai bendradarbiauti. ES suteikė tiek finansinę, tiek politinę paramą atskiriems žmogaus teisių gynėjams Pietų Sudane.

Sudanas

2015 m. žmogaus teisių padėtis Sudane iš esmės nepagerėjo, o kai kuriose vietovėse pablogėjo. Tęsėsi konfliktai Darfūre, Pietų Kordofane ir Mėlynojo Nilo provincijoje. Dėl politinių sąlygų 2015 m. rinkimai negalėjo būti patikimi, tačiau Prezidentas O. al-Bashiras užsitikrino dar vieną kadenciją. Valstybės subjektai, vyriausybės remiamos karinių grupuočių ir sukilėlių pajėgos vykdė šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus nesilaikydami 2005 m. Sudano laikinosios konstitucijos, tarptautinių įsipareigojimų ar Žmogaus teisių tarybos pateiktų rekomendacijų. Nuolat buvo kliudoma teikti humanitarinę pagalbą, vykdomi išpuoliai prieš civilius gyventojus, įskaitant be atrankos vykdomus bombardavimus iš oro, žemės deginimo taktiką, smurtą dėl lyties, neteismines egzekucijas ir savavališką sulaikymą. Padėtį Sudane ir toliau sunkina bendras atskaitomybės trūkumas.

2015 m. ES pirmenybę toliau teikė pastangoms taikos ir žmogaus teisių srityse. ES, visų pirma ES specialusis įgaliotinis Somalio pusiasalyje Alexanderis Rondosas rėmė pastangas siekiant holistinio ir įtraukaus politinio sprendimo Sudane. Buvo teikiama politinė ir finansinė parama Prezidento T. Mbeki vadovaujamoms tarpininkavimo pastangoms vykdant AS aukšto lygio įgyvendinimo komisijos Sudane ir Pietų Sudane veiklą. ES laikėsi nuomonės, kad dėl sunkios žmogaus teisių padėties Sudane būtinas nuolatinis JT ŽTT dėmesys, ir todėl pritarė tam, kad būtų išplėsti nepriklausomo eksperto Sudano klausimais įgaliojimai kartu primygtinai reikalaujant, kad jam būtų suteikta visapusiška galimybė atvykti į visas šalies vietoves. Nors 2015 m. negalėjo vykti joks ES ir vyriausybės dialogas žmogaus teisių klausimais, ES toliau rėmė nacionalinių žmogaus teisių institucijų gebėjimų stiprinimą ir skatino tarptautinių veiksmų koordinavimą žmogaus teisių srityje pirmininkaudama Tarptautinių partnerių žmogaus teisių forumui. Be to, nuolat vyko dialogas su pilietine visuomene.

Vedant nacionalinį dialogą ir rinkimų metu ES taip pat aktyviai propagavo saviraiškos laisvę ir žiniasklaidos laisvę. ES paskelbė keletą pareiškimų, kuriuose paragino vyriausybę gerbti saviraiškos, taikių susirinkimų ir žiniasklaidos laisvę, paleisti sulaikytuosius ir suteikti jiems galimybę pasinaudoti teisingu bylos nagrinėjimu, atlikti patikimus žmogaus teisių pažeidimų, dėl kurių buvo nužudyti ir sužeisti žmonės bei padaryta materialinė žala, tyrimus. ES nuolat stebėjo kelių politinių veikėjų ir aktyvistų bylų nagrinėjimą teismuose. Ji taip pat vykdė tyliosios diplomatijos veiksmus tam tikrose atskirose bylose dėl politinių aktyvistų žmogaus teisių pažeidimų. Pagal EDŽTRP teminę programą ES rėmė keletą projektų švietimo pilietinių ir žmogaus teisių klausimais, taip pat spaudos laisvės srityje.

Visų pirma ES delegacija su itin dideliu susirūpinimu stebėjo dviejų Pietų Sudano kunigų sulaikymo Sudane atvejį, sekė jų teismo posėdžius ir dialoguose su Sudano valdžios institucijomis politiniu lygmeniu kėlė šį klausimą siekdama perduoti griežtą politinę žinią, kad ES itin svarbiomis laiko religijos ir tikėjimo laisvę, saviraiškos laisvę ir teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.

Pražūtinga padėtis Darfūre išliko ES dėmesio centre. Kelis kartus ES pareiškė esanti susirūpinusi dėl Darfūre tęsiamų kovos veiksmų ir plačiai paplitusio civilių gyventojų perkėlimo, taip pat įspėjo dėl jungtinės Afrikos Sąjungos ir Jungtinių Tautų operacijos Darfūre (UNAMID) nutraukimo, kuris turėtų būti įvykdytas tik patenkinus tam tikrus kriterijus, visų pirma suradus politinį Darfūro konflikto sprendimą, padidinus saugumą ir patvirtinus priemones dėl civilių gyventojų ir šalies viduje perkeltų asmenų.

Be to, ES delegacija surengė keletą viešų renginių, skirtų žmogaus teisėms remti, ir propagavo moterų bei vaikų teises Sudane įgyvendindama vystymosi projektus ir vietos lygmeniu vesdama dialogą su nacionaliniais bei tarptautiniais partneriais.

Galiausiai ES, įgyvendindama EDŽTRP ir nevalstybinių subjektų bei vietos valdžios institucijų temines programas, remia keletą žmogaus teisių organizacijų ir PVO siekdama sustiprinti jų pajėgumus ir atstovavimo gebėjimus, remti veiksmų koordinavimą ir tinklaveiką bei skatinti palankesnių sąlygų PVO sudarymą.

Svazilandas

2005 m. priimtos nacionalinės konstitucijos 3 skyriuje numatytas teisių aktas, kuriuo garantuojama pagarba pagrindinėms teisėms bei laisvėms ir jų propagavimas. Vis dėlto esama susirūpinimo, jog šioje šalyje konkrečiais įstatymais ribojamos piliečių galimybės visapusiškai naudotis šiomis teisėmis. Nors politinės partijos gali laisvai veikti, jos negali dalyvauti formuojant vyriausybę, kadangi asmenys į parlamentą yra renkami pagal jų asmeninius nuopelnus. 1988 m. viešosios tvarkos aktu policijos komisarui suteikta teisė sankcionuoti viešus susibūrimus, o tai turi neigiamos įtakos susirinkimų ir asociacijų laisvei.

Pagal 2008 m. kovos su terorizmu aktą, laikomą dokumentu, kuriuo valdžios institucijos naudojasi bet kuriems su jų nuomone nesutinkantiems asmenims nutildyti, 2015 m. buvo toliau persekiojami ir suimami politiniai vadovai. Pateikę trečią prašymą paleisti už užstatą, Liaudies suvienyto demokratinio judėjimo (PUDEMO) pirmininkas Mario Masuku ir Svazilando jaunimo kongreso (SWAYOCO) generalinis sekretorius Maxwellas Dlamini, kurie dėl atsisakymo paleisti juos už užstatą kalėjime praleido daugiau nei 12 mėnesių, Apeliacinio teismo buvo paleisti iš kalėjimo. Svazilandas laikosi *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumo, o paskutinį kartą mirties bausmė buvo įvykdyta 1983 m. 2015 m. JT sesijos metu Svazilandas pirmą kartą neprieštaravo rezoliucijai dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo.

Panašu, kad šalyje nėra problemų ratifikuoti tarptautines žmogaus teisių konvencijas ir protokolus. Problemų kelia tokių konvencijų, kaip Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, įgyvendinimas; apie problemas liudija tai, kad moterys tebėra mažuma šalies socialinėje ir ekonominėje bei politinėje veikloje.

Šalyje vis dar sudėtinga dėl susijusių išlaidų užtikrinti teisę kreiptis į teismą. Be to, prieš 2015 m. gegužės mėn. atleidžiant vyriausiąjį teisėją, kilo klausimų dėl teisminių institucijų nepriklausomumo, kadangi būta rimtų kaltinimų, jog buvęs vyriausiasis teisėjas ir buvęs teisingumo ministras bylas nagrinėdavo ir sprendimus priimdavo prieš jas perduodant teismui.

2014 m. saviraiškos laisvė ir žiniasklaidos laisvė buvo apribotos suėmus žurnalo redaktorių Bheki Makhubu ir žmogaus teisių srities advokatą Thulani Maseko. Jie abu buvo pripažinti kaltais dėl nepagarbos teismui, nors taikiai naudojosi teise į saviraiškos laisvę. 2015 m. gegužės 21 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Svazilando, kurioje pareiškė susirūpinimą dėl abiejų kaltinamųjų šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų po jų suėmimo. T. Maseko ir B. Makhubu kalėjime praleido 15 mėnesių iš jiems skirtos dvejų metų laisvės atėmimo bausmės, kol 2015 m. birželio mėn. Svazilando Aukščiausiasis Teismas nurodė juos paleisti.

Europos Parlamento rezoliucija dėl šio klausimo padėjo padidinti tarptautinį informuotumą apie Svazilandą, taip pat atskleidė prastą žmogaus teisių padėtį šalyje.

104-oje Tarptautinėje darbo konferencijoje nuspręsta Svazilandą palikti „specialiame sąraše“ (t. y. Tarptautinė darbo organizacija (TDO) įdėmiai stebės padėtį šalyje), kadangi šalis nuolat nesilaiko TDO konvencijos dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo (Nr. 87).

2015 m. sausio 1 d. Svazilandas dėl su darbuotojų teisėmis susijusių problemų buvo iš tikrųjų pašalintas iš JAV prekybos programos pagal Afrikos šalių augimo ir galimybių aktą (AGOA).

2015 m. ES delegacija, bendradarbiaudama su kitais suinteresuotaisiais subjektais, ėmėsi tam tikrų veiksmų žmogaus teisėms Svazilande propaguoti. ES tęsė bendradarbiavimą su Svazilando valdžios institucijomis žmogaus teisių ir demokratijos klausimais vesdama politinį dialogą pagal 8 straipsnį. ES taip pat pareiškė susirūpinimą dėl 2015 m. naujojo viešojo administravimo akto, į kurį įtrauktos regresyvios nuostatos, susijusios su valstybės tarnautojų politinėmis pažiūromis.

ES teikė finansinę paramą PVO pasitelkdama tam tikras finansines priemones, tokias kaip EDŽTRP, programos dėl PVO ir CSO-LA teminės biudžeto eilutės ir Europos plėtros fondas (EPF), skirtą projektams, kuriuose daugiausia dėmesio skirta kultūrinėms teisėms, vaikų ir moterų teisėms, teisei kreiptis į teismą ir galimybei gauti informacijos. Finansavimas buvo naudojamas politinei reformai ir rinkimų sistemai remti rengiant PVO atstovų mokymus derybų įgūdžių, bendravimo ir diplomatijos srityse. PVO pasinaudojo ES parama ir parengė šešėlinę ataskaitą, kurioje apibūdinta žmogaus teisių padėtis šalyje. Ataskaitoje pasiūlyta rekomendacijų dėl galimo žmogaus teisių problemų sprendimo. Kadangi smurtas prieš vaikus ir moteris šalyje tebėra itin dažnas, 2015 m. ES rėmė tam tikras iniciatyvas, kuriomis siekta pagerinti moterų statusą, ir buvo vykdomos palaikymo iniciatyvos siekiant daryti spaudimą, kad būtų priimtas Kovos su seksualiniais nusikaltimais ir smurtu šeimoje aktas.

Tanzanija

2015 m. spalio mėn. Tanzanijoje vykusio pasirengimo visuotiniams rinkimams metu buvo sudarytos konkrečios sąlygos ES vykdyti žmogaus teisių stebėseną ir vis aktyviau buvo akcentuojamos politinės teisės. ES didžiausią prioritetą, be kita ko, skyrė politinės aplinkos išlaikymui, rinkimų proceso įtraukumui, žiniasklaidos laisvei, teisei į informaciją ir asociacijų laisvei.

2015 m. nevyko Tanzanijos ir ES politinis dialogas, kuris yra vienas svarbiausių dvišalių santykių pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį aspektų, siekiant svarstyti žmogaus teisių ir teisinės valstybės klausimus. Vis dėlto žmogaus teisių klausimais buvo nuolat konsultuojamasi su nacionaliniais suinteresuotaisiais subjektais, tokiais kaip Žmogaus teisių ir gero valdymo komisija, politinės partijos ir pilietinė visuomenė, įskaitant žmogaus teisių gynėjų koaliciją.

ES parama pasirengimui rinkimams buvo teikiama pasitelkiant pagal JT Vystymo programą administruojamą bendrą fondą ir Demokratinio įgalėjimo projektą. ES teikė finansinę paramą ir techninę pagalbą Nacionalinei rinkimų komisijai ir Zanzibaro rinkimų komisijai (ZRK), skatino vykdyti su rinkimais susijusias teisines ir institucines reformas, taip pat šviesti pilietinę visuomenę ir rinkėjus. ES stebėjo rinkėjų biometrinių duomenų registravimo procesą ir į spalio mėn. vykusius visuotinius rinkimus atsiuntė Europos Parlamento narės Judith Sargentini vadovaujamą visapusiško rinkimų stebėjimo misiją. Prieš prasidedant rinkimams Zanzibare buvo pradėtas įgyvendinti projektas, skirtas konfliktų prevencijai ir tarpininkavimui juose; šiame projekte dalyvavo visi atitinkami rinkimų proceso suinteresuotieji subjektai. Praėjus kelioms dienoms po rinkimų ES delegacija ir ES valstybės narės vietos lygmeniu paskelbė pareiškimą, kuriame pareiškė susirūpinimą dėl Zanzibaro rinkimų komisijos (ZRK) pirmininko sprendimo anuliuoti rinkimų dėl Zanzibaro rezultatus, visų pirma nepaisant to, kad visi tarptautiniai stebėtojai teigiamai įvertino balsavimo procesą. Be to, pareiškime ZRK paraginta atnaujinti bei užbaigti balsų skaičiavimą ir paskelbti rinkimų rezultatus, o visi suinteresuotieji subjektai paraginti pradėti konstruktyvų dialogą, kuris yra pagrindinis nesutarimų sprendimo būdas, ir išlaikyti demokratinius bei ekonominius laimėjimus, pasiektus per daugelį metų dedant nuolatines pastangas.

Žiniasklaidos laisvės ir teisės į informaciją srityje dėl 2015 m. pradžioje sustabdyto garsaus savaitraščio „*The East African*“ ES buvo paskatinta vietos lygmeniu paskelbti pareiškimą, kuriame buvo akcentuota saviraiškos laisvės ir teisės į informaciją užtikrinimo svarba, poreikis garantuoti sąžiningus ir subalansuotus žiniasklaidą reglamentuojančius teisės aktus. Žiniasklaidoje buvo plačiai cituojama delegacijos vadovo kalba, skirta Pasaulinei spaudos laisvės dienai paminėti. Po rinkimų vietos lygmeniu buvo paskelbtas bendras ES ir panašaus požiūrio besilaikančių partnerių pareiškimas, kuriame atkreiptas dėmesys į naujojo Kovos su kibernetiniais nusikaltimais akto padarinius, pasireiškusius vietos stebėtojų žmogaus teisių pažeidimais. Metams artėjant prie pabaigos buvo surengtas forumas su žiniasklaidos suinteresuotaisiais subjektais siekiant apsvarstyti žiniasklaidos vaidmenis bei pareigas visuomeniniame ir politiniame gyvenime.

ES išliko itin susidomėjusi ginčais dėl žemių Tanzanijoje, visų pirma tais atvejais, kai jie turėjo įtakos ganyklinės gyvulininkystės bendruomenių pragyvenimo šaltiniams ir turimoms paprotinėms teisėms. Kovo mėn. Europos Parlamento rezoliucija pasmerktas vietos kaimo bendruomenių pagrindinių žmogaus teisių pažeidimas, jų neteisėtas perkėlimas, jų namų sugriovimas ir tradicinės gyvensenos sutrikdymas. Be to, rezoliucijoje valdžios institucijos paragintos patvirtinti ir įgyvendinti veiksmingą žemės politiką ir nustatyti tinkamus bei laiku taikomus ginčų sprendimo mechanizmus.

2015 m. pradžioje pradėti įgyvendinti du ES finansuojami projektai, kuriuose daug dėmesio skirta žalingai tradicinei praktikai. Pirmasis projektas buvo skirtas vaikų santuokoms ir moterų lyties organų žalojimui, o antrasis – vyresnio amžiaus moterų teisėms atsižvelgiant į išpuolius prieš jas apkaltinus raganavimu. 2015 m. buvo tęsiamas visapusiško ES finansuojamų veiksmų, susijusių su vaikų teisėmis ir moterų įgalėjimu Tanzanijoje, rinkinio įgyvendinimas.

Birželio mėn. Tarptautinės informavimo apie albinizmą dienos proga ES delegacija paskelbė pranešimą spaudai, kuriame patvirtino savo gilų susirūpinimą dėl diskriminacijos ir smurto, kurį patiria albinosai, ir pabrėžė, jog reikia šviesti žmones ir jiems paaiškinti, kad mitai apie albinizmą yra ne tik melagingi ir klaidinantys, bet ir pažeidžia žmogaus teises, prieštarauja teisės principams ir apskritai žmoniškumo sąvokai.

Spalio mėn. vykdant ES mirties bausmės panaikinimo palaikymo veiksmus, Pasaulinę kovos su mirties bausme dieną ES misijos vadovai apsilankė kalėjime, be kita ko, aplankė mirties bausme nuteistus kalinius ir pasikeitė nuomonėmis su vyriausybės bei žmogaus teisių srities suinteresuotaisiais subjektais, palankiai įvertino tai, kad Tanzanija toliau laikosi mirties bausmės taikymo moratoriumo ir skatina jos panaikinimą.

Galiausiai gruodžio mėn. Pasaulinę žmogaus teisių dieną ES delegacija dviejuose svarbiausiuose dienraščiuose paskelbė pranešimą anglų ir kisvahili kalbomis apie Tanzanijos piliečių naudojimosi savo teisėmis ir laisvėmis svarbą.

Togas

Galima akcentuoti tris pagrindinius su žmogaus teisių padėtimi 2015 m. Toge susijusius aspektus. Pirma, 2015 m. balandžio mėn. įvyko prezidento rinkimai; juose nebuvo jokių smurtinių incidentų ar su žmogaus teisėmis susijusių problemų. Antra, priimtas naujas Baudžiamasis kodeksas, kuriame numatytos įvairios nuostatos, įrodančios pažangą tokiose srityse kaip kankinimo, neteisėtos prekybos migrantais ir neteisėtos prekybos visais asmenimis (ne tik vaikais) kriminalizavimas, moterų ir AIDS sergančių pacientų diskriminavimo sureguliavimas ir moterų lyties organų žalojimas. Trečia, pagrindinės probleminės sritys tebėra nebaudžiamumas, neproporcingas jėgos naudojimas ir pasitikėjimo policija bei teisminėmis institucijomis trūkumas; šias problemas rodo tai, jog saugumo pajėgos demonstracijų metu nužudė daugiau nei tuziną asmenų.

Iš esmės reformų tempas ir jų įgyvendinimas vyko lėtai, kad būtų iš tikrųjų pagerintos Togo piliečių gyvenimo sąlygos. Ir toliau problemų kėlė prastos sąlygos kalėjimuose ir piktnaudžiavimas prevenciniu sulaikymu.

2015 m. Toge ES vykdomi veiksmai žmogaus teisių srityje apėmė nuolatinį dialogą su valdžios institucijomis, vadovais ir pilietinės visuomenės organizacijomis, taip pat viešosios diplomatijos priemones, techninę pagalbą ir finansinę paramą. Vykdant veiksmus daug dėmesio skirta pilietinės visuomenės stiprinimui, nacionalinių susitaikymo pastangų rėmimui, teisingumo ir saugumo sektorių reformai ir konfliktų rinkimų metu prevencijai. Žmogaus teisių padėties Toge klausimas buvo keliamas ES nuolatiniame politiniame dialoge, be kita ko, 2015 m. lapkričio mėn. įvykusioje formalaus politinio dialogo sesijoje.

2015 m. ES tęsė darbą, kad būtų įgyvendintos Tiesos, teisingumo ir susitaikymo komisijos rekomendacijos, būtų remiama pilietinė visuomenė ir stiprinamos vietos valdžios institucijos, visų pirma pasitelkiant projektą „Pascarena“ (pranc. *Projet d'appui à la société civile et à la reconciliation nationale*), skirtą pilietinei visuomenei ir nacionaliniam susitaikymui remti pagal EDŽTRP. Paskutiniaisiais 2015 m. mėnesiais ES pažengė į priekį rengiant naują programą, skirtą valstybės stiprinimui, ir pradėjo įgyvendinti programą, skirtą teisingumo sektoriaus modernizavimui remti. Be to, atliekamas darbas siekiant stiprinti saugumo pajėgų pajėgumus ir pakeisti jų darbo metodus, kad jie taptų profesionalesni ir būtų labiau suderinti su žmogaus teisėmis; taip pat bus remiamas naujo policijos koledžo įsteigimo projektas.

Uganda

Rengiantis 2016 m. įvyksiantiems prezidento ir parlamento rinkimams ES toliau ragino Ugandos valdžios institucijas įgyvendinti 2011 m. ES rinkimų stebėjimo misijos (RSM) rekomendacijas. ES apgailestavo, kad 2015 m. konstituciniame (keitimo) akte, kuriuo iš pradžių norėta įgyvendinti svarbias rinkimų sistemos reformas, nebuvo atsižvelgta į Partijų tarpusavio dialogo organizacijos, vienijančios visas Ugandos politines partijas, kurios turi bent vieną vietą parlamente, ar RSM pateiktas konstruktyvias rekomendacijas. ES nusprendė išsiųsti RSM stebėti 2016 m. rinkimų.

2015 m. susirūpinimą kėlė susirinkimų ir asociacijų laisvė. ES nerimavo dėl to, kad parlamentui pateiktu pirmu Nevyriausybinių organizacijų akto projektu reguliavimo institucijoms būtų suteikti platūs pilietinės visuomenės veiklos kontrolės įgaliojimai. ES apie savo susirūpinimą aktyviai informavo Ugandos valdžios institucijas, teikė rašytinius pareiškimus Parlamento gynybos ir vidaus reikalų komitetui, kuris buvo atsakingas už akto nagrinėjimą. Komiteto pateiktais pakeitimais buvo panaikintos kai kurios griežčiausios nuostatos, tačiau priimtu aktu vis tiek nustatomi neaiškūs ir platūs įpareigojimai nevyriausybinėms organizacijoms, kurie galėtų kliudyti jų veiklai. ES įdėmiai stebės akto įgyvendinimą, įskaitant nuostatų, skirtų aktui įgyvendinti, rengimą.

2013 m. Viešosios tvarkos palaikymo aktu buvo naudojamasi kaip pagrindu siekiant neleisti įvykti keliems opozicinių partijų organizuotiems politiniams susirinkimams. Vyko ginčai dėl to, ar remiantis teisingu akto aiškinimu bet kuriuo atveju būtina, kad politinių susirinkimų organizatoriai prieš surengdami tokį susirinkimą gautų policijos leidimą. ES ragino policiją ir opozicines partijas susitarti dėl bendro akto aiškinimo, nes taip būtų sudarytos palankesnės sąlygos taikiems politiniams susirinkimams.

2015 m. balandžio 24 d. įvykusiame dialogo pagal 8 straipsnį susitikime ES svarstė žmogaus teisių padėties klausimą su Prezidentu Y. Museveni. Diskusijoje aptarti rinkimų proceso, asociacijų laisvės, lyčių lygybės, policijos atskaitomybės ir kovos su kankinimu klausimai.

2012 m. priėmus Kankinimo prevencijos ir draudimo aktą buvo sukurta išsami teisinė sistema, skirta kankinimo prevencijai Ugandoje. ES toliau rėmė šio akto įgyvendinimą, be kita ko, padėjo išversti jį į vietos kalbas ir taip populiarino jo turinį. Be to, ES teikė paramą Afrikos kankinimo aukų gydymo ir reabilitacijos centrui bei įtariamus kankinimo atvejus tiriančiai Ugandos žmogaus teisių komisijai. ES ragino Ugandos valdžios institucijas kuo greičiau ratifikuoti JT konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą.

ES palankiai įvertino tai, kad šalyje toliau laikomasi *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumo, ir toliau ragino Ugandos valdžios institucijas teisiškai panaikinti mirties bausmę.

ES bendradarbiavo su vietos pilietinės visuomenės partneriais, kad būtų propaguojamos moterų ir vaikų teisės. Visų pirma ES padėjo Ugandos moterų parlamentinei asociacijai 2015 m. liepos mėn. surengti moterų parlamentinę sesiją, rėmė bendrą kovai su smurtu dėl lyties skirtą projektą, kuriame dalyvavo pilietinė visuomenė bei Lyčių lygybės darbo ir socialinio vystymosi ministerija, taip pat dalyvavo Nacionaliniame forume Ugandos vaikų padėties tema.

ES toliau rėmė Ugandos žmogaus teisių komisijos atliekamą darbą, pavyzdžiui, padėjo JT ŽTT ir Lygių galimybių komisijai visoje Ugandoje stebėti galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, taip pat darbo sąlygas pramonės įmonėse, kasyklose ir žvejybos bendruomenėse. ES pareiškė susirūpinimą dėl to, kad nuo 2015 m. balandžio mėn. JT ŽTT personalas buvo sumažintas (liko tik du komisijos nariai) ir nebuvo paskirtas pirmininkas; taip pat ragino paskirti pakeičiančiuosius asmenis.

2015 m. sausio mėn. ES palankiai įvertino tai, kad pasidavė įtariamas Viešpaties pasipriešinimo armijos brigados vadas Dominicas Ongwenas, ir kad jis buvo perduotas Tarptautiniam baudžiamajam teismui, kad būtų teisiamas dėl kaltinimų nusikaltimais žmoniškumui ir karo nusikaltimais.

2015 m. metinis ES įsteigtas Ugandos žmogaus teisių gynėjo apdovanojimas buvo skirtas Žmogaus teisių iniciatyvos fondo įkūrėjui ir vykdomajam direktoriui daktarui Livingstone'ui Sewanyana.

Zambija

2015 m. sausio mėn. papildomi prezidento rinkimai iš esmės vyko laisvai ir demokratiškai. Nors šalyje toliau veikia vyriausybę kritikuojanti žiniasklaida, 2016 m. rugpjūčio mėn. visuotiniai rinkimai ir po jų išrinkta ribotos kadencijos nauja Patriotinio fronto vyriausybė vis dėlto jau turėjo įtakos spaudos laisvei ir saviraiškos laisvei. Informacijos ir transliacijų ministras nuolat skelbia viešus grasinimus žiniasklaidos priemonėms, todėl valstybinės (ir kai kurios privačios) žiniasklaidos priemonės vykdo vidinę cenzūrą. 2015 m. buvo suimti ir bauginami pagrindinio nepriklausomo laikraščio „*The Post*“ žurnalistai, o Zambijos mokesčių administratorius pabandė visiškai uždaryti laikraščio redakciją dėl mokesčių prievolių nesilaikymo. Patriotinio fronto nariai grasino bendruomenės radijo stotims už tai, kad jos į savo laidas kvietė opozicijos atstovus. Dainininkas Pilato buvo sulaikytas ir teisiamas už dainos, kurioje šaipomasi iš prezidento, paskelbimą, tačiau vėliau jis buvo paleistas.

ES ir jos valstybės narės yra susirūpinusios dėl to, kad rengiantis 2016 m. rinkimams gali išaugti politinių ir pilietinių teisų pažeidimų atvejų skaičius. Zambijoje tebėra paplitusi korupcija ir politinis smurtas (pvz., buvusiems politikams suteikiama malonė ir sutrumpinama jų laisvės atėmimo bausmė, smurtaujantys partijos nariai kišasi į papildomų parlamento rinkimų procesą, užpuolami ir pagal Viešosios tvarkos aktą trumpam sulaikomi (areštuojami) opozicijos lyderiai), net jei kitose regiono šalyse šiose srityse kyla palyginti daugiau problemų. Zambijoje perėjimas prie el. valdymo laikytas teigiamu žingsniu kovojant su korupcija ir siekiant didesnio skaidrumo.

Tiek aukšto lygio vyriausybės atstovų, tiek tradicinių vadovų politinė parama moterų ir vaikų teisėms, įskaitant kovą su vaikų, ankstyvomis ir priverstinėmis santuokomis, egzistuoja tik popieriuje, tačiau politiškai motyvuotas prezidento malonės suteikimas Patriotiniam frontui palankiam dainininkui generolui Kanene'ui, atliekančiam bausmę už nepilnamečio išniekinimą ir vėliau paskirtam Zambijos ambasadoriumi smurto dėl lyties klausimais, įrodo šio įsipareigojimo ribotumą. Smurto dėl lyties incidentų skaičius auga, galbūt dėl to, kad daugėja pranešimų apie šiuos atvejus. 2015 m. dėl smarkiai pablogėjusios ekonomikos padėties galėjo susidaryti dar nepalankesnės sąlygos pažeidžiamoms moterims ir vaikams, ypač skurdžiose bendruomenėse.

ES palankia įvertino tai, kad prezidentas suteikė malonę daugiau nei 330 kalinių ir jiems skirtą mirties bausmę pakeitė kalėjimu iki gyvos galvos. Nuo 1997 m. pagal *de facto* moratoriumą Zambijoje mirties bausmės nebevykdomos. Vis dėlto šalies perpildytuose kalėjimuose sąlygos tebėra labai prastos, ypač moterų, kartu esančių vaikų ir kitų pažeidžiamų grupių atveju. Pastebima teigiamų pokyčių, nes didėja politinė parama tam, kad Zambijos kalėjimų sistemoje nuo griežto baudžiamojo principo būtų pereita prie pataisos principo.

LGBTI asmenų teisių pripažinimas Zambijoje tebėra viena iš problemų; tai rodo translytės moters nuteisimas iki 15 metų laisvės atėmimo bausme ir vieno iš valstybinių laikraščių skiltyje nuolat skelbiami prieš LGBTI asmenis nukreipti straipsniai. Vis dėlto esama teigiamų pokyčių, kadangi Zambijos Aukščiausiasis Teismas patvirtino LGBTI aktyvisto Paulo Kasonkomona išteisinimą ir jo teisę į saviraiškos laisvę, o trijose su LGBTI asmenimis susijusiose bylose žemesnės instancijos teismai per vienerius metus išteisino vyrus, kurie buvo kaltinami lytiniais santykiais su vyrais.

Zimbabvė

Žmogaus teisių padėtis Zimbabvėje išlieka stabili, bet pažeidžiama. Nors, palyginti su 2008 m. rinkimų metu nustatytu didžiausio smurto laikotarpiu, užregistruotas palyginti nedidelis šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų atvejų skaičius, vis dar būta nerimą keliančių incidentų.

Didelį susirūpinimą kelia Zimbabvės valdžios institucijų nesugebėjimas daryti pažangą siekiant išsiaiškinti žmogaus teisių aktyvisto Itai Dzamara pagrobimą. Kovos už demokratiją aktyvistą Itai Dzamara nenustatyti asmenys pagrobė 2015 m. kovo mėn. Aukščiausiasis Teismas paskelbė įsakymą, kuriuo įpareigojo vidaus reikalų ministrą ir policijos generalinį komisarą dėti visas būtinas pastangas, kad dingęs aktyvistas būtų surastas, ir glaudžiai bendradarbiauti su jo advokatais. Iki šiol apie jo buvimo vietą ir būklę nėra žinoma. 2015 m. gegužės 19 d. savo susirūpinimą pareiškė Europos Parlamentas, o ES delegacija 2015 m. kovo 11 d., balandžio 9 d., gegužės 9 d., birželio 9 d., liepos 7 d., rugpjūčio 7 d. ir rugsėjo 9 d. vietos lygmeniu paskelbė pareiškimus ir socialinėje žiniasklaidoje toliau palaiko pilietinės visuomenės reikalavimą išsiaiškinti šį atvejį.

Po kelių tarp partijų ir partijų viduje įvykdytų smurtinių veiksmų lapkričio 17 d. ES vietos lygmeniu paskelbė pareiškimą, kuriame pareiškė susirūpinimą ir paragino visas partijas laikytis demokratijos principų. 2015 m. rinkimų aplinka papildomuose rinkimuose iš esmės buvo nesmurtinė. Vis dėlto birželio 10 d. Vakarų Hurungvėje būta bauginimo ir politinio smurto incidentų rengiantis rinkimams ir iškart po jų.

Toliau galioja represiniai teisės aktai (Viešosios tvarkos ir saugumo aktas, Aktas dėl galimybės gauti informaciją ir privatumo apsaugos). Vasarą itin suaktyvėjo represinių priemonių taikymas licencijų neturintiems prekiautojams, prekiaujantiems neleistinose vietose Hararėje ir kituose miestuose. Pilietinė visuomenė kritikavo policiją už neproporcingą jėgos naudojimą. Vis dėlto esama požymių, kad žmogaus teisių gynėjų atveju plačiai taikoma Konstitucijos nuostata, kuria reikalaujama per 48 valandas paleisti sulaikytuosius, jei jiems nepareiškiama kaltinimų.

2013 m. priėmus naują pažangią Konstituciją su ja buvo suderinta 10 aktų. Parlamente įvairiuose svarstymo etapuose yra trys svarbūs teisės aktai (įskaitanti Bendrųjų teisės aktų dalinio keitimo aktą, kuriuo bus pakeistas Rinkimų aktas). Laukiama prezidento pritarimo Lyčių lygybės komisijos aktui. Teisingumo ministerijos pirmininkaujama (padedant ES delegacijai) tarpžinybinė darbo grupė rengia dvidešimt du aktus.

Išlieka susirūpinimas dėl teisinės valstybės principo laikymosi, be kita ko, dėl nuolatinio žemių konfiskavimo ir dėl to, kaip elgiamasi su neteisėtais miesto naujakuriais ir šalies viduje perkeltais asmenimis.

Apskritai, nepaisant šių problemų, yra sričių, kuriose esama vilties, kad bus daroma pažanga žmogaus teisių srityje. Esama požymių, jog didėja teisminių institucijų nepriklausomumas, be kita ko, kai kuriose svarbiose užimtose teritorijose, net jei teismo sprendimai ne visuomet yra vykdomi. Bandoma pereiti prie nepriklausomų konstitucinių komisijų veikimo. Birželio mėn. Prezidentas R. Mugabe paskyrė Lyčių lygybės komisijos narius, o gruodžio mėn. – Nacionalinės taikos ir susitaikymo komisijos narius. Vis aktyviau dirba Žmogaus teisių komisija. Vis dėlto šioms svarbioms komisijoms dar trūksta didesnio nepriklausomumo ir joms reikia daugiau išteklių.

Aplinka, kurioje gali veikti pilietinė visuomenė, išlieka palyginti atvira. Vyriausybė vis aktyviau glaudžiai bendradarbiauja su kai kuriomis PVO, be kita ko, vietos valdžios lygmeniu socialinių ir ekonominių teisių srityje. Visus metus PVO galėjo netrukdomos stebėti papildomus rinkimus.

Nors Zimbabvėje privačių spaudos leidinių tiražas yra nedidelis (daugiausia jie skiriami miesto vietovėms), šalies žiniasklaidos priemonės ir žurnalistai iš esmės išlieka laisvi ir dažniausiai gali nekliudomi kritikuoti vyriausybę. Vis dėlto tebėra sunku vykdyti tiriamosios žurnalistikos veiklą siekiant atskleisti korupciją. Valstybė riboja radijo bangų naudojimo laisvę, ypač kaimo vietovėse, kuriose radijas yra pagrindinis informacijos šaltinis. Didėja galimybės naudotis socialine žiniasklaida; ši galimybė kol kas nėra ribojama.

Šalyje jau 10 metų laikomasi *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumo. 2015 m. nebuvo pasirašytas nė vienas įsakymas dėl mirties bausmės įvykdymo.

VI. Arabijos pusiasalis

Bahreinas

Praėjus ketveriems metams po to, kai Bahreino Karalystėje atsinaujino neramumai, 2015 m. ES toliau įdėmiai stebėjo įvykius vietoje ir prireikus naudodamasi įvairiais kanalais toliau reiškė susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties šalyje, palankiai vertina teigiamas reformas ir teikė paramą veiksmingai žmogaus teisių apsaugai stiprinti.

ES nuolat ragino visas konflikto šalis nenustatant išankstinių sąlygų taikiai pradėti konstruktyvų tikro nacionalinio susitaikymo procesą ir dialogą. ES palankiai įvertino kai kurias iniciatyvas, kurių ėmėsi Bahreino vyriausybė, įskaitant Bahreino nepriklausomos tyrimų komisijos rekomendacijų įgyvendinimą, ir įdėmiai stebėjo tokių sukurtų naujų institucijų kaip policijos ombudsmenas Vidaus reikalų ministerijoje, Nacionalinė žmogaus teisių institucija (NŽTI), specialusis tyrimo padalinys bei Kalinių ir sulaikytųjų asmenų teisių komisija, darbą. Tikram ir ilgalaikiam susitaikymui būtinos sąlygos dar nebuvo sukurtos ir reikia toliau dirbti. ES kelis kartus paragino visus Bahreino gyventojus pasinaudoti naujomis institucijomis, kad jos užtikrintų konkrečių žmogaus teisių padėties patobulinimų įgyvendinimą Bahreine, be kita ko, remiantis griežtomis NŽTI ir ombudsmeno ataskaitose pateiktomis rekomendacijomis.

ES nuolat bendradarbiavo su Bahreino valdžios institucijomis susirūpinimą keliančiais žmogaus teisių klausimais Karalystėje ir kartu skatino įgyvendinti vykdomų reformų priemones. ES įgyvendino kelias Bahreino valdžios institucijoms skirtas formalias ir neformalias informavimo iniciatyvas, susijusias su kelių žinomų asmenų suėmimu už Bahreino ar Saudo Arabijos vyriausybių kritikavimą. ES pareiškė susirūpinimą dėl spaudos laisvės ir saviraiškos laisvės, kadangi buvo laikinai sustabdyta vieno svarbiausių laikraščių „*Al Wasat*“ leidyba; netrukus jis vėl pradėtas spausdinti.

Vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja bei EIVT pareigūnai ne tik paskelbė keletą viešų pareiškimų, bet ir palaikė reguliarius tiesioginius ryšius su Bahreino politiniais veikėjais ir aktyvistais. 2015 m. gegužės mėn. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidis antrą kartą apsilankė Bahreine ir surengė plačias konsultacijas su valdžios institucijomis, opozicijos politinėmis bendruomenėmis, nacionalinėmis žmogaus teisių organizacijomis ir pilietinės visuomenės subjektais, kuriose daugiausia dėmesio buvo skirta nacionaliniam susitaikymui ir žmogaus teisių padėčiai. Vizito metu jis pakartojo ES pasiūlymą padėti Bahreinui įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus ir visuotiniame periodiniame vertinime pateiktas rekomendacijas, ypač daug dėmesio skiriant atskaitomybės ir blogo elgesio su sulaikytaisiais klausimams.

ES toliau ragino visas politines bendruomenes pradėti nacionalinį dialogą, kad būtų vykdomos reformos bei užtikrintas nacionalinis susitaikymas, nedviprasmiškai atsisakyti smurto, o valdžios institucijas paragino pradėti bendradarbiauti su opozicija ir apsvarstyti galimybę taikyti pasitikėjimo stiprinimo priemones, be kita ko, paleisti taikius aktyvistus.

Devyniolika ES valstybių narių pritarė rugsėjo 14 d. Ženevoje pagal 2 punktą priimtam bendram pareiškimui dėl Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro (OHCHR) ir žmogaus teisių padėties Bahreine.

Kuveitas

Pagrindiniai klausimai, kuriuos 2015 m. ES aptarė su Kuveito valdžios institucijomis, buvo asmenų be pilietybės (angl. *bidoons*) padėtis, mirties bausmė, saviraiškos laisvė ir užsieniečių darbuotojų ir namų ūkio darbuotojų padėtis.

ES palankiai įvertino tai, kad buvo priimti du teisės aktai, reglamentuojantys namų ūkio darbuotojų darbo teises. Naujaisiais teisės aktais aiškiai apibrėžiamos namų ūkio darbuotojų teisės ir pareigos. Naujaisiais teisės aktais numatoma teigiamų pokyčių, ir ES toliau stebės jų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus.

Susitikimuose su Kuveito valdžios institucijomis ES pareiškė susirūpinimą dėl kelių žmogaus teisių aktyvistų suėmimo už taikų naudojimąsi savo teisėmis į saviraiškos, asociacijų ir susirinkimų laisvę. ES taip pat pakartojo prieštaraujanti mirties bausmės vykdymui visais atvejais bei visomis aplinkybėmis ir paragino Kuveitą vėl pradėti laikytis *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumo.

Kelios ES valstybės narės dalyvavo 2015 m. sausio mėn. JT žmogaus teisių tarybos visuotinio periodinio vertinimo darbo grupės vykdytoje padėties Kuveite peržiūroje. ES paragino Kuveito valdžios institucijas įgyvendinti visuotiniame periodiniame vertinime pateiktas rekomendacijas ir toliau stebės procesą.

ES įdėmiai stebi asmenų be pilietybės padėtį Kuveite, kadangi šis klausimas dar nėra galutinai išspręstas.

Be to, ES iškėlė darbuotojų migrantų teisių, visų pirma jų teisės gauti išsilavinimą valstybės mokyklose, klausimą.

Omanas

Apskritai Omane laikomasi bene griežčiausių regione žmogaus teisių standartų ir šalis didžiuojasi tuo, kad yra taiki ir palyginti tolerantiška šalis, tačiau žmogaus teisių srityje dar esama susirūpinimą keliančių klausimų, visų pirma dėl saviraiškos laisvės.

ES susirūpinimą kėlė kelios teismo bylos, iškeltos aktyvistams, kurie dalyvavo protestuose arba reiškė savo nuomonę socialinėje žiniasklaidoje, tačiau ji taip pat atkreipė dėmesį, kad daugelyje šių bylų buvo suteikta malonė. ES įdėmiai stebėjo kelias atskiras bylas, įskaitant susijusias su Ismaeeliu al-Meqbali, Helalu al-Alawi, Saeedu Jadadu ir Hassanu al-Bashamu.

ES palankiai įvertino JT specialiojo pranešėjo teisių laisvai rinktis į taikius susirinkimus ir burtis į asociacijas klausimais Maina Kiai vizitą 2014 m. rugsėjo mėn. JT Žmogaus teisių tarybai skirtoje vizito ataskaitoje M. Kiai nurodė, kad Omane teisė rinktis į taikius susirinkimus „iš esmės praktikoje neegzistuoja“ ir pateikė Omanui skirtų rekomendacijų dėl teisių, susijusių su susirinkimų ir asociacijų laisve.

Kitas ES susirūpinimą keliantis klausimas – užsienio darbuotojų diskriminacija taikant darbo įstatymus bei praktikoje ir šių darbuotojų bendro statuso bei padėties klausimas. ES palaikė ryšius su Omano valdžios institucijomis dėl užsieniečių darbuotojų padėties ir prekybos žmonėmis. Be to, neužtikrinta pakankama smurto šeimoje aukų apsauga ir būta nepalankaus moterims šališkumo.

Kataras

ES ir jos valstybės narės ypač daug dėmesio skyrė visų pirma saviraiškos laisvei ir nepriklausomos žiniasklaidos plėtojimui, pastangoms stiprinti pilietinę visuomenę priimant liberalesnius teisės aktus dėl asociacijų laisvės ir pilietinės visuomenės iniciatyvų, žmogaus teisių gynėjams skiriamai paramai, moterų teisėms ir darbuotojų migrantų darbo bei gyvenimo sąlygų gerinimui.

ES daug dėmesio skyrė darbuotojų migrantų sąlygoms Katare, nes būta pranešimų apie nesumokėtus atlyginimus, problemas sveikatos ir saugumo srityse, netinkamą būstą ir darbuotojų kilmės šalyse dirbančias nesąžiningas įdarbinimo agentūras rengiantis 2022 m. vyksiančiam FIFA Pasaulio futbolo taurės čempionatui. ES palankiai įvertino spalio mėn. pabaigoje priimtą naują teisės aktą, kuris turės būti įgyvendintas ne vėliau kaip 2016 m. gruodžio mėn., nes tai yra svarbus žingsnis šioje srityje, ir paragino Kataro valdžios institucijas dar labiau pertvarkyti rėmimo (*kafala*) sistemą ir pakeisti ją sutartimis grindžiama sistema.

Be to, Katarui pagal TDO įstatų 26 straipsnį yra pateiktas skundas dėl TDO konvencijos dėl darbo inspekcijos (Nr. 81)ir Konvencijos dėl priverstinio darbo pažeidimo (Nr. 29); prieš šią šalį skundas pateiktas Tarptautinėje darbo organizacijoje. Lapkričio 12 d. TDO valdybos posėdyje įvyko trišalė diskusija, kurioje Kataras pakartojo esantis pasirengęs bendradarbiauti su tarptautinėmis organizacijomis ir TDO, visų pirma siekiant gerinti migrantų teises. ES bendrame pareiškime paragino Katarą glaudžiai bendradarbiauti su TDO.

Saudo Arabija

ES bendradarbiavo su Saudo Arabijos valdžios institucijomis susirūpinimą keliančiais žmogaus teisių klausimais Karalystėje ir kartu skatino įgyvendinti reformų priemones. Didžiausią susirūpinimą kėlė klausimai, susiję su vyrų globos sistema ir moterų teisėmis, mirties bausme, teisminių institucijų reforma, saviraiškos laisve, religine tolerancija ir užsieniečių darbuotojų diskriminacija bei jų teisėmis.

ES ne tik paskelbė kelis viešus pareiškimus, bet ir glaudžiai koordinuodama veiklą su ES valstybėmis narėmis ir panašaus požiūrio besilaikančiais partneriais įgyvendino kelias Saudo Arabijos valdžios institucijoms skirtas formalias ir neformalias informavimo iniciatyvas, susijusias su keliomis žmogaus teisių srities teismo bylomis, visų pirma pareiškė susirūpinimą dėl kelių aktyvistų, įskaitant Raifą Badawi ir Ali al-Nimrą, bylų. Europos Parlamentas 2015 m. vasario mėn. skubos tvarka priimtoje rezoliucijoje paragino nedelsiant ir besąlygiškai paleisti Raifą Badawi. Rezoliucija griežtai pasmerktas Saudo Arabijos valdžios institucijų įvykdytas jo viešas nuplakimas ir paraginta panaikinti jo teistumą bei jam skirtą nuosprendį, įskaitant draudimą keliauti. Be to, Europos Parlamentas Raifui Badawi skyrė Sacharovo premiją už minties laisvę. Gruodžio 18 d. šią premiją Raifo Badawi, kuris nebuvo paleistas iš kalėjimo, vardu atsiėmė jo žmona Ensaf Haidar.

Gruodžio mėn. ES delegacija, glaudžiai bendradarbiaudama su ES valstybių narių ambasadomis, *Baladi* iniciatyvai ir *Thulatha* kultūros forumui bendrai skyrė *Chaillot* premiją už žmogaus teisių propagavimą Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos regione 2015 m. Speciali *Chaillot* premija už viso gyvenimo pasiekimus buvo skirta Ibrahimui al-Mugaiteebui siekiant pripažinti ir toliau skatinti jo pastangas bei darbą propaguojant žmogaus teises Saudo Arabijos Karalystėje ir užtikrinant jų apsaugą.

ES reguliariai palaikė ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis bei žmogaus teisių gynėjais ir kelis kartus atitinkamoms valdžios institucijoms nurodė susirūpinimą keliančius klausimus. Nuo 2013 m. ES delegacija yra gavusi leidimą diplomatams dalyvauti viešuose teismo posėdžiuose (Saudo Arabija 2015 m. gruodžio mėn. priėmė Nevyriausybinių organizacijų aktą).

Europos Sąjunga per ES delegaciją prieš kiekvieną Žmogaus teisių tarybos posėdį ir JT GA Trečiojo komiteto posėdį Saudo Arabijos valdžios institucijoms pristatė ES prioritetus ir iniciatyvas.

Vasario mėn. Europos Parlamento atstovai apsilankė Saudo Arabijos Karalystėje ir dalyvavo tarpparlamentiniame Europos Parlamento ir patariamosios tarybos (Majlis Ash-Shura) atstovų susitikime.

Spalio 8 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kurioje paragino Saudo Arabiją nevykdyti mirties bausmės Ali Mohammedui al-Nimrui ir laikytis mirties bausmės taikymo moratoriumo.

ES delegacija, glaudžiai bendradarbiaudama su kai kurių ES valstybių narių ambasadomis ir Saudo Arabijos valdžios institucijomis, 2015 m. gruodžio 10 d. surengė podiumo diskusiją smurto prieš moteris ir vaikus Saudo Arabijoje tema. Ši diskusija buvo dalis ES diplomatinės informavimo veiklos, kurioje apskritai daug dėmesio skirta visų formų smurtui prieš moteris ir vaikus.

Gruodžio 12 d. ES palankiai įvertino savivaldos rinkimus Saudo Arabijoje, kuriuose pirmą kartą galėjo balsuoti ir būti išrinkti tiek vyrai, tiek moterys; šie rinkimai buvo svarbus žingsnis užtikrinant moterų įgalėjimą šalyje.

ES pritaria kai kuriems JT žmogaus teisių ekspertų keliamiems klausimams dėl pernelyg didelio masto kovos su terorizmu priemonių, dėl kurių galėtų būti pažeidžiamos su terorizmu nesusijusios žmogaus teisės ir interneto politinių aktyvistų teisės.

Jungtiniai Arabų Emyratai

ES, aktyviai koordinuodama veiklą su ES valstybių narių ambasadomis, toliau aktyviai stebėjo žmogaus teisių padėtį Jungtiniuose Arabų Emyratuose (JAE).

2015 m. spalio mėn. Ženevoje Jungtiniai Arabų Emyratai buvo pakartotinai išrinkti į Žmogaus teisių tarybą. ES ypač daug dėmesio skyrė savanoriškiems JAE pasižadėjimams ir įsipareigojimams 2016–2018 m. laikotarpiu.

Atitinkamai gegužės ir lapkričio mėn. buvo surengti ketvirtas ir penktas ES ir Jungtinių Arabų Emyratų dvišalės techninės darbo grupės žmogaus teisių klausimais posėdžiai. Juose svarstyti įvairūs ES rūpimi klausimai, be kita ko, susiję su mirties bausme, saviraiškos laisve, priverstinio dingimo atvejais, migracija bei užimtumu ir smurtu šeimoje.

69-oje JT Generalinėje Asamblėjoje balsuojant dėl JT rezoliucijos dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo Jungtiniai Arabų Emyratai susilaikė. Jungtiniai Arabų Emyratai taiko JT Ekonominės ir Socialinės Tarybos būtiniausius standartus ir beveik nevykdo mirties bausmių. Tačiau 2015 m. liepos mėn. buvo įvykdyta mirties bausmė JAE gyventojai už Amerikos rumunės nužudymą prekybos centre. Nėra oficialaus patvirtinimo, kad šis mirties bausmės įvykdymas taps pagrindu apskritai atnaujinti mirties bausmės vykdymą šalyje. 2014 m. sausio mėn. Prezidentas Khalifa sustabdė visus artimiausiu metu numatytus mirties bausmės vykdymus nužudymo bylose, kad būtų rastas šariato teisę atitinkantis sprendimas (piniginė kompensacija už pralietą kraują); tai būtų galima vertinti kaip *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumą.

Bendradarbiaudami su kilmės šalimis Jungtiniai Arabų Emyratai parodė įsipareigojimą bandyti sumažinti darbuotojų migrantų įdarbinimo pažeidimus. Ypač svarbu garantuoti darbuotojų teisę pasirinkti darbdavį. 2015 m. rugsėjo 29 d. JAE darbo ministras paskelbė naują dekretą dėl darbo santykių reglamentavimo; šis dekretas turi įsigalioti 2016 m. sausio 1 d. Be abejonės, šiomis nuostatomis būtų užtikrinta pažanga darbuotojų migrantų apsaugos Jungtiniuose Arabų Emyratuose srityje. Praktikoje šiomis nuostatomis visų pirma siekiama užkirsti kelią pradinio darbo pasiūlymo pakeitimui darbuotojui mažiau palankia kitokio galutinio darbo sutartimi, taip pat sudaryti sąlygas darbuotojams pakeisti darbdavį Jungtiniuose Arabų Emyratuose jų neįpareigojant grįžti į savo kilmės šalį.

JAE valdžios institucijos toliau taikė griežtus tiek saviraiškos, tiek asociacijų laisvės apribojimus, visų pirma tais atvejais, kai JAE vyriausybė sulaukė kritikos ir buvo paraginta vykdyti demokratines reformas. 2015 m. buvo kelis kartus pritaikytas 2012 m. JAE kovos su kibernetiniais nusikaltimais aktas, kuriame nurodyta, kad „dėl bet kurios rūšies netinkamo kompiuterio / išmaniojo įtaiso arba elektroninio tinklo / sistemos naudojimo gali būti skiriama laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė ir (arba) 50 000–3 mln. JAE dirhamų dydžio bauda“.

Jungtinių Arabų Emyratų gyventojas Ahmedas Mansouras gavo 2015 m. Martino Ennalso apdovanojimą, skirtą žmogaus teisių gynėjams. Kadangi JAE vyriausybė yra uždraudusi Ahmedui Mansourui keliauti, jis negalėjo dalyvauti Ženevoje vykusioje apdovanojimo ceremonijoje.

2015 m. buvo atkreiptas dėmesys į įtariamo priverstinio dingimo atvejus, įskaitant Jungtinių Arabų Emyratų ekonomisto ir akademiko daktaro Nassero Bin Ghaitho, kuris rugpjūčio 18 d. buvo tariamai suimtas, išvežtas į nežinomą vietą ir beveik aštuonis mėnesius laikytas be teisės susisiekti su išoriniu pasauliu.

Spalio 3 d. surengti treti Federalinės nacionalinės tarybos rinkimai, kuriuose rinkėjų kolegija padvigubėjo, palyginti su 2011 m. rinkimais, ir kuriuose padidėjo rinkėjų aktyvumas; tai rodo, kad didėja Jungtinių Arabų Emyratų gyventojų susidomėjimas procesu. Pirmą kartą Persijos įlankos istorijoje Nacionalinės asamblėjos vadove buvo paskirta moteris Amal al-Qubaisi.

Jemenas

Bendradarbiaudama su Jemenu ES daugiausia dėmesio skyrė žmogaus teisėms ir demokratijai. Nacionalinio dialogo konferencija ir jos išvados, kuriomis buvo remiamasi Konstitucijos rengimo procese, padėjo Jemenui pasirinkti naują kryptį žmogaus teisių ir demokratinio proceso srityse visapusiškai laikantis tarptautinės teisės.

Vis dėlto 2015 m. pradžioje iš pradžių daug vilčių teikęs Jemeno pereinamasis procesas buvo sutrikdytas dėl kelių veiksnių po to, kai 2014 m. rugsėjo mėn. Houthi/Saleh sąjungininkų pajėgos perėmė Saną ir dideles šalies teritorijas, stiprėjančios bevaldystės ir sudėtingų valdymo problemų. Nuo 2015 m. kovo mėn. Saudo Arabijos vadovaujama karinė koalicija ėmėsi veiksmų Jemene, reaguodama į Prezidento A. M. Hadi prašymą, kad į valdžią būtų sugrąžinta teisėta Jemeno vyriausybė, o Houthi /Saleh grupuotei lojalios pajėgos priverstos atsitraukti, tuo pačiu metu dedant JT remiamas taikos užtikrinimo pastangas. Esama pavojaus, kad Jemeno konfliktas peraugs į užsitęsusį ilgesnės trukmės karą, dėl kurio galimas tolesnis valstybės irimas, teritorinis susiskaidymas ir smurtas religiniu pagrindu – dėl visų šių veiksnių šalies piliečiai gali netekti tam tikrų pagrindinių žmogaus teisių.

Šiuo metu toliau veikia daugelis Jemeno institucijų, įsikūrusių Sanoje, tačiau jų visiškai nebekontroliuoja teisėta vyriausybė, todėl labai sunku vykdyti tarptautinį bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais, o Jemeno pietinėje dalyje taip pat labai sunku vykdyti veiklą. Esant tokiai padėčiai, visų pirma dėl paties konflikto, kyla pavojus Jemeno gyventojų pačioms pagrindinėms žmogaus teisėms, įskaitant teisę į gyvybę. Be to, konfliktas kliudo humanitarinių organizacijų ir žmogaus teisių gynėjų darbui. JT ir žmogaus teisių organizacijos pasmerkė dažnus visų konflikto šalių vykdomus žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus.

Bloga humanitarinė padėtis, visų pirma apsirūpinimo maistu saugumo ir būtiniausių socialinių paslaugų trūkumas, gali turėti poveikį ne tik dabartinei kartai. Be to, sugriovimo mastas yra toks didelis, kad Jemenui bus itin sunku siekti užtikrinti ekonomikos augimą ir vystymąsi jo 26 mln. gyventojų skaičiui augant 3,1 % tempu, o apie 70 % gyventojų esant jaunesniems nei 35 metų amžiaus.

ES delegacija remia JT specialiojo pasiuntinio ir jo darbuotojų pastangas siekiant atkurti Jemene politinį procesą ir nutraukti ginkluotą konfliktą. ES taip pat paragino visas konflikto šalis tvirtai laikytis žmogaus teisių principų ir tarptautinės teisės. Vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos F. Mogherini ir už humanitarinę pagalbą ir krizių valdymą atsakingo Komisijos nario Ch. Stylianideso pareiškimuose atkreiptas dėmesys į, *inter alia*, išpuolius prieš civilius gyventojus ir humanitarinės pagalbos teikimą. Be to, ES delegacija ėmėsi lobistinių veiksmų siekdama įtikinti Houthi grupuotės ar A. A. Salehą palaikančius asmenis sustabdyti demokratijos principams, tarptautinėms žmogaus teisėms ir humanitarinei teisei prieštaraujančią veiklą (paleisti politinius kalinius, užtikrinti žurnalistų apsaugą ir pan.), taip pat siekė spręsti klausimus, susijusius su religijos ar tikėjimo laisve. Tačiau toliau buvo vykdomi žmogaus teisių pažeidimai, įskaitant žurnalistų sulaikymus ir išpuolius, nukreiptus prieš civilių gyvenamas vietoves.

Žmogaus teisių tarybos 30-oje sesijoje ES pritarė Nyderlandų pastangoms siekti, kad būtų priimtas rezoliucijos dėl Jemeno projektas pagal 10 punktą (techninis bendradarbiavimas). Šioje rezoliucijoje daug dėmesio buvo skirta nepriklausomam ir objektyviam žmogaus teisių pažeidimų, padarytų dabartinio konflikto metu, tyrimo mechanizmui atsižvelgiant į OHCHR ataskaitą šiuo klausimu. Tačiau JT Žmogaus teisių taryba 2015 m. spalio 2 d. priėmė bendrą rezoliuciją, kurią pateikė Jemeno vyriausybė ir Saudo Arabija, dėl techninės pagalbos ir gebėjimų stiprinimo Jemene žmogaus teisių srityje, kurioje nustatytos nacionalinei tyrimų komisijai taikomos sąlygos; ES tikisi, kad ši komisija dirbs nepriklausomai. ES išreiškė susirūpinimą dėl blogėjančios žmogaus teisių padėties Jemene ir paragino teisėtas valdžios institucijas užtikrinti, kad už išaiškintus pažeidimus neliktų nenubausta. ES pakartojo remianti vyriausiojo komisaro naujausią žodžiu ŽTT 31-oje sesijoje pateiktą informaciją ; išsami rašytinė ataskaita turėtų būti pateikta ŽTT 33-ioje sesijoje.

ES toliau ragina Jemeną prisijungti prie Sutarties dėl prekybos ginklais, kadangi Jemene valdant buvusiam Prezidentui A. A. Salehui dešimtmečiais vykdomam pernelyg dideliam ginklavimuisi ne tik buvo nukreipiamos vienos iš mažiausiai išsivysčiusių Arabų valstybių viešosios lėšos, bet juo ir toliau prisidedama prie dabartinio konflikto kurstymo. Todėl Jemenas turės pradėti vykdyti saugumo sektoriaus plataus masto reformą, kad pakeistų savo būsimą vystymosi kelią ir taip pagerintų savo piliečių ekonomines bei socialines teises. ES toliau sieks prisidėti prie saugumo sektoriaus reformos civilinės dalies įgyvendinimo. Pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), 2015 m. numatytu įgyvendinti projektu siekta pradėti policijos reformą įsteigiant bandomąją policijos nuovadą Sanoje ir pademonstruojant vietos policijos pajėgoms, kaip laikytis žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio. Šis projektas ir susiję projektai išlieka galiojančiu pavyzdžiu, kuriuo bus galima pasinaudoti nurimus konfliktui.

ES tuo pačiu metu toliau rėmė daugelį Jemeno pilietinės visuomenės organizacijų; šios organizacijos, nepaisydamos didelių kliūčių, tęsia darbą žmogaus teisių ir tarpininkavimo siekiant apsaugoti trapią Jemeno socialinę struktūrą srityse. 2015 m. gruodžio mėn. kartu su UNICEF buvo pradėtas vykdyti projektas dėl ginkluotuose konfliktuose dalyvaujančių vaikų apsaugos. 2015 m. pasinaudojant įvairiais ES paramos mechanizmais buvo toliau teikiama tiesioginė parama žmogaus teisių gynėjams, kuriems šios paramos reikia. Nors keli projektai buvo sustabdyti ir sumažintas pagrindinės veiklos mastas, kai kurios Jemeno PVO aktyviai stebėjo žmogaus teisių pažeidimus atrinktose vietovėse (pvz., civilių gyventojų žudymo, priverstinio dingimo atvejus arba padarytos žalos vertinimą) arba siekė, kad būtų padidintas teisinis saugumas, pagerintos arešto procedūros ir kalinimo sąlygos, be kita ko, moterų ir mergaičių kalinimo sąlygos.

Pagal IcSP ES kartu su JT tikrinimo ir patikrų mechanizmu (UNVIM) padėjo sudaryti palankesnes sąlygas nekliudomam komercinių krovinių srautui į Jemeną – šalį, kuri beveik visiškai priklauso nuo pagrindinių prekių ir maisto importo. UNVIM siekiama užtikrinti, kad į šalies teritorinius vandenis įvežami komerciniai kroviniai ir humanitarinė pagalba atitiktų JT ST rezoliuciją 2216. ES teikiant paramą civilinio saugumo sektoriaus reformai, finansavimą, skirtą būsimiems projektams šiame sektoriuje parengti, pagal IcSP taip pat gavo Ginkluotųjų pajėgų demokratinės kontrolės centras Ženevoje (DCAF). Be to, paskelbus pagal IcSP finansuojamą kvietimą teikti pasiūlymus dėl paramos šalies pilietinės visuomenės subjektams, dirbantiems konfliktų prevencijos, taikos kūrimo ir pasirengimo krizėms Jemene srityse, buvo skirta lėšų projektams, susijusiems su taikos kūrimu vietoje ir ginkluotame konflikte atsidūrusiomis moterimis bei vaikais.

Galiausiai ES delegacija dėdama palaikymo pastangas ir viešojoje diplomatijoje daugiausia dėmesio skyrė moterų įgalėjimui ir galiojančiai ankstyvų santuokų praktikai Jemene, surengė apdovanojimą pelniusio filmo „Mano vardas Nojoom, man 10 metų ir aš išsiskyrusi“ (angl. „*I am Nojoom, Age 10 and Divorced*“) peržiūrą ir susijusią fotografijų parodą, kurioje reklamuotos Jemeno moterys fotografės. Pažiūrėti filmo tiek Paryžiuje, tiek Briuselyje susirinko apie 1 000 žiūrovų, o 2016 m. pradžioje Briuselyje (festivalyje „*Elles tournent*“) ir Niujorke planuojami susiję renginiai, kuriuose gyvenimo sąlygos Jemene bus susietos su pasaulinio lygmens kampanijomis.

Iranas

Nors Prezidentas H. Rouhanis įsipareigojo siekti, kad valdant jo vyriausybei pagerėtų pagrindinės piliečių laisvės, 2015 m. padaryta nedidelė pažanga. Problemos išliko, visų pirma toliau augo įvykdytų mirties bausmių skaičius, ir toliau nebuvo garantuojamas laisvas ir teisingas teismo procesas, pažeidžiamos saviraiškos, religijos bei tikėjimo laisvės ir moterų teisės.

2015 m. ES santykiuose su Iranu ir toliau daugiausia dėmesio skirta branduolinio klausimo sprendimui. Tačiau ES, naudodamasi įvairiomis formaliomis ir neformaliomis, dvišalėmis ir daugiašalėmis priemonėmis, toliau siekė spręsti žmogaus teisių problemas Irane. ES paskelbė pareiškimus dėl kelių atskirų atvejų, pavyzdžiui, dėl numatyto mirties bausmės įvykdymo nepilnamečiams pažeidėjams, ir pakartojo esanti susirūpinusi dėl didelio įvykdytų mirties bausmių skaičiaus Irane, visų pirma už su narkotikais susijusius nusikaltimus, kurie pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę nelaikomi sunkiausiais nusikaltimais. Be to, ES ragino Irano vyriausybę susilaikyti nuo mirties bausmės taikymo.

Kadangi 2015 m. buvo pranešta apie įvykdytas 765 mirties bausmes (2014 m. pranešta apie 482 mirties bausmes, o pagal turimus duomenis 2013 m. – 500 mirties bausmių), mirties bausmės taikymas buvo vienas iš svarbiausių žmogaus teisių klausimų.

Pirmojo vizito į Teheraną 2015 m. liepos 28 d. metu ES vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja F. Mogherini akcentavo, jog būtina skubiai gerinti žmogaus teisių padėtį.

Europos Parlamentas toliau labai domėjosi žmogaus teisių padėtimi Irane. Elmaro Broko vadovaujama Europos Parlamento Užsienio reikalų komiteto (AFET) delegacija Irane apsilankė 2015 m. birželio mėn., o Europos Parlamento pirmininkas M. Schulzas – 2015 m. spalio mėn.

2015 m. kovo mėn. įvykusioje Žmogaus teisių tarybos 28-oje sesijoje atliktas antras Irano visuotinis periodinis vertinimas. ES dalyvavo procese ir palankiai įvertino tai, kad Iranas pritarė 130 (iš 291) rekomendacijų. Niujorke įvykusioje Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje ES dar kartą pritarė Kanados pateiktai rezoliucijai, kurioje pasmerkta žmogaus teisių padėtis Irane.

TDO priežiūros mechanizmuose apsvarstyti Irano padaryti asociacijų laisvės pažeidimai, pabrėžiant rimtus ir neatidėliotinus su tuo susijusius atvejus.

Irakas

Irakas bando įveikti kritišką žmogaus teisių padėtį, susidariusią dėl „Da'esh“ vykdomo masinio smurto, suaktyvėjusio smurto religiniu pagrindu ir sudėtingos padėties, kurioje atsidūrė etninės ir religinės mažumos. Šalyje susidarė ekstremalioji humanitarinė situacija: pagalbos reikia 3,2 mln. šalies viduje perkeltų asmenų ir 8,7 mln. Irako gyventojų.

2015 m. ES toliau stengėsi padėti surasti politinį konflikto Irake sprendimą ir pašalinti pagrindines konflikto priežastis. ES rėmė Ministro Pirmininko H. al-Abadi įgyvendinamą reformų programą, kuria buvo sprendžiami klausimai, susiję su plačiai paplitusia korupcija ir nepakankamomis viešosiomis paslaugomis. Ji ragino vyriausybę į šią veiklą įtraukti visus Irako visuomenės komponentus ir daryti pažangą nacionalinio susitaikymo procese.

2015 m. kovo 16 d. Užsienio reikalų taryba priėmė Sirijai ir Irakui, taip pat ISIL/„Da'esh“ keliamos grėsmės klausimui skirtą ES regioninę strategiją, kuria siekiama užtikrinti ilgalaikę taiką, stabilumą ir saugumą regione. Ja grindžiami ES ir valstybių narių veiksmai vietoje, be kita ko, su žmogaus teisėmis susijusiose srityse, pavyzdžiui, teisinės valstybės, politinės įtraukties, vietos valdymo, kovos su korupcija, teisminių institucijų reformos, taip pat paramos pagrindinių paslaugų teikimui ir ekonominio vystymosi srityse. 2015 m. gruodžio 14 d. Tarybos išvadose užsienio reikalų ministrai griežtai pasmerkė „Da'esh“ nuolat vykdomus sunkius, sistemingus ir plačiai paplitusius žmogaus teisių pažeidimus ir paragino jų vykdytojus patraukti atsakomybėn. Išvadose taip pat aiškiai nurodyta, kad kovojant su „Da'esh“ turi būti ir toliau gerbiamos žmogaus teisės.

Pagal 2012 m. gegužės mėn. pasirašytą ES ir Irako partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą 2015 m. balandžio mėn. Bagdade surengtas antras Žmogaus teisių ir demokratijos pakomitečio posėdis, kuriame svarstyti prekybos jazidų moterimis ir vaikais, kankinimo naudojimo bei prievarta išgaunamų prisipažinimų ir žiniasklaidos laisvės klausimai. Akcentuotos sritys, kuriose padaryta pažanga, susijusios su kalėjimų stebėsena ir Irako policijos gebėjimu spręsti smurto šeimoje atvejus, be kita ko, įdarbinant moteris policininkes.

Europos Parlamentas priėmė kelias rezoliucijas, kuriose pasmerkti „Da'esh“ veiksmai ir pareikštas susirūpinimas dėl humanitarinės padėties, taip pat mažumoms priklausančių asmenų teisių Irake. Šeštas Europos Parlamento ir Irako Parlamento atstovų susitikimas įvyko 2015 m. gruodžio mėn. Briuselyje.

Vietos lygmeniu ES delegacija Irake surengė mėnesinius ES+ Žmogaus teisių darbo grupės (ES valstybės narės, panašaus požiūrio besilaikančios šalys ir JT) posėdžius ir jiems pirmininkavo; šiuose posėdžiuose sudarytos galimybės reguliariai teikti informaciją Irako vyriausybės pareigūnams, parlamento nariams, politiniams veikėjams, NVO bei PVO ir vesti su jais nuolatinį dialogą. 2015 m. vasario mėn. ES delegacija ir ES valstybių narių ambasados paskelbė pareiškimą dėl JT ST rezoliucijos 1325 dėl moterų, taikos ir saugumo įgyvendinimo. 2015 m. lapkričio mėn., siekiant padėti išeiti iš politinės aklavietės regione ir reaguojant į gyventojų demonstracijas, buvo vykdoma Kurdistano politinių partijų informavimo veikla vietos lygmeniu. Imtasi veiksmų kankinimo klausimu, be kita ko, dėl policijos vykdomo kankinimo, ir dėl mirties bausmės, įskaitant delegacijos vadovo vykdomą Respublikos Prezidento informavimo veiklą. 2015 m. Irako Kurdistano regione įvykdytos mirties bausmės trims asmenims ir tokiu būdu nutrauktas 2008 m. *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumas. Remiantis federalinės vyriausybės šaltiniais, 2015 m. 37/38 nuteisti mirties bausme.

2015 m. lapkričio mėn. ES delegacija vykdė informavimo veiklą, susijusią su vienu iš Nacionalinio tapatybės kortelės įstatymo ginčytinų straipsnių, kuriuo pažeidžiama ne musulmoniškų grupių religijos ar tikėjimo laisvė. Be to, ES dar kartą paragino Iraką pasirašyti Tarptautinio baudžiamojo teismo statutą, Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą ir Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims fakultatyvinį protokolą ir Ženevos konvencijų antrąjį fakultatyvinį protokolą. ES delegacija padėjo formuluoti ES pranešimus Visuotinio periodinio vertinimo darbo grupėje dėl Irako.

Irake vykdomi keli ES finansuojami projektai, susiję su žmogaus teisėmis, teisine valstybe, švietimu ir parama vietos valdžios institucijoms. Apie 15 % 2014–2017 m. Irako daugiametės orientacinės programos lėšų skiriama su žmogaus teisėmis susijusiems projektams. Vykdant projektus teikiama parama baudžiamosios justicijos sektoriui, padedama stiprinti Nepriklausomos vyriausiosios žmogaus teisių komisijos gebėjimus ir siekiama didinti regioninės bei vietos valdžios atsparumą. Šiuo metu Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis finansuojamas PVO atstovų, mokytojų ir universitetų dėstytojų mokymas, kad jie galėtų rengti praktinius seminarus žmogaus teisių, religinės tolerancijos, nediskriminavimo ir lyčių įgalėjimo klausimais.

2015 m. ES humanitarinės srities partneriams Irake skyrė 104,65 mln. EUR; ši poreikiais grindžiama parama buvo skirta sunkiai prieinamoms vietovėms. Buvo vykdoma humanitarinės diplomatijos veikla siekiant pasmerkti visų konflikto šalių vykdomus plataus masto tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus. Šiame kontekste už humanitarinę pagalbą ir civilinę saugą atsakingas Europos Komisijos narys Ch. Stylianidesas du kartus apsilankė Irake.

VII. AZIJA

Afganistanas

2015 m. ES bendradarbiavo su Afganistano vyriausybe, parlamentu, pilietine visuomene ir tarptautine bendruomene, taip pat su valstybėmis narėmis, kad būtų didinama pagarba žmogaus teisėms ir informuotumas apie jas. Pagrindinės susirūpinimą keliančios sritys ir toliau buvo moterų bei vaikų teisės, pilietinė visuomenė ir žmogaus teisių gynėjai, kankinimas ir pažeidimai, saviraiškos, religijos ir (arba) tikėjimo laisvė, mirties bausmė ir teisė kreiptis į teismą.

2015 m. birželio 15 d. vietos lygmeniu surengtas pirmasis Afganistano ir ES dialogas žmogaus teisių klausimais, kuriame daug dėmesio skirta klausimams, susijusiems su moterų ir vaikų teisėmis, kankinimu ir netinkamu elgesiu, teise kreiptis į teismą, saviraiškos laisve, socialiai pažeidžiamais asmenimis ir (arba) neįgaliaisiais. 2015 m. gruodžio 1 d. surengtas su šiuo dialogu susijęs susitikimas su vyriausybės atstovais.

ES toliau rėmė tarptautinių, regioninių ir nacionalinių sistemų, skirtų žmogaus teisėms apsaugoti ir propaguoti Afganistane, stiprinimą. ES išlaikė vadovaujamą vaidmenį politikos dialoge, be kita to, dėl dokumento „Savarankiškumas taikant tarpusavio atskaitomybės programą“. Dėl minėto dokumento buvo susitarta 2015 m. rugsėjo mėn.; jame daug dėmesio skiriama svarbiausioms reformoms tokiose srityse kaip valdymas, teisinė valstybė ir žmogaus teisės, įskaitant moterų teises, smurto prieš moteris panaikinimas ir JT ST rezoliucijos 1325 dėl moterų taikos ir saugumo įgyvendinimas. Politinio dialogo darbotvarkėje taip pat labai svarbus buvo vaikų teisių klausimas.

ES toliau ragino iki 2015 m. pabaigos paskirti generalinį prokurorą, o iki 2016 m. pabaigos įvykdyti teisingumo sektoriaus reformą. Be to, ES ragino viena iš Aukščiausiojo Teismo teisėjų paskirti moterį, tačiau parlamentas atmetė pateiktą moters kandidatūrą.

ES pabrėžė, kad Afganistano vyriausybė turi parodyti politinį įsipareigojimą ir paramą Afganistano nepriklausomai žmogaus teisių komisijai.

Siekiant skatinti 2015 m. birželio 30 d. vyriausybės pradėto Nacionalinio veiksmų plano dėl moterų, taikos ir saugumo (JT ST rezoliucija 1325) įgyvendinimą, ES ir Suomijos ambasada kartu su Afganistano vyriausybe 2015 m. rugsėjo 20 d. surengė konferenciją dėl Rezoliucija 1325 grindžiamo nacionalinio veiksmų plano įgyvendinimo.

2015 m. reaguodama į šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus ES paskelbė keletą viešų pareiškimų. ES dažnai reiškė susirūpinimą dėl didelio civilių gyventojų aukų skaičiaus dėl teroro aktų, ginkluotų konfliktų ir nestabilios saugumo padėties. Kovo mėn. ES paskelbė pranešimą spaudai, kuriame pasmerkė žiaurų įpykusios minios įvykdytą jaunos moters nužudymą Kabule. 2015 m. Talibano kontroliuojamose vietovėse penkios moterys buvo mirtinai užmėtytos akmenimis; ES paskelbė tai smerkiančius pareiškimus.

Visus metus ES toliau rėmė viešus renginius, kuriuose buvo propaguojamos žmogaus teisės ir moterų teisės, be kita ko, finansuodama ir propaguodama debatus, viešus pristatymus, renginius ir kalbas.

Po to, kai Talibanas tiesiogiai pagrasino žurnalistams, ES pradėjo kas du mėnesius rengti susitikimus su žurnalistais dėl žiniasklaidos laisvės ir žurnalistų saugumo.

ES ir toliau buvo viena iš pagrindinių paramos teikėjų Afganistane, kuri kovojo už žmogaus teises pasitelkdama įvairias priemones ir temines programas. ES delegacija įgyvendino 23 sutartis dėl pilietinės visuomenės, žmogaus teisių, moterų įgalėjimo ir žiniasklaidos bei socialinės apsaugos rėmimo. Projektais buvo siekiama remti pilietinės visuomenės vaidmenį propaguojant žmogaus teises ir demokratinę reformą, sudaryti palankesnes sąlygas Afganistano moterims dalyvauti visuomeniniame gyvenime, intensyvinti marginalizuotų šalies viduje perkeltų asmenų politinį dalyvavimą ir jų teisių apsaugą miesto vietovėse, formuoti jaunimo lyderių žinias pilietinių, lyčių ir žmogaus teisių klausimais, remti žmogaus teisių gynėjus, mažinti smurtą šeimoje prieš moteris bei mergaites ir užkirsti jam kelią, teikti politinę paramą, sudaryti galimybes dalyvauti profesiniame mokyme, stiprinti gebėjimus ir gauti psichologines bei socialines konsultacijas.

2015 m. ES suteikė dvi naujas dotacijas pagal EDŽTRP konkrečiai šaliai skirtą paramos programą, kurioje daug dėmesio skirta žmogaus teisių padėties stebėsenai ir ataskaitų teikimui, žiniasklaidos, įskaitant tiriamąją žurnalistiką, gebėjimų stiprinimui, moterų politinio ir pilietinio įgalėjimo bei moterų teisių propagavimui įtraukiant religinius vadovus ir mulas. ES taip pat suteikė skubios pagalbos dotaciją pagal EDŽTRP, skirtą žmogaus teisių ir moterų teisių aktyvistams, kuriuos teko evakuoti iš Kundūzo, kai miestą užėmė Talibanas, remti.

ES policijos misija (EUPOL) glaudžiai bendradarbiauja su Vidaus reikalų ministerija ir remia ją teikdama strategines konsultacijas dėl jos užduočių ir įpareigojimų, ypač daug dėmesio skirdama ketinimui įgyvendinti strategiją dėl moterų policininkių. Visų pirma planuojama sudaryti komitetą, kuris stebėtų priekabiavimo prie moterų policijos pareigūnių ir seksualinės prievartos prieš jas atvejus Afganistano nacionalinėje policijoje (ANP), ir atskirą komisiją, kuri stebėtų ANP veiklą bei ANP darbuotojų padarytus žmogaus teisių pažeidimus ir teiktų ataskaitas. EUPOL konsultavo Generalinės prokuratūros Lyčių lygybės skyrių, daug dėmesio skirdama gebėjimų stiprinimui žmogaus teisių ir lyčių lygybės srityse. EUPOL rėmė Vidaus reikalų ministerijos ir Afganistano nepriklausomos žmogaus teisių komisijos (AIHRC)/Policijos ombudsmeno biuro diskusijas dėl jų susitarimo memorandumo. EUPOL taip pat dalyvavo Baudžiamosios teisės reformos darbo grupės, kuri rengia Baudžiamąjį kodeksą, veikloje.

Buvo sėkmingai užbaigtos derybos su Afganistano vyriausybe dėl Bendradarbiavimo partnerystės ir vystymosi srityje susitarimo; 2015 m. liepos 1 d. šis susitarimas buvo parafuotas.

Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN)

Po to, kai ASEAN valstybių ar vyriausybių vadovai 2012 m. priėmė ASEAN žmogaus teisių deklaraciją, ASEAN Tarpvyriausybinės žmogaus teisių komisijos (AICHR) – pagrindinio ASEAN žmogaus teisių organo – vykdoma veikla tapo intensyvesnė. Remiantis Bandar Seri Begavano 2013–2017 m. veiksmų planu dėl ASEAN ir ES tvirtesnės partnerystės stiprinimo, labai pagerėjo ES ir ASEAN dialogas ir bendradarbiavimas žmogaus teisių klausimais.

ES pakvietė AICHR, ASEAN Moterų ir vaikų teisių propagavimo ir apsaugos komisijos, ASEAN Moterų klausimų komiteto, ASEAN komiteto dėl ASEAN deklaracijos dėl darbuotojų migrantų apsaugos ir skatinimo įgyvendinimo ir ASEAN sekretoriato narius spalio mėn. atvykti savaitės trukmės vizito į Briuselį. Šio vizito metu ES ir ASEAN atstovai surengė pirmąjį istorijoje politinį dialogą žmogaus teisių klausimais; šiam dialogui bendrai pirmininkavo ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis. Savo ruožtu ES siekė stiprinti tarpusavio pasitikėjimą ir nustatyti kryptį reguliariems dialogams žmogaus teisių klausimais ir intensyvesniam dvišaliam bei daugiašaliam bendradarbiavimui, kartu skatinant ASEAN žmogaus teisių organus atviriau bendradarbiauti su pilietine visuomene ir plėtoti jų įgaliojimų aspektus, susijusius su apsauga. Diskusijose taip pat konstruktyviai pasikeista politinėmis nuomonėmis tokiomis temomis kaip įmonių socialinė atsakomybė (ĮSA) ir žmogaus teisės, moterų ir vaikų teisės. ES specialusis įgaliotinis ne tik surengė formalų dialogą, bet ir vadovavo pusės dienos trukmės praktiniam seminarui bendradarbiavimo su pilietine visuomene tema. AICHR atstovai taip pat turėjo galimybę susitikti su Europos Parlamento, ES NVO bei įmonių atstovais ir apsvarstyti ĮSA klausimą. Programą užbaigė apsilankymai vietoje ir dienos trukmės susitikimai su Belgijos valdžios institucijomis.

Bangladešas

Pagrindiniai ES prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityse išliko teisminių institucijų reforma, mirties bausmės taikymo moratoriumas, Čitagongo kalvų ruožo taikos susitarimo įgyvendinimas, parama rohinjams, mažumoms priklausančių asmenų ir žmogaus teisių gynėjų teisės, moterų ir vaikų teisės, parama pilietinei visuomenei ir parama darbuotojų teisių įgyvendinimui.

2015 m. Bangladeše blogėjo demokratinė aplinka ir buvo nuolat varžomos pilietinės bei politinės teisės, be kita ko, buvo vykdomos neteisminės egzekucijos, priverstiniai dingimai ir imamasi ribojamųjų veiksmų prieš opozicijos ir žmogaus teisių aktyvistus. Be to, suaktyvėjo žurnalistų bei redaktorių bauginimas ir buvo imtasi priemonių kai kurių žinomų laikraščių ekonominiam gyvybingumui sumažinti. 2015 m. padaugėjo išpuolių prieš saviraiškos laisvę. 2015 m. nužudyti keturi „ateistai“ tinklaraštininkai ir vienas leidėjas; tai įrodė, jog šalis nėra atspari stiprėjančio religinio ekstremizmo grėsmei. Dviejų užsienio piliečių nužudymas akcentavo prastėjančią saugumo padėtį. Nepaisant to, padaryta pažanga socialinių ir ekonominių teisių srityje.

ES tęsė dialogą su Bangladešu žmogaus teisių ir demokratijos klausimais 2015 m. vasario mėn. Gero valdymo, žmogaus teisių ir migracijos pogrupio ir 2015 m. lapkričio mėn. ES ir Bangladešo jungtinės komisijos posėdžiuose. Apsvarstyti šie pagrindiniai klausimai: pagrindinių demokratinių teisių apsauga, neteisminės egzekucijos, priverstiniai dingimai, ribojamieji veiksmai prieš opozicijos ir žmogaus teisių aktyvistus, mažumų bei čiabuvių padėtis ir smurtas prieš moteris bei vaikus.

ES ir jos valstybės narės reguliariai stebėjo žmogaus teisių padėtį Bangladeše vesdamos politinį dialogą, vykdydamos viešąją diplomatiją, teikdamos paramą vystymuisi ir vykdydamos projektus, bendradarbiaudamos su Bangladešo atstovais, susitikdamos su žmogaus teisių aktyvistais ar organizuodamos apsilankymus vietoje siekiant susipažinti su padėtimi vietoje. ES misijos vadovai paskelbė keletą pareiškimų dėl smurto atvejų. 2015 m. sausio 15 d. misijos vadovai taip pat susitiko su užsienio reikalų ministru, kad pareikštų savo apgailestavimą dėl politinio smurto ir jo aukų.

Keliuose pareiškimuose ES griežtai pasmerkė tinklaraštininkų nužudymą ir paragino valdžios institucijas atlikti tinkamus tyrimus, kad nusikaltimų vykdytojai būtų patraukti atsakomybėn. 2015 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl saviraiškos laisvės Bangladeše, kurioje pasmerkė išpuolius prieš pasaulietinius rašytojus, tinklaraštininkus, religines mažumas bei užsienio pagalbos darbuotojus, ir paragino Bangladešo valdžios institucijas nedelsiant nutraukti visus smurto, priekabiavimo, bauginimo ir cenzūros veiksmus. 2015 m. rugsėjo 29 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą, kuriame pasmerktas Italijos humanitarinės pagalbos darbuotojo nužudymas ir paraginta už šį nusikaltimą atsakingus asmenis patraukti atsakomybėn.

Bangladešas toliau vykdė mirties bausmes ir jas skyrė. 2015 m. balandžio 9 d., po to, kai Bangladešo Aukščiausiasis Teismas patvirtino mirties bausmę Muhammadui Kamaruzzamanui, vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą, kuriame pasmerkta mirties bausmė. Teisės ekspertai ir Europos Parlamento delegacijos ryšiams su Pietų Azijos šalimis pirmininkas kritikavo teisingumo ir skaidrumo trūkumą Bangladešo tarptautinių nusikaltimų teismo procedūrose.

Reaguodama į prastus rinkimų komisijos veiklos rezultatus trijuose vienas po kito vykusiuose rinkimuose (neseniai, 2015 m. balandžio mėn. įvykusiuose savivaldos rinkimuose Dhakoje ir Čitagonge būta daug pažeidimų, kuriuos užregistravo ES stebėtojai) ir pagal 2001 m. bendradarbiavimo susitarimo 1 straipsnį, kuriame nustatyta, kad pagarba žmogaus teisėms ir demokratijos principams yra vienas iš svarbiausių aspektų, ES kartu su kitais paramos teikėjais nusprendė nutraukti Bangladešo rinkimų komisijos rėmimo programos įgyvendinimą.

2015 m. buvo tęsiamas bendradarbiavimas pagal Tvarumo susitarimą siekiant gerinti darbuotojų teises, darbuotojų sveikatos ir saugos sąlygas Bangladešo drabužių pramonėje. 2015 m. rugsėjo mėn. buvo paskelbtos ilgai lauktos peržiūrėto Bangladešo darbo akto įgyvendinimo taisyklės ir buvo toliau reguliariai vykdomi patikrinimai gatavų drabužių sektoriaus gamyklose. Šie klausimai buvo svarstomi 2015 m. balandžio mėn. Europos Parlamente įvykusioje konferencijoje „Prisimenant tragediją pastate Rana Plaza. Tolesnis kelias“. ES prisidėjo 104-oje Tarptautinėje darbo konferencijoje nagrinėjant, kaip Bangladešas laikosi TDO konvencijos dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo (Nr. 87).

Siekdama paspartinti Čitagongo kalvų ruožo taikos susitarimo įgyvendinimą ES finansavo du projektus: Čitagongo kalvų ruožo vystymosi priemonės projektą, kuriam skyrė 24 mln. EUR, ir pagrindinio ugdymo stiprinimo Čitagongo kalvų ruože projektą.

ES tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir žmogaus teisių gynėjais. Pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę buvo nuolat teikiama parama žmogaus teisių NVO.

2015 m. buvo įgyvendinami beveik 35 projektai, kuriais siekta spręsti klausimus, apimančius tiek vaikų, moterų ir neįgaliųjų, mažumų ir čiabuvių tautų teises bei darbuotojų teises, tiek pilietinės visuomenės įgalėjimą; šių projektų bendra vertė 210 mln. EUR. 2015 m. atrinkti septyni nauji projektai, daugiausia skirti pilietinei visuomenei; jiems numatyta skirti 6,8 mln. EUR. Demokratinio valdymo stiprinimas taip pat yra vienas iš 2014–2020 m. daugiametės orientacinės programos prioritetų.

Butanas

2015 m. svarbiausias ES prioritetas žmogaus teisių ir demokratijos srityje išliko sėkmingo ir nuolatinio demokratizacijos bei modernizavimo proceso rėmimas, visų pirma pilietinių ir politinių teisių stiprinimas, dinamiškos pilietinės visuomenės skatinimas ir parama Butano vyriausybės pastangoms kovoti su smurtu prieš moteris ir vaikus. ES tęsė bendradarbiavimą su Butanu siekiant išspręsti ilgalaikę problemą, susijusią su nepalietiškai kalbančiais Butano pabėgėliais Nepale.

Po paskutinio visuotinio periodinio vertinimo (2014 m.) Butanas įgyvendino keletą vertinime nurodytų rekomendacijų, susijusių su galimybe naudotis socialinėmis paslaugomis (pvz., sveikatos priežiūros ir švietimo), skurdo panaikinimu, smurto šeimoje problemos bei lyčių lygybės klausimų sprendimu ir kova su korupcija. Butanas ėmėsi svarbių žingsnių, visų pirma kovos su korupcija ir moterų bei vaikų teisių apsaugos srityse. Vis dėlto reikia išspręsti vėlavimo ratifikuoti pagrindinius tarptautinius žmogaus teisių dokumentus problemą ir panaikinti kelis susirinkimų bei asociacijų laisvės apribojimus.

2015 m. ES bendradarbiavo su Butano vyriausybe žmogaus teisių klausimais įvairių sudėčių renginiuose, visų pirma neseniai, 2015 m. lapkričio mėn. Timpu, įvykusiose (šeštose) kas dveji metai rengiamose konsultacijose ir susitikimuose su Ministru Pirmininku bei užsienio reikalų ministru. Klausimai taip pat buvo keliami Ministro Pirmininko T. Tobgay pirmojo vizito į Briuselį 2015 m. birželio mėn. metu. 2015 m. gegužės mėn. įvykusio ES misijos vadovų vizito į Butaną metu suteikta galimybė plataus masto diskusijai su Butano valdžios institucijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais apie demokratizacijos pažangą.

Pagal 2014–2020 m. daugiametę orientacinę programą ES paramą daugiausia teikė pilietinės visuomenės ir vietos valdžios reformos stiprinimui siekiant sutvirtinti decentralizacijos procesą ir įgaliojimų bei išteklių perdavimą.

Brunėjus

Brunėjaus Darusalamas yra absoliutinė monarchija, valdoma nuo 1963 m. paskelbtos nepaprastosios padėties sąlygomis. Kaimo tarybos ir patariamieji organai, įskaitant teisėkūros tarybą, bendrai turi nedidelę įtaką rekomenduojant ir tvirtinant teisės aktus. Šiaip Brunėjaus visuomenė yra tolerantiška, tačiau šalis yra priėmusi konservatyvios formos islamą, kurį ji siekia toliau plėtoti vadovaudamasi malajų islamo monarchijos ideologija.

Nors teoriškai Konstitucija užtikrinama religijos laisvė, praktikoje taikomi įvairūs apribojimai. 2015 m. vyriausybė toliau vykdė savo ilgalaikę Sultonato Shafi sunitų islamo (oficialios valstybinės religijos) mokymo skatinimo politiką. Gruodžio mėn. gauta tarptautinių pranešimų apie mečetėse sakomus pamokslus, kuriais musulmonai skatinami atsiskirti nuo krikščioniškų simbolių, nors ne musulmonams leidžiama dalyvauti, pavyzdžiui, katalikų ir anglikonų bažnyčių apeigose. Paties islamo įstatymais ir politika nustatomi apribojimai religinėms grupėms, kurios nėra prisijungusios prie Shafi mokymo. Į 2013 m. spalio mėn. paskelbtą šariato baudžiamojo kodekso aktą įtrauktos nuostatos, kurios turi įtakos religijos laisvę reglamentuojančiai teisinei struktūrai. I etapas (kaip bausmę numatant tik baudas ir įkalinimą) buvo pradėtas įgyvendinti 2014 m. gegužės mėn. Teismams buvo perduotos tik kelios bylos. 2015 m. nebuvo jokių požymių, ar ir kada bus pradėti įgyvendinti kiti kodekso etapai.

2015 m. rugsėjo mėn. Brunėjus pasirašė JT konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą, tačiau dar nepaskelbė, kada ją ratifikuos.

Laipsniškas šariato baudžiamosios teisės įdiegimas gali būti vertinamas kaip bandymas sustiprinti socialinę bei religinę drausmę ir išsaugoti malajų kultūrą, tradicijas ir papročius, o ne bausti už nusikaltimus ar siekti sustabdyti didėjantį nusikalstamumą, kuris Brunėjuje nėra labai paplitęs. Siekiama išsaugoti dabartinę Brunėjaus visuomenę ir įamžinti jos pagrindines vertybes. Baudžiamuoju kodeksu papildoma galiojanti Brunėjaus šariato šeimos teisė. Kadangi II ir III etapai dar nėra pradėti ir turima tik apytikrių duomenų, kaip šariato teisinė samprata egzistuos šalia galiojančių įstatymų, šiame etape vis dar sunku vertinti, kaip šariato baudžiamoji teisė galėtų būti įgyvendinama ateityje.

ES dvišaliuose susitikimuose su Brunėjaus valdžios institucijomis nuolat kėlė žmogaus teisių klausimus. ES valstybės narės nuolat ragino Brunėjų prisijungti prie papildomų pagrindinių JT žmogaus teisių dokumentų. Brunėjuje atstovybes turinčios valstybės narės dalyvavo renginiuose, skirtuose Tarptautinei moters dienai paminėti, siekdamos padidinti informuotumą apie JT konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims.

Mianmaras / Birma

Žmogaus teisės ir demokratija, visų pirma padėtis Rachinų valstijoje, nediskriminavimas, religijos bei tikėjimo ir saviraiškos laisvės, išliko svarbiausiomis ES bendradarbiavimo su Mianmaru / Birma sritimis.

Devyniasdešimt viena politinė partija ir daugiau nei 6 000 kandidatų dalyvavo 2015 m. lapkričio 8 d. Mianmare / Birmoje įvykusiuose istoriniuose rinkimuose. Tai, kad rinkimuose dalyvavo įspūdingi 69 % rinkėjų, įrodė Mianmaro / Birmos gyventojų įsipareigojimą siekti pokyčių. Europos Parlamento pirmininko pavaduotojo A. Grafo Lambsdorffo vadovaujama ES rinkimų stebėjimo misija (EU EOM) prisidėjo prie sėkmingo rinkimų organizavimo. Iš 150 narių sudaryta EU EOM, įskaitant septynis Europos Parlamento narius, buvo didžiausia tarptautinė rinkimų stebėjimo misija; ji dirbo visoje šalyje glaudžiai koordinuodama veiksmus su kitais tarptautiniais stebėtojais. 2015 m. lapkričio 10 d. paskelbtame EU EOM preliminariame pareiškime akcentuota, kad rinkimų procesas buvo gerai suorganizuotas, o patys rinkimai buvo konkurencingi. Vis dėlto tam, kad rinkimai būtų iš tikrųjų demokratiški, reikės tolesnių teisinių reformų ir procedūros patobulinimų, įskaitant Konstitucijos pakeitimą.

Nors absoliučią daugumą parlamente iškovojo Nobelio premijos laureatės Aung San Suu Kyi vadovaujama Nacionalinės demokratijos lyga, kuri skirs būsimą prezidentą bei formuos naują vyriausybę, kariuomenė ir toliau turės 25 % neišrinktų vietų parlamente; ji turės veto teisę ir galės skirti tris svarbius būsimos administracijos ministrus.

2015 m. birželio 22 d. Užsienio reikalų taryba priėmė išvadas dėl būsimų rinkimų Mianmare / Birmoje, kuriomis siekta kuo anksčiau perduoti žinią vyriausybei, jog ES tikisi, kad 2015 m. bus surengti patikimi, įtraukūs ir skaidrūs rinkimai.

2015 m. užregistruotas žmogaus teisių padėtis nepagerėjo, konkrečiai – iš etninių mažumų, visų pirma musulmonų rohinjų, buvo atimta balsavimo teisė, buvo toliau vykdomi politinių aktyvistų ir žmogaus teisių gynėjų areštai ir jie buvo kalinami. Nors tarptautinė bendruomenė, įskaitant ES, pareiškė rimtą susirūpinimą, Mianmaras / Birma priėmė keturis įstatymus dėl rasės ir religijos apsaugos. Šiais įstatymais apribota moterų ir mažumoms priklausančių asmenų galimybė visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis, taip pat religijos ir tikėjimo laisvė. Be to, šie įstatymai prieštarauja šalies tarptautiniams įsipareigojimams žmogaus teisių srityje.

Išliko didelė įtampa tarp bendruomenių, visų pirma Rachinų valstijoje. Apie 140 000 šalies viduje perkeltų asmenų, kurių didelę daugumą sudaro rohinjai, nuo 2012 m. tebėra izoliuoti vargingose stovyklose ir negali naudotis tokiomis pagrindinėmis teisėmis kaip judėjimo laisvė, galimybė gauti išsilavinimą, naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir užsidirbti pragyvenimui. Šiaurinėje Rachinų valstijos dalyje rohinjai yra mažuma; jie susiduria su papildomais apribojimais ir žmogaus teisių pažeidimais. Dėl sistemingo diskriminavimo ir marginalizavimo tūkstančiai rohinjų kasmet bando leistis į itin pavojingas keliones jūra į Malaiziją per Tailandą ir dažnai tampa neteisėtai žmones gabenančių bei žmonėmis prekiaujančių asmenų aukomis. Kai kurie iš jų tampa šiuolaikiniais vergais; šį procesą išryškino 2015 m. gegužės mėn. migrantų krizė Bengalijos įlankoje bei Andamanų jūroje ir Indonezijoje paplitęs vergų gaudomos žuvies verslas.

2015 m. buvę laikinųjų registracijos kortelių turėtojai, vadinamieji baltųjų kortelių turėtojai, įskaitant rohinjus ir kitas etnines mažumas, pirmą kartą negalėjo balsuoti arba kelti savo kandidatūrų rinkimuose, kadangi jie neturėjo pilietybės. Dėl didelės budistų griežtos krypties šalininkų įtakos kampanijos metu nė viena iš dviejų didelių partijų neiškėlė kandidatų musulmonų. Dėl to naujajame parlamente nebus nė vieno musulmonų atstovo. Ir toliau nebuvo baudžiama už neapykantos kurstymą ir neapykantą kurstančias kalbas.

Todėl ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidis tęsė bendradarbiavimą su šalimi žmogaus teisių klausimais. 2015 m. birželio mėn. vykstant antrajam ES ir Mianmaro dialogui žmogaus teisių klausimais ES specialusis įgaliotinis apsilankė Rachinų valstijoje, kad susipažintų su sudėtingomis problemomis, su kuriomis susiduria rohinjų ir rachinų bendruomenės. Jis surengė svarbius susitikimus su keliais ministrais, Nacionalinės demokratijos lygos vadove Aung San Suu Kyi, pilietine visuomene, be kita ko, dalyvavo tiksliniame pilietinės visuomenės forume, kuris rengiamas prieš prasidedant dialogui žmogaus teisių klausimais, ir religiniais vadovais. ES specialusis įgaliotinis tiek su vyriausybe, tiek su įvairių bendruomenių atstovais siekė užtikrinti pažangą sprendžiant visus pagrindinius klausimus, be kita ko, susijusius su bendruomenių segregacija ir atitinkamomis žmogaus teisių problemomis, pilietybe, balsavimo teisėmis, keturiais įstatymais dėl rasės bei religijos apsaugos ir intensyvėjančiomis neapykantą, ypač prieš musulmonus, kurstančiomis kalbomis. Dialogo žmogaus teisių klausimais metu spręstos įvairios žmogaus teisių problemos, be kita ko, susijusios su darbuotojų teisėmis, teisėmis į žemę, migracija, sąžinės kaliniais, kalinimo sąlygomis, nediskriminavimu, pagrindinių žmogaus teisių konvencijų ratifikavimu bei įgyvendinimu ir bendradarbiavimu daugiašaliuose forumuose.

2015 m. spalio 15 d. ES kaip tarptautinė liudytoja pasirašė Mianmaro / Birmos vyriausybės ir etninių ginkluotųjų grupuočių nacionalinį susitarimą dėl ugnies nutraukimo. Susitarimas yra svarbus žingsnis siekiant taikos, saugumo bei gerovės ir juo sudaromos sąlygos pradėti nacionalinį politinį dialogą. Vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja F. Mogherini ES vardu paskelbtoje deklaracijoje palankiai įvertino susitarimo pasirašymą ir paragino į kitą proceso etapą įtraukti jo nepasirašiusias grupes. Įtraukumas bus svarbiausia nacionalinio susitaikymo, pagarbos mažumoms priklausančių asmenų teisėms ir teisingo vystymosi visiems sąlyga. Nors taikos derybose padaryta pažanga, toliau vyko kariuomenės ir kai kurių etninių ginkluotųjų grupuočių susirėmimai, ypač Šano ir Kačinų valstijose, dėl kurių gyventojai buvo priversti persikelti. Pranešama apie seksualinio smurto, priverstinio verbavimo ir priverčiamojo darbo atvejus.

ES parodė esanti įsipareigojusi dirbti su vyriausybe, TDO ir kitais partneriais (pvz., Jungtinėmis Valstijomis ir Japonija) darbuotojų teisių ir įmonių socialinės atsakomybės klausimais, nes 2015 m. gegužės mėn. prisijungė prie Pagrindinių darbuotojų teisių ir praktikos Mianmare / Birmoje rėmimo iniciatyvos. Buvo toliau stiprinamas bendradarbiavimas su pilietine visuomene. Prieš prasidedant dialogui žmogaus teisių klausimais ES surengė pilietinės visuomenės forumą, kad suteiktų informacijos apie žmogaus teisių problemas Mianmare / Birmoje. 2015 m. rugsėjo 16 d. buvo pradėtos įgyvendinti ES veiksmų gairės dėl bendradarbiavimo su pilietine visuomene. Sukurtos keturios orientacinės grupės, sudarytos iš vietos PVO, ES valstybių narių, tarptautinių NVO ir kitų vystymosi proceso partnerių atstovų. Buvo toliau rengiami susitikimai su žmogaus teisių gynėjais. ES vykdė ir koordinavo reguliarų žmogaus teisių gynėjų ir aktyvistų, įskaitant 2015 m. kovo mėn. įvykusių protestų metu sulaikytus studentus, teismo posėdžių ir proceso stebėjimą.

2015 m. ES tiek Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos Trečiajame komitete, tiek Jungtinių Tautų Žmogaus teisių taryboje dar kartą pateikė rezoliuciją dėl žmogaus teisių padėties Mianmare / Birmoje. Abi rezoliucijos buvo priimtos nebalsuojant.

Mianmaro / Birmos visuotinis periodinis vertinimas įvyko 2015 m. lapkričio 6 d.

Mianmaras / Birma pasirašė Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą ir Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose, taip pat prisijungė prie JT konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą iniciatyvos partnerių.

Kambodža

Žmogaus teisių padėtis Kambodžoje išlieka vienu iš svarbiausių ES prioritetų. 2015 m. pradžioje padaryta pažanga kai kuriose srityse, konkrečiai – susitarta dėl Rinkimų įstatymo pakeitimų, sudarytas dvipartinis nacionalinis rinkimų komitetas ir vyriausybė pamažu pradėjo spręsti žemės klausimus. Vis dėlto antrąjį metų pusmetį labai pablogėjo santykiai tarp dviejų pagrindinių politinių partijų: įvyko keli incidentai, kuriais, panašu, buvo siekiama įbauginti opoziciją ir sumažinti jos saviraiškos laisvę, tokiu būdu apribojant politines teises. Tam tikri nauji įstatymai, kurie buvo priimti arba yra galutiniame rengimo etape, kelia susirūpinimą, nes jie gali būti panaudoti saviraiškos ir asociacijų laisvėms apriboti. Išlieka rimtų problemų, susijusių su teisminių institucijų nepriklausomumu.

2015 m. balandžio 9 d. ES delegacija vietos lygmeniu paskelbė pareiškimą, kuriame palankiai įvertino naujojo nacionalinio rinkimų komiteto paskyrimą. 2015 m. liepos 15 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl naujo įstatymo dėl NVO ir asociacijų priėmimo, kuriame pareikštas apgailestavimas dėl to, kad nebuvo pakankamai iš anksto konsultuojamasi su suinteresuotaisiais subjektais, ir susirūpinimas dėl to, kad šiuo įstatymu gali būti ribojama NVO veikla. 2015 m. spalio 27 d., po to, kai demonstracijos dalyviai sumušė du Parlamento opozicijos narius, ES delegacija vietos lygmeniu paskelbė pareiškimą, kuriame paragino valdžios institucijas už tai atsakingus asmenis patraukti atsakomybėn ir imtis veiksmų visų demokratiškai išrinktų atstovų saugumui užtikrinti.

ES reguliariai vedė dialogą su Kambodžos valdžios institucijomis žmogaus teisių klausimais. ES delegacija taip pat nuolat rengė susitikimus su PVO, įskaitant čiabuvių bendruomenių atstovus. ES, bendradarbiaudama su Vokietija, toliau ragino Kambodžos vyriausybę spręsti problemas, susijusias su vėlavimu suteikti bendras žemės nuosavybės teises čiabuviams, ir toliau įdėmiai stebėjo žemės registracijos įtraukumą. 2015 m. ES darbuotojams lankantis vietoje buvo konkrečiai siekiama spręsti šias problemas ir buvo sudaryta galimybė vietoje koordinuoti veiksmus su NVO ir vietos gyventojais.

Žemės padalijimas yra vienas iš svarbiausių ES santykių ir diskusijų su Kambodžos vyriausybe prioritetų. ES delegacija toliau akcentavo, jog reikia didesnio skaidrumo peržiūrint valstybinės žemės kaip ekonominių žemės koncesijų suteikimo ir žemės, kuri nebėra priskiriama ekonominėms žemės koncesijoms, naudojimo ateityje atvejus ir siekiant išspręsti konfliktus dėl žemės. ES teikė techninę pagalbą Kambodžos karališkajai vyriausybei rengiant nepriklausomą vertinimo ir kompensavimo mechanizmą, skirtą bendruomenėms, kurioms turėjo įtakos cukranendrių ekonominės žemės koncesijos; mechanizmo projektui dar turi pritarti vyriausybė.

Politinio dialogo metu daugiausia dėmesio skirta profesinių sąjungų teisėms, smurtui prieš darbuotojus ir minimalaus darbo užmokesčio peržiūrai. ES taip pat rengė reguliarius dialogus su verslo asociacijomis (visų pirma drabužių pramonės asociacijomis) ir atskirais investuotojais dėl pagarbos darbuotojų teisėms ir deramo darbo.

ES prisidėjo 104-oje Tarptautinėje darbo konferencijoje nagrinėjant, kaip Kambodža laikosi TDO konvencijos dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo (Nr. 182). TDO standartų priežiūros mechanizmuose apsvarstyti padaryti asociacijų laisvės pažeidimai, pabrėžiant rimtus ir neatidėliotinus su tuo susijusius atvejus.

2015 m. ES toliau rėmė kelias su žmogaus teisėmis susijusias NVO ir iš viso skyrė 1 mln. EUR naujų dotacijų; 2015 m. ES skyrė dotacijas keturiems žmogaus teisių gynėjams.

Kambodžos teismų specialiųjų kolegijų (ECCC) nacionalinių ir tarptautinių skyrių 2015–2016 m. biudžetui ES skiria 10 mln. EUR. 2015 m. ES oficialiai tapo ECCC pagrindinių paramos teikėjų grupės nare.

Kinijos Liaudies Respublika

2015 m. ES pagrindiniai tikslai tebebuvo Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (pasirašyto 1998 m.) ratifikavimas Kinijoje ir, kaip vidutinės trukmės laikotarpio tikslas, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto nuostatų, taip pat Kinijos Konstitucijos, baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso nuostatų įgyvendinimas. ES taip pat tęsė savo visuotinę kampaniją dėl mirties bausmės panaikinimo, kadangi Kinija tebėra šalis, kurioje įvykdoma daugiausia mirties bausmių, nepaisant šalies pastangų iš esmės sumažinti nusikaltimų, už kuriuos skiriama mirties bausmė, skaičių, be kita ko, 2015 m. buvo priimtas baudžiamojo proceso pakeitimas, kuriuo šių nusikaltimų skaičius sumažintas iki 46. Kaip vienas iš pagrindinių Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto ramsčių, saviraiškos laisvė Kinijoje internete ir realiame gyvenime taip pat išliko vienu iš ES prioritetų, kaip ir dinamiškos pilietinės visuomenės bei aktyvių žmogaus teisių gynėjų ugdymas. Galiausiai ES toliau propagavo tai, kad mažumoms priklausantys asmenys, visų pirma uigūrai ir tibetiečiai, galėtų naudotis visomis žmogaus teisėmis.

Apskritai žmogaus teisių padėtis ir toliau smarkiai blogėjo, nes liepos mėn. pradžioje prasidėjo nauji areštai ir sulaikymai, nukreipti prieš beveik 300 žmogaus teisių srities advokatų, aktyvistų ir teisinių firmų darbuotojų, o gerai žinomo Kinijos žmogaus teisių advokato Pu Zhiqiango, dalyvavusio keliose bylose, susijusiose su spaudos laisve, saviraiškos laisve ir žmogaus teisių gynėjų apsauga, suėmimas 2014 m. gegužės mėn. galėtų būti vertinamas kaip šio naujo represijų suaktyvėjimo įžanga. Iki metų pabaigos apie 30 advokatų vis dar buvo laikomi gyvenamosios vietos sekimo sąlygomis, t. y. buvo laikomi nežinomose vietose, neturėdami galimybės pasinaudoti advokato paslaugomis ar būti lankomi šeimos narių; tai kelia rimtų abejonių dėl to, ar Kinija vykdo prisiimtą įsipareigojimą stiprinti teisinę valstybę.

2015 m. gegužės 20 d. ES atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl Pu Zhiqiangui pareikštų kaltinimų 2015 m. gruodžio mėn. Pekine pagaliau buvo pradėtas Pu Zhiqiango teismo už valdančiąją komunistų partiją kritikuojančių komentarų paskelbimą interneto socialinėje žiniasklaidoje procesas ir jam skirta trejų metų bausmė už ginčų kurstymą ir etninės neapykantos skatinimą; bausmės vykdymas buvo atidėtas dėl sveikatos priežasčių.

Metų pabaigoje iš šalies *de facto* buvo išsiųstas prancūzų žurnalistas, kuris Prancūzijos žurnale paskelbė Sindziange vykdomą Kinijos politiką kritikuojantį straipsnį.

Teisinė reforma įgavo pagreitį: buvo priimti teisės aktai dėl nacionalinio saugumo bei kovos su terorizmu ir pateiktas teisės akto dėl užsienio NVO ir kibernetinio saugumo projektas; visi šie teisės aktai turėjo neigiamų padarinių žmogaus teisėms ir pilietinės visuomenės veikimo aplinkai, taip pat verslo bendruomenei. ES sistemingai teikė pastabas reaguodama į Kinijos viešų konsultacijų dėl teisės aktų projektų rezultatus siekdama paskatinti Kiniją nenustatyti teisinių apribojimų žmogaus teisėms nenumatant apsaugos priemonių ir laikytis tarptautinių standartų.

Padėtis Tibeto regione nepagerėjo, o 2015 m. rugpjūčio mėn. susidegino jau 143-ias tibetietis (2015 m. susidegino septyni) nuo 2009 m. vasario mėn. Be to, susideginimai ir toliau yra kriminalizuojami ir už šį veiksmą kolektyviai baudžiami šeimos nariai ir bendruomenės. Sindziange įvyko daugiau smurtinių susirėmimų tarp uigūrų ir Kinijos valdžios institucijų atstovų; dėl šių susidūrimų pernai žuvo apie 100 asmenų, nors sunku susidaryti tikslesnį padėties vaizdą, nes Kinijos valdžios institucijos neteikia išsamios informacijos, o žurnalistai ir diplomatai negali patekti į šalį.

Nors Konvencijos prieš kankinimą komitete Kinija teigė, kad ji ėmėsi „veiksmingų teisėkūros, administracinių, teisminių ir kitų priemonių, kad būtų griežtai uždrausti visi kankinimo veiksmai“, komitetas pareiškė rimtą susirūpinimą dėl pagrįstai įtariamų tibetiečių, uigūrų ir mongolų kankinimo, mirčių kalinimo įstaigose, savavališko sulaikymo ir dingimo atvejų, taip pat nuolatinių pranešimų apie tęsiamą neteisėto kalinimo nežinomose ir neoficialiose vietose (vadinamuosiuose juoduosiuose kalėjimuose) praktiką bei priverstinį pabėgusių Šiaurės Korėjos piliečių grąžinimą.

ES tęsė bendradarbiavimą su Kinija žmogaus teisių klausimais įvairių sudėčių ir lygmenų renginiuose. Pavyzdžiui, birželio mėn. įvykusiame ES ir Kinijos aukščiausiojo lygio susitikime Pirmininkas D. Tuskas baigiamojoje spaudos konferencijoje akcentavo žmogaus teisių padėties klausimą ir pateikė pastabų, kuriose pareiškė ES paramą Kinijos plataus užmojo reformų procesui, bendrą siekį toliau gerinti bendradarbiavimą žmogaus teisių srityje dvišaliu bei tarptautiniu lygmenimis ir ES susirūpinimą dėl saviraiškos bei asociacijų laisvių, įskaitant tokių mažumoms priklausančių asmenų, kaip tibetiečiai ir uigūrai, padėtį. Todėl Pirmininkas D. Tuskas paragino Kiniją atnaujinti prasmingą dialogą su Dalai Lamos atstovais. Metiniame ES ir Kinijos jungtinio prekybos komiteto (2015 m. spalio mėn.) posėdyje Komisijos narė C. Malmström pabrėžė, kad svarbu stiprinti teisinę valstybę ir nepriklausomą teisminių institucijų sistemą, sudaryti advokatams galimybę dirbti laisvai bei nepriklausomai ir remti užsienio įmonių bei piliečių darbą. Komisijos narė C. Malmström pabrėžė skaitmeninės visuomenės svarbą Kinijoje veikiančioms įmonėms ir paprašė Kinijos partnerių „dėti pastangas, kad internetas taptų saviraiškos laisvės ir laisvosios prekybos priemone“.

ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidis lapkričio mėn. antrą kartą apsilankė Kinijoje (Pekine, Guangzhou, Šendžene ir Honkonge) ir surengė daugiau kaip 30 atskirų susitikimų su vyresniaisiais Kinijos pareigūnais, Kinijos ir Europos pilietinės visuomenės atstovais (įskaitant advokatus, interneto žurnalistus, akademikus, žmogaus teisių gynėjus, atstovaujančius moterims ir seksualinėms mažumoms, darbuotojų teisių aktyvistus ir tarptautinių organizacijų atstovus). ES specialusis įgaliotinis pareiškė itin didelį susirūpinimą dėl intensyvėjančių represijų prieš žmogaus teisių gynėjus ir advokatus, taip pat dėl teisinės reformos krypties, visų pirma dėl teisės akto dėl užsienio NVO projekto ir kitų nacionalinio saugumo įstatymų ar įstatymų projektų bei jų neigiamų padarinių žmogaus teisėms ir pilietinei visuomenei. Jis taip pat svarstė klausimus, susijusius su Pekino deklaracijos dvidešimtosiomis metinėmis ir įstatymo dėl smurto šeimoje projektu (šis įstatymas galiausiai buvo priimtas 2015 m. gruodžio mėn.), įskaitant kai kuriuos ES siūlomus pakeitimus, darbuotojų teisėmis, įmonėmis ir žmogaus teisėmis, religinėms ir etninėms mažumoms, be kita ko, Tibete ir Sindziange, priklausančių asmenų teisėmis, kankinimu ir mirties bausme.

34-as ES ir Kinijos dialogas žmogaus teisių klausimais vyko lapkričio 30 d. ir gruodžio 1 d. Pekine. Kinija ir toliau akcentavo savo sėkmingas pastangas mažinant skurdą bei iš esmės gerinant gyvenimo lygį Kinijoje, ir pareiškė nepasitenkinimą, kai ES pareiškė susirūpinimą dėl konkrečių atvejų. Kinija iškėlė klausimą, susijusį su ES pabėgėlių krizės valdymu bei kova su terorizmu, ir nurodė pageidaujanti įgyvendinti daugiau bendradarbiavimo su ES žmogaus teisių srityje projektų tokiomis temomis kaip aplinkosaugos teisės, moterų žmogaus teisės ir įmonės bei žmogaus teisės.

2015 m. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė septynis pareiškimus: kovo mėn. – dėl moterų teisių aktyvistų arešto ir kalinimo Kinijoje, balandžio mėn. – dėl žurnalistės Gao Yu nuteisimo, gegužės mėn. – dėl kaltinimų žmogaus teisių srities advokatui Pu Zhiqiangui, liepos mėn. – dėl naujausių įvykių, susijusių su žmogaus teisių padėtimi, spalio mėn. – dėl tolesnio advokatų bei žmogaus teisių gynėjų kalinimo ir dėl elgesio su jų šeimos nariais, o gruodžio mėn. – dėl žmogaus teisių srities advokato Pu Zhiqiango nuteisimo ir dėl to, kad Kinija neatnaujino Europos žurnalistės Ursula Gauthier vizos.

ES taip pat atkreipė dėmesį į žmogaus teisių padėtį Kinijoje savo pareiškimuose, paskelbtuose trijose Žmogaus teisių tarybos eilinėse sesijose kovo, birželio ir rugsėjo mėn., taip pat 70-oje JT Generalinės Asamblėjos sesijoje, siekiant perduoti įvairius ES susirūpinimą keliančius klausimus.

Honkongas

ES atidžiai stebėjo pokyčius, susijusius su visuotine rinkimų teise 2017 m. įvyksiančiuose vyriausiojo vykdomosios valdžios pareigūno rinkimuose. 2015 m. birželio 18 d. ES atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl politinių reformų Honkonge, kuriame visos šalys paragintos pradėti konstruktyvias diskusijas siekiant kuo greičiau atnaujinti rinkimų reformos procesą. ES toliau teikė paramą Honkongo pilietinei visuomenei palaikydama reguliarius ryšius su žmogaus teisių gynėjais, NVO ir žiniasklaidos atstovais, taip pat seminarų ir praktinių seminarų žmogaus teisių klausimais organizavimui. 2015 m. lapkričio mėn. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis pirmą kartą apsilankė Honkonge ir apsvarstė įvairius klausimus, be kita ko, susijusius su teisine valstybe ir teisminių institucijų nepriklausomumu pagal principą „viena šalis, dvi sistemos“, darbuotojų teisėmis, akademinio sluoksnio ir spaudos laisve, socialine nelygybe ir lygiomis galimybėmis. 2015 m. pabaigoje dingo penki Honkongo leidėjai, iš kurių du turi ES pilietybę ir yra susiję su Honkongo leidykla ir knygynu. Dingimo aplinkybės kėlė įtarimų.

Taivanas

Žmogaus teisių padėtis šalyje iš esmės yra gera. Vis dėlto šalyje paplitęs mirties bausmės taikymas, kurį ES smerkia. Birželio mėn. įvykdytos šešios mirties bausmės; prieš tai mirties bausmės buvo įvykdytos 2014, 2013 ir 2012 m. pažeidžiant *de facto* moratoriumą, kurio buvo laikomasi nuo 2005 iki 2010 m. Savo pareiškime ES paragino nedelsiant paskelbti mirties bausmės vykdymo moratoriumą, kaip 2013 m. rekomendavo tarptautinių ekspertų grupė. ES tęsė bendradarbiavimą su vietos valdžios institucijomis ir pilietine visuomene dėl veiksmingų pastangų siekiant atnaujinti mirties bausmės taikymo moratoriumo laikymąsi ir oficialiai panaikinti mirties bausmę. Todėl ES pagal EDŽTRP toliau rėmė NVO „Taivano mirties bausmės panaikinimo sąjunga“. Reguliariame dialoge su Taivanu – ES ir Taivano metinėse konsultacijose dėl su prekyba nesusijusių klausimų – ES reiškė susirūpinimą dėl mirties bausmės ir nuolatinio jos taikymo.

Indija

2015 m. ES sprendžiant prioritetinius klausimus, susijusius su žmogaus teisių padėtimi Indijoje, daugiausia dėmesio skirta moterų ir vaikų teisių apsaugai, kankinimo prevencijai ir žmogaus teisių gynėjų teisėms. Bendradarbiaujant ypač daug dėmesio ir toliau buvo skiriama pastangoms užtikrinti mirties bausmės taikymo moratoriumo laikymąsi bei galiausiai panaikinti mirties bausmę ir įsipareigojimui kovoti su visų formų diskriminacija.

Indija yra didžiulė dinamiška demokratija, turinti tvirtą konstitucinę ir institucinę struktūrą, kuria siekiama apsaugoti žmogaus teises. Giliai įsigalėjusi visuomeninė praktika, kurios vyriausybė negali panaikinti vien pozityviosios diskriminacijos veiksmais, Indijoje tebėra pagrindinė daugelio žmogaus teisių problemų priežastis. Žiniasklaida ir pilietinė visuomenė dažnai praneša apie pažeidimus ir diskriminavimo atvejus, visų pirma dalitų atžvilgiu, taip pat smurtą dėl lyties ir religinį nepakantumą. Saviraiškos laisvė iš esmės yra gerbiama. Kovo mėn. Aukščiausiasis Teismas panaikino ginčytiną teisės akto pakeitimą, kuriuo buvo ribojama saviraiškos laisvė internete. Griežtesnis Užsienio įnašų reguliavimo akto su pakeitimais, padarytais 2010 m., įgyvendinimas turėjo įtakos apie 13 000 PVO galimybėms gauti finansavimą iš užsienio. Indijoje yra bent 2 mln. PVO, iš kurių apie 42 000 turi leidimą gauti finansavimą iš užsienio.

ES vedė dialogą su įvairiais žmogaus teisių srities suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant pilietinės visuomenės atstovus, vyriausybės pareigūnus ir specializuotas institucijas, nors metinis dialogas žmogaus teisių klausimais nebuvo surengtas. Praėjusiais metais politiniai lyderiai, įskaitant valstybės ministrus ar vyriausiuosius ministrus, dalyvavo susitikimuose, susijusiuose su ES finansuojamais žmogaus teisių projektais. Žmogaus teisių klausimai buvo svarstomi birželio mėn. įvykusio Žemųjų Indijos parlamento rūmų *Lok Sabha* pranešėjo vizito į Europos Parlamentą ir kovo mėn. įvykusio Europos Parlamento delegacijos ryšiams su Indija vizito į Naująjį Delį metu.

Siekdama propaguoti moterų ir vaikų teises, ES dalyvavo keliuose renginiuose, visų pirma susijusiuose su Tarptautine moters diena ir Tarptautine mergaičių diena. Spalio mėn. Džaipūre surengtas bendruomenės įtraukimo dialogas su vyriausybės pareigūnais – ES finansuojamo trejų metų trukmės projekto dėl lyčių lygybės propagavimo ir kovos su mergaičių diskriminavimu atrinktuose Radžastano, Utar Pradešo ir Džarkando rajonuose dalis.

Po beveik dvejų metų pertraukos 2015 m. liepos 30 d. įvykdyta viena mirties bausmė; ši mirties bausmė buvo skirta asmeniui, nuteistam už dalyvavimą 1993 m. Bombėjuje įvykdytuose išpuoliuose. Nepraėjus nė mėnesiui, Indijos teisės komisija pateikė ataskaitą dėl mirties bausmės, kurioje pasiūlė panaikinti mirties bausmės taikymą visomis aplinkybėmis, išskyrus terorizmo ir karo prieš šalį atvejus. Spalio 10 d. Pasaulinės kovos su mirties bausme dienos proga įgyvendinant pagal EDŽTRP finansuojamą projektą surengtas renginys, skirtas ES nuolatiniam susidomėjimui atspindėti.

ES vykdė veiklą žmogaus teisių gynėjų padėties klausimais, bendradarbiavo su žmogaus teisių gynėjų tinklais, be kita ko, apsilankymų vietoje (pavyzdžiui, Manipūre) metu, nagrinėjo individualius žmogaus teisių gynėjų atvejus ir teikė paramą tiems, kuriems jos reikia, kiekvienu konkrečiu atveju naudodamasi skubios paramos žmogaus teisių gynėjams mechanizmu.

Kitas ES finansuojamas projektas buvo įgyvendinamas policijos reformų Pietų Azijoje srityje, apimantis tokią veiklą kaip virtualios policijos nuovados kūrimas – novatorišką mokymo priemonę, kuri jau buvo įgyvendinta Radžastano policijos mokymo akademijoje.

Didelė vykdomų ES ir (arba) valstybių narių finansuojamų projektų dalis apima lyčių ir vaikų teises, neįgaliųjų teises, čiabuvių tautų teises, prekybą žmonėmis, mirties bausmės panaikinimą ir saviraiškos internete bei realiame gyvenime laisvę.

Pagal EDŽTRP ES vietos lygmeniu paskelbė kvietimą teikti paraiškas dėl projektų, kuriems numatyta skirti 1,9 mln. EUR biudžetą; projektų tikslas – padidinti vietos PVO pajėgumus propaguoti žmogaus teises remiantis lygybės, įtraukties ir nediskriminavimo principais. Atrinktuose projektuose daugiausia dėmesio skiriama marginalizuotų bendruomenių, visų pirma religinių mažumų, socialinei įtraukčiai, įtraukiam viešosios tvarkos palaikymui policijos pajėgomis, mirties bausmės laukiančių asmenų teisei kreiptis į teismą, pliuralizmo ir įvairovės skatinimui nacionalinėse žmogaus teisių institucijose ir įtraukties bei įvairovės skatinimui darbo vietoje.

Indonezija

Visus metus ES itin daug dėmesio skyrė visų pirma religijos bei tikėjimo laisvės ir mažumų grupėms priklausančių asmenų apsaugos klausimams. ES delegacija Džakartoje reguliariai rengė susitikimus su mažumų grupėmis, nepakantumo aukomis ir žmogaus teisių organizacijomis, dirbančiomis šiuo klausimu. ES delegacija tęsė bendradarbiavimą su šalies didžiausia musulmonų organizacija „Nahdlatul Ulama“ siekdama propaguoti pakantumą ir pliuralizmą. ES delegacija kartu su Gadjah Mada universitetu Džokjakartoje taip pat surengė seminarą religijos ir visuomenės pamaldumo tema.

2015 m. Indonezijoje 14 asmenų, įskaitant 12 užsienio piliečių, įvykdytos mirties bausmės (šešios sausio mėn. ir aštuonios balandžio mėn.) už su narkotikais susijusias nusikalstamas veikas. Bent 130 kalinių ir toliau laukia mirties bausmės; beveik pusė jų – už su narkotikais susijusias nusikalstamas veikas. ES paskelbė pareiškimus, kuriuose pasmerkė sausio, vasario ir balandžio mėn. įvykdytas mirties bausmes. ES palaikė glaudžius ryšius su aukšto lygio pareigūnais, pabrėžė prieštaraujanti mirties bausmės taikymui ir ragino Indonezijos vyriausybę nutraukti tolesnį mirties bausmių vykdymą. Spalio 10 d., minint Pasaulinę kovos su mirties bausme dieną, ES delegacija vykdė socialinės žiniasklaidos kampaniją, skirtą mirties bausmės panaikinimui.

Autonominės Ačeho provincijos vyriausybė pareiškė, kad nuo spalio 23 d. provincijoje bus taikomas išplėstas islamo baudžiamasis kodeksas (*qanun jinayat*). Pagal šį vietinės valdžios potvarkį, be kita ko, kriminalizuojami lytiniai santykiai tarp tos pačios lyties asmenų ir savanoriški nesantuokiniai lytiniai santykiai. Susitikimuose su centrinės valdžios ir vietos pareigūnais ES delegacija reiškė susirūpinimą dėl galimų naujojo šariato vietinės valdžios potvarkio padarinių mažumų grupėms ir ragino valdžios institucijas ginti žmogaus teises, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises, neatsižvelgiant į religiją, etninę kilmę ar seksualinę orientaciją.

ES įdėmiai stebėjo įvykius Papua bei Vakarų Papua provincijose ir palankiai įvertino Prezidento J. Widodo sprendimą suteikti malonę keliems politiniams kaliniams ir sudaryti sąlygas atvykti į Papua visiems užsienio žurnalistams. Ir toliau surūpinimą kėlė saugumo tarnybų smurtas ir žmogaus teisių pažeidimai, taip pat saviraiškos laisvės apribojimai provincijose. ES delegacija surengė keletą susitikimų su Papua žmogaus teisių gynėjais.

Kankinimo prevencija išlieka vienas iš ES veiksmų Indonezijoje prioritetų. ES delegacija dirba su Nacionaline žmogaus teisių komisija ir Ženevoje veikiančia Kankinimo prevencijos asociacija, kad būtų stiprinami priežiūros mechanizmai. ES delegacija surengė socialinės žiniasklaidos kampaniją, skirtą Tarptautinei paramos kankinimo aukoms dienai paminėti.

Įmonių ir žmogaus teisių klausimais ES delegacija teikė paramą Tarptautiniam pranešimo apie žmogaus teisių standartus fondui, kuris parengė ir propaguoja pranešimo apie žmogaus teises standartus, skirtus įmonėms, ir kartu su Bandungo meru parengė miestui skirtą Žmogaus teisių chartiją.

2015 m. EDŽTRP lėšomis buvo remiama 13 projektų, apimančių įvairius klausimus, įskaitant rinkimus, konfliktų sprendimą ir tarpininkavimą juose, religijos laisvę, įmones ir žmogaus teises, atskaitomybę už žmogaus teisių pažeidimus ir pažeidžiamų grupių apsaugą.

Japonija

ES tęsė savo ilgalaikį bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais su Japonija – šalimi, su kuria ES turi bendrų vertybių bei įžvalgų daugeliu aspektų ir kuri nori būti laikoma atsakinga pasaulio veikėja. Japonija kaip niekad yra susidomėjusi bendradarbiavimu su ES žmogaus teisių klausimais. 2015 m. ES ir Japonija tęsė konsultacijas žmogaus teisių klausimais; šios konsultacijos buvo bendro įsipareigojimo propaguoti žmogaus teises visame pasaulyje dalis. Jos toliau demonstravo savo įsipareigojimus žmogaus teisių srityje JT veikloje, aktyviai dalyvaudamos Žmogaus teisių tarybos ir JT Generalinės Asamblėjos veikloje, be kita ko, susijusioje su bendrai pateikta rezoliucija dėl žmogaus teisių Korėjos Liaudies Demokratinėje Respublikoje. Visus metus buvo atliekamas darbas, susijęs su derybomis dėl ES ir Japonijos strateginės partnerystės susitarimo dėl politinio, visuotinio ir kitų sektorių bendradarbiavimo, įskaitant žmogaus teisių aspektus.

2015 m. žmogaus teisių darbotvarkėje ir toliau itin daug dėmesio buvo skiriama mirties bausmei, kadangi Japonija toliau ją taikė, nepaisant ES raginimų ją panaikinti arba priimti mirties bausmės taikymo moratoriumą. 2015 m. trims asmenims buvo įvykdyta mirties bausmė (vienam – birželio mėn. ir dviem – gruodžio mėn.). ES viešai pasmerkė šiuos mirties bausmės įvykdymo atvejus. ES tęsė aktyvų bendradarbiavimą su Japonijos vyriausybe ir pilietine visuomene mirties bausmės klausimais: skelbė politinius pareiškimus, socialinėje žiniasklaidoje skelbė pranešimus, rengė susitikimus su parlamento ir pilietinės visuomenės atstovais siekdama skatinti viešus debatus mirties bausmės tema. ES taip pat rėmė Waseda universiteto tyrimus mirties bausmės taikymo Japonijoje tema.

ES toliau plėtė darbo su Japonija žmogaus teisių srityje mastą: imtasi konkrečių veiksmų lyčių lygybės srityje, ES kėlė spaudos laisvės (po to, kai buvo priimtas naujas teisės aktas dėl valstybės paslapčių) ir sąlygų Japonijos kalėjimuose klausimą, taip pat Japonijoje didino informuotumą LGBT klausimais (vykdydama bendrą veiklą Tokijo vaivorykštės savaitės metu).

2015 m. lapkričio 25–26 d. surengtas antras ES ir Japonijos įmonių socialinės atsakomybės (ĮSA) darbo grupės posėdis, kuris buvo ES dialogo su Japonija pramonės politikos klausimais dalis. Dalyviai surengė diskusijas dėl Japonijos ir ES bendradarbiavimo ĮSA srityje.

Korėjos Respublika

Žmogaus teisių visuotinių principų laikymasis yra vienas iš pagrindinių ES ir Korėjos Respublikos bendrojo susitarimo elementų; dėl šio susitarimo, laisvosios prekybos susitarimo ir strateginės partnerystės susitarimo deklaracijos buvo susitarta 2010 m.

2015 m. rugsėjo mėn. įvykusiame ES ir Korėjos Respublikos aukščiausiojo lygio susitikime vadovai pakartojo, kad siekiant palaikyti taiką bei saugumą ir užtikrinti darnų vystymąsi būtina propaguoti žmogaus teises ir užtikrinti jų apsaugą. Jie pritarė tam, kad reikia išlaikyti susidomėjimą sudėtingomis krizėmis ir pastangomis sumažinti pilietinės visuomenės veikimo aplinką pasaulyje ir imtis bendrų veiksmų šioje srityje. Todėl jie įsipareigojo toliau stiprinti bendradarbiavimą žmogaus teisių srityje.

Korėjos Respublika išlieka viena iš panašiausio požiūrio besilaikančių ES partnerių JT žmogaus teisių forumuose, t. y. Generalinės Asamblėjos Trečiajame komitete ir Žmogaus teisių taryboje. Žmogaus teisių komitetui ji pateikė Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto įgyvendinimo ataskaitą, o 2015 m. spalio mėn. komitetas paskelbė išvadas. Korėjos Respublika buvo dar kartą išrinkta į Žmogaus teisių tarybą, kuriai ji pirmininkaus 2016 m.

Antras ES ir Korėjos Respublikos konsultacijų žmogaus teisių klausimais etapas įvyko 2015 m. birželio mėn. Briuselyje; jo metu suteikta galimybė toliau stiprinti bendradarbiavimą 2015 m. tarptautinių prioritetų įgyvendinimo srityje. Abi šalys dirbo visų pirma siekdamos išlaikyti tarptautinį susidomėjimą žmogaus teisių padėtimi Korėjos Liaudies Demokratinėje Respublikoje.

Seule ES stebėjo įstatymų, kurie gali turėti įtakos naudojimosi susirinkimų laisve ir saviraiškos laisve bendrai aplinkai, įgyvendinimo raidą ir atkreipė dėmesį į skirtingas nuomones bei dinamiškus politinius debatus Pietų Korėjos demokratijoje. Pareikštas susirūpinimas dėl to, kad toliau kalinami atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų atsisakantys asmenys (apie 600 vyrų atlieka 18 mėn. trukmės laisvės atėmimo bausmę už atsisakymą tarnauti ginkluotosiose karinėse pajėgose). Korėjos Respublika dar nėra ratifikavusi pagrindinių darbo standartų konvencijų dėl asociacijų laisvės ir kolektyvinių derybų. Šis klausimas nagrinėjamas ES ir Korėjos Respublikos susitikimuose vykdant tolesnę veiklą, susijusią su ES ir Korėjos Respublikos laisvosios prekybos susitarimu. Šiomis aplinkybėmis ES ir Korėjos Respublika susitarė dėl bendradarbiavimo įgyvendinant pagrindinių darbo standartų konvenciją dėl nediskriminavimo užimtumo srityje. Tarptautinėje darbo konferencijoje buvo aptartos šios konvencijos taikymo Korėjos Respublikoje problemos.

ES palankiai įvertino jau 17 metų trunkantį ilgalaikį *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumo laikymąsi ir toliau skatino teisiškai panaikinti mirties bausmę. ES su pasitenkinimu bendradarbiavo su pilietinės visuomenės organizacijomis Seulo centre organizuojant festivalį „*Pride*“, skirtą LGBTI asmenų naudojimuisi lygiomis teisėmis paminėti.

Korėjos Liaudies Demokratinė Respublika

ES tebėra susirūpinusi dėl pranešimų apie šiurkščius ir plačiai paplitusius žmogaus teisių pažeidimus Korėjos Liaudies Demokratinėje Respublikoje. Pagarbos žmogaus teisėms stiprinimas šalyje tebėra svarbiausias ES politikos Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos atžvilgiu elementas. 2015 m. ES toliau dėjo pastangas įtraukti visą tarptautinę bendruomenę sprendžiant šiuos susirūpinimą keliančius klausimus, dalyvaujant visuose atitinkamuose svarbiausiuose forumuose ir glaudžiai bendradarbiaujant su savo partneriais. Ji nuolat kėlė klausimą dėl Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos piliečių grąžinimo iš kitų šalių, visų pirma iš šalių, kurios turi bendrą sieną su Korėjos Liaudies Demokratine Respublika, ragindama visapusiškai laikytis negrąžinimo principo.

ES kartu su Japonija buvo dviejų rezoliucijų Žmogaus teisių taryboje ir JT Generalinėje Asamblėjoje iniciatorė; jose dar kartą apsvarstytos 2014 m. paskelbtos JT tyrimų komisijos ataskaitos ir JT ST bei specialiojo pranešėjo ataskaitų išvados ir rekomendacijos. Jose pabrėžtas padėties rimtumas bei klausimo skubumas ir rekomenduota, kad JT Saugumo Taryba apsvarstytų galimybę dėl šios padėties kreiptis į Tarptautinį baudžiamąjį teismą ir nustatyti sankcijas tiems, kuriems, manoma, tenka didžiausia atsakomybė už nusikaltimus žmoniškumui. Kelios ES valstybės narės bendradarbiavo su kitais partneriais, kad palengvintų klausimo dėl padėties Korėjos Liaudies Demokratinėje Respublikoje įtraukimą į JT Saugumo Tarybos posėdžių darbotvarkę; Saugumo Taryba šią padėtį antrą kartą aptarė 2015 m. gruodžio mėn.

ES palankiai įvertino tai, kad pradėjo dirbti Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro vietinis padalinys Seule. Jo tikslas – stiprinti žmogaus teisių padėties stebėseną ir dokumentų apie ją rengimą, užtikrinti atskaitomybę, teikti specialiajam pranešėjui didesnę paramą, intensyvinti visų atitinkamų valstybių vyriausybių, pilietinės visuomenės ir kitų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą bei gebėjimų stiprinimą ir užtikrinti informuotumą apie žmogaus teisių padėtį šalyje.

Laikydamasi šios itin svarbios bendradarbiavimo politikos, ES paliko galimybę pradėti dialogą su Korėjos Liaudies Demokratine Respublika. Su žmogaus teisėmis susiję klausimai buvo nagrinėjami 2015 m. birželio mėn. įvykusio ES ir Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos politinio dialogo metu. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais tebėra pasirengęs vykti į šią šalį pasikeisti nuomonėmis ir paraginti daryti konkrečius patobulinimus vietoje, jei bus sudarytos sąlygos konstruktyviam bendradarbiavimui. ES palankiai įvertino pozityvius Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos veiksmus (pavyzdžiui, Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo ratifikavimą ir pasirengimą pateikti Vaiko teisių komitetui ataskaitą dėl Konvencijos ir jos protokolo įgyvendinimo) ir paragino nuveikti dar daugiau, be kita ko, visapusiškai įgyvendinti visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas, kurias ji gavo dar 2014 m., ir bendradarbiauti su JT žmogaus teisių mechanizmais. ES tęsė bendradarbiavimą įgyvendinant kelis projektus Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos viduje, kuriais daugiausia dėmesio skirta apsirūpinimo maistu saugumui, sveikatai, vandens tiekimo ir sanitarijos paslaugoms; šiais projektais gali naudotis kai kurie labiausiai pažeidžiami Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos gyventojai. Ji palankiai vertina Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos valdžios institucijų ir tarptautinių suinteresuotųjų subjektų, įskaitant ES įgyvendinimo partnerius, vykdomą bendradarbiavimą šiose srityse.

Laosas

2015 m. žmogaus teisių padėtis Laose tebebuvo sudėtinga. Saviraiškos laisvė Laose dar nėra praktiškai pripažinta kaip viena iš pagrindinių teisių. Valstybės agentūros griežtai tikrina žiniasklaidą, o žurnalistų vidinė cenzūra yra įprastas dalykas. Priėmus įstatymą dėl elektroninių nusikaltimų, valstybės kontrolė interneto ir socialinių tinklų „netinkamo“ naudojimo atžvilgiu dar sustiprėjo. Keli internautai buvo bauginami dėl internete pareikštų nuomonių. Susirinkimų laisvė ir asociacijų laisvė taip pat vis dar nėra gerbiamos. Neįmanoma imtis teisinių pilietinės visuomenės veiksmų įvairiais opiais klausimais, įskaitant teisių į žemę, korupcijos ir etninėms mažumoms priklausančių asmenų teisių klausimus, nes gresia bauginimo ir keršto pavojus. Valstybė vis dar stengiasi valdyti didelę dalį pilietinės visuomenės erdvės pasitelkdama „masines organizacijas“, kurios iš tiesų veikia valstybės vardu. Vykdant Laoso PVO ir tarptautinėms NVO skirtą teisėkūros ir reglamentavimo aplinkos reformą nebuvo išplėsta jų ribota veiklos erdvė, o sektoriui būdinga bauginimo atmosfera. Nacionalinių PVO įregistruojama mažai ir šis skaičius mažėja.

Mirties bausmė už daugumą sunkių nusikaltimų (pvz., prekybą narkotikais) tebėra įtvirtinta Baudžiamajame kodekse. Taikomas *de facto* moratoriumas. Atliekant Baudžiamojo kodekso peržiūrą, dedamos pastangos sumažinti mirties bausmės taikymą. Viešos informacijos apie mirties bausmės taikymą nėra.

Antras Laoso visuotinis periodinis vertinimas atliktas 2015 m. Birželio mėn. Laosas pritarė 116 iš 196 pasiūlytų rekomendacijų. Daugumai rekomendacijų, susijusių su pilietinėmis ir politinėmis teisėmis, buvo nepritarta. Šios rekomendacijos apėmė Romos statutą, bendradarbiavimą taikant specialias procedūras ir su nacionalinėmis žmogaus teisių institucijomis, mirties bausmę, saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisves, pilietinę visuomenę ir Sombatho Somphone’o dingimą. Šiuo atžvilgiu, praėjus daugiau kaip 1 000 dienų, ES toliau reiškia didelį susirūpinimą dėl nepaaiškinamo Sombatho Somphone’o dingimo ir paprašė papildomos informacijos apie tyrimą.

Lapkričio mėn. įvykusio ES ir Laoso dialogo žmogaus teisių klausimais metu Laosas sutiko surengti ES ir jos valstybių narių susitikimą su tyrimo grupės vadovu. ES taip pat teiravosi dėl Lenkijos piliečio Bounthanho Thammavongo likimo; jis birželio 19 d. buvo suimtas, o rugsėjo 25 d. nuteistas už prieš Laosą nukreiptą propagandą skiriant penkerių metų laisvės atėmimo bausmę ir 9,5 mln. LAK dydžio baudą. Lapkričio mėn. įvykusio ES ir Laoso dialogo žmogaus teisių klausimais metu ES išreiškė susirūpinimą dėl šio atvejo ir nepagrįstų apribojimų, susijusių su galimybe gauti konsulinę pagalbą ir tinkamu procesu, atsižvelgiant į Laoso tarptautinius įsipareigojimus.

Malaizija

2015 m. po beveik penkerius metus trukusių derybų ES ir Malaizija baigė rengti partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS) tekstą. Galutinę PBS redakciją sudaro 60 straipsnių, įskaitant nuostatą dėl žmogaus teisių, kurioje numatomas struktūrinis dialogas žmogaus teisių klausimais.

Itin griežta spaudos kontrolė išliko nepakitusi, o saviraiškos laisvė internete 2015 m. buvo dar labiau suvaržyta: pagal Kovos su pasipriešinimo kurstymo aktą vykdytas tyrimas dėl 220 asmenų, 11 iš jų buvo pateikti kaltinimai, o trys asmenys buvo nuteisti. Šiuo aktu buvo vis dažniau naudojamasi socialinei žiniasklaidai kontroliuoti. Griežtesnėje Kovos su pasipriešinimo kurstymu akto redakcijoje iš esmės išplėstos bausmės už pasipriešinimo kurstymą.

Vyriausybė pradėjo taikyti bauginimo taktiką, pasipriešinimui slopinti vis dažniau pasitelkdama represinius įstatymus. Nauju Terorizmo prevencijos aktu leidžiamas neribotos trukmės sulaikymas be teismo proceso ar teisminės peržiūros. Daugeliu kitų įstatymų administracinėms komisijoms leidžiama pratęsti sulaikymo laikotarpius, taip pat leidžiama naudoti slaptus įrodymus ir liudytojus. Šie veiksmai rodo rimtą regresą ir kelia didelę grėsmę jau ir taip labai ribotai saviraiškos laisvei šalyje.

Be to, gruodžio 3 d. Malaizijos parlamentas priėmė 2015 m. Nacionalinio saugumo tarybos aktą. Aktas apima plačius įgaliojimus skelbti „saugumo teritorijas“ ir suimti, sulaikyti bei areštuoti turtą be orderio. Prieš saugumo pajėgas negali būti imamasi jokių veiksmų ar keliama byla. Terminas „nacionalinis saugumas“ nebuvo aiškiai apibrėžtas. Parlamento nariai, teisininkai ir žmogaus teisių aktyvistai išreiškė susirūpinimą dėl konsultavimosi stokos ir galimybių piktnaudžiauti.

De facto opozicijos lyderiui Anwarui Ibrahimui paskelbtas apkaltinamasis nuosprendis dėl laisvės atėmimo penkeriems metams, apkaltinus jį sodomija, o teismo proceso eiga sukėlė rimtą susirūpinimą dėl jo politinių motyvų. Spalio mėn. JT Savavališko sulaikymo klausimų darbo grupė nustatė, kad Anwaro laisvės atėmimas buvo savavališkas.

LGBTI asmenų bendruomenė Malaizijoje ir toliau susiduria su didele diskriminacija, o tos pačios lyties asmenų santykiai toliau kriminalizuojami. Spalio mėn. federalinis teismas dėl formalumo atmetė ankstesnį apeliacinio teismo sprendimą, kad kitos lyties rūbų dėvėjimo kriminalizavimas prieštarauja Konstitucijai.

Liepos mėn. JAV valstybės departamentas savo metinėje prekybos žmonėmis ataskaitoje oficialiai perkėlė Malaiziją į aukštesnio 2 lygio stebėjimo sąrašą. 2014 m. Malaizija buvo priskirta 3 lygiui. Prekybos žmonėmis ataskaitoje teigiama, jog gegužės mėn. 28 rohinjų prekybos žmonėmis tranzito stovyklose daugiau nei 139 asmenų palaikai buvo rasti ne ataskaitiniu laikotarpiu.

Ataskaitiniu laikotarpiu ES delegacija surengė kelis susitikimus su žmogaus teisių gynėjais. Be to, ES delegacija, ES valstybės narės, panašaus požiūrio besilaikančios šalys ir OHCHR rengė reguliarius koordinavimo susitikimus žmogaus teisių gynėjų klausimais. ES delegacija ir ES valstybės narės nuolat dalyvavo teismo posėdžiuose, kuriuose buvo nagrinėjamos su garsiais žmogaus teisių gynėjais susijusios bylos, aptarė jų klausimus su vyriausybe ir palaikė ryšius su jais aukšto lygio vizitų metu.

2015 m. vasario 10 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl opozicijos lyderio Anwaro Ibrahimo apkaltinamojo nuosprendžio ir paskirtos bausmės, kadangi dėl jų, ES nuomone, kilo rimtų abejonių, susijusių su teismo proceso tinkamumu.

2015 m. kovo 17 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl parlamento narės Nurul Izzah sulaikymo ir jos bylos tyrimo, kuriame pabrėžiama, kad saviraiškos laisvė, teisminių institucijų nepriklausomumas ir teisinė valstybė yra esminiai demokratinės sistemos ypatumai ir juos reikia puoselėti.

2015 m. balandžio 15 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl neseniai priimto Kovos su pasipriešinimo kurstymu akto pakeitimo, kuriame akcentuojama, kad šis aktas turėjo būti panaikintas, kaip buvo paskelbta 2012 m., ir kad jo sugriežtinimas gali turėti pasekmių naudojimuisi saviraiškos laisve, kaip parodė pastarojo meto prieštaringai vertinami akto taikymo atvejai.

2015 m. gegužės mėn. minint Pasaulinę spaudos laisvės dieną ES delegacija suorganizavo forumą „Dabartinė žurnalistika“, kuriame dalyvavo žurnalistai, žiniasklaidos priemonių vadovai, redaktoriai, politiniai aktyvistai ir diplomatai. Forume akcentuota spaudos laisvės Malaizijoje svarba.

Birželio 11–12 d. ES delegacija ir Prancūzijos ambasada padėjo ECPM organizacijai (pranc. *Ensemble Contre La Peine de Mort* (Kartu prieš mirties bausmę) ir Kovos su mirties bausme Azijoje tinklui (ADPAN) Kvala Lumpūre surengti Azijos regioninį kovos su mirties bausme kongresą. Lapkričio 17 d. ES delegacija ir Jungtinės Karalystės Užsienio ir Britų Sandraugos reikalų ministerija padėjo organizacijai „Parlamentarai už visuotinius veiksmus“ Malaizijos parlamente surengti apskritojo stalo diskusiją privalomos mirties bausmės panaikinimo Malaizijoje klausimu.

2015 m. rugsėjo mėn. ES finansavo Malaizijos politinių karikatūrų autoriaus Zunaro dalyvavimą saviraiškos laisvei skirtame renginyje, kurį remiant ES Paryžiuje surengė organizacija „Karikatūros už taiką“ (angl. *Cartooning for Peace*).

Gruodžio mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Malaizijos. Rezoliucijoje pareikštas apgailestavimas dėl blogėjančios žmogaus teisių padėties šalyje, o Malaizijos vyriausybė paraginta paleisti į laisvę visus politinius kalinius ir panaikinti ribojamuosius teisės aktus; ES paraginta sustiprinti pastangas finansuoti projektus Malaizijoje, be kita ko, pagal EDŽTRP.

Gruodžio 23 d. ES delegacija paskelbė demaršą Malaizijos užsienio reikalų ministerijai dėl smurto prieš vaikus ir moteris, kuriuo daugiausia dėmesio skirta tam, kad būtų nutraukta vaikų, ankstyvų bei priverstinių santuokų ir moterų lyties organų žalojimo ir (arba) apipjaustymo praktika.

Šiuo metu vykdomas pagal EDŽTRP finansuojamas projektas „Tinklų kūrimas siekiant laisvės internete ir realiame gyvenime: informacijos, saviraiškos ir asociacijų laisvių apsauga internete Indijoje, Malaizijoje ir Pakistane“. Projektui vadovauja ES delegacija Naujajame Delyje; 2014 m. vasario mėn.–2017 m. vasario mėn. Malaizijoje jį įgyvendina organizacija „EMPOWER Malaysia“.

Maldyvai

2015 m. politiniu požiūriu buvo neramūs metai Maldyvams, o tai turėjo neigiamų pasekmių demokratijai ir žmogaus teisėms. ES toliau reiškė rimtą susirūpinimą dėl teisinės valstybės šalyje, visų pirma dėl politinio kišimosi į teisminių institucijų darbą, Konstitucijai prieštaraujančio manipuliavimo įstatymais politiniais tikslais ir „naktinių“ Konstitucijos pakeitimų siekiant įtvirtinti vykdomąją valdžią.

Šiais metais mažėjo pilietinės visuomenės organizacijų, dirbančių demokratijos ir žmogaus teisių srityje, veikimo erdvė, be kita ko, dėl teisinių apribojimų (pvz., naujų taisyklių dėl nevyriausybinių organizacijų) ir valdžios institucijų vykdomo persekiojimo. Tokie klausimai, kaip jaunimo radikalėjimas, religinis ekstremizmas, smurtas dėl lyties ir institucijų politizavimas tapo dar aktualesni. Kitas svarbus ES rūpimas klausimas yra mirties bausmės taikymo atnaujinimas po daugiau nei 60 metų trukusio moratoriumo.

Buvusio prezidento M. Nasheedo, taip pat kitų politinės opozicijos veikėjų, įskaitant buvusį gynybos ministrą Mohamedą Nazimą ir buvusį viceprezidentą Ahmedą Adeebą, baudžiamasis persekiojimas ir tolesnis kalinimas sulaukė kritikos tarptautiniu ir vietos lygmenimis dėl tinkamo teismo proceso nebuvimo ir procedūrinių pažeidimų. Po to, kai buvęs prezidentas M. Nasheedas buvo suimtas ir nuteistas 13 metų laisvės atėmimo bausme apkaltinus jį terorizmu, ES paskelbė kelis pareiškimus. Balandžio mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kuria buvo paraginta paleisti M. Nasheedą į laisvę. Spalio mėn. JT Savavališko sulaikymo klausimų darbo grupė paskelbė nuomonę, kurioje padaryta išvada, kad M. Nasheedo sulaikymas buvo savavališkas, ir paraginta nedelsiant paleisti jį į laisvę.

ES paskelbė dar kelis pareiškimus, kuriuose pareiškė susirūpinimą dėl teisinės valstybės padėties Maldyvuose ir pasmerkė smurtinius veiksmus, kurie buvo vykdomi Gegužės 1-osios viešos demonstracijos ir kitų vėliau surengtų prieš vyriausybę nukreiptų protestų metu.

Balandžio mėn. ES misijų Šri Lankoje vadovai Malėje susitiko su Maldyvų vyriausybe, pagrindinėmis politinėmis partijomis, parlamento pirmininku ir rinkimų komisija. Visuose susitikimuose misijų vadovai pakartojo ES pagrindines išvadas: tokių demokratijos principų kaip teisinė valstybė ir žmogaus teisių apsauga, svarbą, raginimą visoms šalims išlaikyti rimtį ir nuosaikumą esant įtemptai padėčiai ir raginimą vesti politinį dialogą, kad būtų išspręsti politiniai klausimai.

ES ir jos valstybės narės aktyviai dalyvavo gegužės 6 d. įvykusiame antrame Maldyvų visuotiniame periodiniame vertinime. Tam tikrose srityse buvo padaryta pažanga, pavyzdžiui, Maldyvai prisijungė prie Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto ir ėmėsi veiksmų galimybėms gauti išsilavinimą ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis skatinti, tačiau susidarė bendra nuomonė, kad nuo prieš ketverius metus atlikto paskutinio vertinimo žmogaus teisių padėtis šalyje labai pablogėjo. Be to, Maldyvų žmogaus teisių komisijos nepriklausomumui ir jos gebėjimui bendradarbiauti su JT žmogaus teisių sistema labai pakenkė Aukščiausiojo Teismo sprendimas *suo motu* byloje, iškeltoje 2014 m. prieš penkis narius, po to, kai komisija pateikė rašytinį pranešimą visuotiniam periodiniam vertinimui.

Lapkričio mėn. ES paskelbė pareiškimą, kuriame kritikuojama tai, kad Prezidentas A. Yameenas paskelbė 30 dienų nepaprastąją padėtį, remdamasis po rugsėjo mėn. įvykusio sprogimo prezidento greitaeigiame kateryje padidėjusia grėsme nacionaliniam saugumui ir tuo, kad dviejose skirtingose šalies vietovėse buvo aptikta ginklų. Nepaprastoji padėtis atšaukta po šešių dienų. Tačiau dekretu, kuriuo suvaržytos kelios Konstitucijoje įtvirtintos pagrindinės teisės, buvo naudojamasi vykdant policijos reidus privačiose patalpose bei dviejose televizijos stotyse ir suimant žurnalistus.

Gruodžio mėn. Europos Parlamentas priėmė dar vieną rezoliuciją, kurioje pareikštas susirūpinimas dėl „laipsniško demokratijos standartų kritimo ir stiprėjančių autoritarinių tendencijų Maldyvuose“. Rezoliucijoje Maldyvų vyriausybė paraginta nedelsiant ir besąlygiškai išlaisvinti buvusį prezidentą Mohamedą Nasheedą, buvusį viceprezidentą Ahmedą Adeebą, buvusius gynybos ministrus Tholhathą Ibrahimą ir Mohamedą Nazimą, taip pat Sheikhą Imraną Abdullą ir kitus politinius kalinius. Be to, joje ES paraginta įšaldyti turtą ir taikyti draudimą keliauti Maldyvų vyriausybės nariams ir pagrindiniams jų rėmėjams, priklausantiems Maldyvų verslo bendruomenei.

ES ir jos valstybės narės taip pat toliau bendradarbiavo su Maldyvų vyriausybe, Žmogaus teisių komisija, opozicijos politikais ir pilietine visuomene.

Mongolija

2015 m. Mongolija paminėjo 25-ąsias pirmųjų laisvų ir sąžiningų rinkimų metines. Per šį laikotarpį Mongolija sustiprino savo demokratinę sistemą, kuriai būdingos nepriklausomos vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios vyriausybinės institucijos ir nacionalinės institucijos, kurios yra įsipareigojusios stiprinti teisminių institucijų profesionalumą ir nepriklausomumą. Tai, jog naudojamasi saviraiškos ir asociacijų laisvėmis ir iš esmės netrukdoma pilietinės visuomenės ir žiniasklaidos veiklai, taip pat yra demokratinio valdymo išsaugojimo ramsčiai. Bendros pilietinės visuomenės veikimo sąlygos yra geros ir toliau gerėja, o nevyriausybinės organizacijos yra aktyvios ir dalyvauja politikos formavimo procese, kadangi iš esmės nėra jų veiklos suvaržymų.

Bendradarbiaudamos su Mongolija žmogaus teisių klausimais ES ir jos valstybės narės daugiausia dėmesio skyrė tokiems klausimams, kaip teisinės valstybės propagavimas, pagalba ugdant pilietinę visuomenę, priemonių, skirtų pažeidžiamų grupių nacionaliniu lygmeniu ir atokiose vietovėse įgalėjimui, teikimas ir galimybių naudotis veiksmingais žalos atlyginimo mechanizmais ir viešosiomis paslaugomis, aktualiomis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių propagavimui, užtikrinimas. 2015 m. gruodžio mėn. abi šalys taip pat susitarė pradėti ES ir Mongolijos dialogą žmogaus teisių klausimais, kurio tikslai apima dvišalį bendradarbiavimą abiem šalims svarbiais klausimais, susijusiais su žmogaus teisėmis, teisine valstybe ir demokratijos principais, ir keitimąsi informacija bei geriausios patirties pavyzdžiais siekiant propaguoti ir stiprinti pagarbą žmogaus teisėms.

Apžvelgiamu laikotarpiu įvyko keletas teigiamų pokyčių, visų pirma gruodžio mėn. pradžioje Mongolijos parlamento patvirtiname iš dalies pakeistame Baudžiamajame kodekse (kuris įsigalios 2016 m. rugsėjo mėn.) buvo aiškiai panaikinta mirties bausmė. Tikimasi, kad įgyvendinus naująjį kodeksą taip pat bus peržiūrėta kankinimo apibrėžtis pagal Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą nuostatas ir sukurtas nepriklausomas mechanizmas, skirtas teisėsaugos pareigūnų vykdomo kankinimo ir netinkamo elgesio atvejams tirti. Šie pakeitimai iš esmės atitiktų Mongolijai skirtas visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas.

Skurdo lygis Mongolijoje nuolat mažėjo, nuo 27,4 % 2012 m. iki 21,6 % 2014 m. Tačiau Mongolija toliau susiduria su tam tikrais uždaviniais. Tarp jų yra poreikis užtikrinti, kad darnaus vystymosi politika būtų įgyvendinama didesnėje šalies dalyje, įskaitant *ger* (jurtų) regionus Ulan Batore, ir atokiose vietovėse sudaryti galimybes naudotis tinkamomis sveikatos priežiūros paslaugomis, toliau nuosekliai įgyvendinti teisines nuostatas, susijusias su aplinkos apsauga, imtis veiksmų, kad būtų sumažintas oro taršos poveikis piliečių sveikatai, ir teikti paramą neįgaliesiems.

Be to, Mongolija dar nėra išsprendusi korupcijos, kuri tebėra rimta problema, tyrimo ir prevencijos uždavinio. Dauguma tarptautinių priemonių, susijusių su korupcijos mastu, nerodo padėties blogėjimo, tačiau, panašu, jog stiprėja pesimistinės nuotaikos dėl tarp mongolų paplitusios korupcijos ir jos poveikio rinkimams šalyje. Smurtas šeimoje taip pat tebėra plačiai paplitusi problema.

ES aktyviai rėmė ir skatino Mongolijos tarptautinį dalyvavimą, visų pirma 2015 m. visuotinio periodinio vertinimo metu. Be to, žmogaus teisių klausimai buvo keliami specialios darnaus vystymosi ir gero valdymo skatinamosios priemonės (BLS+) sistemoje ir šioje srityje buvo padaryta didelė pažanga. Mongolija ne tik ratifikavo visas su BLS+ susijusias JT žmogaus teisių konvencijas be išlygų, bet ir akivaizdžiai pagerino ataskaitų teikimo sutarčių laikymosi stebėsenos organams prievolių vykdymą ir įsipareigojimų įgyvendinimą. Iš tiesų, kaip jau minėta, 2015 m. gruodžio mėn. Mongolijos parlamentas balsavo už šalies Baudžiamojo kodekso pakeitimus, tarp kurių buvo mirties bausmės panaikinimas.

Valstybės narės vykdė įvairią veiklą ryšiams su pilietine visuomene palaikyti ir stiprinti. Ji apėmė renginius ir viešosios diplomatijos veiksmus, kuriais buvo siekiama informuoti apie ES prioritetus, pavyzdžiui, renginius Tarptautinės smurto prieš moteris panaikinimo dienos proga, apskritojo stalo diskusiją saviraiškos laisvės tema Tarptautinės spaudos laisvės dienos proga, konferenciją teisės į sveikatos priežiūrą tema, surengtą kartu su Mongolijos pilietine visuomene, ir dar vieną renginį, kuriame daugiausia dėmesio skirta teisei į sveiką aplinką ir kovos su klimato kaita svarbai rengiantis 21-ajai Klimato kaitos konferencijai.

Nepalas

Pagrindinės žmogaus teisių srities problemos, su kuriomis susiduria Nepalas, yra politinis netikrumas ir sumaištis, kuriuos sukėlė nesutarimai dėl konstitucijos rengimo proceso (visų pirma tokiais klausimais, kaip atstovavimas ir sienų žymėjimas), užsitęsę konflikto padariniai ir įsigalėjusi nebaudžiamumo kultūra, skurdas ir diskriminacija, kuriuos patiria didelės gyventojų grupės. 2015 m. ES daugiausia dėmesio skyrė konstitucijos rengimo proceso stebėsenai, konflikto aukų teisės kreiptis į teismą propagavimui ir pagalbai bei atstatymo darbams po žemės drebėjimo, be kita ko, pasinaudojant sutartimi dėl valstybės stiprinimo.

Po užsitęsusio derybų proceso 2015 m. rugsėjo 20 d. Nepalo steigiamoji asamblėja priėmė naują Konstituciją. Nepalo valstybė apibrėžiama kaip pasaulietinė, federalinė, daugiatautė ir įtrauki demokratinė respublika, kurios suverenitetas priklauso tautai. Konstitucijoje nustatyta teisė į lygybę, nediskriminavimą ir teisė nebūti priskirtam neliečiamųjų kategorijai, taip pat teisė nepatirti išnaudojamo, grindžiamo tradicijomis. Joje nustatomas proporcingas įtraukus atstovavimas: moterys ir etninės bei kastų mažumos turės konstitucines teises dalyvauti valstybės įstaigų veikloje remiantis įtraukties principu, federalinėje teisės aktų leidybos institucijoje bent trečdalį kiekvienos politinės partijos vietų užims moterys, o šalies prezidento arba viceprezidento postą turėtų užimti moteris.

Devintoji Nepalo ir ES jungtinė komisija nagrinėjo žmogaus teisių padėtį Nepale. Diskusijoje daugiausia dėmesio skirta visų pirma nebaudžiamumui, įskaitant pastarojo meto smurto protrūkį Madheše, taip pat neteisminio mirties bausmės vykdymo atvejams, savavališkiems sulaikymams ir sąlygoms kardomojo kalinimo įstaigose, lyčių lygybei, įskaitant diskriminacines nuostatas dėl pilietybės ir prekybos žmonėmis padėties blogėjimui, diskriminacijai dėl priklausymo kastai, pereinamojo laikotarpio teisingumui ir pabėgėlių padėčiai.

ES tęsė darbą prioritetinėse srityse, įskaitant lyčių lygybės, nediskriminavimo ir kovos su nebaudžiamumu klausimus, vykdydama savo vystymosi programas ir konkrečius žmogaus teisių srities veiksmus, skirtus padėti labiausiai pažeidžiamoms grupėms. ES toliau rėmė nacionalinio veiksmų plano dėl JT ST rezoliucijų 1325 ir 1820 dėl moterų, taikos ir saugumo ir dėl smurto prieš moteris įgyvendinimą, kuriam teikė finansavimą per Nepalo taikos patikos fondą. Kovo mėn. ES delegacija surengė kino festivalį jaunimo tema, kuriame buvo akcentuojamos vaikų ir jaunimo teisės. ES vykdė veiklą, susijusią su žmogaus teisių gynėjų padėtimi, remdama pilietinės visuomenės projektus.

Teminiais projektais, finansuojamais pagal EDŽTRP ir nevalstybinių subjektų bei vietos valdžios institucijų temines eilutes, buvo prisidėta prie marginalizuotų bendruomenių ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių propagavimo. Marginalizuotų bendruomenių įgalėjimu, atskaitomybės stiprinimu ir skaidrumo didinimu prisidėta prie moterų, dalitų ir neįgaliųjų dalyvavimo sprendimų priėmimo procesuose skatinimo ir teisės kreiptis į teismą stiprinimo. Kova su diskriminacine praktika, pavyzdžiui, *chhaupadi* (moterų perkėlimu į tvartus menstruacijų laikotarpiu), ir parama ŽIV infekuotiems vaikams bei lūšnynų gyventojams turėjo teigiamos įtakos moterų ir vaikų padėčiai.

Pakistanas

Žmogaus teisių padėtis Pakistane tebėra itin problemiška. Laipsniškai diegiama pagrindines žmogaus teisių institucijas apimanti sistema, tačiau daugelis šių institucijų dar nėra nustačiusios konkrečių savo įgaliojimų, neturi darbuotojų, biurų ir įrangos, kurių joms reikia, kad galėtų veiksmingai dirbti. Pakistanas paskelbė, kad nacionalinis žmogaus teisių veiksmų planas parengtas ir turėtų būti netrukus priimtas. Tačiau BLS+ kontekste ES pareiškė didelį susirūpinimą dėl to, kad nėra apčiuopiamos pažangos konkrečiose žmogaus teisių srityse.

Dėl kovos su terorizmu atsirado naujų problemų, susijusių su žmogaus teisėmis. Po 2014 m. gruodžio mėn. Pešavaro karo mokykloje įvykdyto teroristinio išpuolio, kurio metu žuvo 148 žmonės, įskaitant 132 vaikus, vyriausybė patvirtino nacionalinį kovos su terorizmu planą, panaikino nuo 2008 m. galiojusį mirties bausmės taikymo moratoriumą ir dvejų metų laikotarpiui išplėtė karo teismų jurisdikciją, į ją įtraukiant terorizmu kaltinamus civilius gyventojus. 2015 m. įvykdyta daugiau kaip 300 mirties bausmių. Daugeliu atveju esama įrodymų, kurie leidžia manyti, kad prisipažinimams išgauti plačiai naudojamas kankinimas. Daugeliu atvejų neaišku, ar nuteistieji buvo jaunesni negu 18 metų tuo metu, kai įvykdė nusikaltimus, už kuriuos jie buvo nuteisti. Kadangi Pakistane nėra patikimos gimimo registravimo sistemos, dažnai sunku nustatyti asmens amžių. Selektyvus civilinių bylų perdavimas karo teismams yra dar vienas rimtą susirūpinimą keliantis klausimas, visų pirma susijęs su prievole užtikrinti teisingą bylos nagrinėjimą, kaip nustatyta Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnyje.

Vyriausybei iš esmės sugriežtinus kontrolę, visoms tarptautinėms NVO buvo nurodyta laikytis griežtesnių registravimo reikalavimų.

Kitos sritys, kuriose pastaraisiais metais padėtis išliko itin problemiška, yra nesugebėjimas apsaugoti mažumas, žurnalistus ir žmogaus teisių gynėjus, bei toliau vykdomos neteisminės egzekucijos ir priverstinio dingimo atvejai.

Religijos ir tikėjimo laisvės atžvilgiu religinės mažumos Pakistane gyvena bijodamos persekiojimo ir smurto. Religinio pobūdžio išpuoliai buvo dažniausiai rengiami prieš šiitų grupę, o jau ir taip sunki krikščionių, Achmadijos musulmonų ir induistų padėtis toliau kėlė susirūpinimą. Sausio mėn. buvo susprogdinta šiitų mečetė, kurioje žuvo 53 žmonės, kovo mėn. buvo užpultos dvi bažnyčios netoli Lahoro; aukų skaičius čia buvo nedidelis dėl greitos apsaugos darbuotojų reakcijos, o gegužės mėn. netoli Karačio į pasalą pateko autobusas su juo važiavusiais ismailitais; išpuolio metu žuvo 46 žmonės. Įgyvendindama nacionalinį veiksmų planą, vyriausybė ėmėsi veiksmų prieš neapykantos kurstymą, tačiau pažanga tebėra nedidelė.

Buvo pradėtos taikyti priemonės siekiant stiprinti procesines garantijas, kad nebūtų piktnaudžiaujama šventvagystės įstatymu. Aukščiausiasis Teismas priėmė sprendimą, kad valstybė privalo užtikrinti, kad joks nekaltas asmuo nebūtų priverstas ar verčiamas dalyvauti tyrime ar stoti prieš teismą remiantis melagingais ar sufabrikuotais įtarimais tokios nusikalstamos veikos įvykdymu. Jis taip pat nusprendė, kad netinkamo šventvagystės įstatymo taikymo kritikavimas ir raginimas taikyti teisines apsaugos priemones nėra šventvagystė.

Lyčių lygybės srityje tai buvo dar vieni sunkūs metai, kadangi buvo pranešta apie tūkstančius smurto prieš moteris ir jų diskriminacijos atvejų. Vis dar esama didžiulio skirtumo tarp aukštesniosios klasės moterų ir moterų, priklausančių žemesniems visuomenės sluoksniams. Atotrūkis tarp miesto ir kaimo visuomenės taip pat tebėra didelis.

Naudojimosi saviraiškos laisve srityje patiriama sunkumų. Žiniasklaidos priemonių valdytojai taiko vidinę cenzūrą ir yra nuolat bauginami. Grasinimai, smurtas ir žurnalistų žudymas yra didžiausius kraštutinumus atspindintys pavyzdžiai. Pakistanas laikomas viena iš pavojingiausių vietų žurnalistų darbui pasaulyje.

Didžiausi trūkumai yra susiję su policija ir teismų sistema; kartu su mirties bausme tai kelia didelę teismo klaidų riziką.

Europos Parlamento Pietų Azijos delegacija lankėsi Pakistane 2015 m. vasario mėn. Pirmasis ES ir Pakistano vietos lygmens susitikimas žmogaus teisių klausimais įvyko kovo mėn. Islamabade. Šiuo vietos dialogu papildomas ES ir Pakistano jungtinės komisijos valdymo ir žmogaus teisių pogrupio, kuris susitiko 2015 m. rugsėjo 7 d. Briuselyje, darbas. Visuose šiuose susitikimuose buvo aptarti įvairūs žmogaus teisių klausimai, įskaitant mirties bausmę, religinių mažumų padėtį, karo teismus ir plačiau – veiksmingą žmogaus teisių konvencijų įgyvendinimą, susijusį su BLS+ schema.
Liepos mėn. Užsienio reikalų tarybos išvadose Taryba paragino Pakistaną prioriteto tvarka imtis tolesnių veiksmų, kad būtų gerbiama, saugoma ir propaguojama religijos ar tikėjimo laisvė, mažumoms priklausančių asmenų teisės, moterų teisės, vaiko teisės ir saviraiškos laisvė, be kita ko, kalbant apie žurnalistus ir žmogaus teisių gynėjus.

ES pareiškė didelį susirūpinimą dėl to, kad buvo sustabdytas mirties bausmės taikymo moratoriumas: buvo paskelbti keli pareiškimai, o vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja F. Mogherini dėl šio klausimo raštu kreipėsi į Ministro Pirmininko specialųjį patarėją nacionalinio saugumo ir užsienio reikalų klausimais Sartają Azizą. ES delegacija, glaudžiai derindama veiksmus su valstybėmis narėmis, stebėjo kelias individualias bylas, kurių atveju mirties bausmės įvykdymas galėjo reikšti Pakistano įsipareigojimų dėl žmogaus teisių pažeidimą (mirties bausmės vykdymas nepilnamečiams, kankinimo naudojimas, teisingo bylos nagrinėjimo pažeidimai).

Delegacija nuolat stebėjo teisėkūros procesą, visų pirma teisės aktų dėl NVO ir būsimo akto dėl elektroninių nusikaltimų rengimą. Visus metus ES toliau reiškė susirūpinimą valdžios institucijoms dėl konkrečių pažeidimų (įskaitant Asia Bibi bylą dėl šventvagystės; dabar ji kreipėsi į Aukščiausiąjį Teismą, kad jos nuosprendis būtų peržiūrėtas paskutinėje instancijoje).

Be to, ES toliau teikė paramą teisinės valstybės, moterų bei vaikų teisių ir religijos ar tikėjimo laisvės srityse.

Filipinai

Bendra žmogaus teisių padėtis Filipinuose ir toliau kelia ES susirūpinimą, tačiau neatrodo, kad 2015 m. ji būtų iš esmės pablogėjusi. 2016 m. turėtų įsigalioti 2012 m. pasirašytas ES ir Filipinų partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas. Kadangi jame yra nuostata dėl bendradarbiavimo žmogaus teisių klausimais, juo bus užtikrinta institucinė galimybė pradėti labiau struktūrizuotą bendradarbiavimą šioje srityje.

Pagrindinė Filipinų problema tebėra nebaudžiamumo kultūra, kadangi atvejai, susiję su dideliais žmogaus teisių pažeidimais, įskaitant neteismines egzekucijas ir kankinimą, iš esmės lieka neišnagrinėti. Tai apima ne tik anksčiau padarytų šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų, bet ir žmogaus teisių aktyvistų bei žiniasklaidos darbuotojų nužudymo atvejus pastaraisiais metais. Nebaudžiamumui turi įtakos įvairios struktūrinės priežastys, pavyzdžiui, problemos, susijusios su gyventojų daugumos teise kreiptis į teismą (visų pirma nedideles pajamas gaunančių grupių – dėl didelių bylinėjimosi išlaidų ir sudėtingų nuostatų įgyvendinimo taisyklių) ir ilgu teismo procesų vilkinimu, dėl kurio daugeliu atvejų skundų pateikėjai nesulaukia teismo proceso pabaigos.

Nuo 2010 m. B. Aquino administracija stengėsi stiprinti šalies teisinę sistemą žmogaus teisių srityje. Neteisminių egzekucijų ir priverstinių dingimų atvejų skaičius sumažėjo, palyginti su ankstesnės administracijos valdymo laikotarpiu.

Tačiau tebėra vadovaujamosios atsakomybės, politikos ir praktikos spragų, kadangi įstatymai ne visada visapusiškai įgyvendinami, o stebėsena yra silpna, ypač provincijose. Vyriausybinėse agentūrose, kurioms pavesta atlikti tyrimą ir pateikti įrodymų įtarimams dėl žmogaus teisių pažeidimų pagrįsti, administracinės procedūros atliekamos lėtai.

Čiabuvių tautų ir žmogaus teisių gynėjų padėtis kelia susirūpinimą. Tas pats pasakytina ir apie privačių kariuomenių ir sukarintų grupuočių vaidmenį. B. Aquino administracija nepanaikino buvusio Prezidento G. Arroyo pasirašyto Vykdomojo potvarkio Nr. 546, kuriuo įteisintas sukarintų grupuočių ir privačių kariuomenių kūrimas. Žmogaus teisių organizacijos pripažįsta dabartinių politinių vadovų ir administracijos ketinimą apsaugoti žmogaus teises ir patraukti pažeidėjus baudžiamojon atsakomybėn, visų pirma nutraukti aktyvistų ir žurnalistų žudymą, tačiau prašo iš tikrųjų pagerinti padėtį vietoje.

Daug pažeidimų įvykdoma atokesnėse vietovėse, o jiems įtakos turi vietos politiniai ar verslo interesai, todėl šiame kontekste reikia pripažinti, kad sunku užtikrinti nacionalinio lygmens politikos įgyvendinimą vietos lygmeniu.

Kalbant apie ratifikavimo ir ataskaitų teikimo padėtį, Filipinai ratifikavo visas septynias atitinkamas JT žmogaus teisių konvencijas ir vykdo visas ataskaitų teikimo prievoles (išskyrus ataskaitą dėl Tarptautinės konvencijos dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo). Nepaisant to, esama didelių sunkumų, susijusių su nacionalinių teisės aktų žmogaus teisių srityje įgyvendinimu.

Kalbant apie labiau teigiamus dalykus, pažymėtina, kad nepaisant neteisminių egzekucijų ir nebaudžiamumo kultūros, pilietinė visuomenė Filipinuose iš esmės tebėra dinamiška.

Filipinuose aktyviai propaguojamos moterų teisės, pavyzdžiui, padedant Filipinų moterų teisių komisijai ir įgyvendinant Didžiąją laisvių chartiją (*Magna Carta*) dėl moterų.

Be to, akivaizdu, kad vyriausybė ne tik vykdo ataskaitų teikimo prievoles pagal JT konvencijas, bet ir rimtai vertina savo įsipareigojimus pagal BLS+ mechanizmą.

2015 m. ES toliau bendradarbiavo su atitinkamais subjektais, be kita ko, su nacionaline ir regionine žmogaus teisių komisijomis, valstybės subjektais, žmogaus teisių gynėjais ir pilietine visuomene. Vesdama nuolatinį politinį dialogą su Filipinų valdžios institucijomis ES ne kartą pažymėjo, kad reikia sistemingiau spręsti nebaudžiamumo klausimą ir patraukti atsakomybėn sunkius žmogaus teisių pažeidimus padariusius asmenis.

ES toliau teikė finansinę paramą pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonę ir stabilumo priemonę šioms sritims: programai „Teisingumas visiems“, kurios tikslas – sustiprinti teisę kreiptis į teismą ir kovoti su nebaudžiamumu, Mindanao autonominio regiono Regioninės žmogaus teisių komisijos gebėjimų stiprinimui, gyventojų ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių apsaugai, ypač daug dėmesio skiriant skurdo mažinimui, žmogaus bei socialinei raidai ir geram valdymui.

Singapūras

2015 m. žmogaus teisių padėtis Singapūre keitėsi įvairiais lygmenimis. Singapūras ėmėsi tolesnių veiksmų, kad pasiektų tarptautinius tikslus žmogaus teisių srityje, tačiau dar yra galimybių tobulėti įvairiais aspektais.

ES palankiai įvertino 2012–2013 m. įvykdytą Singapūro privalomos mirties bausmės tvarkos reformą, pagal kurią automatinė mirties bausmė skiriama tik už tyčinę žmogžudystę, nusikalstamas veikas, susijusias su šaunamaisiais ginklais ir su prekyba nelegaliais narkotikais, kurių kiekis viršija tam tikrą ribą. Šiuo laikotarpiu buvo toliau taikomas *de facto* moratoriumas. Tačiau 2014 m. mirties bausmės vėl pradėtos vykdyti ir 2015 m. buvo toliau vykdomos. Informacija apie įvykdytas mirties bausmes pateikiama tik metinėje ataskaitoje, kurioje nurodytas bendras įvykdytų mirties bausmių skaičius, nepateikiant išsamesnių duomenų. Apie kai kuriuos konkrečius mirties bausmės atvejus ir įvykdytus mirties nuosprendžius pranešama pranešimuose spaudai arba žiniasklaidoje.

2014 m. spalio 30 d. Singapūro apeliacinis teismas patvirtino, kad Baudžiamojo kodekso 377a skirsnis atitinka Konstituciją. Įstatymu kriminalizuojamas bet koks nusižengimo moralės normoms tarp vyrų veiksmas, net kai tai daroma abiejų šalių sutikimu ir privačioje aplinkoje. Singapūro visuomenės nuomonės LGBTI asmenų klausimais ir toliau skiriasi, tačiau per pastaruosius kelerius metus Singapūro garsūs visuomenės veikėjai ir įvairūs religiniai vadovai ragino pripažinti LGTBI asmenis, kurie yra jų bendruomenės nariai. Mieste–valstybėje vis daugiau žmonių dalyvauja kasmetinėje Rausvo taško (angl. *Pink Dot*) šventėje, kuria siekiama propaguoti laisvę mylėti.

2015 m. visuotinių rinkimų, įkūrėjo Lee Kuano Yew mirties ir Singapūro nepriklausomybės 50-ųjų metinių fone buvo apribota saviraiškos laisvė. Viena garsi su saviraiškos laisve susijusi byla tebėra nagrinėjama. Dviem svarbiems pilietinės visuomenės nariams buvo skirtos baudos už pareiškimus, paskelbtus jų tinklaraščiuose. Jų bylomis sukurti precedentai kitiems Singapūro internautams. Jie atitinkamai buvo pripažinti kaltais dėl Ministro Pirmininko Lee Hsieno Loongo garbės ir orumo įžeidimo ir nepagarbos teismui (teisminių institucijų papiktinimo).

Ketvirta byla buvo susijusi su paaugliu tinklaraštininku, kuris pripažintas kaltu dėl įžeidžiančių pastabų, kuriomis buvo siekiama įžeisti krikščionis. Jis pripažintas kaltu ir jam skirta keturių savaičių laisvės atėmimo bausmė; bausmę pritaikius atgaline data, jis buvo nedelsiant paleistas į laisvę. Dėl Apsaugos nuo priekabiavimo akto, neseniai buvo priimtas kaltinamajam palankus teismo sprendimas, pagal kurį valstybinė ministerija negali būti laikoma „asmeniu“ pagal Apsaugos nuo priekabiavimo aktą.

2015 m. ES veiklą žmogaus teisių srityje sudarė stebėsena ir ataskaitų teikimas, demaršų rengimas, intensyvus veiksmų koordinavimas su valstybėmis narėmis ir susitikimų, dialogų bei įvairių renginių organizavimas.

Laikydamasi savo įgaliojimų žmogaus teisių srityje, ES delegacija surengė daug dialogų su žymiais Singapūro pilietinės visuomenės nariais siekiant aptarti įvairius klausimus, pradedant LGBTI asmenų problemomis ir baigiant saviraiškos laisve, mirties bausme bei sunkumais, su kuriais susiduria pilietinė visuomenė.

Minint Europos ir pasaulinę kovos su mirties bausme dieną, ES surengė podiumo diskusiją mirties bausmės tema Singapūre. Antrą kartą tokio pobūdžio renginys Singapūre buvo surengtas ne ES delegacijos patalpose, o Singapūro nacionaliniame universitete. Tarp podiumo diskusijos dalyvių buvo vietos advokatas baudžiamosiose bylose, judėjimo prieš mirties bausmę aktyvistas ir du baudžiamosios teisės profesoriai. Tarp klausytojų buvo praktikuojančių teisininkų, akademinės bendruomenės atstovų, studentų, panašaus požiūrio besilaikančių šalių diplomatų ir ES politinių patarėjų.

2015 m. įvykusioje Žmogaus teisių dienai skirtoje konferencijoje daugiausia dėmesio skirta „Singapūro ir ASEAN pažangai ir perspektyvoms moterų teisių srityje“. Seminare surengtos trys specialios diskusijos šiomis temomis: „Pažanga Singapūre nuo tada, kai prieš 20 metų buvo ratifikuota Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims“, „Moterų teisių srities problemos Pietryčių Azijoje“ ir „Moterų teisių srities perspektyvos Europoje ir Azijoje“.

Šri Lanka

Prezidento M. Sirisenos pergalė 2015 m. sausio mėn. įvykusiuose rinkimuose ir jo įgaliojimas įgyvendinti reformų ir gero valdymo darbotvarkę buvo lemiamas pokytis Šri Lankai visais aspektais, įskaitant žmogaus teises. Todėl iš esmės pagerėjo sąlygos pilietinei visuomenei veikti ir reikšti skirtingas nuomones politiniuose debatuose.

Šri Lankos vyriausybės kvietimu ES nusiuntė rinkimų stebėjimo misiją 2015 m. rugpjūčio mėn. įvykusiems parlamento rinkimams stebėti. Misija padarė teigiamas išvadas, nurodydama, kad rinkimai buvo „gerai administruojami ir suteikė rinkėjams tikrą pasirinkimą iš plataus politinių alternatyvų spektro“. Tačiau ES rinkimų stebėjimo misija pateikė kelias rekomendacijas, kaip dar labiau patobulinti rinkimų sistemą ir užtikrinti, kad ji visapusiškai atitiktų tarptautinius standartus. ES taip pat suteikė 1,2 mln. EUR finansinę paramą vietos rinkimų stebėjimo organizacijoms, kurios atliko itin svarbų aktyvių stebėtojų vaidmenį abejuose rinkimuose 2015 m. Buvo remiama rinkėjų švietimo, žiniasklaidos mokymo ir rinkimų stebėjimo veikla. Todėl rinkimų dieną juos stebėjo daugiau kaip 15 000 stebėtojų.

2015 m. buvo imtasi svarbių veiksmų siekiant didinti žiniasklaidos laisvę ir panaikinti cenzūrą, nors žmogaus teisių grupės ir laisvos spaudos šalininkai kritikavo Prezidento M. Sirisenos sprendimą atgaivinti Spaudos tarybą, kuria ankstesnė administracija naudojosi spaudai kontroliuoti ir kartais žurnalistams įkalinti bei nubausti.

Vienas iš svarbiausių pozityvių įvykių buvo Konstitucijos 19-osios pataisos, kuria apriboti prezidento įgaliojimai ir įsteigta konstitucinė taryba, priėmimas. Pastaroji atkūrė tam tikras nepriklausomas komisijas, įskaitant Žmogaus teisių komisiją, kad būtų padedama atkurti sistemingą kontrolę ir pusiausvyrą.

2015 m. Šri Lankos vyriausybė palaikė ryšius ir bendradarbiavo su JT ir jų žmogaus teisių mechanizmais. Pirmą kartą Šri Lanka prisidėjo teikiant rezoliuciją JT Žmogaus teisių taryboje, kuria įpareigojama sukurti reikiamus mechanizmus, skirtus įtariamiems žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimams pilietinio karo metu ištirti ir baudžiamajam persekiojimui vykdyti. Tais pačiais metais taip pat įvyko pagal JT specialias procedūras surengti du vizitai: specialiojo pranešėjo tiesos, teisingumo, reparacijos ir pažeidimų nepasikartojimo užtikrinimo skatinimo klausimais ir Darbo grupės prievartinio ar nesavanoriško dingimo klausimais. Gruodžio mėn. Šri Lanka pasirašė Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo ir paskelbė apie ketinimą ją ratifikuoti.

Siekdama pripažinti Šri Lankos vyriausybės padarytą didelę pažangą 2015 m. lapkričio 16 d. ES Užsienio reikalų taryba priėmė išvadas dėl Šri Lankos. Išvadose ES taip pat išreiškė norą toliau glaudžiai bendradarbiauti su vyriausybe ir remti ją darant tolesnę pažangą, kurios reikia tokiose srityse, kaip atskaitomybė, susitaikymas ir žmogaus teisės.

Nepaisant teigiamų tendencijų 2015 m., toliau buvo pranešama apie tolesnį kankinimo naudojimą, seksualinį priekabiavimą ir išnaudojimą, taip pat apie neproporcingą policijos jėgos naudojimą prieš demonstrantus. Be to, susirūpinimą tebekelia aukų grupių bauginimas. Normalios padėties atkūrimas šalies šiaurėje ir rytuose praėjus šešeriems metams nuo konflikto pabaigos, pagrindinių ankstesnio konflikto priežasčių pašalinimas ir atskaitomybės bei susitaikymo užtikrinimas tebėra pagrindiniai uždaviniai.

NVO sekretoriatas, kuris anksčiau priklausė Gynybos ministerijos kompetencijai, dabar prijungtas prie Socialinio dialogo ministerijos. Tačiau nepaisant aukšto lygio politinės valios, vis dar reikia įgyvendinti iš pradžių suplanuotą reformą ir PVO patariamojo komiteto rekomendacijas; todėl PVO registravimas vis dar tebėra sudėtingas ir daug laiko reikalaujantis procesas.

ES toliau rėmė pilietinę visuomenę Šri Lankoje pagal EDŽTRP ir Pilietinės visuomenės bei vietos valdžios institucijų biudžeto eilutes. Šiuose projektuose daugiausia dėmesio skiriama moterų įgalėjimui, t. y. paramos pragyvenimui teikimui, politinių vadovų rėmimui, seksualinio smurto prevencijai ir konsultavimui traumų bei kitų psichologinių sutrikimų, patirtų dėl konflikto ir kitų formų struktūrinio smurto, klausimais, taip pat pagrindinių teisių stiprinimui ir pranešimo apie su konfliktu susijusius aspektus skatinimui ir susitaikymo propagavimui.

Pagal Pilietinės visuomenės bei vietos valdžios institucijų biudžeto eilutę finansuota 17 projektų. Šiuose projektuose daugiausia dėmesio skiriama PVO vaidmens didinant bendruomenių ekonominį atsparumą stiprinimui, PVO ir valdžios institucijų bendradarbiavimo dėl geresnių socialinių paslaugų skatinimui, PVO įnašo gerinant nuo karo nukentėjusių bendruomenių šiaurinėje ir rytinėje Šri Lankos dalyse socialines bei ekonomines galimybes ir gyvenimo lygį didinimui, įtraukios pilietinės visuomenės ir valdymo kūrimui siekiant tvaraus augimo, PVO ir vietos valdžios institucijų rėmimui siekiant integruoti neįgalius vaikus į Šri Lankos visuomenę ir prasmingo plantacijų bendruomenių dalyvavimo demokratiniame gyvenime ir valdyme užtikrinimui.

Tailandas

2015 m. balandžio 1 d. buvo panaikinta nuo 2014 m. gegužės 20 d. visoje šalyje galiojusi karinė padėtis. Karinė padėtis buvo panaikinta Nacionalinės taikos ir tvarkos tarybos Įsakymu Nr. 3/2015, paskelbtu pagal pereinamojo laikotarpio Konstitucijos 44 skirsnį. Įsakymu valdžios institucijoms iš esmės suteikti tokie patys įgaliojimai, kaip ir esant karinei padėčiai, o balandžio 2 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai pareiškė, kad atšaukus padėtį Tailandas nepriartėjo prie demokratinio ir atskaitingo šalies valdymo.

Nuo 2014 m. gegužės mėn. perversmo karinės institucijos paprastai ne ilgiau kaip septynioms dienoms sulaikė daugiau nei 1 255 politikus, aktyvistus, žurnalistus ir asmenis, kuriuos apkaltino Nacionalinės taikos ir tvarkos tarybos įsakymų nevykdymu, parama nušalintai vyriausybei, nepagarba monarchijai arba dalyvavimu protestuose ir veikloje, nukreiptuose prieš perversmą. Tai, kad civiliai gyventojai teisiami karo teismuose, kelia ypač didelį susirūpinimą. Civiliai gyventojai perduodami karo teismams dėl kaltinimų terorizmu, taip pat dėl nesmurtinių nusikalstamų veikų, pavyzdžiui, karališko orumo įžeidimo (pranc. *lèse-majesté*). Iki 2015 m. lapkričio 30 d. visoje šalyje prieš karo teismus stojo mažiausiai 1 629 civiliai asmenys.

Rugsėjo mėn. Teisingumo ministerija paskyrė kareivines, kuriose turėjo būti laikomi sulaikyti asmenys, įtariami nusikalstamų veikų, susijusių su nacionaliniu saugumu, įvykdymu. Naudojant kareivines, civilinė kontrolė yra neįmanoma, o į jas patekti šeimoms ir advokatams yra sudėtinga. Nuo rugsėjo mėn. kareivinėse mirė du sulaikytieji.

Karinės institucijos teikė didžiausią prioritetą asmenų baudžiamajam persekiojimui už veiksmus, pagal Baudžiamojo kodekso 112 straipsnį laikomus *lèse-majesté*. Po perversmo mažiausiai 53 asmenims buvo pateikti kaltinimai dėl *lèse-majesté*. Kariniuose teismuose paprastai priimami griežtesni nuosprendžiai negu civiliniuose teismuose, įskaitant griežčiausią 60 metų laisvės atėmimo bausmę.

Karinės institucijos nuolat draudė viešai aptarti politinę ir žmogaus teisių padėtį arba nutraukdavo tokias diskusijas, taip pat draudė reikšti skirtingas politines pažiūras arba nutraukdavo pasisakymus, tvirtindamos, kad tai kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Kariškiai baugino studentus, aktyvistus, akademinės bendruomenės atstovus ir kitus asmenis, rengdami asmeninius apsilankymus jų gyvenamosiose ir (arba) darbo vietose, dažnai skambindami telefonu ar grasindami baudžiamuoju persekiojimu. Žurnalistai ir politikai, kritikavę karines institucijas, buvo iškviečiami pasiaiškinti.

Nacionalinė taikos ir tvarkos taryba uždraudė daugiau nei penkių asmenų politinius susibūrimus. Tokie protestuotojai dažnai teisiami kariniuose teismuose, kuriuose jiems gali būti paskirta iki dvejų metų laisvės atėmimo bausmė. Mažiausiai 80 žmonių buvo suimta už viešų susibūrimų organizavimą ar dalyvavimą juose. Dėl šios priežasties politinėms partijoms yra neįmanoma susitikti ir suformuluoti skundus ar pasiūlymus dėl reformų, o vietos bendruomenėms – organizuoti demonstracijas prieš projektus, kurie daro įtaką bendruomenės teisėms, ir dalyvauti jose.

Didelį susirūpinimą kelia ir kiti su perversmu nesusiję žmogaus teisių klausimai. 2015 m. liepos mėn. paskelbtoje JAV prekybos žmonėmis ataskaitoje Tailandas vis dar buvo priskiriamas 3 lygiui. Tailande yra apie du–trys milijonai migrantų iš kaimyninių šalių. Dešimtys tūkstančių jų yra prekybos žmonėmis aukos.

Su žmogaus teisių, konkrečiai darbuotojų teisių, pažeidimais dažniausiai susiduria darbuotojai migrantai. 2015 m. buvo paskelbti keli pranešimai, įrodantys tokius pažeidimus žvejybos ir jūrų gėrybių perdirbimo įmonėse, taip pat paukštienos pramonėje ir turizmo sektoriuje.

Neramiuose tolimuosiuose pietuose vyriausybė toliau prievarta renka DNR ir pirštų atspaudus asmenų, kurie įtariami dalyvavę tolimuosiuose pietuose įvykusiame maište.

2015 m. ES delegacija intensyviai palaikė ryšius su žmogaus teisių gynėjais ir į šią veiklą įtraukė ne tik ES valstybes nares, bet ir panašaus požiūrio besilaikančias šalis. Vykdydama įvairią veiklą ES delegacija įsitvirtino kaip nepalaužiama žmogaus teisių gynėja; šiam požiūriui plačiai ir aiškiai pritaria Tailando žmogaus teisių bendruomenė. ES Tailando valdžios institucijoms iškėlė klausimą dėl priverstinio darbo, vaikų darbo ir kitų nepriimtinų formų darbo žvejybos laivuose Tailando jūrų gėrybių perdirbimo įmonėse, taip pat prekybos žmonėmis paplitimo, laikomą klausimu, kuris turi būti sprendžiamas imantis skubių ir ryžtingų veiksmų. Siekiant spręsti šį klausimą buvo pradėtas ES ir Tailando valdžios institucijų dialogas, taip pat bendradarbiavimas su TDO.

Buvo paskelbti du vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovo spaudai pareiškimai: balandžio 2 d. – dėl karinės padėties pakeitimo Įsakymu Nr. 3/2015 ir liepos 10 d. – dėl Tailando įvykdytos maždaug 100 tiurkų kilmės asmenų išsiuntimo. Delegacijos vadovas kartu su ES misijų Tailande vadovais paskelbė tris pareiškimus: dėl sulaikymo be teisminės peržiūros ir karo teismų naudojimo (vasario 13 d.), dėl 14 studentų suėmimo remiantis jiems pateiktais kaltinimais dėl dalyvavimo taikiose demonstracijose (birželio 30 d.), ir dėl Tailando vyriausybės raginimo gerbti žodžio bei susirinkimų laisvę ir teisinės valstybės bei žmogaus teisių apsaugos bei propagavimo svarbos stabilumui ir pažangai (rugsėjo 24 d.).

ES delegacija rengė itin reguliarius dvišalius susitikimus su žmogaus teisių gynėjais ir NVO, taip pat stebėjo teismo procesus, kuriuose žmogaus teisėms grėsė pavojus. Be to, ES delegacija surengė ES valstybių narių ir panašaus požiūrio besilaikančių šalių vietos vizitus į pažeidžiamas bendruomenes ir susitikimus su žmogaus teisių gynėjais. Delegacija taip pat pakvietė žurnalistus susipažinti su projektais, kad būtų padidintas informuotumas apie ES paramą nevalstybiniams subjektams Tailande.

Delegacija paminėjo Pasaulinę kovos su mirties bausme dieną ir Tarptautinę žmogaus teisių dieną surengdama du viešus didelio matomumo renginius, kuriuos organizuojant bendradarbiavo su Tailando teisingumo ministerija.

Rytų Timoras

ES toliau rėmė Rytų Timorą jam siekiant sukurti taikią visuomenę ir sustiprinti savo jauną demokratinę sistemą. Po to, kai 2015 m. vasario mėn. buvo suformuota šeštoji konstitucinė vyriausybė, ES palaikė reguliarius ryšius su vyriausybe vesdama politinį dialogą ir rengdama aukšto lygio politinius susitikimus. Tačiau trečią sustiprintą politinį dialogą pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį, kurį iš pradžių planuota surengti 2015 m. rudenį, nuspręsta atidėti iki kitų metų. Šiame kontekste ES toliau įdėmiai stebėjo, kaip vykdomi įsipareigojimai tokiose srityse, kaip žmogaus teisės, teisinė valstybė, valdymas ir kova su korupcija, dėl kurių su Rytų Timoru buvo susitarta paskiausiame politiniame dialoge 2014 m.

ES delegacija glaudžiai koordinuoja veiksmus su Rytų Timore veikiančiomis valstybėmis narėmis ir JT organizacijomis, kad būtų remiamos žmogaus teisės ir demokratijos stiprinimas, visų pirma vykdant gero valdymo programas, kuriomis siekiama stiprinti nacionalinio parlamento gebėjimus arba teisingumo sektorių. Be to, buvo teikiama parama Audito rūmų steigimui, taip pat priemonėms, skirtoms kovai su korupcija, pinigų plovimu, organizuotu nusikalstamumu ir prekyba narkotikais. Įvairios NVO yra remiamos siekiant stiprinti teisę kreiptis į teismą, užtikrinti piliečių dalyvavimą formuojant ir stebint žemės bei būsto politiką, taip pat stiprinant paramos ir apsaugos mechanizmus, skirtus nuo smurto šeimoje nukentėjusiems vaikams ir moterims.

Pagal ES strateginę programą ir veiksmų planą žmogaus teisių ir demokratijos srityje Rytų Timoras buvo įtrauktas į antrosios kartos bandomąjį projektą, skirtą demokratijai remti. 2015 m. buvo baigtas rengti išsamus demokratinis profilis siekiant nustatyti strateginius prioritetus; juo bus remiamasi rengiant demokratijos veiksmų planą, atitinkantį nacionalinę orientacinę programą.

Vietnamas

Nepaisant nuolatinio ekonomikos augimo ir gerėjančių daugelio gyventojų socialinių ir ekonominių sąlygų, 2015 m. Vietname buvo toliau pažeidžiamos pilietinės ir politinės teisės. Pagarba demokratijos principams ir žmogaus bei pagrindinėms teisėms ir šių principų bei teisių propagavimas yra labai svarbus ES ir Vietnamo partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS), pasirašyto 2012 m. birželio mėn., aspektas. ES didžiausią susirūpinimą kelia pilietinių ir politinių teisių, ypač saviraiškos ir susirinkimų, žiniasklaidos ir religijos ar tikėjimo laisvės, taip pat mirties bausmės taikymo klausimai. 2015 m. žmogaus teisių gynėjai toliau bauginami, persekiojami ir suimami, dažnai nuteisiami skiriant ilgos trukmės laisvės atėmimą; suėmimo atvejų skaičius šiek tiek sumažėjo, tačiau persekiojimo atvejų skaičius padidėjo.

2015 m. sausio 19 d. Briuselyje įvyko ketvirtas sustiprinto dialogo žmogaus teisių klausimais raundas. 2015 m. kovo mėn. Vietnamas ratifikavo JT konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą ir JT neįgaliųjų teisių konvenciją. Metus užbaigė gruodžio 15 d. įvykęs penktas sustiprinto dialogo žmogaus teisių klausimais raundas, kurio metu visų pirma paaiškėjo galimybės teikti ES paramą teisinėms reformoms, susijusioms su žmogaus teisėmis, ir Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą įgyvendinimo veiksmų planui.

Abiejuose dialoguose žmogaus teisių klausimais, taip pat paskelbdama viešus pareiškimus ir vykdydama diskretišką diplomatinę veiklą ES primygtinai ragino vyriausybę panaikinti saviraiškos ir žiniasklaidos laisvių apribojimus, reikalavo leisti apsilankyti kalėjimuose bei stebėti teismo procesus ir ragino dėl humanitarinių priežasčių išlaisvinti kelis kalinamus aktyvistus, kurių sveikata yra prasta. ES ne kartą pareiškė susirūpinimą dėl kelių advokatų, aktyvistų ir tinklaraštininkų persekiojimo, suėmimo ir nuteisimo, daugiausia remiantis Baudžiamojo kodekso nuostatomis dėl nacionalinio saugumo, ir pakartotinai ragino išlaisvinti visus šalyje kalinamus taikius žmogaus teisių gynėjus.

Po to, kai gruodžio mėn. pradžioje buvo užpulti trys žmogaus teisių gynėjai, ES nusiuntė valdžios institucijoms verbalinę notą, prašydama paaiškinimo ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn nusikaltėlius. Teisininko Nguyeno Van Dai (jis buvo vienas iš anksčiau užpultų asmenų) suėmimas gruodžio 16 d. sulaukė griežtos ES reakcijos, įskaitant gruodžio 18 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovo spaudai pareiškimą.

ES (ir kitų panašaus požiūrio besilaikančių šalių) raginimas, kad Vietnamas panaikintų mirties bausmę, palaipsniui duoda rezultatų, kadangi peržiūrėtoje baudžiamojoje teisėje, priimtoje lapkričio mėn., nusikaltimų, už kuriuos baudžiama mirties bausme, skaičius buvo dar labiau sumažintas. Tačiau peržiūrėtoje teisėje paliktos prieštaringos nuostatos dėl nacionalinio saugumo, o kai kuriais atvejais – jos išplėstos. Sulaikytųjų teisių stiprinimas naujuose teisės aktuose dėl sulaikymo ir baudžiamojo proceso yra teigiamas atsakas į ES raginimą suderinti teisės aktus su tarptautiniais žmogaus teisių srities standartais.

Gegužės 12 d. Europos Komisija (Prekybos generalinis direktoratas) surengė apskritojo stalo diskusiją, kurioje Europos institucijų ir įvairių nevalstybinių bei tarptautinių organizacijų atstovai ir ES suinteresuotieji subjektai pasikeitė nuomonėmis apie prekybą, darnų vystymąsi ir žmogaus teises ES ir Vietnamo santykiuose.

2015 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Vietnamo Socialistinės Respublikos pagrindų susitarimo dėl visapusės partnerystės ir bendradarbiavimo sudarymo Sąjungos vardu projekto, kurioje išdėstyti tam tikri su žmogaus teisėmis susiję susirūpinimą keliantys klausimai.

ES taip pat reguliariai susitikinėjo su žmogaus teisių aktyvistais ir pilietinės visuomenės organizacijomis. Ji taip pat stebėjo pokyčius, susijusius su religijos ar tikėjimo laisve, kurie vis dar kelia susirūpinimą. Deja, 2015 m. valdžios institucijos nepatenkino prašymų aplankyti atitinkamus asmenis kalėjime. ES taip pat susitiko su Visuomenės saugumo ministerijos atstovais, kad pareikštų susirūpinimą dėl žmogaus teisių aktyvistų persekiojimo ir smurto prieš juos.

Remdamasis 2014 m. visuotiniu periodiniu vertinimu, 2015 m. rugpjūčio mėn. Vietnamas pateikė visuotinio periodinio vertinimo veiksmų plano projektą ir 182 (iš 227) rekomendacijų, kurioms jis pritaria, įgyvendinimo veiksmų gaires. ES atliko aktyvų vaidmenį visuotinio periodinio vertinimo procese bei su juo susijusioje tolesnėje veikloje ir pasiūlė paramą Vietnamui įgyvendinant veiksmų gaires. ES nuolat ragino Vietnamą tęsti bendradarbiavimą vykdant JT žmogaus teisių tarybos specialias procedūras, o penktame dialoge žmogaus teisių klausimais Vietnamas taip pat paskelbė apie ketinimą 2016 m. į šalį pakviesti JT specialųjį specialųjį pranešėją teisės į maistą klausimais. Toliau kalbant apie daugiašalius klausimus, Vietnamas pritarė Žmogaus teisių tarybos rezoliucijai dėl seksualinės orientacijos.

Ministro Pirmininko N. T. Dungo vizito Briuselyje metu buvo pasirašytas finansavimo susitarimas dėl naujos 14 mln. EUR vertės programos teisingumo sektoriuje. Pagrindinis tikslas – pagerinti Vietnamo gyventojų teisę kreiptis į teismą, daugiausia dėmesio skiriant labiausiai pažeidžiamoms grupėms (moterims, vaikams ir etninėms mažumoms). Programa bus remiama Teisingumo ministerija – jai įgyvendinant sektoriaus reformų planus ir PVO – joms imantis svarbesnio vaidmens propaguojant neturtingųjų teisę kreiptis į teismą.

Pagal EDŽTRP buvo remiami aštuoni projektai, apimantys įvairias sritis, įskaitant LGBTI klausimus, etnines mažumas (daugiausia dėmesio skiriant moterų bei vaikų teisėms ir teisėms į žemę), religijos laisvei, darbuotojų teisėms bei darbo santykiams. Vienuolika projektų, remiamų nevalstybiniams subjektams skirtomis lėšomis, visų pirma siekiama stiprinti PVO gebėjimus (tokiose srityse, kaip sveikatos priežiūra, kaimo bendruomenės, darnus žemės ūkis, migrantės darbuotojos ir vietos valdymas). Pagal strateginio dialogo priemonę ES taip pat rėmė veiklą kovos su korupcija, etninėms mažumoms priklausančių asmenų teisių, religijos ar tikėjimo laisvės, valdymo ir migracijos srityse.

VIII. Okeanija

Australija

Australijos visuotinis periodinis vertinimas atliktas 2015 m. lapkričio 9 d. Australijai iš viso pateikta 290 rekomendacijų. Australija buvo gerai įvertinta, be kita ko, už visu etatu dirbančio žmogaus teisių komisaro paskyrimą, pastangas, kurių buvo imtasi siekiant lyčių lygybės ir neįgaliųjų teisių užtikrinimo. Tuo pačiu metu daugelis delegacijų paragino Australiją peržiūrėti sulaikymo ir prieglobsčio politiką, panaikinti atotrūkį tarp čiabuvių bei ne čiabuvių gyventojų ir ratifikuoti kelis pagrindinius tarptautinius žmogaus teisių dokumentus, įskaitant Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą. Smurtas prieš moteris tebėra problema; Australijos vyriausybė paskelbė apie papildomas priemones, kuriomis bus suteikta minimalios socialinės apsaugos sistema moterims ir vaikams, kuriems gresia didelis pavojus.

ES vesdama dialogus (saugumo, kovos su terorizmu ir migracijos klausimais) bendradarbiauja su Australija klausimais, susijusiais su migracijos politika, taip pat kova su radikalėjimu ir terorizmu.

ES ir Australijos bendrasis susitarimas, parafuotas 2015 m. kovo mėn., suteiks galimybių toliau stiprinti dialogą ir bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais. 2015 m. ES ir Australija susitarė reguliariai nuolat oficialiai keistis nuomonėmis tarptautiniais žmogaus teisių klausimais.

Fidžis

2014 m. rugsėjo 17 d. Fidžis surengė pirmuosius po 2006 m. karinio perversmo demokratinius rinkimus. Po rinkimų, 2015 m. ES nutraukė priemonių pagal Kotonu partnerystės susitarimo 96 straipsnį taikymą ir atnaujino vystomąjį bendradarbiavimą su Fidžiu. Ataskaitiniais metais ES ir toliau rėmė Fidžio grįžimą prie demokratijos teikdama paramą naujajam parlamentui.

2015 m. birželio 15 d. Suvoje įvyko pirmasis nuo Fidžio sugrįžimo į demokratiją aukšto lygio politinis dialogas pagal AKR ir ES partnerystės susitarimo 8 straipsnį; jame vyko diskusija žmogaus teisių klausimais. Fidžio vardu posėdžiui pirmininkavo Ministras Pirmininkas Josaia Voreqe Bainimarama, o ES vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos F. Mogherini vardu – Latvijos užsienio reikalų ministras Edgars Rinkēvičas.

Antrasis Fidžio visuotinis periodinis vertinimas Žmogaus teisių taryboje Ženevoje buvo atliktas 2014 m. spalio mėn. pabaigoje, o galutinė darbo grupės ataskaita paskelbta 2015 m. kovo mėn. Iš visų 138 rekomendacijų Fidžis pritarė 112 rekomendacijų ir atkreipė dėmesį į 26 rekomendacijas. Fidžis informavo Tarybą, kad 12 rekomendacijų jau įgyvendinamos.

Fidžis yra prisijungęs prie kelių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų. Tačiau jis dar neratifikavo Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto ir Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto, nors ir pritarė visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijoms dėl šių paktų. 2015 m. kovo mėn. parlamentas pritarė Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą ratifikavimui; tačiau konvencija dar nėra ratifikuota.

Apžvelgiamais metais TDO toliau vertino Fidžio pažangą derinant teisės aktus su pagrindinėmis TDO konvencijomis Nr. 87 ir 98. 2015 m. Darbo santykių pakeitimo aktu buvo panaikintas Pagrindinis dekretas dėl nacionalinės pramonės; likusius trūkumus TDO trišalė misija nagrinės 2016 m. pradžioje.

Būta įvairių pokyčių, susijusių su anksčiau Fidžio saugumo pajėgoms pateiktais kaltinimais įtariamųjų ir kalinių kankinimu ir netinkamu elgesiu su jais. Policijos komisaras B. Groenewaldas ėmėsi ryžtingų veiksmų, kad tyrimas būtų paspartintas, tačiau 2015 m. lapkričio mėn. jis atsistatydino dėl įtariamo kariškių kišimosi. Reikia esminės pažangos nagrinėjant su kankinimu susijusias bylas, kad būtų duotas aiškus ženklas, jog nebaudžiamumo kultūrai nėra vietos demokratinėje visuomenėje.

Atkurta Žmogaus teisių ir kovos su diskriminacija komisija toliau veikė pagal ribojamąjį 2009 m. dekretą. Naujų komisijos narių paskyrimas 2015 m. pavasarį buvo teigiamas žingsnis stiprinant pagarbą žmogaus teisėms Fidžyje. Ataskaitiniais metais Žmogaus teisių ir kovos su diskriminacija komisija gavo beveik 300 skundų, susijusių su galimybėmis naudotis paslaugomis, pavyzdžiui, elektra ir vandeniu, smurtu prieš moteris, klimato kaita ir įtariamu policijos bei kalėjimų pareigūnų brutaliu elgesiu ir vykdomu kankinimu.

Šiuo metu vyriausybė dalyvauja keliose informuotumo apie smurtą prieš moteris ir vaikus didinimo kampanijose. JT nurodė, kad 64 % moterų Fidžyje per savo gyvenimą yra patyrusios kokios nors formos smurtą (nors šalyje smurto lygis yra aukštas, jis yra vienas žemiausių Ramiojo vandenyno regione). Taip pat nurodyta, kad maždaug 15 % moterų patiria smurtą nėštumo metu. 2015 m. birželio mėn. Suvoje už tarptautinį bendradarbiavimą ir vystymąsi atsakingas Europos Komisijos narys Nevenas Mimica kartu su penkiomis NVO surengė specialų posėdį, skirtą lyčių klausimams, taip patvirtindamas konsultavimosi ir PVO dialogo svarbą ES.

2015 m. birželio–rugpjūčio mėn. Fidžyje vyko Ramiojo vandenyno regiono JT kampanija „Laisvi ir lygūs“ (angl. *Free & Equal*). Kampanija buvo skirta kovai su homofobija, transfobija ir diskriminacija prieš LGBTI asmenų bendruomenę.

2015 m. ES toliau rėmė PVO ir pradėjo įgyvendinti Fidžio veiksmų gaires bendradarbiavimo su pilietine visuomene srityje. Rengiant 11-ojo EPF programas Fidžio teisingumo ir žemės ūkio srityse, vyko konsultacijos su PVO. Abiejuose sektoriuose pilietinės visuomenės organizacijos dalyvaus reguliariame dialoge ir konkrečių veiksmų įgyvendinime. Pagal ES finansuojamą Piliečių dalyvavimo stiprinimo Fidžyje iniciatyvą taip pat bendradarbiauta su daugiau kaip 40 PVO ir bendruomenės grupių, siekiant remti ir propaguoti piliečių dalyvavimą tokiose svarbiose srityse, kaip atskaitomybė ir žmogaus teisės, transformuojamojo pobūdžio vadovavimas, sąžiningas paslaugų teikimas, nediskriminavimas, sprendimų priėmimas ir koalicijos kūrimas.

Iki 2015 m. pabaigos 2,4 mln. EUR (pagal EDŽTRP ir iš nevalstybiniams subjektams skirtų lėšų) buvo skirta šešiems naujiems projektams, kad būtų stiprinama dalyvaujamoji demokratija, visų pirma siekiant gerinti valdymą ir atskaitomybę pasitelkiant įtraukųjį politikos formavimą – sukuriant PVO bendradarbiavimui su valdžios institucijomis palankią aplinką – ir remti PVO vaidmenį demokratijos ir darnaus vystymosi propagavimo srityje stiprinant jų priežiūros funkcijas (stebėseną ir ataskaitų teikimą), tokiu būdu remiant atitinkamus nacionalinius procesus.

Mažos Ramiojo vandenyno salų valstybės – Kiribatis, Maršalo Salų Respublika, Mikronezijos Federacinės Valstijos, Nauru, Palau, Tuvalu ir Samoa

2015 m. buvo atliktas keturių šalių visuotinis periodinis vertinimas: Maršalo Salų Respublikos, Kiribačio, Mikronezijos Federacinių Valstijų ir Nauru. Samoa ir Palau vertinimas bus atliktas 2016 m.

2015 m. kovo mėn. Maršalo Salų Respublika ratifikavo Neįgaliųjų teisių konvenciją. 2015 m. spalio mėn. Kiribatis ir Mikronezijos Federacinės Valstijos ratifikavo Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose. Tačiau Ramiojo vandenyno regione sutarčių ir toliau ratifikuojama mažiausiai, iš esmės dėl ribotų pajėgumų. Be to, Ramiojo vandenyno salų valstybės ilgą laiką turėjo sunkumų dėl ataskaitų teikimo pagal sutartis. Siekdama padėti išspręsti šiuos klausimus ES remia Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato pastangas padidinti tarptautinių žmogaus teisių sutarčių ratifikavimo ir įgyvendinimo Ramiojo vandenyno salų valstybėse spartą vykdydama regioninės programos projektą, kurio biudžetas yra 1 mln. EUR.

Išskyrus Samoa ir Fidžį, nė viena iš Ramiojo vandenyno salų valstybių neturi nacionalinių žmogaus teisių institucijų, o tai trukdo nacionalinei žmogaus teisių apsaugai Ramiojo vandenyno regione. 2015 m. Samoa ombudsmeno biuras paskelbė pirmąją istorijoje ataskaitą dėl žmogaus teisių padėties Samoa. Ataskaitoje pripažinta, kad reikia geresnių apsaugos priemonių lygybės ir pagarbos moterims, vaikams, neįgaliesiems ir kaliniams srityje.

Smurtas prieš moteris ir vaikus išlieka viena iš didžiausių problemų Ramiojo vandenyno regione. Šalys turi aktyviau įgyvendinti savo nacionalines strategijas ir geriau užtikrinti su smurtu šeimoje susijusių teisės aktų vykdymą.

Prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių padėtis Nauru toliau kėlė susirūpinimą. 2015 m. gegužės mėn. Nauru apsilankė Jungtinių Tautų pakomitečio kankinimo prevencijos klausimais atstovai ir paragino valdžios institucijas įsteigti nepriklausomą stebėsenos organą siekiant užtikrinti, kad šalis vykdytų savo įsipareigojimus su sulaikytaisiais elgtis laikantis Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo.

Žmogaus teisių padėtis Nauru buvo vienas iš susirūpinimą keliančių klausimų. 2015 m. gegužės mėn. pradžioje Nauru vyriausybė ėmėsi priemonių, kad apribotų prieigą prie interneto ir socialinės žiniasklaidos, įskaitant „Facebook“. Be to, ji patvirtino Baudžiamojo kodekso pakeitimus, pagal kuriuos bet kokia pastaba, kuri laikoma „sukeliančia emocinį stresą“ ir kuri „gali kelti grėsmę viešajai tvarkai“, yra nusikalstama veika, už kurią baudžiama iki septynerių metų laisvės atėmimo bausme. Tarptautinė žiniasklaida plačiai kritikavo šį pakeitimą, kaip bandymą apriboti žodžio laisvę. Be to, keliems opozicijai priklausantiems parlamento nariams yra iškeltos ir teisme nagrinėjamos bylos, o jų advokatai pranešė apie patekimo į šalį apribojimus. ES delegacija atidžiai stebėjo blogėjančią politinę ir žmogaus teisių padėtį Nauru ir 2015 m. birželio mėn. paskelbė pareiškimą šiuo klausimu. Į Nauru buvo nusiųstos kelios misijos, kad įvertintų padėtį vietoje.

Klimato kaita tebėra vienas iš didžiausių Ramiojo vandenyno salų valstybių sunkumų; tai daro poveikį žmogaus teisėms, paplitusiam smurtui prieš moteris ir jų diskriminacijai, galimybėms naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir dideliam mokyklos nebaigusių asmenų skaičiui. 2015 m. Tuvalu nusiaubė atogrąžų ciklonas „Pam“, o Mikronezijos Federacinės Valstijos nukentėjo nuo atogrąžų ciklono „Maysak“.

Kiribačio, Nauru ir Tuvalu atstovai dalyvavo praktiniame seminare užsienio darbo rinkos tyrimų ir užimtumo skatinimo tema, kurį finansavo Europos Sąjunga, vykdydama Ramiojo vandenyno regiono klimato kaitos ir migracijos projektą.

Vesdama dialogą su šalimis ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Ramiojo vandenyno salų valstybių LGBTI asmenų bendruomenės atstovai dalyvavo dviejuose praktiniuose seminaruose, kuriuos surengė ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui; jie buvo JT kampanijos „Laisvi ir lygūs“, pradėtos 2015 m. liepos mėn. Suvoje, dalis. Praktiniais seminarais buvo siekiama didinti informuotumą apie žmogaus teisių stebėsenos mechanizmus, daugiausia dėmesio skiriant prieš asmenis nukreiptiems pažeidimams dėl jų seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės ir lyties raiškos arba dėl interseksualumo.

Dvišaliai susitikimai įvairiais lygmenimis buvo naudojami kaip platforma pagarbai žmogaus teisėms ir lyčių lygybei Ramiojo vandenyno regione propaguoti. Vietos lygmens politiniai dialogai vyko Nauru, Palau, Maršalo Salų Respublikoje, Mikronezijos Federacinėse Valstijose ir Kiribatyje. Rugsėjo mėn. už tarptautinį bendradarbiavimą ir vystymąsi atsakingas Europos Komisijos narys Nevenas Mimica aptarė žmogaus teisių klausimus su keliais Ramiojo vandenyno regiono vadovais 46-ame Ramiojo vandenyno salų forumo aukščiausiojo lygio susitikime Port Moresbyje. ES remia Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato pastangas padidinti tarptautinių žmogaus teisių sutarčių ratifikavimo ir įgyvendinimo Ramiojo vandenyno salų valstybėse spartą vykdydama regioninį projektą, kurio biudžetas yra 1 mln. EUR.

ES delegacija vykdė demaršus ir informavimo veiklą, kviesdama Ramiojo vandenyno salų valstybes remti ES iniciatyvas žmogaus teisių srityje ir JT lygmens prioritetus. 2015 m. spalio mėn. delegacija paskelbė pranešimus spaudai, kuriuose palankiai įvertino tai, kad Kiribatis ir Mikronezijos Federacinės Valstijos ratifikavo Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose.

Naujoji Zelandija

Remdamasi 2014 m. visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijomis, Naujosios Zelandijos vyriausybė priėmė teisės aktus, skirtus kankinimo ir netinkamo elgesio prevencijai (visų pirma Aktas dėl pažeidžiamų vaikų) ir patyčioms elektroninėje erdvėje (Aktas dėl žalingos skaitmeninės komunikacijos). Naujosios Zelandijos vyriausybė pripažino, kad reikia teikti prioritetą vaikų skurdo, smurto šeimoje ir lyčių aspekto (vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo, smurto pieš moteris prevencijos) klausimams. Maorių padėtis ir toliau buvo neproporcingai atspindėta laisvės atėmimo bausmių ir jaunimo savižudybių statistikoje.

ES ir Naujoji Zelandija ir toliau reguliariai rengė konsultacijas žmogaus teisių klausimais tarptautiniuose forumuose, įskaitant JT biurus Niujorke ir Ženevoje. ES ir Naujoji Zelandija labai glaudžiai bendradarbiavo JT ST sistemoje.

2015 m. kovo mėn. buvo parafuotas ES ir Naujosios Zelandijos partnerystės susitarimas dėl santykių ir bendradarbiavimo; juo, be kita ko, bus suteikta galimybių toliau stiprinti dialogą ir intensyvinti bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais.

Papua Naujoji Gvinėja

Papua Naujoji Gvinėja turi demokratinę valdymo sistemą nuo nepriklausomybės paskelbimo 1975 m. 2015 m. šalis paminėjo 40-ąsias nepriklausomybės metines. Papua Naujoji Gvinėja neseniai tapo mažesnes nei vidutines pajamas gaunančia besivystančia šalimi, kurioje pastarąjį dešimtmetį vyksta spartus ekonomikos augimas ir dinamiška socialinė transformacija. Teisminės institucijos yra nepriklausomos, o Papua Naujosios Gvinėjos spauda yra laisva – jos abi veikia palyginti gerai. Tačiau šalies profilį temdo valdymo, skaidrumo ir žmogaus teisių problemos.

Plačiai pripažįstama, kad smurto dėl lyties problema, visų pirma, smurtas prieš moteris bei vaikus ir su raganavimu susijęs kankinimas bei žudymai, toliau kankina Papua Naujosios Gvinėjos visuomenę. Iššaginimo ir smurto šeimoje atvejų skaičius yra vienas didžiausių pasaulyje. Vyriausybė parengė politiką šiam klausimui spręsti, pavyzdžiui, 2013 m. Šeimos apsaugos aktą – nors jo įgyvendinimas tebėra vangus, o tarptautiniai vystymosi srities partneriai aktyviai teikia paramą ir finansavimą. Tačiau dar daug reikia nuveikti, kad būtų pasiektos atokesnės vietovės ir pasikeistų elgesio modeliai.

2013 m. gegužės mėn. padarytais Baudžiamojo kodekso pakeitimais buvo įtraukta daugiau nusikaltimų, už kuriuos skiriama mirties bausmė – pavyzdžiui, išdavystė, piratavimas ir bandymas piratauti naudojant smurtą; tai buvo nerimą keliantis žingsnis atgal žmogaus teisių srityje. 2014 m. vyko diskusijos dėl naujų mirties bausmės vykdymo būdų (elektros smūgio naudojimas, sušaudymas, mirtina injekcija užtikrinant deguonies trūkumą arba mirtina injekcija su anestezija); šiuos būdus 2015 m. patvirtino Nacionalinė vykdomoji taryba. Nepaisant to, mirties bausmės taikymo moratoriumas nebuvo pažeistas; paskutinį kartą mirties bausmė įvykdyta 1954 m. Kalbant apie labiau teigiamus dalykus, Ministras Pirmininkas neseniai padarė keletą viešų pareiškimų dėl galimos peržiūros. Tačiau oficiali pozicija tebėra nepakitusi.

Patikimi duomenys rodo labai paplitusią korupciją (145 vieta iš 177 pagal 2014 m. korupcijos suvokimo indeksą), teisinės sistemos ir atskaitomybės bei priežiūros mechanizmų trūkumą (141 vieta iš 189 pagal ataskaitą „Verslas“ (angl. *Doing Business*), nepakankamą ir neveiksmingą paslaugų teikimą (158 vieta iš 186 pagal žmogaus socialinės raidos indeksą) ir tai, kad nepasiekti Tūkstantmečio vystymosi tikslai. Korupcija suvokiama kaip endeminė ir yra išplitusi visoje šalyje. Vyriausybė iš esmės pripažįsta šią padėtį ir ėmėsi tam tikrų teigiamų veiksmų, kad ją pakeistų.

2015 m. liepos mėn. Nacionalinė vykdomoji taryba patvirtino Papua Naujosios Gvinėjos valstybinį turto fondą, kurio tikslas – užtikrinti atsakingą pajamų, gaunamų iš kasybos ir naftos pramonės, valdymą. Ši iniciatyva vertinama kaip daug žadantis žingsnis į priekį siekiant užtikrinti, kad dalis už naudingąsias iškasenas ir naftą gautų lėšų būtų atidėta į šalį ateities kartoms ir makroekonominiam stabilumui užtikrinti. Tikimasi, kad kasybos ir naftos pramonės mokestinės pajamos ir dividendai pradės plaukti į naujai sukurtą valstybinį turto fondą jau nuo pirmojo 2016 m. ketvirčio. Tačiau tebėra klausimų dėl valstybinio turto fondo valdymo struktūros ir veikimo.

Švietimo, informuotumo didinimo, teisėkūros ir politikos iniciatyvomis ES aktyviai prisideda prie kovos su smurtu prieš moteris. 2015 m. buvo parengtas naujas pagal EDŽTRP finansuojamas projektas „Kova su smurtu prieš moteris Papua Naujojoje Gvinėjoje (277 999 EUR), kurį įgyvendina Užsienio savanorių tarnyba (angl. *Voluntary Service Overseas*) kartu su vietos partnere Madango šalies moterų asociacija (angl. *Madang Country Women's Association Inc.*). Projektu siekiama didinti informuotumą apie smurto dėl lyties neigiamą poveikį ir propaguoti moterų bei mergaičių teises. Be to, įgyvendinant projektą smurto dėl lyties aukoms ir (arba) nuo jo nukentėjusiems asmenims teikiami teisininkų padėjėjų patarimai ir konsultacijos, užtikrinamos nukreipimo galimybės ir tokiems asmenims padedama reintegruotis į bendruomenę.

2014 m. buvo toliau vykdomi du pagal EDŽTRP finansuojami projektai. Pirmasis projektas yra „Papua Naujosios Gvinėjos vadovybė prieš smurtą dėl lyties (278 000 EUR, trukmė – 2014 m. lapkričio mėn.–2016 m. lapkričio mėn.). Projektu, kurį įgyvendina organizacija „Pasaulio vizija“ (angl. *World Vision*), siekiama užtikrinti moterų teises Papua Naujojoje Gvinėjoje ir įtraukti vyriausybės, bažnyčių, bendruomenių ir pilietinės visuomenės organizacijų aukščiausio lygmens vadovus ir sprendimus priimančius asmenis. Antrasis projektas yra „Parama žmogaus teisėms ir jų gynėjams ten, kur jiems gresia didžiausias pavojus“ (1 080 000 EUR). 2014 m. gruodžio mėn. 36 mėnesiams buvo skirta dotacija Papua Naujosios Gvinėjos vaikų fondui. Projektu siekiama įgalinti nuo smurto nukentėjusius asmenis ir žmogaus teisių gynėjus.

Pastaruosius dvejus metus ES rėmė novatorišką požiūrį į demokratijos ir valdymo propagavimą vykdydama projektą „Atviras Parlamentas“ (288 000 EUR). Projektu, kurį įgyvendino organizacija „Transparency International“, siekta remti Parlamento pirmininko biurą ir Papua Naujosios Gvinėjos nacionalinį parlamentą kuriant parlamento duomenų bazę, interneto svetainę ir SMS saitą, tokiu būdu stiprinant parlamento ir piliečių sąveiką. ES finansavimas baigėsi 2015 m. gruodžio mėn. 2015 m. gruodžio 15 d įvykusiose iškilmėse įgyvendinimo agentūra „Transparency International“ oficialiai perdavė projektą nacionaliniam parlamentui. Pirmininko biuras ir nacionalinis parlamentas tęs projektą ir įgyvendins jį naudodami kitus finansavimo šaltinius.

Galiausiai ES aktyviai dalyvavo Europos viešosios diplomatijos efektyvumo didinimo veikloje vesdama dialogą ir keisdamasi nuomonėmis. Papua Naujojoje Gvinėjoje ES rengia demaršus dėl žmogaus teisių ir nuolat vesdama dialogą plėtoja glaudžius ryšius su valdžios institucijomis ir atitinkamais partneriais. Valdymo, žmogaus teisių ir lyčių aspekto klausimų integravimas yra įtrauktas į kiekvieną ES delegacijos administruojamą bendradarbiavimo projektą.

Saliamono Salos

Saliamono salose išlieka politinis nestabilumas. 2015 m. spalio mėn. opozicija pateikė dar vieną pasiūlymą pareikšti nepasitikėjimą, kai kilo susirūpinimas dėl įtarimų, kad Ministras Pirmininkas netinkamai naudojo lėšas. Pasiūlymas buvo atsiimtas, kai buvo iš esmės pertvarkytas ministrų kabinetas. Atsižvelgiant į sistemos pažeidžiamumą ir esamus interesus, galima tikėtis dar didesnio nestabilumo, kuris galėtų suteikti postūmį vyriausybei pertvarkyti rinkimų ir politinę aplinką.

Moterų veikla ir dalyvavimas politiniame gyvenime tebebuvo labai vangus. Pagal Politinių partijų sąžiningumo aktą, kuriam parengti panaudota ES suteikta techninė pagalba, reikalaujama, kad ne mažiau kaip 10 % bendro registruotų politinių partijų kandidatų skaičiaus sudarytų moterys. Kartu su kitais paramos teikėjais ES remia tolesnes Rinkimų ir Politinių partijų sąžiningumo aktų reformas siekiant pašalinti esamus trūkumus, visų pirma lyčių aspekto integravimo srityje. Remiantis pastaruoju metu padarytais Ministro Pirmininko pranešimais, tikimasi, kad nustatytos laikinos specialios priemonės bus vienas iš svarbiausių tų reformų elementų; reformų sėkmei gali sukliudyti nestabili politinė padėtis.

ES delegacija teikė pagalbą rinkimų bei politinėms reformoms ir toliau rėmė kovą su lyčių nelygybe, įskaitant kovą su smurtu dėl lyties ir moterų įgalėjimą, taip pat kovą su smurtu prieš vaikus. 2015 m. buvo baigtas 11-ojo EPF programavimas, apimantis laikotarpį iki 2020 m.

Šalis ir toliau kenčia dėl itin paplitusio smurto šeimoje ir smurto dėl lyties. Smurto dėl lyties prieš moteris ir vaikus (15–49 metų amžiaus grupė) atvejų skaičius išlieka labai didelis (apskaičiuota, kad smurtą patiria 64 % partnerį turinčių moterų ir 37 % partnerio neturinčių moterų). Šiuo metu teisminės institucijos pradeda laikytis griežtesnės pozicijos šiuo klausimu. 2014 m. Šeimos apsaugos aktu siekta nustatyti prevencines priemones, skirtas užkirsti kelią smurtavimui prieš pažeidžiamus šeimos narius. Tačiau įgyvendinimo taisyklės dar nebaigtos rengti ir akto vykdymas dar nėra užtikrintas. Šis aktas yra baudžiamosios ir civilinės teisės derinys, kuriuo kriminalizuojamas elgesys, susijęs su smurtu šeimoje, ir numatomos civilinės teisių gynimo priemonės, skirtos aukoms apsaugoti.

1995 m. Saliamono Salų vyriausybė ratifikavo Vaiko teisių konvenciją. Vyriausybė turi pateikti antrąją ir trečiąją šalies ataskaitas dėl Konvencijos įgyvendinimo. Vaiko teisių aktas ir Vaiko apsaugos aktas parengti, tačiau dar nepriimti. Jais siekiama apsaugoti ir remti smurto aukas, o ne nubausti pažeidėjus. Už smurtą prieš vaikus nuteistų pažeidėjų klausimas nagrinėjamas pagal Baudžiamąjį kodeksą.

2002 m. Saliamono Salos prisiėmė septynis įsipareigojimus žmogaus teisių srityje pagal Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, tačiau šalyje kyla sunkumų vykdant susijusias ataskaitų teikimo prievoles. Šaliai taip pat trūksta įgyvendinimo strategijos. Kita ataskaita turi būti pateikta 2018 m. Saliamono Salos pasirašė Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutą; tačiau jis dar turi būti ratifikuotas.

Rengiantis įvyksiančiam visuotiniam periodiniam vertinimui, 2015 m. gegužės mėn. įvyko nacionalinės vyriausybės pareigūnų konsultacijos. Taip pat buvo konsultuojamasi su PVO ir vietos valdžios institucijomis. Pirmasis vertinimas buvo atliktas 2011 m. Vyriausybė pritarė 112 iš 115 rekomendacijų. Antras visuotinio periodinio vertinimo ciklas bus pristatytas 2016 m. sausio 25 d. Ženevoje.

Po 2014 m. įvykusio penktojo politinio dialogo, kitas dialogas numatytas 2016 m. pirmojo pusmečio pabaigoje; jame vėl bus nagrinėjami su žmogaus teisėmis susiję klausimai.

Saliamono Salos neturi jokio oficialaus dokumento dėl žmogaus teisių apsaugos ir gynimo. Labai dažnai policija yra prastai parengta ir neturi žinių apie žmogaus teises ir atitinkamus teisės aktus, o pilietinės visuomenės, kaip politikos prižiūrėtojos, galios ir pajėgumai šioje srityje yra riboti. 2016 m. ES pradės vykdyti programą, skirtą PVO dalyvavimo dialoge politikos klausimais ir stebėsenoje pajėgumams stiprinti ir integraciniam bei tvariam ekonomikos augimui veiksmingai remti.

ES delegacija tęsė dialogą korupcijos klausimu su pilietinės visuomenės organizacijomis, o žmogaus teisių klausimais – su ombudsmenu. Korupcija, visų pirma tarp aukšto rango politikų, tebėra rimta problema. Be to, ES paragino daryti didesnę pažangą visų viešųjų išlaidų,visų pirma Apygardų vystymosi fondų lėšų, kurios sudaro didelę vystymosi biudžeto dalį, skaidrumo ir atskaitomybės srityje.

2015 m. parlamentui turėjo būti pateikta Tiesos ir susitaikymo komisijos ataskaita, tačiau ji nebuvo pateikta, o rekomendacijos dar nėra įgyvendintos, nepaisant vyriausybės pažadų.

Pagal EDŽTRP 2015 m. ES delegacija paskelbė kvietimą teikti paraiškas dėl paramos iniciatyvoms ir veiksmams vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos srityje, įskaitant prevenciją vykdant informuotumo didinimo kampanijas, kuriomis skatinamas vaikų švietimas visų formų seksualinės prievartos ir seksualinio išnaudojimo klausimais. Projekto tikslai taip pat apėmė vaikų, kurie tapo prievartos aukomis, fizinio ir (arba) psichologinio gijimo skatinimą ir socialinę reintegraciją, palankesnių sąlygų sudarymą siekiant nutraukti nebaudžiamumą už visus seksualinės prievartos prieš vaikus ir vaikų seksualinio išnaudojimo nusikaltimus patraukiant nusikaltėlius baudžiamojon atsakomybėn ir viešai skelbiant bausmes už tokius nusikaltimus. Be to, ES delegacija kartu su kitomis tarptautinėmis organizacijomis ir subjektais toliau atidžiai stebėjo ES finansuojamų projektų įgyvendinimą moterų teisių, smurto prieš moteris, moterų įgalėjimo ir dalyvavimo srityse.

Tonga

Paskiausias Tongos visuotinis periodinis vertinimas atliktas 2013 m. Šalis pritarė iš viso 66 rekomendacijoms ir atmetė 22 rekomendacijas. Atmestos rekomendacijos buvo susijusios su mirties bausmės panaikinimu, teisių LGBTI asmenims suteikimu, siekiu ratifikuoti Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą, fizinių bausmių panaikinimu ir Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ratifikavimu. 2013 m. sausio mėn. Tonga pateikė nuolatinį kvietimą rengti vizitus pagal JT specialias procedūras, tačiau iki šiol nė vienas vizitas pagal JT specialiąsias procedūras įgaliotiems ekspertams nebuvo surengtas.

2014 m. kovo mėn. Tongos vyriausybė surengė konsultacijas, skirtas dar neįgyvendintų visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimui aptarti. Remdamasi konsultacijų rezultatais Tonga siekė parengti bendrą pagrindinį dokumentą ir įsteigti Nacionalinį žmogaus teisių koordinavimo komitetą. Konsultacijos buvo finansuojamos ES lėšomis.

2014 m. lapkričio 27 d. Tongoje įvyko antrieji demokratiniai rinkimai. Po 2010 m. surengtų pirmųjų rinkimų buvo pradėtos kelios konstitucinės reformos ir pirmą kartą Tongos parlamento narių dauguma – 17 vietų iš 26 – buvo išrinkta pasinaudojus visuotine rinkimų teise. Kilmingųjų atstovai patys išrenka savo 9 narius į parlamentą. Tai, kad moterys nedalyvauja Tongos politikoje, tebėra trūkumas. Nė viena iš 16 kandidačių nebuvo išrinkta parlamento nare, nepaisant nacionalinių ir tarptautinių pastangų, kuriomis visus metus buvo siekiama remti kandidates moteris.

2015 m. Tongos Ministro Pirmininko pareigas pradėjo eiti pirmasis nekilmingų žmonių atstovas Akilisi Pohiva. Jis prisiekė propaguoti gerą valdymą, kovoti su korupcija, pradėti rinkimų reformas ir stiprinti teisinę valstybę bei žmogaus teisių apsaugą. 2015 m. naujoji Tongos vyriausybė paskelbė apie ketinimą ratifikuoti Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. Šis pranešimas sulaukė didelio pasipriešinimo, visų pirma iš kilmingųjų ir Katalikų bažnyčios.

2015 m. Togoje buvo surengta pirmoji istorijoje Ramiojo vandenyno regiono žmogaus teisių konferencija seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės klausimais; joje dalyvavo grupės iš viso Ramiojo vandenyno regiono ir jos metu aktyvistai buvo šviečiami tarptautinės žmogaus teisių teisės, pastarojo meto tarptautinių įvykių ir sutartų principų, pavyzdžiui, Džokjakartos principų, klausimais.

Tongos LGBTI asmenų bendruomenės atstovai dalyvavo dviejuose praktiniuose seminaruose, kuriuos surengė ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui; jie buvo JT kampanijos „Laisvi ir lygūs“, pradėtos 2015 m. liepos mėn. Suvoje, dalis. Praktiniais seminarais buvo siekiama didinti informuotumą apie žmogaus teisių stebėsenos mechanizmus, daugiausia dėmesio skiriant prieš asmenis nukreiptiems pažeidimams dėl jų seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės ir lyties raiškos arba dėl interseksualumo.

ES remia Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato pastangas padidinti tarptautinių žmogaus teisių sutarčių ratifikavimo ir įgyvendinimo Ramiojo vandenyno salų valstybėse spartą vykdydama regioninį projektą, kurio biudžetas yra 1 mln. EUR. Pagal šį projektą Ramiojo vandenyno bendrijos sekretoriato Ramiojo vandenyno regiono teisių išteklių grupė vykdė įvairią veiklą, kad būtų ratifikuota Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ir sprendžiama Tongos vėlavimo pateikti ataskaitas dėl Vaiko teisių konvencijos problema. Projektas taip pat buvo vykdomas Vidaus reikalų ministerijos moterų klausimų skyriuje siekiant teikti techninę paramą rengiant strateginius Šeimos apsaugos akto (2014 m.) ir peržiūrėtos Lyčių lygybės politikos įgyvendinimo planus bei rengti įvairias konsultacijas su bendruomene naujuoju aktu numatytos apsaugos ir teisių gynimo klausimais. Be to, 2015 m. su Tonga buvo pasirašyta nacionalinė orientacinė programa pagal 11-ąjį EPF; pagal ją Tongos PVO numatyta skirti 0,6 mln. EUR. Numatoma skirti papildomą paramą aktyvesniam PVO dalyvavimui dialoge politikos klausimais ir stebėsenoje užtikrinti.

Vanuatu

Vanuatu padarė didelę pažangą įgyvendindama nacionalinės žmogaus teisių srities strategijos tikslus. Vanuatu yra Ramiojo vandenyno valstybė, ratifikavusi daugiausiai JT konvencijų. Tarp teigiamų pasiekimų, į kuriuos ES delegacija atkreipė dėmesį, buvo prisijungimas prie Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą, Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto, Neįgaliųjų teisių konvencijos ir JT konvencijos prieš korupciją, priemonės, kurių imtasi siekiant skatinti lyčių lygybę ir moterų dalyvavimą savivaldybių tarybose, Šeimos apsaugos skyrių įsteigimas, įgyvendinama bylų nenutraukimo politika, susijusi su seksualiniais nusikaltimais ir smurtu šeimoje, 2012 m. surengti laisvi ir sąžiningi rinkimai ir pereinamojo laikotarpio nacionalinio žmogaus teisių komiteto paskyrimas 2013 m. vasario mėn.

Visgi, nors su JT konvencijomis susijusi teisinė sistema yra įdiegta, tebėra daug jų įgyvendinimo trūkumų, kadangi daugumos viešųjų institucijų pajėgumai yra menki.

Teisminių institucijų nepriklausomumo lygis yra aukštas. Aukščiausiojo Teismo dažnai prašoma priimti sprendimą bylose tarp oponuojančių politinių partijų / politikų, ir tie sprendimai priimami pakankamai nepriklausomai. 2015 m. spalio 9 d. Vanuatu Aukščiausiasis Teismas pripažino 14 parlamento narių, įskaitant parlamento pirmininką, Ministro Pirmininko pavaduotoją ir keturis ministrus kaltais kyšininkavimu ir korupcija pagal Baudžiamąjį kodeksą ir nuteisė juos trejų arba ketverių metų laisvės atėmimo bausme.

Vanuatu sėkmingai užbaigė antrą peržiūros ciklą pagal Žmogaus teisių tarybos visuotinį periodinį vertinimą ir papildomai rengia nacionalinę sistemą, kurią įgyvendinant rekomendacijos bus įtrauktos į vyriausybės planavimo ir vystymosi programas. Šios priemonės skirtos labiausiai pažeidžiamiems žmonėms – moterims, vaikams ir neįgaliesiems – apsaugoti. Vanuatu pradėjo vykdyti nacionalinį rekomendacijų, kurioms buvo pritarta 2014 m. birželio mėn., įgyvendinimo veiksmų planą.

Vanuatu pritarė nacionalinio žmogaus teisių komiteto įsteigimui ir nurodė Valstybės teisės biurui parengti potvarkį dėl jo paskyrimo. Pagrindinės šio komiteto funkcijos yra patarti vyriausybei tarptautinių žmogaus teisių sutarčių klausimais, patarti vyriausybei dėl to, ar Vanuatu turėtų tapti atitinkamos tarptautinės žmogaus teisių sutarties Šalimi, ir įgyvendinti tarptautines žmogaus teisių sutartis, kurias Vanuatu ratifikavo, bei užtikrinti, kad vyriausybė jų laikytųsi siekiant garantuoti, kad vyriausybės įstatymai ir politika žmogaus teisių srityje atitiktų jos tarptautinius įsipareigojimus dėl žmogaus teisių. Nacionalinį žmogaus teisių komitetą sudaro aštuoni nariai, atstovaujantys Ministro Pirmininko kabinetui, Teisingumo ir bendruomenės paslaugų ministerijai, Užsienio reikalų ir prekybos ministerijai, Finansų ir ekonominio valdymo ministerijai, Vanuatu teisės komisijai, pilietinei visuomenei ir Malvatumauri vadų tarybai; šis komitetas bendradarbiauja su esamais mechanizmais siekdamas propaguoti žmogaus teises ir įsteigti atitinkamas darbo grupes bei pakomitečius, reikalingus jo įgaliojimams vykdyti.

Vanuatu vis dar atsigauna po blogiausios kada nors Ramiajame vandenyne užfiksuotos stichinės nelaimės. 2015 m. kovo mėn. atogrąžų ciklonas „Pam“ sunaikino namus bei pasėlius ir užteršė vandens šaltinius. Atkūrimo pastangoms toliau trukdė itin didelė sausra, kurią metų pabaigoje sukėlė reiškinys „El Niño“. Remiantis OCHA savaitine ataskaita dėl „El Niño“ padėties Ramiojo vandenyno regione, 90 000 asmenų Vanuatu gauna dalijamus maisto produktus, visų pirma tie, kurie gyvena vietovėse, atsigaunančiose nuo ciklono „Pam“.
Dabartinėse JT ir tarptautinių pagalbos organizacijų ataskaitose nurodoma, kad maždaug 4 000 žmonių rado prieglobstį 39 evakuacijos centruose Efatėje. Sostinėje Port Viloje buvo smarkiai apgadinta maždaug 90 % būstų. Susirūpinimą kelią sąlygos evakuacijos centruose, kurios, kaip pranešama, labai skiriasi; centrų perpildymas, privatumo nebuvimas ir nesaugumas nurodomi kaip rimtos problemos. Esama didelės seksualinės prievartos prieš moteris ir mergaites rizikos, kadangi daugelyje centrų nėra elektros.

2014 m. spalio 30 d. Port Viloje surengto trečio sustiprinto ES ir Vanuatu politinio dialogo metu Vanuatu dar kartą patvirtino savo nuolatinį atsidavimą pagrindinėms vertybėms – žmogaus teisėms, demokratijai, teisinei valstybei ir geram valdymui. ES palankiai įvertino Vanuatu įsipareigojimą daryti pažangą vykdant žmogaus teisių darbotvarkę ir pasveikino Vanuatu dėl gero pasirengimo antram visuotiniam periodiniam vertinimui. Teisinės valstybės klausimu ypač akcentuotas Vanuatu įsipareigojimas sukurti specialią teisingumo sistemą nepilnamečiams. ES tiki, kad bus įgyvendinamos tolesnės iniciatyvos siekiant gerinti Vanuatu teismų veikimą ir sklandų bylų nagrinėjimą. ES paragino Vanuatu toliau dėti pastangas siekiant propaguoti lyčių lygybę ir moterų įgalėjimą, taip pat kovoti su smurtu dėl lyties ir seksualine prievarta bei smurtu prieš vaikus. Vanuatu dar kartą patvirtino savo įsipareigojimą remti JT GA rezoliuciją dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo.

Ypač reikia pabrėžti teismų sektoriaus vaidmenį šių metų politinėje krizėje. Keturiolika parlamento narių, įskaitant šešis ministrus, buvo pripažinti kaltais dėl kyšininkavimo / korupcijos ir galiausiai nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis. 2015 m. lapkričio 25 d. Prezidentas B. Lonsdale'as paleido parlamentą; paskelbta apie 2016 m. sausio 22 d. įvyksiančius visuotinius rinkimus. ES delegacija Saliamono Salose kartu su vietoje esančiais ES valstybių narių (Prancūzijos ir JK) atstovais ir kai kuriomis vietoje esančiomis ES nepriklausančių šalių misijomis (visų pirma Australijos ir Naujosios Zelandijos) vykdys diplomatinį stebėjimą.

Nors 2008 m. buvo priimtas Šeimos apsaugos aktas, kuriuo smurtas šeimoje paskelbtas nusikaltimu, nustatyti moterų apsaugos kaimo ir atokiuose regionuose mechanizmai, o mokesčio už nuotaką sumokėjimas nelaikomas gynybos pagrindu smurto šeimoje bylose, smurtas prieš moteris ir vaikus Vanuatu tebėra itin paplitęs.

2014–2024 m. nacionalinis reabilitacijos bendruomenėje veiksmų planas turi būti įgyvendinamas dvejų metų laikotarpiu siekiant stiprinti reabilitacijos bendruomenėje pastangas Vanuatu. Jo peržiūrą planuojama atlikti 2016 m.

IX. Šiaurės ir Pietų Amerika

Antigva ir Barbuda

ES žmogaus teisių prioritetai Antigvoje ir Barbudoje apima moterų ir vaikų teises, visų pirma kovą su smurtu šeimoje ir prievarta prieš vaikus, kovą su LGBTI asmenų diskriminacija, labai blogas sąlygas kalėjimuose ir teisėsaugos pareigūnų neproporcingą jėgos naudojimą. 2015 m. ES toliau ragino panaikinti mirties bausmę, dėl kurios šiuo metu yra laikomasi *de facto* moratoriumo. Pagal EDŽTRP buvo paskelbtas naujas kvietimas teikti pasiūlymus dėl kovos su smurtu šeimoje. Projektas, kuriuo kartu su kitomis Rytų Karibų jūros regiono šalimis pasinaudos Antigva, bus pradėtas įgyvendinti 2016 m. Informavimo veikla taip pat buvo vykdoma JT GA Trečiojo komiteto veiklos kontekste, be kita ko, ministrų lygmeniu.

2015 m. smurtas prieš moteris, įskaitant smurtą prieš sutuoktinį, tebebuvo problema. Įstatymu smurtas šeimoje draudžiamas ir už jį yra numatytos bausmės, tačiau kai kurios moterys, bijodamos stigmatizavimo, keršto ar tolesnio smurto, nenori liudyti prieš smurtautojus. Smurtas prieš vaikus, konkrečiau, jų nepriežiūra ir fizinis smurtas prieš juos, taip pat išliko rimta problema. Ataskaitiniais metais buvo toliau vykdoma tam tikra visuomenės informavimo apie smurto nustatymą ir prevenciją veikla. Atvejus, apie kuriuos buvo pranešta, nagrinėjo šeimos teismas, o tai sudarė sąlygas greičiau patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Vis dar nėra konkrečių teisės aktų dėl LGBTI asmenų teisių apsaugos. Nors teisinės nuostatos nėra griežtai taikomos, tos pačios lyties asmenų lytiniai santykiai bendru sutarimu tebėra neteisėti abiem lytims. Sąlygos šalies kalėjimuose išlieka, be abejonės, prasčiausios Rytų Karibuose; kalėjimai yra itin perpildyti. 2015 m. birželio mėn. viename kalėjime, kuriame gali būti kalinama daugiausiai 150 kalinių, iš viso buvo kalinami 373 kaliniai (358 vyrai ir 15 moterų).

Dėl 2015 m. pabaigoje kilusio korupcijos skandalo, susijusio su buvusiu Antigvos ir Barbudos ambasadoriumi Jungtinėse Tautose Johnu Ashe'u, buvo paraginta vykdyti kampanijų finansavimo įstatymų reformą. 2015 m. pirmieji žiniasklaidos puslapiai dažnai buvo skirti migracijos pažeidimams ir korupcijos atvejams. Keturiolika Sirijos prieglobsčio prašytojų paprašė suteikti jiems pabėgėlio statusą po to, kai juos apkaltinus priklausymu neteisėto asmenų gabenimo tinklui jie buvo suimti ir išteisinti. Pabėgėliai buvo perduoti Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro globai. Todėl generaliniam prokurorui nebereikėjo nagrinėti imigracijos bylos.

Argentina

ES santykių su Argentina tikslas žmogaus teisių srityje – kuo geriau pasinaudoti turimomis dvišalio bendradarbiavimo priemonėmis (politiniu dialogu ir ES finansuojamu bendradarbiavimu) kuo labiau didinant jų naudojimo veiksmingumą ir pritaikant jas vietos aplinkybėms.

1994 m. konstitucine reforma suteiktas konstitucinis statusas pagrindinėms tarptautinėms žmogaus teisių konvencijoms, kurias yra pasirašiusi Argentina. Tačiau esama tam tikrų problemų, visų pirma susijusių su sąlygomis kalėjimuose, smurtu prieš moteris (ir jo poveikiu vaikams), prekyba žmonėmis ir mažumoms priklausančių asmenų, visų pirma čiabuvių bendruomenių, teisėmis. Nepaisant to, kad skurdo ir nedarbo lygis pastaraisiais metais nuolat mažėjo, neoficialių darbuotojų skaičius ir socialinė nelygybė toliau kėlė susirūpinimą ir išliko pavojus, kad jie pradės didėti dėl dabartinio ekonomikos sąstingio.

Įgyvendinamais ES projektais sprendžiamos problemos, susijusios su, be kita ko, užsikrėtusių ŽIV / sergančių AIDS asmenų teisių ir teisės kreiptis į teismą propagavimu, kova su nebaudžiamumu ir pilietinės visuomenės vaidmeniu, pažeidžiamų grupių teise kreiptis į teismą ir čiabuvių bendruomenių kaimo vietovėse teisių gynimu. Jau atrinkti kiti projektai, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama smurtui dėl lyties, institucinei prievartai, policijos praktikai, sulaikymo centrams ir moterų teisėms kaimo vietovėse. Tikimasi, kad ES ir Argentinos nuolatinio dialogo žmogaus teisių klausimais susitikimas įvyks 2016 m. pradžioje.

Bahamų Sandrauga

Su Bahamomis susiję svarbiausi ES prioritetai žmogaus teisių srityje yra mirties bausmės panaikinimas, sąlygų sulaikymo centruose gerinimas, moterų teisių propagavimas bei moterų apsauga nuo smurto dėl lyties ir imigrantų, visų pirma iš Haičio, teisių užtikrinimas. ES sprendė šiuos prioritetinius klausimus ir užtikrino su visuotiniu periodiniu vertinimu susijusią tolesnę veiklą 2015 m. spalio mėn. surengdama nuolatinį politinį dialogą.

Bahamų vyriausybė ketina prisijungti prie visų pagrindinių žmogaus teisių dokumentų vyriausybei įgyvendinant teisės reformos prioritetus. 2015 m. rugsėjo mėn. Bahamos ratifikavo JT neįgaliųjų teisių konvenciją ir Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinius protokolus dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose bei dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos. Ataskaitiniais metais Bahamų vyriausybė paskelbė sieksianti 2015 m. prisijungti prie JT Žmogaus teisių tarybos, tačiau galiausiai jai tai nepavyko.

Bahamų valdžios institucijos vis dar taiko mirties bausmę ir mano, kad ši bausmė yra veiksminga atgrasymo nuo nusikaltimų priemonė. Mirties bausmės įvykdymo laukia vienas asmuo. Galiojantys teisės aktai prilygsta *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumui, kadangi teisė apskųsti nuosprendį Jungtinėje Karalystėje įsteigtai Slaptajai tarybai užkerta kelią mirties bausmių įgyvendinimui. Bahamos yra viena iš šalių, kuriose užregistruojama daugiausia vienam gyventojui tenkančių išžaginimo atvejų, o smurtas dėl lyties yra plačiai paplitęs. Vis dėlto 2015 m. vyriausybė sudarė palankesnes sąlygas informavimo programai, skirtai šio klausimo akcentavimui Bahamose. Sulaikymo sąlygos tebekelia susirūpinimą.

Bahamos nėra atlikusios visaapimančio įvertinimo ir neturi nacionalinio veiksmų plano, kad galėtų veiksmingai kovoti su prekyba žmonėmis, o jų griežta imigracijos politika kritikuojama, nes jos laikantis galimos aukos yra kriminalizuojamos ir paspartintai išsiunčiamos iš šalies. Apie 50 000 Haičio kilmės asmenų atsisakyta suteikti Bahamų pilietybę, įskaitant daugelį asmenų, kurie gimė ir augo Bahamose. Dėl griežtesnės imigracijos politikos buvo įvykdyta daug reidų, kurių metu aptikti ir sulaikyti neteisėti migrantai, įskaitant vaikus. Atsakydama į reakciją, kurią sukėlė šie reidai, vyriausybė pažadėjo geresnę prieigą bei daugiau skaidrumo ir suteikė vietos UNHCR darbuotojams tam tikrą galimybę patekti į sulaikymo centrus.

Referendumas ir balsavimas parlamente, kurio reikėjo tam, kad būtų priimti keturi Konstitucijos pakeitimai dėl lyčių lygybės, 2015 m. vėl buvo atidėti. Siekdamos sukurti Nacionalinę žmogaus teisių instituciją, kaip buvo rekomenduota visuotinio periodinio vertinimo metu, 2015 m. Bahamos analizavo trečiųjų valstybių patirtį.

Barbadosas

Pagrindiniai uždaviniai yra šie: mirties bausmės panaikinimas, moterų ir vaikų teisių propagavimas, kova su smurtu šeimoje ir diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės, sąlygų kalėjimuose gerinimas ir teismų sistemos stiprinimas. Neproporcingas policijos jėgos naudojimas ir fizinės bausmės tebėra svarbios problemos. ES delegacija ne kartą kėlė šiuos klausimas vesdama dialogą su valdžios institucijomis. JT GA Trečiajame komitete buvo rengiami oficialūs demaršai žmogaus teisių klausimais.

Tęsiamas dialogas dėl mirties bausmės. Vyriausybė ėmėsi veiksmų Nusikaltimų prieš asmenį aktui pakeisti, panaikindama privalomą mirties bausmę už žmogžudystę. Akto projektas buvo pateiktas parlamentui 2015 m. sausio 27 d., tačiau metų pabaigoje vis dar buvo svarstomas. Nuo 2015 m. spalio mėn. mirties bausmės vykdymo laukė 13 asmenų.

Policija pranešė, kad sumažėjo žmogžudysčių, susijusių su smurtu šeimoje, skaičius. Pasak valdžios institucijų, smurto šeimoje atvejų sumažėjo dėl policijos pareigūnų mokymo smurto šeimoje klausimais ir dėl to, kad 2013 m. padedant ES buvo įsteigtas Policijos pajėgų intervencijos šeimos konfliktų atvejais padalinys. Moterų teisių ir žmogaus teisių klausimais apskritai valdžios institucijos paskelbė, kad 2016 m. pradžioje bus įsteigtas specialus Žmogaus teisių komitetas. Nepaisant to, smurtas ir prievarta prieš moteris ir vaikus tebėra rimtos problemos. Lyčių reikalų biuras nurodė, kad konkrečios informacijos trūkumas ir nepakankami duomenų apie smurto šeimoje atvejus rinkimo ir vertinimo mechanizmai yra pagrindinės kliūtys kovojant su smurtu dėl lyties. Barbadosui pagal EDŽTRP programą kovai su smurtu šeimoje bus skirtos dvi dotacijos; jos bus pradėtos įgyvendinti 2016 m. pradžioje. Pranešama, kad Vaikų priežiūros tarnyboje, kurios viena iš funkcijų yra tirti smurto prieš vaikus arba vaikų darbo atvejus, trūksta darbuotojų. Valstybinėse mokyklose tebevykdomos fizinės bausmės. 2015 m. lapkričio mėn. Barbadoso vidaus reikalų ministras pareiškė, kad siūlomu naujuoju Nepilnamečių teisingumo aktu ši praktika bus visiškai panaikinta.

Civilinio teisingumo sistemoje susidurta su didelio neišnagrinėtų bylų skaičiaus problema. 2015 m. spalio mėn. Karibų teisingumo teismas paskelbė sprendimą byloje, pradėtoje prieš 27 metus – jame Barbadoso teisminės institucijos kritikuojamos dėl lėto teisingumo funkcijų vykdymo. Gėjų bendruomenė tebėra persekiojama ir stigmatizuojama. Visgi žiniasklaidoje atsiranda daugiau žmonių, nepritariančių tokiai diskriminacijai. 2015 m. sausio mėn. parlamentas priėmė Kalėjimų akto pakeitimo įstatymą, kuriuo panaikintos fizinės bausmės kalėjimuose.

Belizas

ES prioritetais žmogaus teisių srityje santykiuose su Belizu, be kita ko, daugiausia dėmesio skirta ilgos kardomojo kalinimo trukmės mažinimui, saugumo pajėgų neproporcingo jėgos naudojimo sustabdymui, kovai su smurtu šeimoje bei moterų diskriminacija ir vaikų išnaudojimo problemos sprendimui. Be to, ES toliau skyrė daug dėmesio kovai su prekyba žmonėmis ir diskriminacija dėl seksualinės orientacijos. Belize vis dar taikoma mirties bausmė už žmogžudystę ir karinius nusikaltimus, tačiau jis laikomas šią bausmę *de facto* panaikinusia valstybe.

2013 m. JT žmogaus teisių taryba atliko antrąjį Belizo visuotinį periodinį vertinimą, o ES per visus 2015 m. ragino Belizą įgyvendinti jo rekomendacijas. ES vėl ragino Belizą įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją, peržiūrėti sodomiją draudžiančius teisės aktus ir pabrėžė kovos su smurtu dėl lyties svarbą. ES taip pat pabrėžė, kad svarbu ratifikuoti pagrindinius žmogaus teisių dokumentus ir laikytis ataskaitų teikimo reikalavimų, susijusių su Belizo ratifikuotais JT dokumentais. 2015 m. ES toliau rėmė žmogaus teisių klausimų propagavimą ir informuotumo apie juos didinimą vesdama bendras diskusijas su svarbiausiomis pilietinės visuomenės bei interesų grupėmis ir su vyriausybe. Žmogaus teisės buvo vienas iš svarbiausių darbotvarkės punktų per antrąjį politinį ES ir Belizo dialogą, vykusį 2015 m. balandžio mėn. pagal Kotonu partnerystės susitarimo 8 straipsnį.

2015 m. ES pagal EDŽTRP pasirašė naują sutartį su UNICEF, kuria siekiama kurti aplinką, padedančią saugoti vaikus nuo smurto ir išnaudojimo. Taip ES toliau remia didžiulės svarbos partnerystę su UNICEF siekiant saugoti vaikus ir telkti pilietinės visuomenės organizacijas bei globėjus Belize. ES kartu su UNICEF toliau rėmė „Veiklių moterų gamybinės organizacijos“ (angl. *Productive Organisation for Women in Action – POWA*) veiklą įgalinant moteris ir mergaites, vykdant ŽIV prevenciją ir kovojant su stigmatizavimu bei diskriminacija dėl ŽIV.

Bolivija

Bendradarbiaudama ir vesdama dialogą su Bolivija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, ES daugiausia dėmesio skiria teisinės valstybės stiprinimui ir teisės kreiptis į teismą gerinimui, čiabuvių tautų teisių apsaugai bei užtikrinimui ir smurto prieš moteris bei vaikus panaikinimui.

ES toliau dalyvavo įvairių sudėčių dialoge su Bolivija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, bendroje darbo grupėje demokratijos ir žmogaus teisių klausimais, kuri 2015 m. susitiko keturis kartus. Žmogaus teisių prioritetus ES ir Bolivija taip pat aptarė per penktąjį ES ir Bolivijos aukšto lygio dialogą, kurio metu ES pakartojo, kokia svarbi yra teisingumo sektoriaus reforma, pilietinės visuomenės vaidmuo ir įsipareigojimai dėl minimalaus darbingo amžiaus pagal TDO konvencijas. ES taip pat pagal bendrąją lengvatinių muitų tarifų sistemą (BLS+) stebėjo, kaip Bolivija įgyvendina žmogaus teisių konvencijas. Bolivija 2015–2017 m. yra Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybos narė, o ES delegacija ir ES valstybės narės vykdė demaršus tarptautiniais žmogaus teisių klausimais.

2015 m. kovo mėn. Jungtinių Tautų žmogaus teisių taryba patvirtino Bolivijos visuotinio periodinio vertinimo rezultatus. Bolivija pritarė 178 rekomendacijoms iš 193 ir atmetė 15 rekomendacijų, susijusių su vaikų darbu, saviraiškos laisve ir teisminių institucijų nepriklausomumu.

Kalbant apie finansinį bendradarbiavimą, teisingumo sektoriaus reforma 2014–2016 m. yra viena iš dvišalės paramos vystymuisi, kurią ES teikia Bolivijai, prioritetinių sričių. 2015 m. pagal EDŽTRP buvo teikiama parama smurto prieš moteris panaikinimui ir teisės kreiptis į teismą stiprinimui, ypač daug dėmesio skiriant paaugliams ir asmenims, iš kurių atimta laisvė. Metų pabaigoje buvo pradėti nauji projektai, susiję su ekonominėmis, socialinėmis ir kultūrinėmis moterų, vyresnio amžiaus žmonių ir čiabuvių tautų teisėmis, teise kreiptis į teismą ir LGBTI asmenų teisėmis. 2015 m. ES ir jos valstybės narės toliau vykdė bandomojo pobūdžio veiklą, kuria siekta didinti paramos demokratijai Bolivijoje nuoseklumą pagal Paramos demokratijai veiksmų darbotvarkę.

Brazilija

Brazilija pasiekė reikšmingų laimėjimų, visų pirma vyresnio amžiaus žmonių, moterų, vaikų ir LGBTI asmenų teisių srityje, taip pat įgyvendinama nacionalinę žmogaus teisių gynėjų programą. Tačiau Brazilija vis dar susiduria su pirmiau minėtų grupių žmogaus teisių pažeidimų problema. Be to, Afrikos kilmės brazilai ir čiabuvių tautos vis dar patiria diskriminaciją ir atskirtį. Rugsėjo mėn. JT specialioji pranešėja mažumų klausimais pareiškė susirūpinimą dėl mažumoms priklausančių asmenų teisių. Analogiškai, rugpjūčio mėn. JT specialusis pranešėjas kankinimo klausimais pareiškė susirūpinimą dėl kalėjimuose ir sulaikymo centruose laikomų asmenų, netinkamą elgesį apibūdindamas kaip „labai paplitusį“. Kalbant apie pozityvius dalykus, Brazilija, priėmusi įstatymą dėl interneto pilietinių pagrindų (portug. *Marco Civil da Internet*), ir toliau yra novatorė pilietinių teisių internete apsaugos srityje, taip pat ji yra viena iš lyderių interneto valdymo pasaulio mastu srityje.

2015 m. Brazilijoje įvyko didelių institucinių pokyčių: balandžio mėn. paskirtas naujas žmogaus teisių ministras, o per spalio mėn. įvykdytą ministerijų reformą žmogaus teisių, rasinės diskriminacijos ir moterų teisių ministerijos buvo sujungtos į vieną. Tačiau vis dar yra svarbių spręstinų klausimų. Brazilijos teismų sistema dažnai laikoma neefektyvia ir brangia, todėl apie daugelį žmogaus teisių pažeidimų nepranešama; tai dažnai būna susiję su labiausiai pažeidžiamų grupių, pvz., moterų, Afrikos kilmės brazilų, vaikų ir čiabuvių tautų, teisėmis. Vis dar pasitaiko savavališkų areštų bei sulaikymų ir Brazilija tebėra viena iš pasaulio šalių, kuriose policija nužudo daugiausiai žmonių. Tai dažnai susiję su karo policijos veikla, o aukos dažnai būna Afrikos kilmės.

Nesutarimų sukėlė pasiūlymas amžių, nuo kurio asmuo atsako pagal baudžiamąją teisę, tam tikrų nusikalstamų veikų atveju sumažinti nuo 18 iki 16 metų. Toliau gresia pavojus čiabuvių tautų teisėms į žemę, ypač dėl siūlomos konstitucinės reformos, kuria siekiama vykdomosios valdžios įgaliojimus tvirtinti ir nužymėti čiabuvių žemes perduoti Kongresui. Be to, toliau kelia nerimą padėtis, susijusi su čiabuvių lyderių ir žurnalistų bauginimu bei prievarta prieš juos. Per apžvelgiamus metus dėl konfliktų dėl žemės buvo nužudyti keli čiabuvių lyderiai ir keli žurnalistai, nušviečiantys korupciją ar organizuotą nusikalstamumą. Teisminių institucijų atsakas ne visada buvo tinkamas, o tai stiprina nebaudžiamumo įspūdį. Taip pat nerimą kelia prievartiniai išvarymai ir perkėlimai Rio de Žaneire rengiantis 2016 m. olimpinėms žaidynėms.

2015 m. rugsėjo 17 d. Brazilijos mieste įvyko penktasis ES ir Brazilijos aukšto lygio dialogas žmogaus teisių klausimais, kuriam bendrai pirmininkavo ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis. Buvo aptarti klausimai, susiję su žmogaus teisių gynėjais, čiabuvių tautų teisėmis, kankinimų prevencija ir kova su jais, vaikų, paauglių ir jaunimo teisėmis, švietimu žmogaus teisių klausimais, neįgaliųjų teisėmis ir migracija. Buvo susitarta, kad svarbu tęsti bendradarbiavimą žmogaus teisių srityje, be kita ko, saviraiškos laisvės ir žurnalistų saugumo, jaunimo ir rasinės diskriminacijos klausimais. Prieš pat dialogo posėdį buvo surengtas pilietinės visuomenės seminaras, kuriame pirmą kartą dalyvavo aukšto lygio Brazilijos vyriausybės atstovai. Abi šalys taip pat dalyvavo aukšto lygio bendrame seminare verslo ir žmogaus teisių klausimais, kuriame Brazilija priėmė ES paramą ir praktinę patirtį, susijusią su nacionalinio veiksmų plano šioje srityje rengimu.

ES turi kelias priemones, kuriomis Brazilijoje remia moteris, vaikus, čiabuvių tautas ir LGBTI asmenis tiek politinio dialogo lygmeniu, tiek vykdydama konkrečius veiksmus / programas, pvz., ES lyčių lygybės veiksmų planą, EDŽTRP ir sektorių dialogus. Toliau vykdomi keli projektai, o 2015 m. pradėti vykdyti nauji projektai: 2 mln. EUR vertės projektas moterų teisėms, 4,3 mln. EUR – vaikų teisėms, 0,7 mln. EUR – čiabuvių teisėms ir 0,5 mln. EUR – LGBTI asmenų teisėms remti.

Kanada

Kanada ir toliau yra tvirta žmogaus teisių apsaugos rėmėja visame pasaulyje, kuri, palyginti su ES, taiko aukštus standartus ir principines vertybes. Žmogaus teisės tradiciškai yra viena iš svarbiausių temų Kanados užsienio politikoje. 2015 m. spalio mėn. vietoj konservatorių pradėjus valdyti liberalų vyriausybei, tikimasi, kad dar daugiau dėmesio bus skiriama žmogaus teisių aspekto integravimui į išorės santykius ir daugiašališkumo propagavimui.

Vyriausybė pakartoja savo įsipareigojimą tiek šalyje, tiek užsienyje užtikrinti visų kanadiečių pagrindines teises, jei tik joms kyla grėsmė. Kanada bendrai laikoma tvirta žmogaus teisių gynėja ir teigiamu pavyzdžiu visam pasauliui šioje srityje. Žmogaus teisių problemos, jei tokių esama, Kanadoje ir toliau yra susijusios daugiausia su mažumų grupėmis, visų pirma čiabuvių tautomis.

Per visus 2015 m. Kanada toliau aktyviai veikė tiek tarptautiniuose forumuose, ypač JT, tiek ir regioniniu mastu (visų pirma Šiaurės ir Pietų Amerikoje) bei dvišaliu lygmeniu, propaguodama žmogaus teises, be kita ko, naudodama savo paramos vystymuisi priemones. Kanada siekė įgyvendinti savo nustatytus žmogaus teisių prioritetus, tokius kaip žmogaus teisės Irane, moterų teisės, vaikų teisės, LGBTI asmenų teisės, interneto laisvė ir čiabuvių teisės. Dauguma šių klausimų ES ir Kanada toliau glaudžiai bendradarbiavo daugiašaliuose forumuose, pvz., JT ir ESBO. Kovo mėn. įvyko metinės ES ir Kanados konsultacijos žmogaus teisių klausimais.

Iki spalio mėn. visuotinių rinkimų su žmogaus teisėmis susijusi vidaus padėtis Kanadoje iš esmės per daug nesiskyrė nuo 2014 m. Vis dėlto, įvyko tam tikrų teigiamų pokyčių čiabuvių klausimų srityje: 2015 m. birželio mėn. paskelbta ataskaita apie Kanados mokyklų-internatų sistemos, kurioje per kelių dešimtmečių laikotarpį mirė arba buvo išnaudojami tūkstančiai čiabuvių vaikų, palikimą. Paskutinė tokia mokykla uždaryta tik 1996 m. Kita vertus, JT žmogaus teisių komitetas kritikavo 2015 m. birželio mėn. įsigaliojusius konservatorių vyriausybės kovos su terorizmu teisės aktus, nes juose nenumatytos pakankamos apsaugos priemonės čiabuvių tautų teisėms apsaugoti.

Pagrindiniai probleminiai klausimai, iškelti 2015 m. liepos mėn. JT žmogaus teisių komiteto šeštojo Kanados visuotinio periodinio vertinimo ataskaitoje, buvo bendra čiabuvių tautų padėtis, prievarta prieš moteris ir Kovos su terorizmu akto aspektai, susiję su žmogaus teisėmis. Visuotinio periodinio vertinimo ataskaitoje taip pat konkrečiai iškeltas klausimas dėl dingusių ar nužudytų čiabuvių moterų ir paraginta atlikti nacionalinį tyrimą, nes čiabuvėms moterims ir mergaitėms tenka neproporcingai daug prievartos, nužudymo ir dingimo atvejų.

Konservatorių vyriausybė, kurios įgaliojimai pasibaigė po 2015 m. spalio mėn. federalinių rinkimų, nuolat kritikavo JT dėl to, kad pastaroji „gaišta laiką“ su Kanada, užuot sutelkusi dėmesį į kitas, jos teigimu, išties problemines sritis, kurių atveju žmogaus teisės pažeidžiamos itin grubiai. Tikimasi, kad liberalų vyriausybė daugelį iš šių klausimų traktuos kitaip. Liberalų partija vykdė kampaniją akcentuodama glaudesnius ryšius su „vidutiniu kanadiečiu“ ir visų lygmenų pilietinės visuomenės grupėmis, kad tiek šalies viduje, tiek tarptautiniu mastu būtų keičiamas Kanados įvaizdis ir reputacija, be kita ko, žmogaus teisių srityje. Lapkričio mėn. pradėjusi eiti pareigas vyriausybė patvirtino savo įsipareigojimą aktyviau veikti Kanados vardu daugiašalėse institucijose, be kita ko, propaguojant žmogaus teises, konkrečiai paminėdama moterų ir pabėgėlių teises.

Reikšmingas politikos pokytis buvo tai, kad naujoji vyriausybė pažadėjo nedelsdama imtis veiksmų dėl neišspręsto klausimo – beveik 1 200 dingusių be žinios ir nužudytų čiabuvių moterų. Ankstesnė vyriausybė tyrimo idėją nuolat atmesdavo, argumentuodama, kad šis klausimas jau nagrinėtas ir dėl tos priežasties vyriausybė teikė pirmenybę tolesniam baudžiamosios justicijos reformos vykdymui siekiant spręsti smurto (visų pirma smurto prieš moteris) problemas. Gruodžio mėn. per susitikimą su penkių nacionalinių čiabuvių grupių lyderiais Ministras Pirmininkas paskelbė, kad inicijuojamas procesas siekiant pradėti tyrimą dėl dingusių be žinios arba nužudytų čiabuvių moterų ir mergaičių. Numatoma, kad tyrimas bus pradėtas 2016 m.

Pabėgėlių žmogaus teisių srityje naujoji vyriausybė svariai prisidėjo sprendžiant tarptautinę pabėgėlių ir migracijos krizę: ji įsipareigojo priimti bent 25 000 vyriausybės finansuojamų ir 10 000 privačiai finansuojamų Sirijos pabėgėlių. Ji taip pat skyrė papildomų išteklių, kad būtų paspartintas pabėgėlių dokumentų tvarkymas – tai suteikė galimybę pirmiesiems 10 000 pabėgėlių atvykti dar nesibaigus 2015 m. Vis dėlto, teisėkūros srityje tebelieka neišspręsti kai kurie klausimai, susiję su pabėgėlių dokumentų tvarkymu ir prašytojų galimybe naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, iškilę 2012 m. priėmus Kanados imigracijos sistemos apsaugos aktą.

Čilė

Čilė yra ratifikavusi visas pagrindines tarptautines bei regionines žmogaus teisių konvencijas ir daugumą fakultatyvinių protokolų ir yra tapusi Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto šalimi. Čilė deramai bendradarbiauja su JT mechanizmais, siunčia periodines ataskaitas sutarčių organams ir Žmogaus teisių tarybai (visuotinis periodinis vertinimas) ir palaiko ryšius su Žmogaus teisių tarybos specialiomis procedūromis. Bendra padėtis žmogaus teisių atžvilgiu Čilėje yra gera, tačiau yra susirūpinimą keliančių klausimų, susijusių su nevienodomis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis (pvz., vienodų galimybių naudotis kokybiškomis švietimo paslaugomis užtikrinimas visiems), nelygybės ir diskriminacijos problemomis (be kita ko, moterų, LGBTI asmenų ir čiabuvių tautų atžvilgiu) ir tuo, kad nėra nustatyta standartizuotų elgesio su sulaikytais asmenimis procedūrų.

Vyriausybė, kuri pradėjo eiti pareigas 2014 m., į savo programą yra įtraukusi kelias struktūrines reformas, kaip vieną iš svarbiausių programos aspektų akcentuodama piliečių teises ir nelygybės šalinimą. Vyriausybės žmogaus teisių darbotvarkėje numatyta nauja žmogaus teisių institucinė sistema, pasiūlymai spręsti vadinamojo „istorinės skolos“ Čilės čiabuvių tautoms klausimą, įsipareigojimai moterų teisių srityje, plati diskusija siekiant patvirtinti įstatymą dėl tos pačios lyties asmenų santuokos ir įstatymo dėl lyčių lygybės priėmimas, įsipareigojimai, susiję su žmogaus teisių pažeidimais, padarytais karinės diktatūros laikotarpiu, ir nauja Konstitucija, grindžiama visiškai demokratine sistema, apimančia išsamų ir subalansuotą teisių, pareigų ir garantijų sąrašą, atitinkantį teises, įtvirtintas žmogaus teisių principuose, deklaracijose ir konvencijose. Valdžios institucijos atrodo esančios pasiryžusios imtis svarbių veiksmų žmogaus teisių srityje, tačiau dar neaišku, ar joms pavyks įgyvendinti savo plataus užmojo programą, atsižvelgiant į tai, kad dėl kai kurių siūlomų priemonių nesutariama netgi valdančiojoje *Nueva Mayoría* koalicijoje (pvz., dėl abortų arba civilinių sąjungų, po kurių galėtų būti keliamas ir tos pačios lyties asmenų santuokos klausimas). Čilės narystė Žmogaus teisių taryboje baigėsi 2014 m., tačiau Čilė pabrėžė, kad ji toliau dės pastangas siekdama formuoti konsensusą Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių grupėje (GRULAC).

Tarp pagrindinių 2015 m. pasiektų laimėjimų – kovo 8-ąją, Tarptautinę moters dieną, paskelbtas aktas, kuriuo sukurta Moterų reikalų ir lyčių lygybės ministerija, balandžio mėn. paskelbtas Čilės civilinių sąjungų susitarimas, kuriuo įteisintos kartu gyvenančių porų (tiek homoseksualių, tiek heteroseksualių) civilinės sąjungos – tokiu būdu Čilė tapo septinta šalimi Pietų Amerikoje, įteisinusia tokias sąjungas, ir Kongrese patvirtintas aktas, kuriuo sukuriama sekretoriaus žmogaus teisių klausimais pavaduotojo pareigybė.

2015 m. ES toliau vykdė veiksmus, siekdama skatinti dialogą žmogaus teisių klausimais ir glaudų bendradarbiavimą su Čile žmogaus teisių srityje, daugiausia dėmesio skiriant lyčių lygybei, čiabuvių teisėms, LGBTI asmenų teisėms, veiksmams, skirtiems atminimui apie 1973–1990 m. karinę diktatūrą išsaugoti, ir daugelį sričių apimantiems aspektams – pilietinės visuomenės stiprinimui ir bendradarbiavimui tarptautiniuose forumuose. Gruodžio mėn. Santjage įvyko šeštasis ES ir Čilės vietos dialogas žmogaus teisių klausimais, per kurį buvo aptarti tarptautinio bendradarbiavimo, žmogaus teisių institucijų, pilietinės visuomenės dalyvavimo, čiabuvių tautų teisių, moterų teisių ir lyčių lygybės, LGBTI asmenų teisių, atminimo ir būsimo darbo perspektyvų klausimai. Lapkričio mėn. buvo surengtas konsultacinis susitikimas su pilietine visuomene, o vykdant su juo susijusią tolesnę veiklą 2016 m. sausio mėn. bus surengtas informacinis susitikimas su pilietine visuomene.

Vykdant teminį bendradarbiavimą ES iš viso skyrė 1 151 000 EUR projektams šiose srityse remti. Tarp pagrindinių įgyvendinamų veiksmų buvo ES ir JT bendras susitarimas dėl moterų, kuriuo siekiama skatinti lyčių lygybę Čilėje, daugiausia dėmesio skiriant lyderystei ir moterų dalyvavimui politikoje, ekonominiam įgalėjimui ir smurto dėl lyties panaikinimui, ES ir MOVILH/Triángulo projektas, kuriuo siekiama įgalinti pilietinę visuomenę stebėti LGBTI asmenų teisių padėtį Čilėje, ir Kovos su diskriminacija įstatymo įgyvendinimas bei veikimas, taip pat ES ir Nacionalinio žmogaus teisių instituto programa, kuria siekiama stiprinti pilietinės visuomenės veiksmus žmogaus teisių srityje – pagal ją, be kita ko, finansuojami mikroprojektai LGBTI asmenų teisių, atminimo ir čiabuvių tautų teisių srityje.

Kolumbija

Vykstantis ginkluotas konfliktas ir jo sąsajos su neteisėta prekyba narkotikais ir kitų formų organizuotu nusikalstamumu lėmė sudėtingą kontekstą, be kita ko, susijusį ir su žmogaus teisių problemomis. Pagrindiniai klausimai ar jų grupės, kurioms vykdydama veiklą Kolumbijoje ES skiria daugiausia dėmesio, atspindi šias aplinkybes – tai nebaudžiamumas, žmogaus teisių gynėjai, moterys, taika ir saugumas, vaikai ir ginkluotas konfliktas, etninės grupės ir mažumos (čiabuvių tautos ir Afrikos kilmės kolumbiečiai). Pagrindiniai susirūpinimą keliantys klausimai – tai prievartinis vaikų verbavimas, seksualinė prievarta prieš moteris bei mergaites ir grasinimai vietos bendruomenių lyderiams, žemės grąžinimo procesų dalyviams bei profesinių sąjungų nariams ir jų užpuolimai. Be to, ir toliau yra paplitę priverstiniai dingimai tam tikrose kaimo vietovėse ir korupcija. Sunkumus didina ir patikimos oficialios statistikos stoka.

Dėl padėties Kolumbijoje Tarptautinio baudžiamojo teismo prokuroras nuo 2004 m. vykdo preliminarų tyrimą. Prokuratūra paskelbė ketinimą toliau stebėti ir analizuoti taikai užtikrinti skirto teisinio pagrindo įgyvendinimą ir teisėkūros bei kitus pokyčius, susijusius su „klaidingai teigiamų“ atvejų (neteisminių egzekucijų) tyrimu ir persekiojimu už juos.

Yra vilčių teikiančių ženklų, kad Kolumbija intensyvina pastangas nebaudžiamumo problemai spręsti. 2015 m. birželio mėn. Kongresas patvirtino 2015 m. teisėkūros aktą Nr. 01, kuriuo iš dalies keičiamas Konstitucijos 221 straipsnis dėl karinių tribunolų. Įstatyme nurodoma tarptautinė humanitarinė teisė ir numatoma, kad nusikaltimai, kuriais pažeidžiamos žmogaus teisės, padaryti ne per vidaus ginkluotą konfliktą, pateks į karinių teismų jurisdikciją.

Nepaisant tebesitęsiančių būgštavimų dėl vyriausybės gebėjimo tinkamai apsaugoti žmogaus teisių gynėjus, buvo teigiamų ženklų, kad žmogaus teisėms bus skiriama daug dėmesio dedant taikos kūrimo pastangas, įskaitant neseniai paskelbtą metinę žmogaus teisių ataskaitą ir įsipareigojimą žmogaus teises integruoti į regionų vystymosi planus. Be to, keli pastarojo meto pokyčiai atspindi tendenciją, palankesnę piliečių laisvėms.

Galimas taikos susitarimas su FARC turės teigiamą poveikį plačiai žmogaus teisių darbotvarkei Kolumbijoje, nors tam, kad būtų visiškai išspręsta daugelis su žmogaus teisėmis susijusių problemų, prireiks ne vienų metų pastangų.

Birželio mėn. Bogotoje įvyko techninis ES ir Kolumbijos dialogas žmogaus teisių klausimais. Dialogui rengtasi vietoje glaudžiai bendradarbiaujant su ES valstybėmis narėmis, ir jame daugiausia dėmesio skirta galimybėms bei uždaviniams šiose srityse: verslas ir žmogaus teisės, lyčių aspektas ir Nacionalinis istorinės atminties centras.

Be to, buvo konsultuotasi ir su pilietinės visuomenės organizacijomis (organizuotomis į platformas), prašant pateikti nuomonių apie darbotvarkę ir turinį. Dialogo metu ES taip pat pareiškė susirūpinimą dėl grasinimų žmogaus teisių gynėjams ir pabrėžė, koks svarbus yra prevencinis ir tiriamasis darbas, kad asmenys, atsakingi už prieš žmogaus teisių gynėjus padarytus nusikaltimus, būtų patraukti atsakomybėn. ES valstybės narės (dialoge jų buvo 10) aktyviai dalyvavo kartu su ES delegacija – tai leido tiek laikytis bendros pozicijos, tiek vykdyti bendrą veiklą su partneriais iš Kolumbijos.

ES remia projektus, susijusius su skaidrumu ir nebaudžiamumu, vaikais ir ginkluotu konfliktu probleminiuose regionuose, moterimis ir ginkluotu konfliktu atsižvelgiant į jų kaip taikos kūrėjų vaidmenį, taip pat Afrikos kilmės kolumbiečių, čiabuvių ir metisų bendruomenėmis Čoko departamente. ES taip pat patvirtino projektų, susijusių su žemės grąžinimu ir žmogaus teisių gynėjais.

Per 2015 m. verslas ir žmogaus teisės tapo prioritetiniu klausimu, o nuo 2016 m. ši sritis bus oficialiai įtraukta į šalies strategiją. ES ir jos valstybės narės, vadovaujamos JK ir Nyderlandų, bendradarbiavo su Kolumbijos vyriausybe dirbant ties Nacionaliniu veiksmų planu verslo ir žmogaus teisių srityje – jis buvo pradėtas įgyvendinti gruodžio 9 d. kartu su metine žmogaus teisių ataskaita. JK ir Nyderlandai taip pat finansavo Žmogaus teisių ir verslo institutą. Šis klausimas iškilo į viešumą kaip probleminis, nes gavybos pramonė dažnai siejama su žmogaus teisių pažeidimais, daromais dėl komercinių interesų, o kasybos koncesijos dažnai suteikiamos saugomose teritorijose ar vietovėse, kuriose turi būti vykdomas žemės grąžinimas. 2015 m. sukako ketveri metai nuo tada, kai pradėtas įgyvendinti Įstatymas dėl aukų (Įstatymas Nr. 1448), susijęs su kompensacijomis ginkluotų konfliktų aukoms ir priemonėmis žemės grąžinimui paspartinti.

Kosta Rika

Kosta Rika yra pagrindinių tarptautinių ir Amerikos šalių žmogaus teisių dokumentų viena iš Šalių. Kosta Rikoje yra įsikūrusios Amerikos šalių žmogaus teisių komisijos (IACHR), Amerikos šalių žmogaus teisių instituto ir Jungtinių Tautų įgalioto Taikos universiteto būstinės. 2015 m. birželio mėn. buvusi Kosta Rikos viceprezidentė ir kelis kartus ėjusi ministrės pareigas Elizabeth Odio Benito buvo išrinkta IACHR teisėja. Kosta Rika aktyviai ir konstruktyviai dalyvauja JT žmogaus teisių tarybos ir (visais klausimais, susijusiais su žmogaus teisėmis ir tarptautine humanitarine teise) Trečiojo komiteto veikloje. Remdamasi savo stipriomis tradicijomis ir tvirta pažanga žmogaus teisių apsaugos ir propagavimo srityje, Kosta Rika yra įsipareigojusi propaguoti dar aktyvesnę viešąją politiką lyčių lygybės srityje ir didesnį pažeidžiamų grupių, pvz., neįgaliųjų, vyresnio amžiaus žmonių, Afrikos kilmės žmonių ir čiabuvių tautų, dalyvavimą visais visuomenės lygmenimis. Didelis žingsnis pastarojoje srityje buvo padarytas rugpjūčio mėn., kai Įstatymų leidžiamoji asamblėja po daugiau kaip 15 metų trukusių diskusijų vienbalsiai patvirtino konstitucinę reformą, pagal kurią Kosta Rika paskelbiama daugiaetnine ir daugiakultūre valstybe.

Nepaisant to, didelių problemų kelia socialinė nelygybė ir neteisingumas, taip pat blogėjanti saugumo padėtis ir didėjantis organizuoto nusikalstamumo bei neteisėtos prekybos narkotikais mastas regione ir pačioje šalyje. Pagrindiniai socialiniai ir politiniai prioritetai – užtikrinti saugą bei saugumą ir spręsti nebaudžiamumo problemą. Nepaisant ataskaitose nurodomos pažangos, susijusios su institucijų stiprinimu ir naujomis politikos kryptimis, itin svarbu toliau dėti ir intensyvinti pastangas, kad būtų šalinami veiksniai, kenkiantys pažeidžiamų grupių (pvz., įkalintų asmenų, migrantų, čiabuvių tautų, smurtą patiriančių moterų ir LGBTI asmenų bendruomenės) pagrindinėms teisėms.

2015 m. ES ir toliau buvo aktyvi bei konstruktyvi Kosta Rikos partnerė žmogaus teisių srityje. ES delegacija ir šalyje veikiančios ES valstybės narės bendradarbiavo su visų šakų vyriausybės institucijomis. Be konkrečių demaršų, ES ir jos valstybės narės dalyvavo įvairiuose viešuosiuose renginiuose bei informavimo veikloje ir toliau įgyvendino nemažai bendradarbiavimo projektų, darančių didelį poveikį žmogaus teisių srityje. Pavyzdžiui, pagal ES programą PROSEC („Sektorinė parama saugumo sektoriaus reformai Kosta Rikoje“) remiamos valdžios institucijų pastangos didinti viešąjį saugumą, visų pirma padedant gerinti policijos pajėgų mokymą ir stiprinant vidaus organizavimą.

Kitas svarbus ES finansuojamas projektas yra PROEDUCA („Išsami strategija siekiant sumažinti mokyklos nebaigiančiųjų skaičių valstybinėse vidurinio išsilavinimo įstaigose“), kuriuo prisidėta prie socialinės sanglaudos sustiprinant institucinių subjektų ir švietimo bendruomenės gebėjimus kovoti su anksti vidurinę mokyklą paliekančių asmenų reiškiniu. ES finansuojamu projektu EMPRENDE („Skatinti moterų verslumo gebėjimus siekiant sustiprinti jų ekonominį nepriklausomumą“) prisidedama prie didesnės socialinės ir teritorinės sanglaudos įgyvendinimo didinant ekonomiškai pažeidžiamų moterų, turinčių verslumo potencialo, nepriklausomumą kaimo ir marginalizuotose miesto vietovėse. 2015–2016 m. laikotarpiui skirtame naujame EDŽTRP kvietime teikti paraiškas ES 2015 m. paskelbė finansuosianti tris projektus, kuriais siekiama propaguoti įtraukesnę visuomenę ir gerinti migrantų, moterų ir jaunų įkalintųjų žmogaus teisių padėtį Kosta Rikoje.

Kuba

2015 m. toliau tęsėsi savavališki ir trumpalaikiai opozicijos narių, aktyvistų ir žmogaus teisių gynėjų sulaikymai. Vedant politinį dialogą visais lygmenimis Kubos valdžios institucijoms ne kartą buvo nurodyti susirūpinimą keliantys klausimai. ES ir valstybės narės reguliariai imasi viešų ir skaitmeninės diplomatijos veiksmų saviraiškos laisvės srityje. Jos vykdė stebėjimo veiklą ir teikė ataskaitas apie trumpalaikių sulaikymų naudojimą ir asociacijų bei susirinkimų laisvės pažeidimus.

2015 m. ES prioritetai žmogaus teisių srityje Kubos atžvilgiu apėmė raginimą ratifikuoti JT pilietinių ir politinių teisių paktą, taip pat ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą, visų pirma kovą su moterų diskriminavimu ir smurtu prieš jas, saviraiškos ir asociacijų laisvę, įskaitant didesnę erdvę pilietinės visuomenės veiklai, taip pat judėjimo laisvę. ES ir Kuba 2015 m. tęsė derybas dėl dvišalio Politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimo (PDBS), kuriuo būtų sukurta galimybių teikianti platforma, skirta konstruktyviam dialogui ir geresniam bendradarbiavimui. Pagal PDBS būtų numatyta pradėti dialogą žmogaus teisių klausimais ir bendradarbiauti šioje srityje – tai atspindėtų, kokią svarbią vietą žmogaus teisės užima ES ir Kubos santykiuose.

2015 m. birželio 25 d. Briuselyje įvyko pirmos ES ir Kubos derybos dėl žmogaus teisių, kurioms, atstovaudami ES, bendrai pirmininkavo ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis ir EIVT generalinio sekretoriaus pavaduotojas Christianas Leffleris. Susitikimas buvo įsidėmėtinas tiek dėl diskusijų atvirumo, tiek dėl didelės temų, kurias Kuba buvo pasiruošusi aptarti, įvairovės. Kuba įsipareigojo ateityje tolesnes diskusijas su ES vesti remiantis visuotinai pripažintomis žmogaus teisėmis.

ES Havanoje toliau bendravo su įvairiais Kubos pilietinės visuomenės atstovais Žmogaus teisių darbo grupėje, kurios veiklą koordinuoja ES delegacija, ir per *ad hoc* susitikimus. Šie kontaktai padėjo analizuoti ir stebėti padėtį, susijusią, visų pirma, su saviraiškos ir asociacijų laisve, tikėjimo laisve ir darbuotojų teisėmis. Atviri susitikimai su iškilesniais vyriausybės kritikais ir toliau buvo draudžiami, visų pirma su oficialiais vizitais atvykstantiems ES ir valstybių narių ministrams ir vyresniesiems pareigūnams.

ES toliau Kuboje rėmė projektus, kuriais siekiama didinti moterų verslininkių gebėjimus, užkirsti kelią smurtui prieš moteris, didinti neįgaliesiems atstovaujančių organizacijų gebėjimus, veikti lytinio švietimo srityje, remti privačią iniciatyvą ir verslumą miesto plėtros, žemės ūkio ir energetikos srityse. ES nuolat deda pastangas siekdama plėsti pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą tiek jos politiniame darbe, tiek bendradarbiavimo veikloje. ES toliau bendravo su buvusių politinių kalinių, paleistų 2011 m., grupės nariais („septyniasdešimt penkių grupė“) aiškindamasi jų teisinę padėtį ir siekdama įtikinti valdžios institucijas dėl jų teisės palikti šalį.

Dominika

2015 m. ES toliau rėmė mirties bausmės panaikinimą, vaikų ir moterų teisių apsaugą ir kovą su smurtu šeimoje bei LGBTI asmenų diskriminacija. Vykdant JT GA Trečiojo komiteto veiklą buvo organizuoti keli informaciniai renginiai dėl žmogaus teisių rezoliucijų. Teisiškai Dominikos moterys turi tas pačias teises kaip vyrai, tačiau nuosavybės teisė į turtą dokumentais vis dar suteikiama namų ūkio galvoms, o tai paprastai būna vyrai. Vyriausybė rengė praktinius seminarus ir dalyvavo visuomenės informuotumo didinimo ir informacinėse programose seksualinės prievartos bei smurto šeimoje srityje. Tačiau šalis vis dar neturi nacionalinio veiksmų plano, skirto smurto dėl lyties problemai spręsti. Dominika yra viena iš šalių, kuriai 2016 m. bus padedama įgyvendinant pagal EDŽTRP finansuojamą regioninę dotaciją (daugiausia dėmesio skiriant smurtui šeimoje).

Dominika labai nukentėjo nuo 2015 m. rugpjūčio mėn. tropinės audros „Erika“. Žalos įvertinimo ataskaitoje nurodyta, kad sugriovimų apimtis siekė maždaug 90 % šalies BVP. ES telkia didelį įnašą iš 11-ojo Europos plėtros fondo, kuriuo siekiama paremti vyriausybę jai užtikrinant gyventojų galimybes naudotis pagrindinėmis paslaugomis.

Dominikos Respublika

ES santykių su Dominikos Respublika prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityje yra spręsti smurto dėl lyties problemas, skatinti pagarbą vaikų teisėms, be kita ko, kovoti su vaikų darbu ir prekyba vaikais bei vaikų prostitucija, propaguoti seksualines ir reprodukcines teises, kovoti su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, ginti ir propaguoti darbuotojų migrantų iš Haičio ir jų palikuonių, gimusių Dominikos Respublikoje, teises ir ginti neįgaliųjų teises.

Dominikos Respublikoje demokratija veikia, tačiau vis dar plačiai paplitęs visuomenės nepasitikėjimas jos institucijomis. Žmogaus teisės formaliai gerbiamos, o atitinkamos konvencijos yra ratifikuotos, išskyrus konvencijas dėl darbuotojų migrantų ir jų šeimų, padėties, kai liekama be pilietybės, išvengimo, vaikų teisių ir asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo be žinios. Nepaisant to, praktikoje susiduriama su problemomis, susijusiomis su lyties aspektais, smurtu prieš moteris, išnaudojimu šeimoje, iššaginimais, LGBTI asmenų diskriminacija, valstybės prievarta, saugumo pajėgų vykdomomis neteisminėmis egzekucijomis (daugiausia jaunų ir neturtingų asmenų, kurie, kaip tvirtinama, yra nusikaltėliai), perpildytais kalėjimais ir pavojingai standartų neatitinkančiomis sąlygomis juose, savavališkais areštais ir sulaikymais, ilgu sulaikymu iki teismo, silpna teisine valstybe ir nepakankamu darbo įstatymų vykdymo užtikrinimu. Dažnai pateikiami kaltinimai korupcija, paplitęs nebaudžiamumas. Neseniai priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas abortus reglamentuojančius įstatymus faktiškai sugrąžino į 1884 m. buvusią padėtį – abortai uždrausti net iššaginimo, kraujomaišos ar vaisiaus apsigimimo atveju arba tada, kai gresia pavojus motinos gyvybei.

2013 m. Konstituciniam tribunolui priėmus sprendimą, kuriuo iš nelegalių migrantų palikuonių faktiškai buvo atimta Dominikos Respublikos pilietybė, 2014 m. buvo pradėti beprecedenčiai įteisinimo ir natūralizacijos procesai. Tai sukėlė įvairių problemų, tačiau Dominikos Respublikos valdžios institucijos apskritai buvo linkusios bendradarbiauti sprendžiant šiuos klausimus ir dedant pastangas, kad deportuojant neteisėtus migrantus būtų laikomasi tarptautinių standartų. 2015 m. ES į vis iškylančius nesutarimus reagavo įvairiai, pareikšdama susirūpinimą, siūlydama pagalbą ir pabrėždama dialogo svarbą, taip pat toliau teikdama paramą žmogaus teisių organizacijoms naudodamasi savo bendradarbiavimo priemonėmis.

Po plataus konsultacijų proceso, kuriam vadovavo Užsienio reikalų ministerijos žmogaus teisių generalinis direktoratas ir Tarpinstitucinė žmogaus teisių komisija, Dominikos Respublika galiausiai parengė savo 2015–2020 m. žmogaus teisių nacionalinį planą. Dokumentas buvo perduotas prezidentūrai patvirtinti, tačiau, kaip pranešama, šis procesas šiuo metu yra sustabdytas dėl bažnyčios aukščiausiųjų hierarchų daromo spaudimo, nukreipto prieš LGBTI asmenų teisių apsaugą. NVO pateikė pranešimų apie paplitusią diskriminaciją sveikatos priežiūros, švietimo, teisingumo ir užimtumo srityse, o LGBTI asmenys dažnai susiduria su bauginimu, persekiojimu ir patyčiomis.

ES parėmė daug svarbių iniciatyvų žmogaus teisių, viešojo administravimo reformos ir dvišalių santykių su Haičiu srityje. 2015 m. ES svariai prisidėjo prie projektų, susijusių su žmogaus teisių propagavimu bei gynimu ir žmogaus teisių gynėjų gynimu Dominikos Respublikoje, moterų teisėmis, ypač seksualinėmis ir reprodukcinėmis teisėmis, ir migracija bei pilietybe. Be to, ES rėmė darbą valdymo ir žmogaus teisių srityse.

Ekvadoras

Kai kurie per paskutinius vienus metus įvykę politiniai ir teisiniai pokyčiai Ekvadore kelia problemų tam tikrose žmogaus teisių srityse. Svarbiausios iš jų yra susijusios su pilietinėmis ir politinėmis teisėmis, ypač pagrindinių laisvių, pvz., saviraiškos ir susirinkimų laisvės, srityje. Naujasis Komunikacijos įstatymas sustiprino valstybės kontrolę žiniasklaidos atžvilgiu. Kiti susirūpinimą keliantys klausimai apima teisminių institucijų nepriklausomumą ir tinkamą procesą, taip pat mažėjančią erdvę pilietinės visuomenės veiklai. Čiabuvių tautų organizacijos toliau nesutaria dėl valstybės politikos nacionalinių išteklių atžvilgiu, ypač dėl naujojo kasybos įstatymo ir naftos koncesijų. Dėl tos priežasties per praėjusius metus padaugėjo socialinių neramumų ir susidūrimų. Vis dėlto, žvelgiant pozityviau, padaryta tam tikra pažanga, susijusi su teisine sistema, skirta moterims, vaikams, prieglobsčio prašytojams ir LGBTI asmenims.

ES santykių su Ekvadoru tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje yra propaguoti žmogaus teisių gynėjų darbo teisėtumą, skatinti pilietinės visuomenės dalyvavimą viešojoje politikoje, remti saviraiškos laisvę ir užtikrinti geresnę pažeidžiamų grupių, įskaitant čiabuvių tautas ir mažumas, migrantus, moteris ir vaikus, apsaugą.

2015 m. buvo tęsiamas dialogas su Ekvadoru žmogaus teisių klausimais. ES ir ES valstybės narės visus metus stebėjo žmogaus teisių padėties raidą ir teikė apie ją ataskaitas. Buvo rengiami reguliarūs ir *ad hoc* susitikimai su kolegomis iš vyriausybės, taip pat su žmogaus teisių gynėjais ir pilietinės visuomenės organizacijomis. ES kėlė neraminančius klausimus dėl vis didėjančių saviraiškos ir asociacijų laisvės suvaržymų, socialinio protesto kriminalizavimo, teisminės sistemos nepriklausomumo ir vis mažėjančios erdvės, kurioje gali veikti pilietinė visuomenė.

Buvo rengiami politiniai demaršai siekiant propaguoti ES poziciją daugiašaliu lygmeniu. ES ir jos valstybės narės organizavo įvairius forumus ir (arba) juose dalyvavo; tuose forumuose aptartas ir propaguotas pilietinės visuomenės vaidmuo ir demokratijos bei žmogaus teisių gynimas, pvz., 2015 m. gruodžio mėn., minint Tarptautinę žmogaus teisių dieną. ES bendradarbiavimo su pilietine visuomene veiksmų gairės sulaukė vis didesnio pilietinės visuomenės organizacijų, aktyviai dalyvaujančių jų įgyvendinime, dėmesio. Nepaisant to, kad pastaraisiais metais dvišaliam bendradarbiavimui skirtos lėšos mažėjo, ES ir jos valstybės narės toliau teikė lėšas ES žmogaus teisių srities prioritetams šalyje remti.

Salvadoras

2015 m. žmogaus teisių padėtis Salvadore toliau gerėjo, nepaisant nerimą keliančių pokyčių saugumo srityje. Kovo mėn. rinkimuose, kurie atitiko tarptautinius standartus, rinkėjai išrinko savo atstovus į Įstatymų leidžiamąją asamblėją, į Centrinės Amerikos parlamentą ir savivaldybių įstaigas. Vis dėlto, dėl paskutinės minutės rinkiminių pakeitimų ir organizacinių problemų šie rezultatai buvo paskelbti gerokai vėluojant. Padaryta dėmesio verta pažanga kovojant su korupcija ir neteisėtu praturtėjimu, nors tebėra neaišku, ar šalies institucijos sugebės išspręsti tokio masto problemą ir sėkmingai užbaigti tyrimus.

2015 m. kovo mėn. patvirtintas Salvadoro visuotinis periodinis vertinimas buvo gana teigiamas. Rekomendacijose daugiausia dėmesio skirta dideliam nebaudžiamumo lygiui ir moterų teisių pažeidimams, įskaitant reprodukcinių teisių apribojimą (visiškas abortų draudimas). Tuo pačiu metu Salvadoro dalyvavimas JT žmogaus teisių tarybos veikloje ir jo atiduoti balsai JT GA Trečiajame komitete rodo tvirtą pasiryžimą užtikrinti žmogaus teisių apsaugą visame pasaulyje. Lapkričio mėn. Įstatymų leidžiamoji asamblėja galiausiai patvirtino Salvadoro prisijungimą prie TBT Romos statuto. TDO priežiūros mechanizmuose apsvarstyti Salvadoro padaryti asociacijų laisvės pažeidimai, pabrėžiant rimtus ir neatidėliotinus su tuo susijusius atvejus.

Priėmus vyriausybės penkerių metų plėtros planą sudarytos sąlygos žmogaus teises integruoti į visas viešosios politikos sritis. Planas padės didinti faktines galimybes naudotis pagrindinėmis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis, visų pirma naudojant siūlomus veiksmus saugumo, švietimo ir užimtumo srityse. Šiems klausimams spręsti priimtas įtraukus požiūris, daugiausia vedant nacionalinius dialogus, kurie sudarė sąlygas parengti tvirtesnes ir labiau koordinuotas strategijas.

Nacionalinė piliečių saugumo ir sambūvio taryba priėmė išsamų planą (*Plan El Salvador Seguro*, t. y. „Saugus Salvadoras“), kuriuo siekiama šalinti pagrindines smurto priežastis, mažinti nebaudžiamumą, stiprinti baudžiamąją justiciją, gerinti aukų apsaugą ir skatinti nusikalstamų grupuočių narių reintegraciją į visuomenę. Valdžios institucijos neseniai pradėjo įgyvendinti skubias priemones dešimtyje savivaldybių, labiausiai kenčiančių nuo nusikalstamumo. Nepaisant to, 2015 m. šalyje labai padidėjo žmogžudysčių skaičius ir dėl to vyriausybė sustiprino savo teisėsaugos pastangas – dėl to galėjo nukentėti žmogaus teisės. Vyraujant prievartai, toliau buvo plačiai paplitęs nebaudžiamumas ir tai apribojo daugelį socialinių ir ekonominių teisių.

Moterų teisių srityje nuolatinės vyriausybės pastangos leido kažkiek pagerinti padėtį, nors lyčių galimybės naudotis pagrindinėmis teisėmis tebėra labai nevienodos. Tuo pat metu, kalbant apie kitų pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, vaikų, čiabuvių tautų ir kalinių, žmogaus teisių padėtį, buvo padaryta tik nežymi pažanga. LGBTI asmenų bendruomenės nariai toliau kentė atskirtį ir neapykantą; 2015 m. užregistruota 13 žmogžudysčių homofobijos pagrindu, o per gėjų eitynių renginius susidurta su keliais smurto atvejais.

ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos Salvadore srityje – didinti socialinę sanglaudą ir visų galimybes naudotis ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis, padėti užkirsti kelią socialiniam smurtui didinant institucinius ir socialinius gebėjimus taikaus konfliktų sprendimo srityje, stiprinti vietos pilietinės visuomenės organizacijas, įskaitant darbą su žmogaus teisių gynėjais, taip pat propaguoti lyčių lygybę ir kovoti su smurtu prieš moteris. 2015 m. buvo tęsiamas darbas visose šiose srityse įgyvendinant dvišalio bendradarbiavimo programas su viešojo administravimo institucijomis, bendradarbiavimo projektus su pilietinės visuomenės organizacijomis ir vietos valdžios institucijomis, vedant politinį dialogą ir organizuojant renginius žmogaus teisių tema.

Pagal savo dvišalio bendradarbiavimo programas ES toliau rėmė šalies visuotinės socialinio draudimo apsaugos sistemos plėtojimą. ES bendradarbiavimas su Salvadoru 2015 m. apėmė paramą vyriausybės fiskalinei politikai, smurto prevencijos politikai ir jos pavyzdinei lyčių lygybės iniciatyvai (isp. *Ciudad Mujer*). Salvadoras taip pat gauna finansavimą pagal EDŽTRP, priemonę, kuria prisidedama prie taikos ir stabilumo, ir pilietinės visuomenės organizacijų bei vietos valdžios institucijų teminę kryptį. Pagal pastarąją 2015 m. pabaigoje buvo paskelbtas 2 600 000 EUR vertės kvietimas teikti paraiškas. Pagrindiniai jo prioritetai – propaguoti ekonomines teises kaimo vietovėse daugiausia dėmesio skiriant smulkiesiems ūkininkams, dirbti su pažeidžiamu jaunimu ir vaikais, skatinti moterų ir jaunimo verslumą bei ekonominį įgalėjimą ir plėtoti taikos kultūrą.

Vesdama politinį dialogą su Salvadoro valdžios institucijomis, ES siūlė diskutuoti įvairiais žmogaus teisių klausimais, pvz., susijusiais su vaikų migrantų krize, visišku abortų draudimu, šalies saugumo padėtimi ir poreikiu stiprinti socialines ir ekonomines teises. 2015 m. taip pat buvo tęsiamas darbas, susijęs su prisijungimu prie Romos statuto (prisijungimas galiausiai patvirtintas lapkričio mėn. – žr. pirmiau) ir su konkrečiomis ES iniciatyvomis JT žmogaus teisių taryboje ir JT GA Trečiajame komitete. ES taip pat reiškė nuomones dėl susirūpinimą keliančių klausimų (smurto prieš moteris, mažumų teisių, prekybos žmonėmis ir vaikų migrantų). Vykdydama žmogaus teisių propagavimo veiklą ES darė pareiškimus ir su valstybėmis narėmis, vyriausybe, pilietine visuomene ir kitais suinteresuotaisiais subjektais organizavo viešus renginius, kuriais paminėtos su žmogaus teisėmis susijusios datos, pvz., Pasaulinė kovos su mirties bausme diena, Pasaulinė žmogaus teisių diena ir Tarptautinė smurto prieš moteris panaikinimo diena. ES visus metus tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis, konsultuodamasi prieš skelbiant kvietimus teikti paraiškas ir reguliariai susitikdama su žmogaus teisių gynėjais, žmogaus teisių ombudsmeno biuru ir kitais partneriais.

Grenada

Klausimai, kuriems teikiama pirmenybė – tai, be kita ko, mirties bausmės panaikinimas, lygybė ir nediskriminavimas, smurtas šeimoje, žmogaus teisių problemų ignoravimas konstitucinėje peržiūroje ir LGBTI asmenų diskriminacija. Sąlygos kalėjimuose tebėra labai prastos. Nepaisant ES suderintų pastangų, per šiuo metu vykstantį Grenados konstitucinės peržiūros procesą nebuvo išspręsti kai kurie esminiai susirūpinimą keliantys žmogaus teisių klausimai, pvz., mirties bausmės klausimas (nepaisant *de facto* moratoriumo). Vis dėlto, buvo imtasi priemonių lyčių lygybei didinti, nors reikia nuveikti dar daugiau. Smurtas šeimoje tebėra didelį susirūpinimą keliantis klausimas, kurį ES padeda spręsti taikydama EDŽTRP. Grenada gaus pagalbos iš dviejų dotacijų, dėl kurių 2015 m. paskelbtas kvietimas teikti paraiškas. Jungtinių Tautų Lyčių lygybės ir moterų įgalinimo padalinys (JT Moterys) pripažino Grenados įsipareigojimą spręsti lyčių lygybės klausimą ir pažangą, padarytą įgyvendinant tam tikras nacionalinio strateginio plano, skirto kovai su smurtu dėl lyties, projekto dalis. Grenada tapo iniciatyvia ir įsipareigojusia veikėja lyčių lygybės srityje – ji sugriežtino teisės aktus, kuriais kovojama su seksualine prievarta, pagerino apsaugos nuo smurto šeimoje tvarką ir ėmėsi kitų atitinkamų priemonių.

2016 m. Grenados vyriausybė surengs kelis kartus atidėtą referendumą dėl konstitucinės reformos. Opozicijoje esantis Nacionalinis demokratinis kongresas pasitraukė iš Reformos komiteto, nurodydamas nepasitenkinimą procedūra ir tuo, kad nebuvo įtrauktos svarbios rekomendacijos, įskaitant ministro pirmininko kadencijos laikotarpio ribas, fiksuotą rinkimų rengimo datą, sistemą, kurioje proporcinis atstovavimas būtų derinamas su dabartine mažoritarine sistema, vienus parlamento rūmus vietoj dvejų ir konstitucijos nuostatą, pagal kurią visada egzistuotų oficiali opozicija.

Grenada dar nėra panaikinusi fizinių bausmių. Keliose mokyklose vykdomas bandomasis projektas „Vaikui palankių mokyklų programa“, kuriuo siekiama propaguoti pozityvias elgesio valdymo strategijas. Projektas buvo teigiamai įvertintas, ir Švietimo ministerija ketina jį išplėsti bei vykdyti visose mokyklose. Sąlygos kalėjimuose dėl didžiulio perpildymo tebėra labai sudėtingos. 2015 m. rugsėjo mėn. vieninteliame Grenados kalėjime, suprojektuotame 198 įkalintiesiems, buvo laikoma 450 kalinių.

Gvatemala

2015 m. buvo atnaujinti Tarptautinės kovos su nebaudžiamumu Gvatemaloje komisijos (CICIG) įgaliojimai, o generalinis prokuroras, koordinuodamas veiksmus su CICIG, atskleidė aukšto lygio korupcines schemas, veikiančias muitų administracijoje ir socialinės apsaugos institute. Atskleisti faktai sukėlė taikių socialinių protestų bangą visoje šalyje ir didelę politinę krizę, kurios kulminacija tapo prezidento atsistatydinimas ir laikinas įkalinimas, likus tik keturioms dienoms iki visuotinių rinkimų.

Tokiomis sudėtingomis aplinkybėmis Gvatemala sugebėjo įveikti krizę, tuo pačiu metu išsaugodama konstitucinę tvarką: Pérezo Molinos administracija buvo pakeista, valdžią perėmė pereinamojo laikotarpio vyriausybė ir penkiais atskirais lygiais laiku buvo sėkmingai surengti rinkimai. Labai svarbius vaidmenis atliko Aukščiausiasis Teismas, Rinkimų tribunolas ir Konstitucinis Teismas. Protestai suartino tradiciškai nesutariančius skirtingoms ideologinio spektro dalims atstovaujančius subjektus, kurie drauge reikalavo struktūrinių reformų ir skaidrumo – taip sukurta naujų galimybių siekti sutarimo klausimu, kaip geriausia būtų šalinti ilgalaikes struktūrines priežastis, dėl kurių Gvatemaloje nuolat kyla žmogaus teisių problemų. Kokią pažangą pavyks padaryti šioje srityje, priklausys nuo veiklą pradedančios vyriausybės sugebėjimo į didelius lūkesčius atsakyti konkrečiu veiksmų planu.

Sritys, kuriose Gvatemala jau ilgą laiką susiduria su žmogaus teisių problemomis – tai dideli socialiniai konfliktai (daugiausia susiję su ginčais dėl žemės ir gavybos projektais), darbo teisės įgyvendinimas, visų pirma asociacijų laisvė, smurtas prieš moteris ir mergaites, grasinimai žmogaus teisių gynėjams ir pilietinės visuomenės atstovams, saviraiškos laisvė, LGBTI asmenų teisės, vaikų teisės, čiabuvių tautų teisės, įskaitant teisę dalyvauti konsultacijose, galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis, teisminių institucijų nepriklausomumas ir teisinė valstybė, įskaitant sąlygas kalėjimuose, ir piliečių saugumas. Teismų srityje nepaprastai svarbūs žingsniai stiprinant teisingumo sistemą yra aukšto lygio pareigūnų, įtariamų įsivėlus į korupcijos skandalus, bylos. Vis dėlto, jų nagrinėjimo užbaigimas artimiausiais mėnesiais ir metais kartu bus svarbus teismų nepriklausomumo išbandymas.

Kovoje su smurtu prieš moteris ir mergaites pasiektas laimėjimas, kai Kongresas, laikydamasis Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims rekomendacijų, lapkričio mėn. pakeitė santuokos amžių, nustatydamas 18 metų ribą tiek berniukams, tiek mergaitėms (anksčiau buvo 14 m.). Dabar užduotis bus jį veiksmingai įgyvendinti. Kalbant apie darbuotojų teises, visų pirma, asociacijų laisvę, atsižvelgiant į pažangą (nors ir ribotą) įgyvendinant 2013 m. trišalį veiksmų planą (vyriausybė, profesinės sąjungos ir darbdavių asociacijos) ir kintantį politinį kontekstą, du kartus buvo atidėtas TDO sprendimas įsteigti tyrimo komisiją dėl TDO 87 konvencijos nesilaikymo, taip pat buvo sustiprintas TDO atstovavimas šalyje.

Žmogaus teisių gynėjų padėtis toliau kėlė susirūpinimą žmogaus teisių organizacijoms. Gvatemalos žmogaus teisių gynėjų apsaugos padalinio (UDEFEGUA) duomenimis, 2015 m. išpuolių prieš žmogaus teisių gynėjus nežymiai sumažėjo (455 išpuoliai per 11 mėnesių iki lapkričio mėn., palyginti su 813 išpuolių 2014 m.). Vis dėlto, užfiksuoti išpuoliai pasižymėjo didesniu smurtu nei ankstesniais metais ir tarp jų buvo 13 žmogžudysčių. Pereinamojo laikotarpio teisingumo srityje 2015 m. naujų bylų nepradėta, o E. Ríoso Montto byloje ir toliau daug kartų uždelsta dėl procedūrinių priežasčių. Vis dėlto, tarp laimėjimų yra finansinių kompensacijų mokėjimas simbolinę reikšmę turinčioje Čichojaus byloje ir buvusio policijos viršininko Pedro Arredondo nuteisimas už Ispanijos ambasados padegimą 1980 m.

Su žmogaus teisėmis ir demokratija susiję ES tikslai Gvatemaloje yra šie: stiprinti teisingumo sistemą, skatinti įgyvendinti ir ratifikuoti tarptautines konvencijas, mažinti socialinius konfliktus, remti galiojančių teisės aktų, susijusių su moterų žudymu dėl lyties ir smurtu prieš moteris ir mergaites, įgyvendinimą ir stiprinti žmogaus teisių gynėjų apsaugos mechanizmus. 2015 m. ES stiprino politinį dialogą ir dialogą politikos klausimais su vykdomąja valdžia, Kongresu, teisminėmis institucijomis, kandidatais į prezidentus ir pilietine visuomene (įskaitant privatųjį sektorių) remdama: CICIG įgaliojimų išplėtimą, teisminių institucijų reformą, apsirūpinimą maistu ir aplinkos apsaugą, konfliktų prevenciją ir valdymą, kovą su smurtu prieš moteris ir mergaites ir mergaičių santuokos amžiaus padidinimą, TDO 87 ir 169 konvencijų įgyvendinimą, žmogaus teisių gynėjų apsaugą ir pilietinės visuomenės veiklos erdvės išsaugojimą. Šį dialogą taip pat sustiprino pareiškimai, publikuotos nuomonės ir viešos kalbos. Be to, buvo organizuojami konkretūs teminiai renginiai tokiais klausimais, kaip čiabuvių teisės ir saviraiškos laisvė.

Per politinę krizę ES vedė politinį dialogą, kad padėtų užtikrinti taikų valdžios perėmimą, rinkimų procesą ir pažangą dirbant prie pasiūlymų dėl struktūrinių reformų. Ji taip pat padėjo vesti dialogą tarp tradiciškai į priešingas stovyklas pasidalijusių subjektų (pilietinės visuomenės, valstybės, privačiojo sektoriaus ir kt.) ir vykdė papildomą pasitikėjimo stiprinimo veiklą, kuria nuo rinkimų siekta stiprinti pasitikėjimą ir sudaryti palankesnes sąlygas konstruktyviai keistis nuomonėmis. Kaip ir ankstesniais metais, ES toliau vedė struktūrinį dialogą su žmogaus teisių gynėjais, naudodama duomenų rinkimo grupę ir rengdama teminius susitikimus su ES valstybėmis narėmis. Ji taip pat rėmė reguliarius trišalius politinius susitikimus, kurių tikslas – stebėti skundus dėl TDO 87 konvencijos nesilaikymo ir dėl jų imtis veiksmų. Be to, pasinaudodama antrus metus vykdomu BLS+ stebėsenos projektu, ES išanalizavo, kaip įgyvendinamos 27 tarptautinės konvencijos. Į šią veiklą bus atsižvelgta ES politinio dialogo pastangose 2016 m.

Kalbant apie bendradarbiavimą, ES finansavo penkis naujus projektus, kuriais remiami žmogaus teisių gynėjai, įskaitant projektą Gvatemaloje su Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru, skirtą žmogaus teisių gynėjų padėčiai per rinkimus stebėti, teikė teisinę pagalbą ir paramą baudžiamąja tvarka kaltinamiems ir grėsmę patiriantiems žmogaus teisių gynėjams ir jų šeimoms, taip pat pasirašė tris naujus projektus, kuriais siekiama teikti paramą žmogaus teisių gynėjams kaimo vietovėse ir propaguoti čiabuvių teises. Ji taip pat finansavo kitus atitinkamus projektus, kuriais remiama: teisingumo sektorius (SEJUST) ir CICIG, nevalstybiniai subjektai, apsirūpinimas maistu, aplinkos apsauga, kova su smurtu prieš moteris ir mergaites, konfliktų prevencija ir sprendimas, TDO konvencijų įgyvendinimas ir pilietinės visuomenės įtraukimas į veiklą, susijusią su Asociacijos susitarimu.

Gajana

Prioritetiniai klausimai Gajanoje buvo mirties bausmė, diskriminacija, įskaitant LGBTI asmenų teises, saviraiškos laisvė, pilietinė visuomenė ir žmogaus teisių gynėjai, moterų teisės, vaikų teisės ir sąlygos kalėjimuose. 2015 m. gegužės mėn. Gajanoje įvyko visuotiniai rinkimai, po kurių pirmą kartą nuo 1992 m. pasikeitė vyriausybė. Iki metų pabaigos naujoji vyriausybė dar nebuvo atlikusi jokių reikšmingų pokyčių žmogaus teisių politikoje ir atrodė, kad tokios problemos, kaip įstatymai dėl mirties bausmės, tos pačios lyties asmenų santykių (tarp vyrų) kriminalizavimas ir fizinės bausmės, veikiausiai liks nepakitusios.

2015 m. sausio mėn. atliktas Gajanos visuotinis periodinis vertinimas. LGBTI asmenų bendruomenės teisių srityje vyriausybė pareiškė atkreipusi dėmesį į pastabas. Dar 2012 m. buvo pateiktas aktas dėl seksualinių nusikaltimų, kuriuo siūloma padaryti dabartinių teisės aktų dėl diskriminavimo dėl lyties pakeitimų, tačiau visus 2015 m. jis taip ir liko Nacionalinėje asamblėjoje. Gajanoje smurtas šeimoje vis dar yra didelė problema. ES pagal EDŽTRP finansavo kelis projektus šioje srityje, bendradarbiaudama su pilietinės visuomenės organizacijomis ir vyriausybe. Pagal vieną kvietimą teikti paraiškas, prie kurio buvo dirbama 2015 m. pabaigoje, buvo nagrinėjami smurto šeimoje, prekybos žmonėmis ir įkalintų asmenų reabilitacijos klausimai.

Pagal Gajanos nacionalinę teisę vis dar yra numatyta mirties bausmė, tačiau faktiškai galioja moratoriumas ir nuo 1997 m. neįvykdyta nė viena egzekucija. Šiuo metu yra apie 30 mirties bausmės įvykdymo laukiančių asmenų. Mirties bausmė privaloma už kelis nusikaltimus, tačiau 2010 m. privaloma bausmė panaikinta už žmogžudystę, išskyrus teisminių institucijų arba saugumo pajėgų narių nužudymą. Vis dėlto, vyriausybė pabrėžė, kad šis įstatymo pakeitimas, o taip pat faktinis moratoriumas, yra susiję ne su įstatymų dėl mirties bausmės švelninimu, o su vėlavimais dėl procedūrinių priežasčių. 2015 m. lapkričio mėn. ES surengė sėkmingą regioninę konferenciją dėl mirties bausmės panaikinimo. Nors 2015 m. Gajana pasaulio spaudos laisvės indekse pakilo penkiomis pozicijomis palyginti su 2014 m., bendras absoliutus įvertinimas sumažėjo ir ji tebėra laikoma šalimi, turinčia „pastebimų problemų“.

Haitis

ES savo santykiuose su Haičiu žmogaus teises ir demokratiją laiko itin svarbiais prioritetais. Konkrečiai, šie prioritetai yra: demokratijos ir demokratinių institucijų konsolidavimas, teisinės valstybės principo propagavimas, kova su plačiai paplitusiais moterų ir vaikų teisių pažeidimais, įskaitant smurtą dėl lyties ir namuose vergovės sąlygomis gyvenančius vaikus („Restavek“), netinkamai veikiančios teismų sistemos pagerinimas ir pasibaisėtinos kalinimo sąlygos, taip pat pilietinės visuomenės organizacijų, propaguojančių žmogaus teises, stiprinimas ir žmogaus teisių gynėjai. Kitos itin svarbios problemos – tai, be kita ko, nebaudžiamas teisėsaugos įstaigų neproporcingas jėgos naudojimas ir netinkamas elgesys, ilgai trunkantis sulaikymas iki teismo (75 % visų įkalintųjų kalėjimuose laukia teismo proceso), prekyba žmonėmis ir didžiulė socialinė bei ekonominė nelygybė. Vieno 2015 m. tyrimo vertinimu, visoje šalyje yra išnaudojama 207 000 jaunesnių nei 15 metų vaikų. Paplitęs smurtas dėl lyties, ir vienas papildomas susirūpinimą keliantis aspektas yra tas, kad daugeliu atvejų apie jį nepranešama, taip pat daugeliu atvejų, dėl kurių pasiskundžiama, yra susitariama ne teisme, o *juges de paix* (kurie neturi kompetencijos baudžiamosiose bylose) dažnai būna derybininkai tariantis dėl tokių neteisminių susitarimų.

Institucinių gebėjimų ir išteklių trūkumas tebėra rimtos kliūtys galiojantiems ir naujiems teisės aktams, susijusiems su žmogaus teisėmis, įgyvendinti. ES tęsė dialogą su pilietine visuomene ir remia didesnį pilietinės visuomenės organizacijų įsitraukimą į ES veiklą, taip pat jų atstovavimo gebėjimų Haičio valdžios institucijų atžvilgiu didinimą.

Kelis kartus atidėjus rinkimus, nuo 2015 m. sausio mėn., kai parlamentas buvo paleistas (pareigose liko tik 10 iš 30 senatorių), pagal potvarkį pradėjo valdyti Prezidentas M. Martelly. Nuo to laiko šalis valdoma be parlamento. Rugpjūčio mėn. įvyko pirmasis parlamento rinkimų turas. Spalio mėn. įvyko antrasis parlamento rinkimų turas ir pirmasis prezidento rinkimų turas. Vis dėlto, po to turo prasidėjo porinkiminė krizė, dėl kurios teko atidėti antrąjį prezidento rinkimų turą, parlamento rinkimų užbaigimą ir vietos rinkimus.

Siekiant išeiti iš politinės aklavietės, buvo įsteigta nepriklausoma rinkimų komisija, kuri turėjo įvertinti spalio mėn. rinkimų turą, kad išnagrinėtų kaltinimus pažeidimais / sukčiavimu ir pateiktų rekomendacijas. ES teikė techninę paramą procesui, nepaprastai sudėtingomis institucinėmis ir politinėmis aplinkybėmis viso rinkimų proceso laikotarpiui atsiųsdama ES rinkimų stebėjimo misiją (EU EOM), taip pat suteikė 5 mln. EUR JTVP valdomam bendram fondui, skirtam rinkimams organizuoti.

Remdama institucinių gebėjimų stiprinimą ES pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, finansavo tris projektus, kuriuos įgyvendina organizacija „Club de Madrid“, Tarptautinis demokratijos ir pagalbos rinkimų klausimais institutas (IDEA) ir JTVP; šių projektų tikslas – teikti aukšto lygio konsultacijas, palengvinti tarpinstitucinį dialogą ir stiprinti politinių partijų bei teisminių institucijų veikimą. Pagal 2014 m. ir 2015 m. vietoje paskelbtus kvietimus teikti paraiškas, finansuojamus iš EDŽTRP lėšų, lapkričio mėn. iš viso atrinkti 6 projektai, kurių bendra vertė sudaro 900 000 EUR, vadovaujantis ES žmogaus teisių ir demokratijos prioritetais šalyje. Projektus bus pradėta vykdyti 2016 m. pradžioje. Tokiu būdu ES projektų, finansuojamų pagal šią priemonę, portfelis apims daugiau nei dešimt sutarčių, kurių vertė sudaro maždaug 2,5 mln. EUR. Naujųjų projektų temos – vaikų apsauga, moterų teisės, sąlygos kalėjimuose, viešosios politikos analizė ir kova su homofobija.

Hondūras

Žmogaus teisių padėtis Hondūre tebekelia susirūpinimą Europos Sąjungai. Pažeidžiamos grupės, pavyzdžiui, LGBTI asmenų bendruomenė, moterys, žurnalistai, teisingumo sistemos darbuotojai ir teisininkai, taip pat čiabuvių lyderiai, toliau patiria smurtą ir bauginimus. Vis dėlto, neretai sunku atskirti, ar konkretūs atvejai yra susiję su žmogaus teisių klausimais, ar tiesiog yra bendros pavojingos aplinkos, kurioje kiekvienas susiduria su smulkiu, tačiau smurtiniu nusikalstamumu, padarinys.

Vietos valdžios institucijos tam tikrais atvejais sugebėjo suteikti tiesioginę paramą aukoms, tačiau bendrai veiksminga pažeidžiamų grupių apsauga nėra pakankama. Nepaisant esamų sunkumų, pastaraisiais metais būta pagerėjimų, o dabartinė vyriausybė rodo norą remti pažangą vietoje, pavyzdžiui, rengiantis atidaryti JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro (OHCHR) šalies biurą (tai numatyta netolimoje ateityje), patvirtinant Žmogaus teisių gynėjų, žurnalistų, socialinės komunikacijos atstovų ir teisingumo sistemos darbuotojų apsaugos įstatymą ir pripažįstant daugumą visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų arba jas visas. Dabartinė užduotis yra užtikrinti įgyvendinimą.

ES delegacija Hondūre atsako už didžiausią žmogaus teisių srities paramos teikimo programą šalyje, įskaitant 5,5 mln. EUR dydžio Hondūro žmogaus teisių paramos programą (PADH) ir 31 mln. EUR vertės teisingos ir prieinamos teisingumo sistemos rėmimo Hondūre (EUROJUSTICIA) veiksmus, taip pat įvairius mažesnius, tačiau reguliarius visuotinius ir vietinius kvietimus teikti paraiškas pagal EDŽTRP. Tarp rezultatų – nacionalinės žmogaus teisių politikos rengimas, teisminių institucijų reformos ir nepriklausomumo stiprinimas ir parama žmogaus teisių gynėjams, kuriems gresia pavojus.

Be reguliarių kontaktų su vyriausybės institucijomis, pilietine visuomene ir kitais atitinkamais subjektais, veikiančiais žmogaus teisių srityje, ES delegacija per pastaruosius dvejus metus parengė platformą, skirtą dialogui su pilietinės visuomenės organizacijomis ir žmogaus teisių gynėjais – *Grupo ENLACE*. *Grupo ENLACE* tapo aktyviu ir veiksmingu forumu, kuriame vyksta debatai, vertinami simbolinę reikšmę turintys žmogaus teisių gynėjų atvejai ir apskritai žmogaus teisių klausimai, ir kuriame dalyvauja ne tik ES delegacija ir ES valstybės narės, bet ir Šveicarija bei Jungtinės Tautos. 2015 m. grupė nagrinėjo penkis klausimus, įskaitant kalėjimus ir kankinimus, neįgaliuosius, simbolinę reikšmę turinčius ar vietos žmogaus teisių gynėjus, teismų sistemą, socialines ir ekonomines bei darbo teises. *Grupo ENLACE* veiksmai yra įvairūs ir iki šiol davė reikšmingų rezultatų, įskaitant vyriausybės atsakymus į prašymus susipažinti su informacija, paramą žmogaus teisių gynėjams, kuriems gresia pavojus, ir išnagrinėtas bylas.

Jamaika

ES prioritetai žmogaus teisių srityje santykiuose su Jamaika 2015 m. buvo šie: darbas siekiant mirties bausmės panaikinimo, netinkamas saugumo pajėgų elgesys, kalinimo sąlygų gerinimas, be kita ko, vaikams, vaikų išnaudojimo panaikinimas ir vaikų teisių propagavimas, moterų teisės, taip pat kova su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir elgesio LGBTI asmenų atžvilgiu gerinimas. Vis dar susiduriama su didelėmis problemomis teisės kreiptis į teismą srityje. ES ir valstybės narės dirbo šiais klausimais, vesdamos politinį dialogą, pasitelkdamos viešąją diplomatiją (pvz., per JT organizuotą 16 dienų akciją „Nutraukti smurtą prieš moteris ir mergaites jau dabar“) ir ES bendradarbiavimo programas.

Jamaikoje vis dar egzistuoja mirties bausmė už nužudymą, nors nuo 1988 m. ji taiko *de facto* šios bausmės taikymo moratoriumą. ES vykdė viešosios diplomatijos veiklą siekdama pabrėžti, kad veiksminga kalinių reabilitacija ir jų reintegracija į visuomenę galiausiai pakeis visuomenės nuomonę dėl to, ar reikalinga mirties bausmė.

Netinkamas policijos elgesys toliau kelia didelį susirūpinimą žmogaus teisių aktyvistams Jamaikoje. Nerimą tebekelia didelis su policija susijusių nužudymų skaičius. ES toliau rėmė Nepriklausomą tyrimo komisiją (INDECOM) – saugumo pajėgų priežiūros organą, kuriam pavesta tirti valstybės įgaliotų asmenų ekscesus bei piktnaudžiavimą padėtimi ir kuris prisidėjo sprendžiant šį klausimą.

2015 m. Jamaika užbaigė visuotinį periodinį vertinimą ir pripažino 92 iš 168 rekomendacijų, įskaitant, *inter alia*, rekomendacijas dėl nacionalinės žmogaus teisių institucijos įsteigimo (dėl jos konsultacijas teikia Tautų Sandraugos sekretoriatas), moterų, vaikų ir neįgaliųjų teisių propagavimo, kovos su skurdu ir geresnių galimybių visiems naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis sudarymo. Jamaika atmetė kitas rekomendacijas – be kita ko, dėl kelių svarbių žmogaus teisių dokumentų (pvz., dėl mirties bausmės panaikinimo) ratifikavimo, dėl Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims fakultatyvinio protokolo ir dėl Konvencijos prieš kankinimą bei jos fakultatyvinio protokolo. Be to, Jamaika nepritarė rekomendacijoms legalizuoti tos pačios lyties suaugusiųjų santykius ir imtis priemonių smurtui prieš LGBTI asmenis sumažinti.

Per 2015 m. Jamaikos vyriausybė priėmė nacionalinę politiką dėl vaikų grobimo, kuri bus remiama 11-ojo EPF lėšomis. Be to, ES paskyrė kelias dotacijas pilietinės visuomenės organizacijoms, dirbančioms kalėjimuose įkalintų asmenų reabilitacijos srityje, taip pat dotacijas, skirtas valstybinėse įstaigose gyvenančių vaikų gerovės didinimui ir vaikų išnaudojimo prevencijai. ES taip pat tęsė darbą pasitelkdama PVO ir teikdama dotacijas, *inter alia*, skirtas kovoti su korupcija Jamaikoje gerinant valdymą, teisingumo sistemą ir pilietinės visuomenės vykdomą su teisėmis susijusių teisės aktų priežiūrą, propaguoti sveikesnę gyvenseną ir pacientų teisių gynimą gimdyvių, naujagimių ir kūdikių sveikatos srityje, taip pat didinti pilietinės visuomenės gebėjimą užtikrinti moksliniais tyrimais grindžiamą teisių gynimą ir vykdyti LGBTI asmenų gynimo veiklą.

Meksika

Kaip ir ankstesniais metais, Meksika demonstravo aktyvią poziciją žmogaus teisių tarptautiniuose forumuose, keldama ES ir Meksikai bendrai rūpimus klausimus, įskaitant verslą ir žmogaus teises, kovą su terorizmu, mirties bausmės panaikinimą, kovą su patyčiomis, laikotarpio po 2015 m. vystymosi darbotvarkę, darnaus vystymosi tikslus (įgalinant nacionalines žmogaus teisių institucijas) ir atvirų vyriausybių partnerystę.

2015 m. nacionalinės teisėkūros srityje buvo teigiamų pokyčių, tačiau Meksikoje didžiulį nerimą kelia viešojo saugumo klausimai ir šaliai kyla problemų kovojant su organizuotu nusikalstamumu bei korupcija. Šalis susidūrė su problemomis žmogaus teisių srityje, įskaitant policijos ir kariuomenės dalyvavimą, susijusį su dideliais žmogaus teisių pažeidimais, pavyzdžiui, neteisminėse egzekucijose, kankinimuose ir (priverstiniuose) dingimuose. Ir toliau daug problemų kėlė nebaudžiamumas (visų formų nusikalstamumo atveju baudžiamosios atsakomybės sulaukia nepaprastai maža nusikaltusiųjų dalis, atsakomybės išvengiant 98–99 % atvejų), organizuotų nusikalstamų grupuočių skverbimasis į kalėjimų sistemą, taip pat į vietos ir valstijų valdžios įstaigas (ypač Verakruso valstijoje), ir žurnalistų nužudymai.

Toliau vykstantys tyrimai garsiose bylose, pavyzdžiui, Igvalos, Tlatlajos ir Apacingano, vis dar kelia didelių abejonių, nors ir atlikta svarbių sulaikymų. Vyriausybės įtikimumas tiek šalyje, tiek užsienyje smarkiai sumenko, ypač kai buvo paskelbta galutinė Nepriklausomos ekspertų grupės (GIEI) ataskaita dėl Igvalos bylos; ataskaitoje atmesta oficiali versija dėl 43 dingusių studentų ir iškelta abejonių dėl tyrimo. Tarptautiniai organai akcentavo susirūpinimą žmogaus teisių padėtimi per oficialius vizitus Meksikoje (JT pranešėjas kankinimų klausimais, Amerikos šalių žmogaus teisių komisija ir JT vyriausiasis žmogaus teisių komisaras).

Tokiomis aplinkybėmis ES padvigubino savo pastangas ir sugebėjo palaikyti produktyvius ryšius su Meksikos valdžios institucijomis ir su pilietinės visuomenės organizacijomis. Balandžio mėn. Meksike buvo surengtas penktasis ES ir Meksikos aukšto lygio dialogas žmogaus teisių klausimais, kuriam pirmininkavo ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidis ir Meksikos daugiašalių reikalų viceministras Juanas Manuelis Gómezas-Robledo. ES ir Meksika susitarė, kad jos suvienys pastangas kovojant su kankinimais (nepriklausomų įstaigų / nepriklausomų teismo medicinos tarnybų pagal Stambulo protokolą mokymai), kovojant su priverstiniais dingimais (pagalba kuriant patikimas duomenų bazes) ir stiprinant nacionalinį žmogaus teisių gynėjų ir žurnalistų apsaugos mechanizmą. Be to, susitarta bendradarbiauti vaikų teisių apsaugos, taip pat verslo ir žmogaus teisių srityse.

Prieš dialogą, taip pat balandžio mėn., buvo surengtas trečiasis ES ir Meksikos pilietinės visuomenės seminaras (finansuojamas ES). Šis seminaras suteikė galimybę vesti interaktyvų dialogą ir keistis patirtimi bei gerąja patirtimi, susijusia su žmogaus teisėmis Meksikoje ir ES, tokiose srityse kaip, be kita ko, teisinės valstybės stiprinimas, migrantų teisės, verslas ir žmogaus teisės, vaikai ir paaugliai. Seminaro metu 32 dalyvaujančios nevyriausybinės organizacijos parengė įvairių išvadų ir rekomendacijų – jos po to buvo pristatytos pradedant aukšto lygio dialogą. Abi šalys susitarė tęsti darbą techniniu lygmeniu.

ES delegacija Meksikoje sustiprino bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis nuolatinėje Bendradarbiavimo su pilietine visuomene žmogaus teisių klausimais darbo grupėje, kuri 2015 m. surengė kelis reguliarius susitikimus ir apskritojo stalo diskusijas. Vadovaujantis vietos gairėmis dėl žmogaus teisių gynėjų, ES delegacija ir valstybių narių atstovybės tęsė reguliariai vykdomą bendradarbiavimą su žmogaus teisių gynėjais. Buvo surengti apsilankymai vietoje Čihuahua, Meksike, Agvaskaljenteso valstijose ir Chuareso mieste. Taip pat surengti susitikimai su aukšto lygio federalinių institucijų atstovais iš užsienio reikalų ir vidaus reikalų ministerijų.

ES delegacija Meksikoje kartu su ES valstybėmis narėmis per metus vietoje paskelbė dvi deklaracijas: gegužės mėn. deklaraciją, kuria pasmerkiamas žurnalisto Armando Saldaños Moraleso nužudymas Verakruso valstijoje, ir rugpjūčio mėn. deklaraciją, susijusią su žurnalisto Rubéno Espinosos ir keturių moterų nužudymu Meksike. ES toliau atidžiai stebėjo pokyčius Suomijos piliečio ir vietos žmogaus teisių gynėjų rėmėjo Jyri Jaakkolos, 2010 m. nužudyto Oachakoje, byloje. ES delegacija, glaudžiai bendradarbiaudama su Suomijos ambasada, sausio ir rugsėjo mėn. padėjo surengti susitikimus su atvykusiais Europos Parlamento nariais siekiant vykdyti tolesnę veiklą, susijusią su J. Jaakkolos mirties tyrimu ir vesti diskusiją su kompetentingomis institucijomis.

ES bendradarbiavimas pasitelkiant dvišalę vystomojo bendradarbiavimo priemonės paramą, EDŽTRP ir nevalstybinių subjektų priemonę papildė jos politinius prioritetus. Be konkrečių tolesnių veiksmų pagal aukšto lygio dialogą ES ir Meksika pagal 2-ą socialinės sanglaudos laboratoriją, bendrai finansuojamą Meksikos ir ES, susitarė dėl dviejų veiksmų sričių 2015–2017 m.: tai vaikų ir paauglių teisės (dialogas su PVO, federacinių valstijų vaikų teisių gynėjais, techninės pagalbos plano rengimas siekiant nustatyti pagrindinius gebėjimų trūkumus, kad būtų įgyvendinta nauja Meksikos teisės aktų sistema šioje srityje) ir verslas bei žmogaus teisės, *inter alia*, sudarant sutartis su ekspertais, kad šie parengtų dokumentą dėl pagrindinių principų, ir siekiant tikslo skatinti Meksiką laikytis JT pagrindinių principų dėl verslo ir žmogaus teisių.

Šiuo atžvilgiu dirbama trijose susijusiose itin svarbiose srityse – tai socialinė apsauga, konsultacijos su čiabuvių bendruomenėmis dėl infrastruktūros investicijų ir fiskalinis sąžiningumas. Bendradarbiavimo veikla tai pat apėmė projektus, į kuriuos įtrauktas žmogaus teisių komponentas, su keliomis valstijų lygmens institucijomis (visų pirma Oachakos valstijoje ir San Luis Potosi mieste). Spalio mėn. pagal EDŽTRP paskelbtas kvietimas teikti paraiškas; atsižvelgiant į aukšto lygio dialogo rezultatus, kaip pagrindinės prioritetinės kryptys pasirinkta kova su kankinimu bei priverstiniais dingimais ir žurnalistų / žmogaus teisių gynėjų apsauga.

Nikaragva

ES santykių su Nikaragva tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje yra remti pastangas stiprinti teisinę valstybę (skaidrumas, efektyvumas, atskaitingumas), stiprinti nacionalinę sistemą, skirtą kovoti su smurtu dėl lyties, propaguoti laisvą pilietinę visuomenę, aktyviai propaguojančią ir ginančią žmogaus teises bei galinčią dalyvauti politinėse diskusijose dėl nacionalinės vystymosi darbotvarkės, propaguoti labiausiai pažeidžiamų grupių socialines, švietimo ir sveikatos teises pasitelkiant vystomąjį bendradarbiavimą, taip pat remti iniciatyvas, skirtas gebėjimų stiprinimui, socialinio jaunų žmonių informuotumo didinimui ir vaikų teisių apsaugai.

2015 m. darbas šiose srityse buvo tęsiamas. Ypač daug dėmesio skirta Nikaragvos saugumo pajėgoms ir pagarbai žmogaus gyvybei, orumui ir asociacijų bei saviraiškos laisvei. ES vėl pakartojo, kokie svarbūs pagrindiniai klausimai, pavyzdžiui, skaidrumas, gero valdymo ir teisinės valstybės stiprinimas, valdžios padalijimo skatinimas ir rinkimų klausimai, įskaitant opozicinių partijų atstovų dalyvavimą Vyriausiosios rinkimų tarybos veikloje. Tuo pačiu metu ES palankiai įvertino Nikaragvos pastangas kovojant su prekyba žmonėmis ir tikisi, kad Nikaragva geriau koordinuos veiksmus su kaimyninėmis šalimis migracijos klausimais, nepaisant laikinos krizės, kuri kilo, kai po Kubos migrantų antplūdžio Kosta Rikoje jie keliaudami į šiaurę buvo sustabdyti prie Nikaragvos sienos.

Artėjant metų pabaigai pilietinės visuomenės organizacijos kritikavo veiksmų laisvės apribojimus ir buvo pranešimų, kad policija prieš demonstracijas naudojo brutalias priemones. Žiniasklaidos grupės ir opozicija smerkė žurnalistų persekiojimą. Taip pat buvo padarytas poveikis čiabuvių tautų teisėms, tiek kalbant apie infrastruktūros projektus, tiek protėvių žemių apsaugą ir pagarbą joms. ES toliau atidžiai stebėjo, kaip gerbiamos čiabuvių tautų teisės, visų pirma kiek tai susiję su žemės ūkio veiklos zonos plėtimu, kuris gali smarkiai paveikti jų socialines ir su aplinka susijusias teises. Be to, ypatingas dėmesys skirtas teisiamų arba jau nuteistų įkalintų asmenų teisių stebėjimui, taip pat sąlygoms nacionalinėje kalėjimų sistemoje ir nacionalinės policijos sulaikymo kamerose.

Finansinio bendradarbiavimo srityje ES toliau propagavo žmogaus teises naudodama EDŽTRP (10 projektų) ir nevalstybinių subjektų bei vietos valdžios institucijų (14 projektų) temines kryptis, taip pat ES valstybių narių tiesiogiai finansuojamus projektus. Vykdydama šiuos projektus ES veikė šiose srityse: piliečių dalyvavimas, atkuriamasis nepilnamečių teisingumas, neįgaliųjų teisės, žmogaus teisių propagavimas daug dėmesio skiriant Karibų pakrantės regionui, moterų ir LGBTI asmenų teisės ir vaikų teisės. Su pilietine visuomene ištisus metus buvo palaikomas glaudus dialogas, o 2015 m. buvo parengtos ES bendradarbiavimo su Nikaragvos pilietine visuomene veiksmų gairės.

Aptariamais metais ES užbaigė bendrą veiklą su UNICEF, paminėdama 25-ąją Vaiko teisių konvencijos sukaktį; ji surengė nacionalinį žurnalistikos konkursą tema „Inovacijos vaikystei, inovacijos teisingumui“. Šeši žurnalistai gavo apdovanojimus. Remiama ES, Nikaragva buvo viena iš pirmųjų šalių regione, pradėjusi savo Baudžiamojo kodekso reformą, kad į jį būtų įtraukti baudžiamieji standartai, skirti kovai su tarptautiniu nusikalstamumu ir prekyba narkotikais, dėl kurių prieš tai buvo susitarta Centrinės Amerikos lygmeniu. Naujai iš dalies pakeistas Baudžiamasis kodeksas dabar turi būti patvirtintas parlamente. Be to, naudodama savo regioninę programą *EUROsociAL*, ES teikė techninę pagalbą Nikaragvai, kad būtų pagerintos pažeidžiamų gyventojų teisės kreiptis į teismą, skatinamas alternatyvių konfliktų sprendimo mechanizmų plėtojimas teisminėje srityje (tarpininkų mokymas) ir remiamos valdžios institucijos, atsakingos už smurto dėl lyties tyrimą (pavyzdžiui, generalinė prokuratūra, teismai ir teismo medicinos laboratorija).

Panama

Gegužės mėn. buvo atliktas antras Panamos visuotinis periodinis vertinimas pagal Jungtinių Tautų taisykles. Palyginti su ankstesniu 2010 m. visuotiniu periodiniu vertinimu buvo atkreiptas dėmesys į kelis teigiamus aspektus, įskaitant kelių pirminių tarptautinių žmogaus teisių dokumentų ratifikavimą (įskaitant Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą, Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo ir JT konvencijas dėl asmenų be pilietybės) ir nuolatinio kvietimo teminėms specialiosioms procedūroms pratęsimą. Spalio mėn. Panama buvo viena iš 18 valstybių, kurias JT Generalinė Asamblėja išrinko į Žmogaus teisių tarybą – čia jos kadencija truks trejus metus, pradedant nuo 2016 m. sausio mėn.

Prezidentas J. C. Varela laikosi stiprios socialinės darbotvarkės ir tvirtina, kad jam pagrindinis Panamos prioritetas per penkerių metų kadenciją yra pasiekti „įtraukų ekonomikos augimą“. Siekiant vyrų ir moterų lygybės, socialinio vystymosi ministras neseniai pristatė 2015–2019 m. veiksmų planą, kuriuo siekiama lygių galimybių moterims. Numatoma, kad jį įgyvendins tiek vyriausybė, tiek pilietinė visuomenė. Remiama UNICEF, Panama toliau plėtoja ir įgyvendina nacionalinį strateginį planą dėl vaikų ir paauglių. Šis procesas prasidėjo 2002 m., o galutinių tikslų siekiama 2020 m.

Kalėjimų ir sulaikymo sąlygos Panamoje kelia daug problemų. Pagal UNODC pranešimus 70 % asmenų, iš kurių atimta laisvė, Panamoje nėra nuteisti. Taip yra visų pirma dėl vėlavimų teismo procedūrose ir dažnai naudojamo ikiteisminio sulaikymo, kuris tam tikrais atvejais būna ilgesnis, nei maksimali bausmė už inkriminuojamą nusikaltimą; be to, būtina neatidėliojant mažinti perpildymą (šalies kalėjimuose laikomų suaugusiųjų skaičius smarkiai viršija jos kalėjimų talpumą) ir gerinti sąlygas kalėjimuose. Skunduose dėl prastų sąlygų kalėjimuose daugiausia nurodoma medicinos pagalba, higiena ir užgaulus pareigūnų elgesys. Taip pat reikia gerinti kalėjimų pareigūnų darbo sąlygas.

Vis dėlto, tam tikrų pastangų pagerinti padėtį būta. Šalyje vyksta perėjimas nuo tyrimu pagrįstos prie kaltinimu pagrįstos baudžiamosios justicijos, ir dėl to vėlavimų teismo procedūrose jau sumažėjo. 2014 m. buvo atidarytas naujas kalėjimas „Nueva Joya“ (5 000 vietų talpos); ir Panama vykdo su kalėjimais ir sulaikymu susijusių teisių sistemos reformą, grindžiamą trimis ramsčiais: pagarba sulaikytojų ir kalėjimo darbuotojų teisėms ir orumui, jų ir plačiosios visuomenės saugumo užtikrinimu ir bausmę atlikusiųjų reintegracija. Sutarta dėl darbo plano, kuriame nustatyti trumpojo, vidutinio ir ilgojo laikotarpio tikslai. ES remia šias pastangas. ES finansuojamu projektu „Bendradarbiavimas saugumo srityje Panamoje“ (SECOPA), kurio vertė siekia 28 mln. EUR, stiprinami Kalėjimų sistemos generalinio direktorato (DGSP) gebėjimai pasiūlyti tikslines įkalintų suaugusiųjų reabilitacijos ir reintegracijos programas. Pagal SECOPA taip pat bus gerinama kalėjimų darbuotojų mokymo sistema ir remiamas profesinės karjeros formavimas. Pagal projektą bus finansuojamas nepilnamečių, turinčių problemų su įstatymu, novatoriško reabilitacijos centro užbaigimas ir rengiamas šiuolaikinis surašymas šalies įkalinimo įstaigose.

Apie 10 % Panamos gyventojų priklauso čiabuvių bendruomenėms, kurios gyvena 28,6 % šalies teritorijos. Nors egzistuoja šių bendruomenių apsaugos politika ir teisės aktai, reikia dar daug nuveikti, kad būtų pagerinti jų gyvenimo standartai, padidintos galimybės naudotis viešosiomis paslaugomis ir vienodu paskirstymu, ypač sveikatos priežiūros sektoriuje, ir galimybės naudotis žeme. Šiuo metu įgyvendinamos kelios konkrečios programos, kuriomis siekiama sustiprinti čiabuvių tautų teisių apsaugą, be kita ko, 2015 m. Mezoamerikos sveikatos programa, Vandens ir aplinkos programa ir Vaikų mitybos programa. ES finansuoja dvišalį projektą „Apoyo a la Cohesión Social“ (COHESAL – 10 mln. EUR), įgyvendinamą Socialinio vystymosi ministerijos, kuris apima kelias veiklas, skirtas padėti čiabuvių tautoms ir organizacijoms. Šis projektas turi ir netiesioginį tikslą – ginti ekonomines ir socialines šios skurdžiausiose šalies vietovėse įsikūrusios bendruomenės teises siekiant decentralizacijos ir finansuojant vietos lygiu vykdomus projektus.

Panama neseniai priėmė Nacionalinį kovos su prekyba žmonėmis planą, kuriuo siekiama suformuoti nacionalinę politiką šioje srityje. 2015 m. į Nacionalinės kovos su prekyba žmonėmis komisijos darbotvarkę buvo įtraukta tokia veikla: turizmo ir kitų privačių įmonių apsaugos ir registratūros (priimamojo) personalo mokymas, COPA oro linijų registravimo ir apsaugos personalui skirtas įvadas į akademinę mokymo programą ir Panamos kanalo administracijos personalo mokymas. Panama taip pat dirba prie veiksmų gairių siekdama iki 2020 m. tapti pirmąją Lotynų Amerikos šalimi, kurioje būtų panaikintas vaikų darbas.

Saugumas yra vienas iš 2014–2019 m. vyriausybės plano prioritetų. Kovos su narkotikais srityje dėmesys buvo nukreiptas į prevenciją, taip pat kovos su korupcija, pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu intensyvinimą. Taip pat bus sprendžiami institucijų stiprinimo ir technologinių priemonių tobulinimo klausimai, be to, esama suinteresuotumo geriau kovoti su prekyba žmonėmis kaip dar viena tarptautinės nusikalstamos veiklos pasekmių.

Paragvajus

Bendradarbiaudama ir vesdama dialogą su Paragvajumi žmogaus teisių ir demokratijos srityje, ES visų pirma daugiausia dėmesio skiria teisingumo ir kalėjimų sistemų veikimo gerinimui, žmogaus teisių institucionalizavimui, vaikų, moterų, LGBTI asmenų bendruomenės ir čiabuvių tautų teisių apsaugai, kovai su prekyba žmonėmis ir pagarbai su aplinka susijusioms teisėms.

ES toliau įvairiais formatais sprendė šiuos klausimus, be kita ko, stebėdama žmogaus teisių konvencijų įgyvendinimą bendrosios lengvatų sistemos (BLS+) kontekste. ES ir valstybės narės bendradarbiavo, kad būtų užtikrinta koordinuota ir sisteminga informavimo veikla. Paragvajus 2015–2017 m. yra Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybos narys, o ES ir ES valstybės narės vykdė demaršus, siekdamos sutarti dėl bendros pozicijos su Paragvajumi tarptautiniais žmogaus teisių klausimais. Balandžio mėn. ES į Paragvajų atsiuntė padėties po rinkimų stebėjimo misiją, kurios užduotis buvo įvertinti pažangą, padarytą įgyvendinant 2013 m. ES rinkimų stebėjimo misijos rekomendacijas. Birželio mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kurioje pareikštas susirūpinimas dėl didelio nepilnamečių nėštumo atvejų skaičiaus Paragvajuje.

Finansinio bendradarbiavimo srityje EDŽTRP lėšomis buvo teikiama parama moterų teisėms, neįgaliesiems, čiabuvių tautoms Paragvajaus Čako regione, pilietinės visuomenės vaidmens stebint rinkimų sistemą stiprinimui, kovai su prekyba žmonėmis ir metinės žmogaus teisių ataskaitos, kurią parengė pilietinės visuomenės organizacijos, išleidimui bei platinimui. Demokratija, dalyvavimas ir institucijų stiprinimas taip pat yra vienas iš prioritetinių ES dvišalės 2014–2020 m. Paragvajui teikiamos paramos vystymuisi sektorių.

Peru

ES santykių su Peru prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityje yra tolesnė veikla, susijusi su nacionaliniu žmogaus teisių planu, čiabuvių tautų teisės ir Įstatymo dėl išankstinių konsultacijų įgyvendinimas, teisė kreiptis į teismą, Tiesos ir susitaikymo komisijos rekomendacijos, ekonominės ir socialinės teisės, susirinkimų laisvė, žmogaus teisių gynėjų klausimai, moterų teisės, prekybos žmonėmis ir vaikų darbo klausimai.

2015 m. dialogas su Peru žmogaus teisių klausimais buvo vedamas labai reguliariai; liepos mėn. surengtas antrasis oficialus techninis dialogas dėl žmogaus teisių, kurį papildė diskusijos metiniame aukšto lygio dialoge. Tarp aptartų klausimų buvo verslas, žmogaus teisės ir nacionalinės bendrovių socialinės atsakomybės politikos formulavimas, smurtas dėl lyties, kova su diskriminacija, taip pat demokratija, teisinė valstybė bei geras valdymas ir atnaujinta informacija apie pasirengimą 2016 m. visuotiniams ir prezidento rinkimams. 2016 m. darbas bus tęsiamas siekiant institucionalizuoti dialogą nustatant oficialius įgaliojimus.

Svarbus žingsnis susitaikymo procese, susijusiame su smurtu *Sendero Luminoso* laikotarpiu nuo 1980 iki 2000 m., buvo žengtas, kai 2015 m. gruodžio mėn. Prezidentas O. Humala iškilmingai atidarė muziejų *Lugar de la Memoria, la Tolerancia y la Inclusión Social*. Projektą politiškai ir finansiškai rėmė ES ir Vokietija. Tai – svarbi priemonė, kurią rekomendavo Tiesos ir susitaikymo komisija. Vietos lygmeniu ES delegacija palaikė glaudžius ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis, ombudsmeno biuru ir vyriausybės įstaigomis, aptardama žmogaus teisių padėtį, žmogaus teisių gynėjų ir čiabuvių tautų klausimus. Ji nuolat palaikė ryšius, kad gautų naujausią informaciją apie konkrečius atvejus. Peru ir toliau buvo patikimas partneris tarptautiniuose forumuose, kuriuose jo balsavimas buvo panašus į ES pozicijas.

ES finansavimas naujiems žmogaus teisių projektams Peru 2015 m. pagal EDŽTRP siekė 2,18 mln. EUR, visų pirma projektui, kuriuo siekiama stiprinti politinę kultūrą rengiantis 2016 m. rinkimams, ir projektui, kuriuo siekiama padėti čiabuvių tautoms savo teritorijose kovoti su diskriminacija.

Sent Kitsas ir Nevis

Tarp prioritetinių klausimų yra mirties bausmės panaikinimas, moterų teisės, teisėsaugos pareigūnų gebėjimų, susijusių su žmogaus teisėmis, didinimas, kalėjimai, vaikų teisės, LGBTI asmenų teisės, saugumas ir 2015 m. lapkričio mėn. atlikto visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimas.

ES remia mirties bausmės taikymo moratoriumą siekiant ją galiausiai panaikinti. Didelių problemų toliau kelia perpildytas Sent Kitso kalėjimas. Šalis dar nėra panaikinusi fizinių bausmių. Vykdant JT GA Trečiojo komiteto veiklą buvo organizuoti keli informaciniai renginiai dėl žmogaus teisių rezoliucijų. Sent Kitsui ir Neviui gaus paramą iš regioninės dotacijos, finansuojamos pagal 2015 m. kvietimą teikti paraiškas, skirtą smurto šeimoje problemai spręsti; įgyvendinimas bus pradėtas 2016 m. Šalis kenčia dėl aukšto nusikalstamumo lygio ir turi spręsti susijusius uždavinius: užtikrinti teisių apsaugą, susijusią su nacionaliniu ir piliečių saugumu, ir spręsti smurto visuomenėje problemą.

2015 m. vasario mėn. visuotinius rinkimus laimėjo Vienybės grupė (*Team Unity*) – trijų opozicinių partijų koalicija, ir pakeitė nuo 1995 m. valdžiusią Leiboristų partiją. Nors rinkimų dieną viskas vyko tvarkingai ir taikiai, dėl techninių ir procedūrinių klausimų buvo vėlavimų skaičiuojant ir perduodant rezultatus. Lapkričio mėn. naujoji vyriausybė pasiūlė teisės aktą, kuriuo Ministro Pirmininko valdymo laikotarpis būtų apribotas ir truktų ne ilgiau kaip dvi penkerių metų kadencijas.

Lapkričio mėn. atliktas Sent Kitso ir Nevio antrasis visuotinis periodinis vertinimas; šalis nepripažino daugiau nei pusės jo rekomendacijų, įskaitant rekomendacijas, susijusias su visų svarbiausiųjų žmogaus teisių sutarčių pasirašymu ir prisijungimu prie jų, diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės, mirties bausmės taikymo moratoriumu ir fizinių bausmių uždraudimu. Pasikartojančios rekomendacijos taip pat buvo susijusios su moterų ir vaikų apsauga nuo smurto šeimoje, neatidėliotinu Akto dėl smurto šeimoje, kurį parlamentas priėmė 2014 m., įgyvendinimu ir papildomomis priemonėmis, kurių reikia imtis kovojant su diskriminacija dėl lyties.

Šalis buvo giriama už pastangas propaguoti žmogaus teises socialinių paslaugų, švietimo ir jaunimo užimtumo srityse. Ji deda pastangas siekdama pagerinti savo pilietybės suteikimo investuotojams programos, kuri yra didžiausia regione ir dėl kurios kyla daug diskusijų, saugumo aspektus. Netrukus po visuotinio periodinio vertinimo vyriausybė pakvietė regioninį JT biurą konsultacijų, siekiant įvertinti galimybes įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją.

Sent Lusija

Tarp prioritetinių klausimų yra mirties bausmės panaikinimas, brutalus policijos elgesys, diskriminacija dėl lyties ir smurtas šeimoje bei seksualinis smurtas, smurtas prieš vaikus ir LGBTI asmenų teisės. Susirūpinimą toliau kelia baudžiamosios justicijos sistemos veiksmingumas, taip pat galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Kitas prioritetas yra 2015 m. visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimas.

Vesdama politinį dialogą su Sent Lusija, ES nuolat siekė, kad būtų panaikinta mirties bausmė, būtų užtikrintas didesnis policijos atskaitingumas, gerinama baudžiamosios justicijos sistema ir priimti teisės aktai, kuriais asmenys būtų saugomi nuo diskriminacijos dėl jų seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės. Vykdant JT GA Trečiojo komiteto veiklą buvo organizuoti keli informaciniai renginiai dėl žmogaus teisių rezoliucijų. Sent Lusija gaus paramą pagal EDŽTRP kovai su smurtu šeimoje. 2016 m. pradės veikti regioninis projektas, atrinktas pagal 2015 m. kvietimą teikti paraiškas.

Lapkričio mėn. buvo atliktas antrasis Sent Lusijos visuotinis periodinis vertinimas, kuris išryškino diskriminacijos dėl lyties, smurto šeimoje bei seksualinio smurto ir tos pačios lyties asmenų lytinių santykių bendru sutarimu kriminalizavimo problemas. Šaliai pateikta rekomendacijų dėl vaikų teisių apsaugos, mirties bausmės panaikinimo ir tam tikrų tarptautinių susitarimų ratifikavimo. Ji sulaukė gero įvertinimo dėl JT vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo ratifikavimo ir dėl didelių pastangų, kurias ji deda siekdama užtikrinti savo žmonėms galimybę naudotis vandeniu, maistu ir sveikatos priežiūros paslaugomis. Sent Lusija įsipareigojo išnagrinėti 121 rekomendaciją.

Šiuo metu šalis reformuoja savo nepilnamečių justicijos sistemą. Smurtas prieš vaikus ir toliau yra visuomenei didelį susirūpinimą keliantis klausimas, o vyriausybė taip pat pradėjo kelias informuotumo kampanijas, orientuotas tiek į plačiąją visuomenę, tiek į šioje srityje dirbančius specialistus. Sent Lusija dar nėra panaikinusi fizinių bausmių. Rugsėjo mėn. vyriausybė priėmė jėgos naudojimo politiką siekdama užtikrinti, kad policija laikytųsi tinkamos praktikos. Kovo mėn. Ministras Pirmininkas pristatė CARICOM Kovos su nusikalstamumu ir saugumo įgyvendinimo agentūros (IMPACS) parengtą nepriklausomą ataskaitą, kurioje nagrinėtos neteisminės egzekucijos, kurias, kaip teigiama, 2010–2011 m. laikotarpiu įvykdė policija. Susirūpinusi dėl nepakankamos reakcijos, ES vietos lygmeniu paskelbė pareiškimą, kuriame paragino valdžios institucijas imtis veiksmų atsižvelgiant į ataskaitą ir užtikrinti tinkamą procesą.

Birželio mėn. Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas peržiūrėjo sujungtus antrą–ketvirtą Sent Lusijos periodinius vertinimus. Jis palankiai įvertino keleto teisėkūros priemonių priėmimą, įskaitant 2014 m. Kovos su gaujomis aktą. Jis taip pat pažymėjo, kad 2014 m. buvo ratifikuotas Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinis protokolas dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose ir taip pratęsta teigiama tendencija prisijungti prie svarbių žmogaus teisių protokolų ir konvencijų arba juos ratifikuoti. Nepaisant to, komitetas paragino Sent Lusiją spręsti klausimus, susijusius su fizinėmis bausmėmis, tėvų priežiūra ir pareigomis, vaikais, augančiais ne šeimos aplinkoje, prievarta ir nepriežiūra, paauglių sveikata, vaikų ekonominiu išnaudojimu, įskaitant vaikų darbą, seksualiniu išnaudojimu ir prievarta, taip pat nepilnamečių justicija. Komitetui susirūpinimą kėlė tai, kad fizinės bausmės vis dar suvokiamos kaip teisėtas vaikų drausminimo būdas ir kad yra aukštas kraujomaišos su berniukais bei mergaitėmis ir seksualinės prievartos prieš juos lygis.

Sent Vinsentas ir Grenadinai

Tarp prioritetinių klausimų žmogaus teisių srityje yra smurtas šeimoje, seksualinis smurtas prieš moteris ir mergaites, vaikų teisės, LGBTI asmenų diskriminacija, mirties bausmė ir teisėsaugos pareigūnų gebėjimų, susijusių su žmogaus teisėmis, didinimas. Vykdant JT GA Trečiojo komiteto veiklą buvo organizuoti keli informaciniai renginiai dėl žmogaus teisių rezoliucijų.

Teisės aktuose tebėra numatyta mirties bausmė, nors *de facto* taikomas moratoriumas. Pilietinės visuomenės grupių pranešimais, iššaginimai ir smurtas prieš moteris tebėra didelė ir paplitusi problema. Gegužės mėn. parlamentas žengė svarbų žingsnį – priėmė teisės aktą dėl smurto šeimoje, kuriuo sustiprinta smurto aukų apsauga ir nustatyta pranešimo pareiga didesniam visuomenės segmentui. 2015 m. aktu dėl smurto šeimoje taip pat išplečiama smurto šeimoje apibrėžtis, įtraukiant bet kokį kontroliuojamojo ar išnaudojamojo pobūdžio elgesį, kuriuo kenkiama pareiškėjo arba jo globojamo vaiko sveikatai, saugumui arba gerovei.

Gruodžio mėn. Sent Vinsente ir Grenadinuose surengti visuotiniai rinkimai, po kurių ketvirtą iš eilės kadenciją valdžia atiteko Ministrui Pirmininkui Ralphui Gonsalvesui ir jo Vienybės darbo partijai. Opozicinė Naujoji demokratinė partija protestavo dėl labai nedidele persvara pasibaigusių rinkimų rezultatų, tvirtindama, kad būta didelio sukčiavimo, ir pareiškė ketinimą teisiškai užginčyti balsavimo rezultatus bent vienoje rinkimų apygardoje. Rinkimus stebėjo AVO, Tautų Sandrauga ir CARICOM sekretoriatas, ir jų misijos rezultatus patvirtino.

Surinamas

ES santykių su Surinamu prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityje apima teisinius klausimus, sąlygas kalėjimuose ir sulaikymo centruose, smurtą šeimoje / seksualinę prievartą, LGBTI asmenų teises ir prekybą žmonėmis, įskaitant prekybą moterimis ir vaikais seksualinio išnaudojimo tikslais. Susirūpinimą taip pat kelia plačiai paplitusi vyriausybės korupcija, spaudos atstovų bauginimo atvejai, moterų diskriminacija, maronų (pabėgusių vergų palikuonių), Amerikos indėnų bei kitų mažumų padėtis ir vaikų darbas neformaliajame sektoriuje.

Surinamo nacionalinė asamblėja priėmė naują Baudžiamąjį kodeksą, pagal kurį panaikinta mirties bausmė (tačiau nepanaikinta pagal Karo tarnybos kodeksą). ES vyriausioji įgaliotinė ir pirmininko pavaduotoja savo pareiškime palankiai tai įvertino kaip svarbų žingsnį pirmyn, kuriuo parodomas teigiamas ženklas kitoms šalims regione ir už jo ribų; ji taip pat pažymėjo, kad tai būtų galima dar labiau įtvirtinti pasirašius ir ratifikavus du dokumentus, kuriais siekiama visame pasaulyje panaikinti mirties bausmę: Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Antrąjį fakultatyvinį protokolą ir Amerikos žmogaus teisių konvencijos protokolą. Likus nedaug laiko iki mirties bausmės panaikinimo 2015 m. vasario mėn. ES surengė seminarą Paramaribe mirties bausmės panaikinimo klausimu. Projektas buvo finansuojamas ES lėšomis.

Žmogaus teisių klausimai aptariami vedant kasmetinį politinį dialogą pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį ir dvišaliuose susitikimuose. 2015 m. kovo mėn. Paramaribe įvyko trečiasis politinio dialogo raundas, kuriame diskutuota apie žmogaus teises ir valdymą, amnestijos įstatymo pakeitimus, prekybą žmonėmis, mirties bausmę (vis dar numatyta Karo tarnybos kodekse), korupciją ir sąlygas kalėjimuose. Viena vietinė nevyriausybinė organizacija įgyvendina EDŽTRP lėšomis finansuojamą programą, skirtą stiprinti Surinamo pilietinės visuomenės atskaitomybę žmogaus teisių ir gero valdymo srityje. 2014–2016 m. laikotarpiu projektui finansuoti skirta 125 000 EUR.

Po 2015 m. gegužės mėn. įvykusių visuotinių rinkimų pareigas einančio prezidento Desi Bouterse Nacionalinė demokratinė partija (NDP) 51 vietos Nacionalinėje asamblėjoje iškovojo 26 parlamento nario vietas, tokiu būdu įgydama vienos vietos persvarą. Opozicinė koalicija V7 iškovojo 17 vietų, ABOP – penkias, o likusias pasidalijo susiskaldžiusi opozicija. Tai pirmas kartas, kai NDP gavo absoliučią daugumą Nacionalinėje asamblėjoje.

Trinidadas ir Tobagas

Tarp prioritetinių klausimų yra mirties bausmės panaikinimas, moterų ir vaikų teisių propagavimas ir apsauga, kova su LGBTI asmenų diskriminacija, sąlygų kalėjimuose gerinimas ir pagarbos kalinių teisėms didinimas, taip pat veiksmai, kuriais prisidedama prie demokratijos stiprinimo.

ES delegacija toliau dalyvavo diskusijose žmogaus teisių klausimais įvairiuose forumuose. 2015 m. sausio mėn. Port of Speine įvyko antrasis politinio dialogo pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį raundas, kuriame diskutuota žmogaus teisių klausimais, įskaitant pažangą įgyvendinant visuotinio periodinio vertinimo pirmojo etapo rekomendacijas, būtinybę pratęsti dabartinį mirties bausmės taikymo moratoriumą ir galiausiai ją visai panaikinti, vėlavimą patvirtinti lyčių politiką, veiksmus, kurių imtasi siekiant ratifikuoti Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinį protokolą. ES labai teigiamai įvertino tai, kad įsteigta Vaikų klausimų institucija, ir su teigiamu susidomėjimu pažymėjo, kad šalis pripažino svarbią visuotinio periodinio vertinimo rekomendaciją dirbti siekiant sumažinti neišnagrinėtų bylų skaičių, kovoti su neefektyvumu teismų sistemoje ir gerinti sąlygas kalėjimuose. Buvo pareikštas susirūpinimas dėl to, kad trūksta saugių patalpų kalėjimuose laikomoms mergaitėms, ir nurodyta, kad vyriausybė turi teikti pirmenybę veiksmams, kuriais siekiama gerinti sąlygas kalėjimuose. ES taip pat pareiškė gilų susirūpinimą dėl, kaip tvirtinama, didelio neteisminių egzekucijų skaičiaus.

Po 2015 m. rugsėjo mėn. surengtų rinkimų ir po to įvykusio vyriausybės pasikeitimo valdžios atstovai pareiškė ketinimą vykdyti mirties bausmę, kaip nustatyta teisės aktuose, ir nurodė galimybę, kad gali būti atnaujinti korimai, nors nuo 1999 m. yra taikomas *de facto* moratoriumas. Žmogaus teisių dienos proga delegacija, bendradarbiaudama su partneriais, organizavo darbo grupę žmogaus teisių Trinidade ir Tobage vertinimo klausimu. Ji toliau rėmė kovą su mirties bausme ir su LGBTI asmenų diskriminacija, be kita ko, išplatindama vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos pareiškimus dėl Pasaulinės kovos su mirties bausme dienos ir dėl Tarptautinės kovos su homofobija dienos. Panaikinus Lyčių ir vaikų reikalų ministeriją, naujoji vyriausybė šį portfelį perdavė Ministro Pirmininko kanceliarijos valstybės ministrui. Pasaulinės vaikų dienos proga ES, bendradarbiaudama su JTVP, surengė viešą informacinį renginį, skirtą mergaitėms, kuriomis rūpinasi valstybė, teikdama konsultacijas atitinkamoms jaunuolių grupėms.

ES tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis, įskaitant mėnesinius susitikimus su LGBTI asmenų grupėmis. Trinidadui ir Tobagui pirmą kartą buvo skirta parama pagal EDŽTRP kvietimą teikti paraiškas – po jo buvo skirta dotacijų remti veiklai, kuria siekiama panaikinti mirties bausmę ir propaguoti lyčių lygybę. Pilietinė visuomenė toliau veda diskusiją su vyriausybe apie tai, kad reikia konstitucinės reformos. Šis sektorius bus toliau remiamas, kad plėtojami valdymo klausimai būtų įtraukti į 11-ąjį EPF ir pilietinės visuomenės organizacijų / vietos valdžios institucijų temines biudžeto eilutes.

Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV)

2015 m. Prezidento B. Obamos administracija ir toliau itin akcentavo žmogaus teisių ir demokratijos propagavimą JAV dvišaliuose santykiuose su trečiosiomis šalimis ir daugiašaliuose forumuose, ypač JT ir ESBO. Prezidento B. Obamos kalba 70-ojoje JT GA sesijoje suteikė jam galimybę pareikšti, ypač žvelgiant per karų Sirijoje ir Rytų Ukrainoje prizmę, kad JAV niekada nenustos ginti žmogaus teisių.

Kalbant apie žmogaus teisių padėtį JAV, 2015 m. buvo kai kurių teigiamų pokyčių mirties bausmės ir baudžiamosios justicijos reformos srityje. Be to, buvo imtasi veiksmų siekiant sumažinti įkalintųjų Gvantanamo sulaikymo centre skaičių. Vis dėlto, nebuvo imtasi deramų tolesnių veiksmų atsižvelgiant į išvadas, pateiktas 2014 m. gruodžio mėn. Senato specialiojo komiteto žvalgybos klausimais ataskaitoje

„Komiteto tyrimas dėl Centrinės Žvalgybos Valdybos sulaikymo ir tardymo programos“.

Mirties bausmės srityje 2015 m. JAV matoma gera tendencija – egzekucijų ir naujų mirties nuosprendžių skaičius buvo mažiausias per daugiau nei 20 metų. Nebraskos ir Konektikuto valstijos panaikino mirties bausmę – valstijų, kuriose ji dar leidžiama, skaičius tokiu būdu sumažėjo iki 31. Pensilvanija paskelbė moratoriumą. Apskritai amerikiečių visuomenės palaikymas mirties bausmės atžvilgiu sumažėjo. Nors B. Obamos administracija nevykdė aktyvių veiksmų, kad įtikintų Kongresą panaikinti mirties bausmę federaliniu lygmeniu, prezidentas pripažino esąs „giliai susirūpinęs“ dėl jos vykdymo. ES eksporto draudimas egzekucijoms naudojamiems vaistams per pastaruosius ketverius metus turėjo pastebimą poveikį su mirties bausme susijusiai aplinkai ir viešiems debatams apie egzekucijas.

ES ne kartą ragino uždaryti Gvantanamo įlankos sulaikymo įstaigą. Didžiąją dalį administracijos pastangų uždaryti sulaikymo centrą ir perkelti likusius sulaikytuosius blokavo Kongresas. Nepaisant to, 2015 m. padaryta tam tikra pažanga, susijusi su sulaikytųjų perkėlimu į trečiąsias šalis. Iš maždaug 780 asmenų, kurie buvo laikomi Gvantanamo įlankoje, 2015 m. lapkričio mėn. pabaigoje buvo likę 107. Gruodžio mėn. pasiektas susitarimas perkelti dar 17 sulaikytųjų. Vis dėlto, Kongreso dauguma ir toliau griežtai prieštarauja bet kokiam Gvantaname laikomų asmenų perkėlimui į JAV. Lapkričio mėn. Kongreso priimtame Nacionalinės gynybos patvirtinimo akte (angl. *National Defense Authorization Act*) yra teisinių kliūčių kalėjimo uždarymui, įskaitant draudimą naudoti lėšas kaliniams į JAV perkelti arba statyti jiems ateityje laikyti skirtą infrastruktūrą. 2015 m. nebuvo imtasi tinkamų tolesnių veiksmų atsižvelgiant į Senato ataskaitą dėl CŽV sulaikymo ir tardymo programos, kurioje atskleisti Gvantanamo sulaikymo įstaigoje padaryti dideli žmogaus teisių pažeidimai.

2015-ieji buvo persilaužimo metai vykdant baudžiamosios justicijos reformą. Įkalintųjų skaičius vienam gyventojui JAV yra nepaprastai didelis, o vienutėse kalinamų kalinių skaičius jose yra didesnis nei bet kurioje kitoje demokratinėje šalyje. Prezidentas B. Obama paragino Kongresą patvirtinti prasmingą baudžiamosios justicijos reformą, kad JAV baudžiamosios justicijos sistema taptų sąžiningesnė ir veiksmingesnė ir būtų kovojama su skurdo, nusikalstamumo ir įkalinimo užburtu ratu. 2015 m. Senato Teisminių institucijų reikalų komitete buvo pritarta Nuteisimo reformos ir pataisymų aktui (angl. *Sentencing Reform and Corrections Act*), balsams aiškiai pasiskirstant į dvi priešingas stovyklas. Be to, padaryta tam tikra pažanga įkalinimo vienutėse srityje. Rugsėjo mėn. Kalifornija sutiko savo kalėjimuose pertvarkyti įkalinimą vienutėse, įskaitant ilgalaikio kalinių izoliavimo griežtas ribas (tai buvo didžiulės reikšmės teisinio susitarimo dalis).

ES delegacija Vašingtone toliau aktyviai bendradarbiavo su atitinkamais administracijos padaliniais, Kongresu ir nevyriausybinėmis organizacijomis visais pirmiau minėtais klausimais. ES taip pat bendradarbiavo su JAV kitais svarbiais žmogaus teisių klausimais, įskaitant moterų teises, neįgaliųjų teises, LGBTI asmenų teises, saviraiškos laisvę ir tarptautinių dokumentų ratifikavimą. ES delegacija įvykdė demaršą JAV administracijos atžvilgiu, kad būtų greitai ratifikuota Sutartis dėl prekybos ginklais, kurioje, *inter alia*, įtrauktos nuostatos dėl žmogaus teisių pažeidimų ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų prevencijos.

ES ir JAV visus 2015 m. toliau glaudžiai bendradarbiavo žmogaus teisių srityje, visų pirma daugiašaliuose forumuose, tokiuose kaip JT ir ESBO, ir padėties trečiosiose šalyse klausimu. Vasario mėn. įvyko metinės konsultacijos žmogaus teisių klausimais. ES, jos valstybių narių ir JAV bendradarbiavimas taip pat buvo tęsiamas dalyvaujant Pasaulinio lygybės fondo, Lygiaverčių perspektyvų partnerystės ir Laisvės internete koalicijos veikloje.

Per rugsėjo mėn. apsilankymą Vašingtone ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S Lambrinidis organizacijoje „Freedom House“ kalbėjo apie pagrindinius iššūkius visame pasaulyje ir ES žmogaus teisių politiką. Žmogaus teisių dienos proga ES delegacija pradėjo socialinės žiniasklaidos kampaniją, kurią vykdant dėmesys buvo sutelktas į kelis teigiamus rezultatus žmogaus teisių srityje, kuriuos pastaruoju metu pasiekė ES.

Urugvajus

Tarp ES santykių su Urugvajumi tikslų žmogaus teisių ir demokratijos srityje yra baudžiamosios justicijos ir kalėjimų sistemos reformos bei modernizacijos rėmimas, moterų ir vaikų teisių įtvirtinimas, kovos su diskriminacija politikos ir piliečių saugumo stiprinimas. Kalbant bendrai, Urugvajus 2015 m. šventė „30 metų nepertraukiamos demokratijos“ sukaktį; 2014 m. nacionaliniai rinkimai ir 2015 m. savivaldos rinkimai buvo surengti organizuojant skaidrų ir taikų rinkimų procesą.

2015 m. Nacionalinė žmogaus teisių institucija (INDDHH) ataskaitose nurodė perpildymą, nežmoniškas bei žeminančias sąlygas ir neproporcingą jėgos bei psichotropinių medžiagų naudojimą SIRPA (Paauglių pažeidėjų skyriaus) vadovaujamose įstaigose. Ji taip pat atkreipė dėmesį į nepilnamečių išnaudojimo atvejus Urugvajaus vaikų ir paauglių instituto (INAU) bendrabučiuose. Nepaisant daugelio veiksmų, kurių imtasi siekiant kovoti su smurtu šeimoje, 2015 m. atvejų, apie kuriuos pranešta, padaugėjo. Lapkričio mėn. vyriausybė pristatė 2016–2019 m. veiksmų planą siekiant gyventi be smurto dėl lyties, kurio pagrindiniai tikslai yra mažinti su lytimi susijusių mirčių skaičių ir smurtą patiriančių moterų skaičių. Liepos mėn. paskelbtame 2015–2020 m. rasinės lygybės plane, skirtame iš Afrikos kilusiems žmonėms, atskleidžiama Urugvajuje egzistuojanti diskriminacija. Antros Sirijos pabėgėlių grupės, turėjusios atvykti 2015 m. pabaigoje, atvykimas buvo sustabdytas. 2014 m. atliktas antrasis Urugvajaus visuotinis periodinis vertinimas. Vyriausybė rengia savanorišką ataskaitą, kurioje bus pateikta informacija, kaip atsižvelgta į pateiktas rekomendacijas.

ES remia žmogaus teises Urugvajuje pagal EDŽTRP, taip pat pagal temines pilietinės visuomenės rėmimo programas. 2015 m. ES finansavo projektus piliečių saugumo, moterų ir vaikų teisių, smurto prieš moteris, seksualinės prievartos ir socialinės sanglaudos srityse. Be to, ES toliau teikė finansinę paramą pagal dvišalę programą, kuria remiama Urugvajaus baudžiamosios justicijos ir pataisos sistemų reforma.

Venesuela

ES neveda oficialaus politinio dialogo su Venesuelos vyriausybe, tačiau *ad hoc* diskusijos žmogaus teisių klausimais vyksta tarp, *inter alia*, ES delegacijos, valstybių narių ambasadų ir Venesuelos valdžios institucijų. Tai vyksta ir vyresniųjų EIVT pareigūnų lygmeniu per Venesuelos valdžios institucijų apsilankymus Briuselyje.

Toliau susirūpinimą kėlė opozicijos lyderių, nepriklausomų teisininkų ir verslo lyderių teismo procesų klausimai. ES toliau stebėjo teismo procesą Leopoldo Lópezo ir teisėjos M. L. Afiuni bylose. ES delegacija, koordinuodama pastangas su šalyje atstovų turinčiomis valstybėmis narėmis, bandė patekti į bylos nagrinėjimo procesus ir juos stebėti, tačiau dauguma atvejų jai nebuvo leista patekti į teismo rūmus. Vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovas spaudai paskelbė pranešimus apie Karakaso mero Antonio Ledezmos areštą (vasario mėn.) ir Leopoldo Lópezo teismo procesą (rugsėjo mėn.).

ES ne kartą nurodė esanti pasirengusi atsiųsti rinkimų stebėjimo misiją gruodžio mėn. parlamento rinkimams (birželio 25 d. vyriausiosios įgaliotinės ir pirmininko pavaduotojos atstovo spaudai pareiškimas), tačiau šalies rinkimų institucijos kvietimo negavo. Rinkimų kampanija buvo vertinama kaip palanki esamai vyriausybei. Vyriausybei kontroliuojant žiniasklaidą ir viešąją erdvę, opozicija turėjo mažai galimybių teikti alternatyvias nuomones. Nepaisant to, opozicijai pavyko laimėti potencialią dviejų trečdalių „didžiąją daugumą“ Nacionalinėje asamblėjoje (tai priklausys nuo teisinių skundų nagrinėjimo, kuris rengiant šį dokumentą dar nebuvo baigtas).

ES bendradarbiavimo veikloje daugiausia dėmesio skirta moterų ir vaikų teisėms, čiabuvių tautų teisėms, geram valdymui (techninė pagalba Nacionalinei asamblėjai, institucinių gebėjimų stiprinimas savivaldybėse), žmogaus teisių gynėjų padėčiai, informacijos laisvei ir pabėgėliams. Viešosios diplomatijos renginiuose dėmesys buvo sutelktas į lyčių lygybės skatinimą.

TDO standartų priežiūros mechanizmuose apsvarstyti Venesuelos padaryti asociacijų laisvės pažeidimai, pabrėžiant rimtus ir neatidėliotinus su tuo susijusius atvejus.